

Міністерство освіти і науки України
Чернігівський національний технологічний університет (ЧНТУ)
Навчально-науковий інститут економіки ЧНТУ
Гомельський філіал міжнародного університету «МИТСО», Білорусь
Батумський державний університет ім. Шота Руставелі, Грузія
Гомельський державний університет імені Франциска Скорини, Білорусь
Господарська академія ім. Д.А. Ценова, Болгарія
Карагандинський державний технічний університет, Казахстан
Інститут менеджменту інформаційних систем, Латвія

**Міжнародна
науково-практична конференція
студентів, аспірантів і молодих вчених**

**ЮНІСТЬ НАУКИ – 2016:
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

18-19 травня 2016 року

ЗБІРНИК ТЕЗ

ЧАСТИНА 2

**|| Фінансова стабілізація: основні чинники,
стратегія і тактика**

Чернігів, 2016

УДК 34
ББК 65.9:67:74
М 34

*Друкується за рішенням вченої ради
Чернігівського національного технологічного університету
(протокол № 5 від 30 травня 2016 р.)*

М 34 **Юність науки – 2016: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства** : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 18-19 травня 2016 р.) : у 7 ч. / Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2016. – Ч.2 192 с.

УДК 34
ББК 65.9:67:74
М 34

Редакційна колегія:

Гонга О.І. – д.с.н., проф., директор навчально-наукового інституту економіки ЧНТУ

Ремньова Л.М. – к.с.н., проф., декан фінансово-економічного факультету

Юрченко М.Є. – к.ф.-м.н., доц., декан обліково-економічного факультету

Башлакова О.С. – к.с.н., доц., зав. каф. фінансів і кредиту Гомельського державного університету ім. Ф. Скорини

Коваленко С.О. – к.с.-г.н., доц., зав. каф. економіки і фінансів Гомельського філіалу Міжнародного університету «МИТСО»

Гечбаія Б.Н. - керівник департаменту бізнесу і адміністрування Батумського державного університету ім. Ш. Руставелі, доктор економіки, асоційований проф., факультет економіки та бізнесу

Кормило І.М. - провідний спеціаліст відділу підготовки науково-педагогічних кадрів, відповідальний секретар оргкомітету

У збірник увійшли тези доповідей студентів, магістрантів, аспірантів, викладачів, які брали участь у Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки – 2016: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства», яка відбулася у навчально-науковому інституті економіки Чернігівського національного технологічного університету 18-19 травня 2016 року.

У другій частині збірника наводяться тези доповідей учасників конференції, які брали участь у засіданні секції «Фінансова стабілізація: основні чинники, стратегія і тактика».

Матеріали надруковані в авторській редакції. Автори матеріалів відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел та посилання на них.

© Чернігівський національний
технологічний університет, 2016

Министерство образования и науки Украины
Черниговский национальный технологический университет (ЧНТУ)
Учебно-научный институт экономики ЧНТУ
Гомельский филиал международного университета «МИТСО», Беларусь
Батумский государственный университет им. Шота Руставели, Грузия
Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины, Беларусь
Хозяйственная академия им. Д.А. Ценова, Болгария
Карагандинский государственный технический университет, Казахстан
Институт менеджмента информационных систем, Латвия

**Международная
научно-практическая конференция студентов,
аспирантов и молодых ученых**

**ЮНОСТЬ НАУКИ-2016:
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ И ГУМАНИТАРНЫЕ
АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА**

18-19 мая 2016 года

СБОРНИК ТЕЗИСОВ

ЧАСТЬ 2

|| **Финансовая стабилизация: основные факторы,
стратегия и тактика**

**International
Scientific-Practical Conference students and young scientists**

**YOUTH SCIENCE – 2016:
SOCIO-ECONOMIC AND HUMANITARIAN
ASPECTS OF SOCIETY DEVELOPMENT**

May 18-19, 2016

ABSTRACT BOOK

PART 2

|| **Financial stabilization: main factors, strategy
and tactics**

**Чернигов, 2016
Chernihiv, 2016**

УДК 34
ББК 65.9:67:74
М 34

*Печатается по решению ученого совета
Черниговского национального технологического университета
(протокол № 5 от 30 мая 2016 г.)*

М 34 **Юность науки - 2016: социально-экономические и гуманитарные аспекты развития общества:** сборник тезисов Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых (г. Чернигов, 18-19 мая 2016 г.): в 7 ч. / Чернигов: Черниг. нац. технол. ун-т, 2016. - Ч.2: - 192 с.

УДК 34
ББК 65.9:67:74
М 34

Редакционная коллегия:

Гонта Е.И. - д.э.н., проф., директор учебно-научного института экономики ЧНТУ

Ремнёва Л.М. – к.э.н., доц., декан финансово-экономического ф-та

Юрченко М.Е. – к.ф.-м.н., доц., декан учетно-экономического ф-та УНИ экономики

Лавров Р.В. - к.э.н., доц., заместитель декана финансово-экономического ф-та

Башлакова О.С. – к.э.н., доц., зав. каф. финансов и кредита УО «Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины»

Коваленко С.А. – к.с.-х.н., доц., зав. каф. экономики и финансов Гомельского филиала Международного университета «МИТСО»

Гечбаня Б.Н. - руководитель департамента бизнес-администрирования Батумского государственного университета им. Ш. Руставели, доктор экономики, ассоциированный профессор, факультет экономики и бизнеса

Кормыло И.Н. – ответственный секретарь оргкомитета, ведущий специалист отдела подготовки научно-педагогических кадров

В сборник вошли тезисы докладов студентов, магистрантов, аспирантов, преподавателей, принимавших участие в Международной научно-практической конференции студентов аспирантов и молодых ученых «Юность науки - 2016: социально-экономические и гуманитарные аспекты развития общества», которая состоялась в учебно-научном институте экономики Черниговского национального технологического университета 18-19 мая 2016 года.

Во второй части сборника представлены тезисы докладов участников конференции, которые принимали участие в заседании «Финансовая стабилизация: основные факторы, стратегия и тактика».

Материалы опубликованы в авторской редакции. Авторы материалов несут ответственность за достоверность изложенного материала, за правильное цитирование источников и ссылки на них.

© Черниговский национальный
технологический университет, 2016

ЗМІСТ/ СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

Фінансова стабілізація: основні чинники, стратегія і тактика	
Финансовая стабилизация: основные факторы, стратегия и тактика	
Financial stabilization: main factors, strategy and tactics	
<i>Підсекція - Фінансів підприємств і установ</i>	
<i>Подсекция - Финансов предприятий и учреждений</i>	
<i>Subsection - Finance of enterprises and institutions</i>	
Березинський І.В. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛКИ МЕГАРЕГУЛЯТОРА НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	9
Бокач Д.Ф. СТАБІЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ	12
Болуго А.О. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	16
Бондаренко Д.В. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	19
Вершняк Н.Л., Абакуменко О.В. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНИ	22
ГлушакOVA Я.И. РОЛЬ ПРИБЫЛИ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКИ	25
Долгополов М.Г. РОЗВИТОК МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНИ	28
Дьякова К.В. ЗМІНА МІЖНАРОДНОЇ БОРГОВОЇ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНИ У 2015 РОЦІ	30
Івахненко В.А. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	32
Клименок Т.А. ОСНОВНЫЕ СРЕДСТВА И ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ НА ОАО «ГОМЕЛЬСКИЙ МОТОРЕМОНТНЫЙ ЗАВОД»	35
Корнесва М.В., Абакуменко О.В. НОВАЦІЇ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ ЯК НАСЛІДОК ЗМІНИ БІЗНЕС-МОДЕЛІ	37
Кушмирук О.І., Галімска М.В. ВПЛИВ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА РІВЕНЬ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	40
Лебідь В.В. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ, ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	43
Лук'яненко В.О. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ САНАЦІЇ	46
Міхневич А.А. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	50

Мостова Ю.В. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	53
Омелянко М.О. РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ БОРГУ УКРАЇНИ ЯК НЕВІД'ЄМНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	56
Повжик К. В. НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	59
Порва О.О. ДЕЯКІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УКРАЇНІ	62
Пчельнікова К.А. АКЦІОНУВАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	64
Речницька К.О. МАЙНОВЕ СТРАХУВАННЯ :ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	68
Рябуха Г.І. ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	70
Тимошенко В.І. НАПРЯМІ ВДОСКОНАЛЕННЯ РИНКУ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	73
Чіка А.Ю. СПОСОБИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ	76
Шаповал С.П. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ	79
Шарко А.І. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	81
Яценко С.М. ВВП УКРАЇНИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ	84
<i>Підсекція - Фінансів, банківської справи та страхування</i> <i>Подсекция - Финансов, банковского дела и страхования</i> <i>Subsection - Finance, banking and insurance</i>	
Ануля В.В. АНАЛІЗ ЗОЛОВОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ УКРАЇНИ	88
Арсенчук Т.І. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ	91
Бородина Е.И. СТРАХОВАННЯ КРЕДИТОПОЛУЧАТЕЛЕЙ – ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ КАК СПОСОБ СНИЖЕНИЯ ПРОБЛЕМНОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ БАНКА	94
Вербицька К.С. СУЧАСНИЙ СТАН СТРАХУВАННЯ МАЙНА В УКРАЇНІ	97
Гавриш С.В., Павлюк І.В. РОЗВИТОК МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД	99
Гарбуз Т.В. ВЗАЄМНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК НЕКОМЕРЦІЙНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ СУСПІЛЬСТВА	101

Євсюк С.О. ВЗАЄМОДІЯ БАНКІВ ТА СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	105
Ивандикова Е.А. ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СТРАХОВОГО РЫНКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	108
Ільско З.О. ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО БІЗНЕСУ	111
Ільченко Т.С. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ - СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	114
Качан А.В., Цівань І.Е. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	117
Клим Г. Д. СТРУКТУРА ВЛАСНИХ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	119
Климчук О.С. НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	121
Коваленко Ю.С. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	123
Краснянська Ю.В. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ФІНАНСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ І КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС	125
Криклива Ю.О. ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	128
Куця К.С. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ФОНДОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	131
Лесюта І.М. ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	134
Макарчук А.С. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ТА БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ	137
Малоок І.А. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ	141
Матвієнко О.Г. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНИТОРИНГУ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ	143
Маховик М.А. РИНОК АВТОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	145
Міркевич К.О. СТРАХУВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ	149
Морозов Д.В. ОПТИМІЗАЦІЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКА	152
Ольховик Ю.П. ТІЛЬОВА ЕКОНОМІКА: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	154
Панченко Н.В., Шупило В.С. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ	156

Пархоменко С.П., Сахоненко Ю.І. СТРАХУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ У БУДІВНИЦТВІ	159
Расулова Я.І., Реутська А.Е. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ 2013-2016 рр.	163
Рысева К.В. НЕКОТОРЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ УЛУЧШЕНИЯ ПРИБЫЛИ ОАО «БЕЛАГРОПРОМБАНК»	166
Савенко О. В. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ	167
Савченко Т.В. СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ	171
Садчикова І.В., Садчиков В.С. ФІНАНСОВА СТАБІЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	174
Сергієнко М.В. КОМПЛЕКСНЕ СТРАХУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ	177
Сорока А.В. ЕКСПОРТНО-КРЕДИТНІ АГЕНТСТВА ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЕКСПОРТНИХ КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ	179
Титаренко І.В. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	182
Шитикова С.Ф. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БАНКА	185
Савченко С.В. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	186
Коваленко Д.П. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРУДЕНЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	189

Фінансова стабілізація: основні чинники, стратегія і тактика

Финансовая стабилизация: основные факторы, стратегия и тактика

Financial stabilization: main factors, strategy and tactics

Підсекція - Фінансів підприємств і установ

Подсекция - Финансов предприятий и учреждений

Subsection - Finance of enterprises and institutions

Березинський І.В., аспірант
кафедри фінансів підприємств і установ
Науковий керівник – Абакуменко О.В., д.е.н., професор
Чернігівський національний технологічний університет

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛКИ МЕГАРЕГУЛЯТОРА НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

В різних країнах застосовують різні механізми регулювання фінансових ринків. Основним недоліком в цьому стає недосконалість базових ринкових механізмів і унікальні функції фінансових посередників, без яких не можуть існувати сучасні економічні системи.

Відсутність дієвого механізму регулювання фінансових посередників, може призвести до серйозних негативних наслідків у реальній економіці та спричинити виникнення системної економічної кризи. Це дуже небезпечно для країн, у яких спостерігається структурна та інституційна слабкість.

Дані чинники підривають дієвість ринкових дисциплінарних заходів та знижують ефективність внутрішнього управління. Враховуючи це, дослідження питання реформування регулювання фінансового ринку набирає особливої ваги та актуальності. Вивчення зарубіжного досвіду побудови системи державного регулювання фінансового ринку через створення мегарегулятора дозволить визначити всі “за” та “проти” введення таких новацій в Україні та сприятиме розробці нових теоретичних та практичних підходів до реформування фінансового регулювання, а також дозволить розробити комплекс практичних заходів щодо підвищення ефективності вітчизняних наглядових органів.

В Україні державне регулювання фінансового ринку здійснюється відповідно до встановлених зобов'язань і вимог діяльності споживачів та учасників даного ринку з врахуванням його стандартів, державної реєстрації фінансових установ, ліцензування та нагляду за їх професійною діяльністю, захисту інтересів споживачів фінансових послуг [4].

В нашій державі механізм державного регулювання фінансового ринку побудований на основі секторної

моделі, тобто система регулювання є трьохрівневою: регулювання банківської діяльності здійснює Національний банк України; регулятором на ринку цінних паперів виступає Національна комісія з ЦП та фондового ринку (НКЦПФР); діяльність інших фінансових посередників і фінансових компаній (страхових компаній, кредитних спілок, недержавних пенсійних фондів тощо) регулюються Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. НБУ як регулятор є незалежним від уряду та економічно самостійним, діяльність двох інших координуються Кабінетом Міністрів України.

Що ж до методів і форм, то державне регулювання фінансового ринку загалом та окремих його сегментів здійснюється у вигляді: а) прямого впливу на функціонування фінансового ринку (прийняття нормативно - законодавчих актів та система заходів з ліцензування, реєстрації тощо); б) опосередкованого впливу (через податкову політику держави, процеси роздержавлення й приватизації, контроль за грошовою масою, зовнішньоекономічна політика тощо). Саморегулятивні організації, як правило, здійснюють інституційно-правове регулювання, яке, на відміну від державного (примусово-владного впливу) регулювання, значною мірою спирається на зацікавленість учасників дотримуватися інституційно-правових норм [2].

Ідея мегарегулятора зародилася в Сінгапурі, а згодом поширилася серед скандинавських країн. Ця модель організації фінансових ринків досить поширена, проте не домінуюча. Мегарегулятори функціонують у більше ніж 40 країнах світу, — як у розвинених, так і тих, що розвиваються. Ця система регулювання апробована такими країнами, як Велика Британія, Китай, Казахстан, Польща, Франція, Австрія, Угорщина, Норвегія, Швеція та іншими. Згідно с останніми дослідженнями, в світі більше 40 країн використовують єдиний орган державного регулювання фінансових ринків.

У світі існують різні моделі мегарегулятора фінансових ринків. Так, найбільш передовою вважається модель мегарегулятора британської системи (FSA), в якій поступово були об'єднані функції нагляду і контролю за інвестиційними, банківськими, іпотечними і страховими послугами. У Франції банківський нагляд і нагляд над небанківськими фінансовими організаціями розділено між Банком Франції і спеціально створеним кілька років тому регулятором, який контролює і регулює небанківський сектор фінансового ринку (AMF), в Німеччині модель регулювання нагадує французьку, проте в сферу регулятора потрапляють і банки. Особливістю французького мегарегулятора є участь учасників ринку у формуванні головного органу управління AMF — ради директорів.

В Україні моделі створення мегарегулятора із підпорядкуванням виконавчій гілці влади (або КМУ, або Міністерству фінансів) та виокремлення банківського нагляду із сфери контролю НБУ з наступною його передачею новоствореному органу — мегарегулятору фінансового ринку, активно обговорюються як в економічній літературі, так і в урядових колах [1].

Зважаючи на скрутне становище фінансового ринку України, варто ще раз переглянути питання доцільності створення в Україні в сучасних умовах мегарегулятора фінансового ринку та окреслити шляхи його вдосконалення.

Створення окремого мегарегулятора слід здійснювати поступово. На першому етапі необхідно створити наглядову раду, яка об'єднуватиме керівників різних органів державного регулювання фінансового ринку. На основі даної ради буде налагоджена співпраця даних органів. Наступним кроком має стати уніфікація регуляторного механізму. Ще до початку функціонування мегарегулятора наглядовою радою має бути утворена інформаційна база даних про всіх учасників фінансового ринку. Головним кроком має стати підготовка нормативно-правової бази для діяльності мегарегулятора. На завершальній стадії формування даної установи слід передати йому повноваження НКЦПФР та Нацфінпослуг. Аби зберегти досвід роботи та висококваліфікований персонал цих державних органів, їх можна передати у вигляді департаментів до структури Національного банку України.

Такий мегарегулятор доцільно побудувати на основі центрального банку. Перш за все слід зазначити, що сьогодні НБУ вже відіграє ключову роль у стабільності фінансової системи, тому його значення в створенні такого органу є дуже важливим [5]. На думку фахівців, створення мегарегулятора здатне створити в Україні потужний центр регулювання ринків фінансових послуг, позбутися конфлікту інтересів всередині Національного банку України та вивести країну на новий рівень державного регулювання ринків.

Крім того, створення мегарегулятора відповідатиме євроінтеграційним прагненням України. Світова практика організаційної побудови єдиного регулятора фінансового ринку передбачає створення в його межах різних підрозділів, функціональне призначення яких відповідає попередньому призначенню регуляторів, що увійшли до складу мегарегулятора.

Єдина суттєва різниця полягає у тому, що над цими підрозділами існує вищий орган управління, який визначає стратегічні завдання регулювання для кожного сектора і координує їх взаємодію. Об'єднання секторальних регуляторів привело б до усунення дублювальних функцій органів регулювання, економії державних ресурсів на їх утримання шляхом поетапного переходу до фінансування мегарегулятора учасниками ринку.

Крім того, реформування регулювання та нагляду на фінансовому ринку України повинне здійснюватися за 4 напрямками:

- шляхом уніфікації норм і правил державного регулювання на фінансовому ринку з поступовою концентрацією регуляторних функцій в одному державному органі;
- відокремлення наглядових функцій від регуляторних та впровадження системи нагляду в усіх основних сегментах фінансового ринку;
- підвищенням ролі саморегулятивних організацій професійних учасників і встановленням їх більш тісного зв'язку регуляторними органами;
- суттєвим поліпшенням фінансування державних регуляторів, у тому числі з ринкових джерел [3].

Водночас сьогодні для подальшого розвитку фінансового ринку та досягнення ним європейських стандартів важливим є збереження функціональних органів, які відповідають за конкретні сегменти і галузі фінансового ринку (Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку, Державна служба моніторингу, НБУ), оскільки нинішніх умов це сприяє належному регулюванню та цільовим діям щодо розвитку відповідних фінансових інститутів: банків, страхових та інвестиційних компаній, інститутів пенсійного забезпечення.

Таким чином, регулювання фінансового ринку є обов'язковим елементом системи державного регулювання економіки і в сучасних умовах іншої альтернативи не існує.

Головним завданням державного регулювання фінансового ринку є узгодження інтересів усіх суб'єктів фінансового ринку через встановлення необхідних обмежень і заборон у їхніх взаємовідносинах через непряме втручання у їхню діяльність.

Основною причиною, що спонукає до створення мегарегуляторів на фінансових ринках, є глобалізація та швидкий транскордонний перелив капіталу, що своїми масштабами може порушувати рівновагу на ринку та призводити до розбалансування економіки окремо взятої країни. Об'єднання секторальних регуляторів зможе усунути дублювальні функції органів регулювання, економії державних ресурсів на їх утримання тощо. Водночас сьогодні в Україні важливим є збереження функціональних органів, які відповідають за конкретні сегменти і галузі фінансового ринку.

Список використаних джерел:

1. Лобозинська С. М. До питання створення мегарегулятора фінансового ринку в Україні та вдосконалення банківського регулювання [Електронний ресурс] / С. М. Лобозинська. — Режим доступу: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eco-3-2012/194-199.pdf>.
2. Пересада А. А. Портфельне інвестування [Текст]: навч. посібник / А. А. Пересада, О. Г. Шевченко, Ю. М. Коваленко, С. В. Урванцева. — К.:КНЕУ, 2004. — 408 с.
3. Канцір, І. А. Державне регулювання фінансової системи України [Текст] / І. А. Канцір // Технологічний аудит та резерви виробництва. — 2014. — № 2/2(16). — С. 58–64.
4. Бондаренко Є. П. Механізми державного регулювання ринку фінансових послуг [Електронний ресурс] / Є. П. Бондаренко. — Режим доступу: http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_29_2010/29_02_04.pdf.
5. Сьомченков О. А. Необхідність та шляхи реформування механізму державного регулювання фінансового ринку [Електронний ресурс] / О. А. Сьомченков, А. В. Кузьменко. — Режим доступу: <http://intkonf.org/ken-somchenkov-oakuzmenko-av-neobhidnist-ta-shlyahi-reformuvannya-mehanizmoderzhavnogo-regulyvannya-finansovogo-rinku/>

СТАБІЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ

Ефективне функціонування економіки держави забезпечується, в першу чергу, грошово-кредитною політикою країни. У процесі її реалізації основна увага приділяється цінній стабільності та адекватності обмінного курсу до основних конвертованих валют. Найскладнішим питанням у досягненні збалансування розвитку економіки в умовах фінансової нестабільності є успішне функціонування національної валюти.

Дослідження даного питання висвітлені в роботах таких вітчизняних вчених: О. Береславської, А. Гальчинського, О. Клименко, В. Міщенко, В. Стельмаха та інших. Вони виявили аспекти стабільності національної грошової одиниці, досліджували шляхи зміцнення грошової одиниці, розглядали питання щодо аналізу та вдосконалення політики держави в сфері грошового обігу та кредиту.

Національна валюта – це грошова одиниця даної країни, що використовується в зовнішньоекономічних зв'язках і міжнародних розрахунках з іншими країнами [1]. Стабільність національної валюти у будь-якій економіці є ключовим питанням у процесі здійснення макроекономічної політики з огляду на те, що нестабільність грошей має чимало негативних наслідків, пов'язаних зі зростанням цін, а найголовніше – з появою невизначеності в процесі прийняття управлінських і фінансових рішень для всіх суб'єктів господарювання.

Чинники, що впливають на стабільність національної валюти:

1. Темп інфляції – чим вищі темпи інфляції в країні, тим нижчий курс її валюти, якщо не протидіють інші фактори. Інфляційне знецінення грошей в країні викликає зниження купівельної спроможності і тенденцію до падіння їх курсу до валют країн зі стабільною економікою. Таку тенденцію звичайно можна простежити в середньо- та довгостроковому періоді.

2. Стан платіжного балансу – нестабільність платіжного балансу призводить до нерівномірності зміни попиту й пропозиції на відповідні валюти. Якщо розглядати активний платіжний баланс, то він сприяє зростанню курсу національної валюти та збільшенню попиту на неї з боку іноземних боржників. Пасивний платіжний баланс викликає тенденцію зниження курсу національної валюти, тому що боржники продають її на іноземну валюту для погашення своїх зовнішніх зобов'язань.

3. Різниця відсоткових ставок різних країн – цей чинник впливає на валютний курс двома основними обставинами. По-перше, зміна відсоткових ставок країні впливає за інших рівних умов на міжнародний рух капіталів, передусім короткострокових. По-друге, відсоткові ставки використовуються для операцій валютних та ринків позичкових капіталів;

4. Діяльність валютних та спекулятивних операцій на ринку – при тенденції валютного курсу до зниження, фірми і банки заздалегідь продають

стійкіші валюти, тим самим погіршуючи позицію ослабленої валюти. Валютні ринки дуже швидко реагують на зміни економіки та політики, на коливання курсових співвідношень, розширюючи можливості валютної спекуляції і стихійного руху «гарячих» грошей;

5. Ступінь використання певної валюти на європейському ринку й у міжнародних розрахунках – наприклад, той факт, що 60-70% операцій євробанків виконуються в доларах, визначає масштаби попиту на цю валюту та її пропозицію. На курс валюти впливає і ступінь її використання в міжнародних розрахунках. Тому періодичне підвищення світових цін, збільшення виплат за боргами держави сприяють поліпшенню курсу долара навіть за умов зменшення його купівельної спроможності;

6. Ступінь довіри до валюти на національному й світовому ринку – вона залежить від стану економіки та політичної обстановки в країні. Причому враховують не лише данні темпу економічного зростання, інфляції, рівня купівельної спроможності валюти, співвідношення попиту й пропозиції валюти, а й перспективи їх динаміки;

7. Валютна політика – співвідношення ринкового і державного регулювання валютного курсу. Формується валютний курс на валютних ринках механізмом співвідношення попиту й пропозиції валюти, яка зазвичай супроводжується різкими коливаннями курсових співвідношень. На світовому ринку складається реальний валютний курс – показник стану економіки, грошового звернення, кредиту та ступеня довіри до визначеної валюти .

Незважаючи на задекларований Нацбанком плаваючий курс гривні, українська валюта після стрибків початку 2015 року коливалася мало і на 2016 рік також очікується невелика амплітуда коливань у 10-15% за рік, або 1,2%-1,25% у місяць (рис.1). Для валют країн – причому істотно більш розвинених, ніж Україна (наприклад, Польщі чи Угорщині) – характерні в 2-3 рази більш сильні середньомісячні коливання їх національних валют[4].

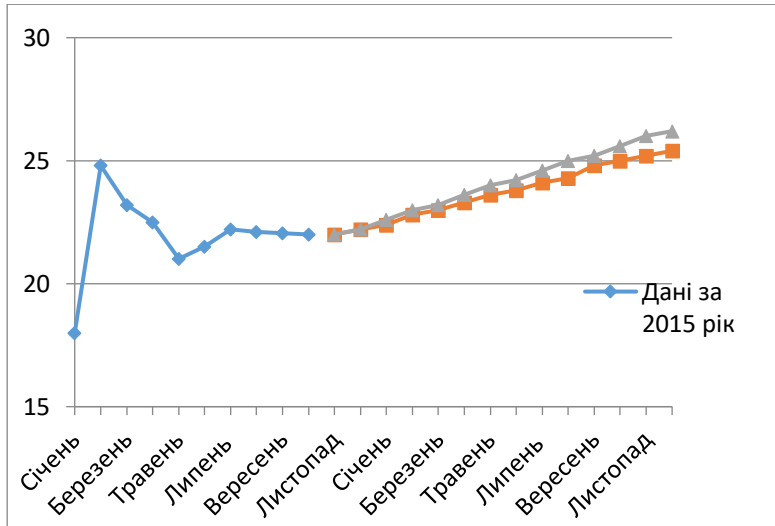

Рис.1. Курс гривні в Україні 2015-2016(прогнозування)[4].

Громадянам варто поступово готуватися до того, що гривня буде постійно досить сильно коливатися по відношенню до інших валют. Фактично, НБУ все ще намагається стримувати коливання курсу. Однак, для повноцінного макроекономічної стабілізації і для переходу на краще з точки зору забезпечення стабільного економічного зростання режиму таргетування інфляції (а не курсу валюти), Нацбанку доведеться поступово давати курсом гривні більше свободи..

Українські експерти досить обережні у прогнозах щодо курсу в разі припинення співпраці з МВФ. Тим більше, що це далеко не єдиний фактор ризику, що впливає на курсову стабільність. Скажімо, зниження цін на світових ринках може мати значно більші наслідки для економіки.

Якщо, розглядати лише вплив слабкості грошової одиниці та пов'язаної із цим цінової нестабільності й інфляції, то це призводить до таких наслідків:

- неефективний розподіл фінансових ресурсів у економіці та спотворена структура цін;
- зростання нестабільності як рівня цін, так і рівня інфляції і в підсумку – обмеження кредитної діяльності, передусім довгострокового кредитування (тобто інвестицій у реальний сектор економіки) та зростання контрактних витрат;
- нерівноваженість цін (відсоткових ставок) на кредитні ресурси та невизначеність щодо зміни цін на ресурси у майбутньому може призвести до фінансових труднощів і кредиторів, і дебіторів і, як наслідок, - до зниження рівня заощаджень та інвестицій;
- обмеження обсягів заощаджень та інвестицій призведе до зменшення (або навіть призупинення) темпів економічного зростання;

- порушення фінансових контрактів, бухгалтерського обліку, податкової системи та реальних цін активів у економіці;
- збільшення перетікання ресурсів із виробничої сфери у галузь фінансових послуг із метою хеджування проти можливої інфляції;
- часткова втрата функції грошей національної валютою (міри вартості, засобу обміну та зощадження) тощо.

Для успішного й ефективного функціонування валютного ринку необхідним є: по-перше, стабільності в країні, тому що тривалі бойові дії, що характеризуються втратою контролю над окремими територіями та інфраструктурними вузлами, пов'язані з необхідністю витрачання значних коштів на національну безпеку та оборону не забезпечують її на високому рівні; по-друге, недовіра населення до національної валютної системи (за даними компанії GfK Україне, яка досліджує споживання українців з 2000 року, у січні 2015 року індексу споживчих настроїв упав до найнижчого рівня - 45,8 за 200-бальною шкалою. Тобто 77% громадян очікують подальшого погіршення власних споживчих можливостей); по-третє, введення обмежень можливостей комерційних банків щодо здійснення спекулятивних операцій. Сама найголовніше повинна бути «впевненість в завтрашньому дні», але на жаль українці вимушені жити одним днем.

Список використаних джерел:

1. Банківська енциклопедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibliograph.com.ua/bank-7/124.htm>
2. Інфляційний звіт і Макроекономічний прогноз НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=27159663>
3. Моисеенко О. Стабільність по-новому чому дешевшає гривня/Олександр Моисеенко, Ольга Левкович. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://news.finance.ua/ua/news-/363498/stabilnist-po-novomu-chomu-deshevshaye-gryvnya>
4. Чого очікувати в 2016 році від цін і курсу долара (інфографіка). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news-/362446/chogo-ochikuvaty-v-2016-rotsi-vid-tsin-i-kursu-dolara-infografika>

Болото А.О., студентка гр. УП-151

Науковий керівник - Іванова Т.М., к.е.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Необхідність в розвитку різних господарських структур та пошук нових методів організації виробництвом зумовлюють впровадження більш раціональних підходів до управління запасами. Проблема управління запасами в Україні обумовлена постійним збільшенням податків, зависоким рівнем банківських процентних ставок, відсутністю коротких комунікацій, труднощами у прогнозуванні попиту та пропозиції, розмірами орендної плати та транспортних тарифів та ін. Їхня оптимізація на сьогоднішній день є дуже актуальною для підприємств України, адже вони становлять основу готових виробів та забезпечують економічну безпеку компанії.

Запаси є дуже важливою категорією та з економічної точки зору представляють вже сформований матеріальний ресурс діяльності, а з фінансового підходу запаси розглядають як кошти, що вкладені у його створення.

Політика управління запасами повинна сприяти безперерійності процесу виробництва та збуту. Для цього формується запас, який забезпечує виробництво та збут між періодами постачання. Їхня оптимізація допомагає уникнути нестачі та надлишку запасів, що мають свої негативні сторони [1].

Надлишок запасів в основному відбувається через недостатнє дослідження ринку збуту, що призводить до помилок у прогнозуванні попиту на продукцію, а також є результатом неефективного використання ресурсів. Надмірна кількість запасів може викликати погіршення ділової активності та ліквідності, здатна залишити оборот підприємства без значної кількості грошових ресурсів, сповільнюючи рух коштів обороту. Нестача запасів може спричинити втрату потенційних клієнтів через відсутність необхідного товару на складі та збоїв під час виробничого процесу, що, в свою чергу, зменшує прибуток підприємства.

Для мінімізації ризиків нестачі запасів на підприємстві повинен формуватися резервний запас. Проте такі резерви повинні бути економічно вигідними, оскільки доволі часто витрати на їх формування є значущими. Тому резерви повинні створюватися таким чином, щоб витрати на їх зберігання не перевищували очікуваних втрат від нестачі запасів [2].

Розробку факторів впливу на розмір та швидкість товарообігу запасів було введено В.С. Марциним. Він поділив такі фактори на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх чинників Марцин відніс: розташування підприємства, його спеціалізація, обсяг та структура товарообігу, площа торговельного приміщення, форма обслуговування покупців, організація завезення товарів та їх частка, стан складського господарства, фінансового забезпечення підприємства; до зовнішніх - співвідношення попиту та пропозиції, ритмічність і стійкість споживання окремих товарів. Такі фактори як попит та пропозиція, виробництво, спеціалізація діяльності, стан складського господарства та фінансового забезпечення чинять вплив на управління запасами.

Запаси, в першу чергу, впливають на собівартість продукції. В процесі виробництва вони переносять свою вартість на готову продукцію, тому при менших витратах на їх утримання та придбання буде нижча собівартість продукції. Рациональне управління матеріальними витратами на фірмі є одним з найважливіх факторів конкурентоздатності підприємства, що сприяє збільшенню його доходів. Так, у собівартості промислової продукції питома вага витрат запасів становить близько 50%, а в деяких галузях (хімічної, текстильної, харчової) досягає 80-85%.

Витрати, що пов'язані з постачанням, зберіганням та обслуговуванням запасів є досить значними, адже вони займають велику частку в оборотних активах підприємства. Взагалі чим більша кількість запасів, тим вони потребують вищого рівня обслуговування, відповідно і більше витрат.

На сьогодні до основних видів витрат, що пов'язані зі створенням і утриманням запасів, відносять [3]:

- комерційні витрати – відсотки кредиту; страхування; податки з капіталу, що вкладено в запаси;
- зберігання – утримання складів (амортизація, опалення, освітлення та інш.); операції з переміщення запасів;
- витрати, що пов'язані з ризиком втрат внаслідок псування, продажу по зниженим цінам, уповільнення темпів споживання цього виду матеріальних ресурсів;
- втрати, що пов'язані з упущеною вигодою від використання вкладених у виробничі запаси засобів в інші альтернативні напрями.

Вдосконалення управління запасами та зменшення витрат на їх утримання може відбуватися за допомогою наступних методів [4]:

- 1) ABC – аналіз;
- 2) XYZ – аналіз;
- 3) MRP-1 – система;
- 4) PDS – система;
- 5) SIC – система.

Однією з найпоширеніших у світі є система MRP-1, що базується на оперуванні запасами матеріалів, компонентів, напівфабрикатів і т.інш., попит яких залежить від попиту вже на готову продукцію. Головна ідея такої системи полягає в тому, що в будь-який момент часу на складі повинна бути наявна необхідна кількість потрібного матеріалу. Система MRP-1 починається з визначення термінів та одиниць виробництва кінцевої продукції. Далі визначається потрібна кількість запасів та час на їх придбання для задоволення потреб виробничого розкладу. Таким чином, для системи MRP-1 ключовим чинником є споживчий попит. Проте рішення про використання такої системи повинно бути обгрунтованим. Багато компаній намагалося ввести цю систему, проте безрезультатно. Це пояснюється тим, що в більшості випадків витрати на забезпечення своєчасного постачання перевищували витрати на складське зберігання мінімально необхідних запасів.

Для оптимізації кількості запасів доцільно використовувати метод ABC–аналізу. Класично така система працює на розподілі запасів на три групи, проте їх може бути і більше. За таким методом запаси розподіляються в залежності від впливу того чи іншого виду запасу на збільшення товарообігу підприємства. Так, до першої групи відносять найдорожчі запаси, частка яких складає 70-80% від загальної вартості запасів, але їх питома вага в натуральному вираженні складає не більше 10-20%. До другої групи відносять запаси, частка яких в загальній сумі запасів складає 10-20%, проте, як правило, у кількісному відношенні вони становлять 30-40%. Остання ж група найдешевша, тому їй не дивно, що вони становлять 5-10% від вартості усіх запасів і 50-60% від загального обсягу зберігання. Аналіз ABC показує значення кожної групи товарів. Зазвичай на 20% всіх товарів, які знаходяться в запасах, припадає 80% всіх витрат. Виходячи з цього, для кожної з трьох груп товарів закладається різний ступінь деталізації під час планування та контролю [5].

Доповненням для ABC – аналізу є XYZ – аналіз, суть якого полягає у класифікації ресурсів підприємства в залежності від характеру їх споживання та

змін в певний період часу. Так, до групи Х належать запаси, що відрізняються стабільністю у використанні та високою точністю в їх прогнозуванні. Групи Y належать ресурси, потреби в яких не важко спрогнозувати. До останньої категорії відносять запаси, що використовуються рідко, та спрогнозувати про них досить важко.

Щодо таких систем, як PDS та SIC, то головним в них є підтримка необхідних матеріалів для виробництва запасу. Доречно таку систему використовувати, коли відсутня інформація про терміни виробництва та кількість виробів при короткому виробничому циклі. В такому випадку вироблена продукція зберігається на складах вузлів та напівфабрикатів, а коли надходить замовлення, то кінцеве збирання відбувається на складах незавершеної продукції.

Таким чином, запаси є важливою категорією та складовою продукції підприємства, адже вони впливають на собівартість готової продукції, вартість оборотних активів у структурі балансу та платоспроможність підприємства. Саме тому в сучасних умовах господарювання важливо використовувати досвід та ефективні методи управління ними.

Список використаних джерел:

1. Аналіз ABC-XYZ в управлінні матеріальними запасами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text>.
2. Приймачок О.М. Облік виробничих запасів і аналіз ефективності їх використання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук – Київ, 2005. – 24 с. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.urau.donetsk.ua/~masters/2014/iem/gudym/library/referats/7569/161447>.
3. Яремко О.Р. Управління матеріальними ресурсами та їх запасами [Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.06.01 – “Економіка підприємства та організація виробництва”] / О.Р. Яремко – Харків, 1997. – 17 с.
4. Семчук Ж.В. Логістичний підхід до організації складування запасних частин на промисловому підприємстві / Ж.В. Семчук, Л.І. Третякова, С.Й. Чучмарьова // Вісник НУ «Львівська політехніка». – Львів: Національний університет “Львівська політехніка”, 2010. – «Логістика». – № 669 – С. 322-327.
5. Лукичева Л.И. Управленческие решения: [Учебник] / Л.И. Лукичева, Д.Н. Егорычев [под ред.: Ю. П. Анискина] – [3-е изд., стер.] – М. : ОМЕГА-Л, 2008. – 383 с.

Бондаренко Д.В., аспірант

Чернігівський національний технологічний університет

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Протягом останніх років політика НБУ проводилась з вектором на очищення банківського сектору від проблемних банків та підвищення прозорості банківського сектору загалом, наслідком чого стало віднесення до категорії неплатоспроможних 60 банків лише за 2014-2015 рр. Загальні збитки бізнесу внаслідок втрати коштів, що зберігалися на рахунках у збанкрутілих банках, з початку 2014 року перевищили 65 млрд грн, що становило 25% обсягу коштів юридичних осіб у банківській системі.

Основними причинами припинення діяльності банків стала їх неспроможність нейтралізувати існуючі в банківському секторі ризики, а також відповідати за своїми зобов'язаннями, що обумовлено недостатністю власного

капіталу та ресурсної бази банків. Затяжна політична криза та бойові дії на певній частині країни негативно відобразилися на стані банківської системи України.

Незважаючи на ліквідацію ряду проблемних банківських установ та значний відтік клієнтських коштів, зростання активів у 2014-2015 рр. відбулось головним чином внаслідок стрімкої девальвації національної валюти та як результат зміни курсу грн/дол., що також відобразилось на суттєвому збільшенні залишків валютних активів. Станом на 01.01.2015 року частка валютних активів в сукупних активах складала 43,73%, в той час як 01.01.2014 року – 36,81%.

Після кризових 2008-2009 рр. капітал банків мав тенденцію до зростання включно до 2013 року. Обсяги капіталу зросли у 2,8 рази з 2007 до 2013 року. Такі суттєві зміни можна пояснити тим, що, по-перше, після 2009 року банки вже мали досить «поганий» кредитний портфель, а по-друге, НБУ почав вживати активні дії для вирішення проблеми неплатоспроможності боржників. Ухвалена НБУ концепція реформування банківської системи до 2020 року передбачає поступове зростання статутного капіталу нових банків до 750 млн грн. зі 120 млн грн., а також підвищення мінімального регулятивного капіталу з 500 млн. грн. до 750 млн. грн., що теоретично призведе до подальшого скорочення банків в Україні та серії поглинань.

Банківська система останнім часом потерпає від хронічної недокапіталізації. Норматив адекватності регулятивного капіталу (НАРК), який розраховується НБУ, на початок жовтня становив 7,1%, поліпшившись до 9,9 на листопада 2015 р. (при мінімально допустимому порозі — 10%). За десять місяців 2015 року — з урахуванням збанкрутілих банків — регулятивний капітал скоротився у 1,7 рази (до 110,3 млрд грн). Реально ситуація з капіталізацією ще складніша, що напевно покажуть другі стрес-тести для 20 найбільших банків. Міжнародні рейтингові агентства оцінюють необхідну докапіталізацію в межах від 120 до 150 млрд грн.

Це означає, що система функціонує з від'ємним капіталом. Її втримує та буде ще кілька років (до кінця 2018 р.) утримувати на плаву те, що в рамках програми EFF із МВФ до 20 найбільших банків будуть застосовуватися індивідуальні нормативи резервування та адекватності капіталу. Однак навіть такі послаблення не гарантують, що всі найбільші банки буде докапіталізовано відповідно до поданих планів.

Як показали стрес-тести 2014 р. по групі з 37 найбільших установ, банки було докапіталізовано на 45,6 млрд грн при потребі в 66 млрд грн. Ціла низка банків із цих 37, включаючи три банки з першої групи, не змогли вчасно виконати плани капіталізації й були змушені залишити ринок. Закономірно, що найбільшого стресу зазнали банки з приватним українським капіталом, за якими не було підтримки держави або великих західних материнських структур. На сьогодні таких банків із першої двадцятки залишається п'ять.

Щодо показників фінансового результату діяльності банків, то банки мали від'ємний фінансовий результат у 2009-2011 рр., незначне поліпшення результатів у 2012-2013 роках – доходи банків перевищили витрати на 4899 та 1436 млн грн відповідно; різке погіршення ситуації з 2014 року – збитки сягнули

52966 млн грн і до сьогодні дане значення має тенденцію до збільшення обсягів збитків.

Від'ємний фінансовий результат банківської системи України зумовлений в першу чергу погіршенням якості активів банків, що у свою чергу, зумовлює необхідність подальшого доформування резервів. Так обсяг сформованих резервів за підсумками 2014 року порівняно з 2013 роком збільшився на 269,25% (75322 млн грн) та станом на 01.01.2015 р. складав 103297 млн грн.

Однією з необхідних передумов для ефективного функціонування банків та їх фінансової стійкості є стабільність і достатність ресурсної бази банків, основою якої є депозитні кошти. Від того, наскільки банки приділятимуть увагу формуванню фінансових ресурсів, залежить їх спроможність здійснювати активні банківські операції. За даними НБУ 15 найбільших банків України утримують 84% усіх депозитних вкладів населення.

Загальний обсяг депозитів зріс у 2,4 рази з 2007 по листопад 2015 року. Лише у 2009 році спостерігалось їх зменшення на 8,4%. Особливий інтерес на сьогодні становить структура депозитів у розрізі вкладників та валют. Обсяги вкладів юридичних осіб зросли на 253,7% (на 177,8 млрд грн) і становили 293,5 млрд грн на 01.11.2015 року. Динаміка зростання депозитів суб'єктів господарювання мала значний спад у 2008-2009 рр., що пов'язано з кризовими явищами в економіці, однак починаючи з 2010 року обсяг даних депозитів щорічно зростає. Короткострокові депозити більш затребувані на ринку, оскільки бізнес, як і раніше, не довіряє банківським установам. Багато підприємств побоюються розміщувати вільні грошові ресурси на термін більше одного місяця. Або вилучають кошти через брак грошових ресурсів для повноцінної роботи і поповнення оборотних і основних засобів. Тому банки переорієнтувалися на більш короткострокові ресурси. Як наслідок, в деяких установах ставка за депозитами на 1 місяць більш висока, ніж на 3 місяці і один рік.

Протягом 2013-2015 рр. банківська система України втратила 61,01 млрд грн (14,4%) депозитів у національній валюті, причому відтік депозитів фізичних осіб мав більш негативну динаміку. Але скорочення обсягів депозитів в національній валюті фізичних осіб частково компенсувалось приростом депозитів у національній валюті юридичних осіб.

Для призупинення відтоку коштів з банківської системи, у травні 2015 р. був прийнятий закон №424-VIII "Про внесення змін у деякі законодавчі акти України (щодо умов повернення строкових депозитів)", яким остаточно закріпили право фінансових установ не повертати вклади достроково (зміни стосуються тільки нових договорів з банками, укладених після набуття законом чинності). Проте масове позбавлення банків ліцензій породжує панічні настрої в суспільстві, що безпосередньо впливає на притік нових депозитів загалом у банківський сектор.

Відтік депозитів фізичних осіб протягом 2013 - 2015 рр. негативно вплинув на ліквідність банківської системи України. Брак ліквідності покривався за рахунок рефінансування Національним банком України.

Зберігається постійна тенденція до відтоку депозитів в іноземній валюті. Станом на 01.11.2015 року обсяг депозитів у доларовому еквіваленті у банківській системі України становив 14,04 млрд дол. (на кінець 2013 року - 30,79 млрд дол.).

Рівень доларизації депозитів зріс з 37% у 2013 році до 47% у листопаді 2015 р. Слід відмітити, що рівень доларизації депозитів зменшувався, починаючи з 2009 року (47%) до 37% у 2013 році. Доларизація на рівні 47% є високою для економіки, причиною цього за великим рахунком є переоцінка курсових різниць. Доларизація свідчить про процес витіснення національної валюти більш сильнішою іноземною валютою, яка використовується як засіб накопичення та розрахунків [1].

Протягом 2011–2015 рр. відбувалося зростання обсягів кредитного портфеля банків: обсяг наданих кредитів у гривневому еквіваленті збільшився у 2,4 рази і становив у листопаді 2015 року 1012,1 млрд грн, у порівнянні з 426,9 млрд грн у 2007 році. До 2008 року банки високими темпами нарощували обсяги кредитних портфелів (у 2008 році приріст наданих кредитів зафіксований на рівні 72% по відношенню до 2007 року). Однак після 2008-2009 рр. темпи зростання видачі кредитів суттєво уповільнились і коливались в межах 0,9-12,3% за рік. За 10 місяців 2015 року обсяг виданих кредитів не перевищив значення 2014 року, тому деяке викривлення статистики наявне за рахунок не повних річних даних. Питома вага кредитів у структурі активів банків є досить значною і коливається в межах 70-82%. Причому у 2007-2009 році частка кредитів у активах зростала з 71% до 82%, з 2009 по 2013 роки – зменшилась до 70% і з 2013 року зросла до рівня 82% (такий, що був зафіксований у піковий кризовий 2008 рік). Значний обсяг кредитного портфеля в загальних активах, який спостерігається протягом останніх років, призвів до негативних наслідків і втрати стабільності банківської системи.

Зіткнувшись з відтоком депозитів, банки різко припинили кредитування як бізнесу, так і домогосподарств, підвищивши процентні ставки і вимоги до позичальників. Посилення стандартів кредитування фізичних осіб обумовлено насамперед макроекономічними очікуваннями банків і підвищенням вартості кредитних ресурсів.

Доступність кредитів для бізнесу зменшилась під впливом песимістичних очікувань банків за макроекономічними показниками і стурбованості з приводу ризиків кредитної застави. Рівень схвалення заявок суб'єктів господарювання знизився за всіма видами кредитів. Найбільше зниження зафіксовано по довгострокових та валютних кредитах.

Банки змушені «відсіювати» запити на видачу кредитів ще і в зв'язку зі збільшенням частки прострочених позик. Наразі за даними НБУ, в цілому по банківській системі 20 % кредитів банки визнали проблемними, тобто такими, які не обслуговуються понад 90 днів. Хоча ще на кінець 2014 року питома вага прострочених кредитів становила 13,5%.

Незначна питома вага кредитування фізичних осіб обумовлена існуванням жорстких стандартів по кредитах для фізичних осіб: банки очікують зростання інфляції, стрибків обмінного курсу і погіршення платоспроможності споживачів.

Темпи приросту валютного кредитного портфеля є низькими, що пов'язано, в першу чергу, як з введенням НБУ жорстких обмежень щодо кредитування в іноземній валюті, так і у зв'язку з поверненням раніше наданих валютних кредитів. Рівень доларизації кредитів зріс до 59% у 2008 р., потім поступово зменшився до 34% у 2013 р., але різко почав зростати протягом 2013-2015 рр. і на разі становить 54%.

Вважаємо, що для стабільної та безперервної діяльності банківського сектору, перш за все, необхідно удосконалити організаційний та фінансово-економічний механізм банківської системи України, збільшити обсяги банківських кредитів та вдосконалити бізнес-планування фінансової та операційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Дешко А. В ближайшем будущем кредиты дешевыми в Украине не будут /А. Дешко //Голос України [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://ru.golos.ua/ekonomika/adeshko_v_blijajshem_buduschem_kredityi_deshevymy_v_ukraine_ne_budut_8974

Вершняк Н.Л., студ. групи ФК-132,
Абакуменко О.В., д.е.н., проф.

Чернігівський національний технологічний університет

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах загострення кризових явищ в економіці, ускладнення доступу до адекватних за вартістю джерел фінансування, девальвації національної валюти на фоні стрімкого зростання рівня цін питання оцінки ефективності діяльності суб'єктів господарювання набуває важливого значення. Головним показником, що ілюструє ефективність, виступає рентабельність.

Рентабельність є одним із головних вартісних показників ефективності виробництва, який характеризує рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у процесі виробництва. Рентабельність безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку. Однак її не можна ототожнювати з абсолютною сумою отриманого прибутку. Рентабельність - це відносний показник, тобто рівень прибутковості, що вимірюється у відсотках.

В таблиці 1 наведено динаміку показників рентабельності галузей економіки.

Таблиця 1

Динаміка показників рентабельності підприємств різних галузей економіки України за 2010-2014 роки, %

Галузь економіки	2010	2011	2012	2013	2014
Усього	4,0	5,9	5,0	3,9	-4,1
сільське, лісове та рибне господарство	22,9	23,2	21,7	11,3	20,6
промисловість	3,5	4,7	3,4	3	1,6
будівництво	-1,5	0,2	-0,1	0	5,8
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	9,8	15	12,2	10,2	-12,8
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	5,6	6,1	5,4	3,5	-1,7
тимчасове розмішування й організація харчування	-1,8	-0,1	-1,1	-2,8	-25,8
інформація та телекомунікації	7,4	7,6	10,5	11,8	-1,6
фінансова та страхова діяльність	3,5	6,2	6,1	5,9	-15,2

операції з нерухомим майном	0,3	-3,6	2,8	3,1	-46,9
професійна, наукова та технічна діяльність	-6,6	0,5	0,3	-1,3	-29,1
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-3,3	-2,7	-2,9	-2,5	-13,6
освіта	4,9	7,4	8,2	8,4	5,5
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	4	2,6	2,7	3,1	-3,7
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-	-	-17,6	-8	-11,8
надання інших видів послуг	4,3	3,1	2,6	-0,9	-1

Протягом досліджуваного періоду спостерігається неоднорідна зміна показників рентабельності діяльності вітчизняних підприємств. В цілому, починаючи з 2011 року, вона до 2012 р. зростала – з 4% до 5,9%, а з 2012 р. почала знижуватись, зафіксувавши у 2014 р. від'ємне значення. При цьому на загальний позитивний тренд в більшій мірі вплинули такі галузі, як інформація та телекомунікації (впевнене зростання рентабельності з 7,4% у 2010 р. до 11,8% у 2013 р. із падінням до -1,6% у 2014 р.); сільське, лісове та рибне господарство (зростання з 22,9% у 2010 р. до 23,2% у 2011 р. із скороченням до 20,6% у 2014 р.); оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (зростання з 9,8% у 2010 р. до 15% у 2011 р. із падінням до -12,8% у 2014 р.); фінансова та страхова діяльність (зростання з 3,5% у 2010 р. до 6,1% у 2012 р. із падінням до -15,2% у 2014 р.).

При цьому слід зазначити, що, незважаючи на ознаки кризи та низхідний тренд, працювали рентабельно навіть у 2014 р. підприємства наступних галузей: сільського, лісового та рибного господарство – 20,6%; будівництва – 5,8%; освіти – 5,5%; промисловості – 1,6%.

В той же час, найбільше від кризових явищ постраждали (від'ємне значення рентабельності діяльності через отримання збитків) підприємства галузей: операції з нерухомим майном (-46,9%); професійна, наукова та технічна діяльність (-29,1%); тимчасове розміщування й організація харчування (-25,8%); оптова та роздрібна торгівля; фінансова та страхова діяльність (-15,2%); діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (-13,6%); ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (-12,8%) тощо.

Зупинимось на деяких галузях економіки і розглянемо, які фактори спричинили зниження їхньої рентабельності.

Збитковість оптової торгівлі обумовлена спадом фізичного обсягу товарообороту, екстенсивно зростаючим ланцюгом посередників в каналах просування товарів, значною часткою тінювих та фіктивних структур на оптовому ринку, нераціональним механізмом ціноутворення тощо. Через значний обсяг операційних витрат і низьку результативність оптової торговельної діяльності скорочуються платежі оптових підприємств до бюджету країни, а також знижуються можливості їх інвестиційно-інноваційного розвитку. Переважна більшість вітчизняних підприємств оптової торгівлі – це дрібні фірми з кількома працівниками, що не володіють належною матеріально-технічною

базою. Об'єктивно такі підприємства не в змозі здійснювати повний цикл обслуговування клієнтів і позитивно впливати на функціонування ринку [4].

Актуальною проблемою страхового ринку, яка найбільше впливає на всі показники ринку, є відсутність довіри населення й господарських суб'єктів до страхових компаній, яка до цих пір не відновлена повною мірою. Саме недовіру до вітчизняних страхових компаній називають громадяни, які не мають жодного страхового полісу, головною причиною свого небажання страхуватися. Їх невпевненість у майбутньому, відчуття втрати соціальної перспективи, що призводить до того, що люди не мають можливості довгострокового планування життя не сприяє страхуванню від ризиків, особливо довгостроковому, наприклад, страхуванню життя [2].

Український ринок нерухомості, який в середині 2014 року під тиском прискорення темпів інфляції та зниження купівельної спроможності населення почав своє стрімке падіння, в жовтні 2015 року досяг свого найгіршого становища. Основною рушійною силою, яка сьогодні штовхає ринок вгору, є страх українців втратити свої заощадження, тому вони намагаються конвертувати свої гривні в надійніший актив – нерухомість [3].

Упродовж 2014 року економіка України функціонувала в край несприятливих політичних умовах. Висока вартість позикових коштів, стрімке знецінення вартості національної валюти, малий внутрішній ринок - усі ці фактори сприяють підвищенню актуальності дослідження аспектів управління рентабельністю підприємства з метою забезпечення його ефективної роботи. В такий час вкрай важливо шукати доступні резерви підвищення рентабельності, які дозволи б суб'єктам господарювання проводити безперервну діяльність, здійснювати просте та розширене відтворення.

Для поповнення промисловості новим технологічним устаткуванням, зменшення енерго- та матеріалоємності виробництва і підвищення конкурентоспроможності продукції, міністерство промислової політики має постійно розробляти й реалізовувати на машинобудівних підприємствах галузеві і державні комплексні науково-технічні програми, які за своїм змістом мають бути інноваційними. Ці програми мають передбачати освоєння виробництвом сучасного обладнання нового покоління для енергетики, гірничо-металургійного комплексу, автомобілебудування, залізниць та інших галузей. Обладнання безперечно має відповідати вимогам міжнародних стандартів.

Згідно зазначених вище пропозицій здійснення діяльності і дотримання загальних вимог призведе до збільшення рентабельності по галузях та ефективне функціонування економіки в цілому.

Отже, проаналізувавши показники рентабельності підприємств різних галузей економіки України за 2010-2014 роки, можемо констатувати загальну негативну динаміку. Але Міжнародний валютний фонд прогнозує, що економіка України відновить зростання вже у 2016 році. Критично необхідними для України залишаються реформи у напрямку покращення умов підприємницької діяльності, сприяння приватизації і посилення корпоративного управління.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.org.ua>.
2. Городюк А.Б. Основні проблеми страхового ринку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/9/gorodyuk.php>
3. Ринок нерухомості в Україні досяг дна [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://economics.unian.ua/realstate/1164124-rinok-neruhomosti-v-ukrajini-dosyag-dna-eksperti.html>
4. Богославець Г.М., Трубей О.М. Проблеми та перспективи розвитку підприємств оптової торгівлі України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/80.pdf

Глушакова Я.И., студентка групи 1371Ф
Научный руководитель – Коваленко С.А., к.с.-х.н., доцент
Гомельский филиал Международного университета «МИТСО»
(г. Гомель, Республика Беларусь)

РОЛЬ ПРИБЫЛИ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКИ

В условиях рыночных отношений главной целью осуществления предпринимательской деятельности выступает финансовый результат. Он обеспечивает экономическую устойчивость фирмы, гарантирует полноту ее финансовой независимости. От его уровня зависит эффективность работы предприятия, повышение и укрепление конкурентной позиции на рынке. Поэтому, в настоящее время, очень большое внимание уделяется формированию и использованию финансовых результатов деятельности хозяйствующего субъекта.

Финансовый результат представляет собой прирост (или уменьшение) стоимости собственного капитала организации, образовавшийся в процессе ее предпринимательской деятельности за отчетный период.

Показатели финансовых результатов характеризуют абсолютную эффективность хозяйствования предприятия. Важнейшими среди них являются показатели прибыли, которая в условиях рыночной экономики составляет основу экономического развития предприятия.

Прибыль (от англ. profit) – экономическая категория, выражающая конечные результаты хозяйственной деятельности отдельного предприятия, отрасли, народного хозяйства в целом; одна из основных форм стоимости прибавочного продукта; одна из форм чистого дохода.

Прибыль – многозначная экономическая категория. От глубины ее познания и рациональности использования зависит эффективность коммерческого расчета, ценообразования и других экономических рычагов хозяйствования.

Являясь источником производственного и социального развития, прибыль занимает ведущее место в обеспечении самофинансирования предприятий и объединений, возможности которых во многом определяются тем, насколько доходы превышают затраты. Таким образом, управление формированием и

распределением прибыли на предприятии сегодня становится чрезвычайно актуальным.

Понятие прибыли вызывало интерес многих зарубежных ученых. Среди российских авторов, рассматривающих данное понятие, можно выделить следующих: Савицкая Г.В., Ковалев В.В., Прыкина Л.В., Селезнева Н.Н. и другие.

Селезнева Н.Н. дает два определения прибыли:

1. Прибыль – это выраженный в денежной форме чистый доход предпринимателя на вложенный капитал, характеризующий его вознаграждении за риск осуществления предпринимательской деятельности;

2. Прибыль – это особый систематически воспроизводимый ресурс коммерческой организации, конечная цель развития бизнеса [1, с. 108].

По мнению Прыкиной Л.В., прибыль – это часть дохода предприятия, которая остается у него после вычета всех обязательных расходов. Иначе – это сумма доходов от реализации продукции, работ, услуг, основных фондов, иного имущества и доходов от внереализационных операций, уменьшенных на сумму расходов по этим операциям [2, с. 284].

В зарубежной литературе приводятся различные определения прибыли:

– доход тех, кто обеспечивает экономику предпринимательскими способностями или нормальной прибылью;

– вознаграждение предпринимателя за риск, новые идеи и усилия, которые он вкладывает в бизнес;

– «безусловный» доход от факторов производства;

– «монопольный доход» и др.

С марксистской позиции прибыль является превращенной формой прибавочной стоимости и определяется как разница между выручкой от реализации товара и затратами капитала.

Ключевым вопросом, который лежит в основе расхождений между разными экономическими школами, является вопрос об источнике прибыли.

Так, меркантилисты считают, что прибыль создается в обращении и ее источником выступает внешняя торговля.

А. Смит и Д. Рикардо утверждали, что прибыль есть вычет из продукта труда рабочего.

К. Маркс доказал, что прибыль создается прибавочным трудом наемного рабочего.

Ж.Б. Сэй трактовал прибыль как вознаграждение за труд предпринимателя.

А. Маршалл под прибылью понимал вознаграждение за труд по управлению производством.

И. Шумпетер рассматривал прибыль в виде результата использования способностей предпринимателя к творчеству [3, с. 329].

Значение прибыли обусловлено тем, что, с одной стороны, она зависит в основном от качества работы предприятия, повышает экономическую заинтересованность его работников в наиболее эффективном использовании ресурсов, так как прибыль – основной источник производственного и социального

развития предприятия, а с другой – она служит важнейшим источником формирования государственного бюджета.

Таким образом, в росте суммы прибыли заинтересованы как предприятие, так и государство.

Основным показателем прибыли, используемым для оценки производственно-хозяйственной деятельности выступает:

- валовая прибыль (характеризует сумму чистого дохода от операционной деятельности за вычетом всех операционных расходов, как постоянных, так и переменных);

- прибыль от реализации выпускаемой продукции (результат хозяйствования по основной производственно-сбытовой деятельности);

- прибыль до налогообложения – это разница между всей суммой чистого дохода предприятия и всей суммой его текущих затрат;

- налогооблагаемая прибыль (величина балансовой прибыли, уменьшенная на величину льгот и увеличенная на величину сумм, подлежащих налогообложению);

- прибыль, остающаяся в распоряжении предприятия или чистая прибыль (характеризует сумму валовой прибыли, уменьшенной на сумму налоговых платежей).

Главное предназначение прибыли в современных условиях хозяйствования – отражение эффективности производственно-сбытовой деятельности предприятия.

Это обусловлено тем, что в величине прибыли должно находить отражение соответствие индивидуальных затрат предприятия, связанных с производством и реализацией своей продукции и выступающих в форме себестоимости, общественно необходимых затрат, косвенным выражением которых должна явиться цена изделия.

Увеличение прибыли в условиях стабильности оптовых цен свидетельствуют о снижении индивидуальных затрат предприятия на производство и реализацию продукции [4, с. 76].

Таким образом, прибыль играет решающую роль в стимулировании дальнейшего повышения эффективности производства, усиления материальной заинтересованности работников в достижении высоких результатов деятельности своего предприятия.

Эффективность функционирования любого предприятия зависит от его способности приносить необходимую прибыль.

Список использованных источников:

1. Бахрамов Ю.М. Финансовый менеджмент: учеб. для вузов / Ю.М. Бахрамов. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2011. – 496 с.
2. Белолипецкий В.Г. Финансовый менеджмент: учеб. пособие / В.Г. Белолипецкий. – М.: КноРус, 2008. – 446 с.
3. Экономическая теория / под ред. А.И. Добрынина, Л.С. Тарасевича. – 4-е изд. – СПб.: СПбГУЭФ, Питер, 2009. – 560 с.
4. Глазунов В.Н. Критерии оценки рентабельности и платежеспособности / В.Н. Глазунов. – М.: Дело, 2009. – 190 с.

РОЗВИТОК МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

З огляду на величезне соціальне значення медицини, реформування медичної системи в Україні досить важливе завдання. Оскільки існуюча система не витримує ніякої критики за твердженням експертів та не задовольняє лікарів, а найголовніше громадян України, це завдання актуальне і потребує термінового вирішення.

Незадовільне медичне обслуговування обумовлене застарілістю організації медичної системи, яка за роки незалежності не зазнала кардинальних змін, та недостатністю фінансування. Конституція України гарантує громадянам безкоштовну медицину, а тому медична галузь фінансується з державного бюджету[1]. На жаль, через скрутне економічне становище державний бюджет не в змозі повністю задовольнити потреби у її фінансуванні. Хоча юридично медицина безкоштовна, фактично українці змушені самі собі купувати медикаменти, вносити «добровільні» благодійні внески тощо. Населення вже звикло до думки, що найближчим часом необхідно буде перейти до нової системи охорони здоров'я. На думку фахівців, найкращою альтернативою нинішній системі є страхова медицина.

Сучасні українські науковці пропонують різні системи організації медичного страхування, рівні медичного забезпечення тощо. Більшість науковців дійшла висновку, що в Україні необхідно будувати трьохрівневу систему медичного страхування і створити єдиний державний медичний страховий фонд, куди надходитимуть всі фінансові ресурси, які він, у свою чергу, буде перерозподіляти по регіонах[2, с. 162-171]. Але через економічну та політичну кризу в державі гостро стоїть питання фінансування. Зважаючи на зубожіння більшості населення, сподіватися на те, що воно стане ключовим джерелом фінансування, марно.

На нашу думку, вирішення проблеми фінансування може стати запровадження в Україні системи медичного страхування. Впровадження медичного страхування збільшить кількість каналів фінансування, що, у свою чергу, покращить стан медичного обслуговування. Суть медичного страхування полягає в тому, що страхова компанія гарантує застрахованій особі оплату медичної допомоги при виникненні страхового випадку.

Діюча система добровільного медичного страхування в Україні не розвинута через її недоступність для більшості населення, недосконалість законодавства, необізнаність населення тощо. У структурі страхових виплат по медичному страхуванню займає всього 8,1%. Темп приросту валових медичних страхових премій в 2014 році становив 9,3%. Виходячи з наданої інформації, можемо зробити висновок, що добровільне медичне страхування в Україні охоплює невелику частку населення і розвивається досить повільно[3].

Стримуючим фактором розвитку медичного страхування є недосконалість законодавства, в якому не прописані принципи функціонування медичного страхування і не достатній захист від шахрайства суб'єктів страхування. Тому одним з першочергових завдань є врегулювання законодавства на основі успішного досвіду зарубіжних країн.

На наше переконання, Україні найбільш підходить німецька система страхування, оскільки саме в ній функціонує найкраще багатоканальне фінансове забезпечення. Безумовно, бездумне копіювання заходів, проведених у Німеччині, не дасть очікуваних результатів. При створенні медичної системи в нашій країні необхідно враховувати фінансові можливості її населення, ментальні особливості тощо.

На першому етапі становлення української медичної страхової системи необхідно залучити до неї працююче населення. Експерти вважають, що таке страхування працюючого населення не потребує значних фінансових витрат з боку держави[2]. Витрати на страхування понесуть підприємства. Від держави необхідне лише створення умов для функціонування медичного страхування, щоб воно охопило все працююче населення, а також визначення базових принципів, на яких воно буде страхуватись, наприклад визначення переліку базових медичних послуг, відсотка відрахувань та інше.

Підсумовуючи, доцільно акцентувати увагу на проблемах становлення української медичної страхової системи(УМСС) та запропонувати шляхи їх вирішення(табл. 1).

Таблиця 1

Проблеми становлення УМСС та пропозиції щодо їх вирішення

Проблеми	Пропозиції щодо шляхів вирішення проблем
Відсутність бази для створення УМСС	Запозичення досвіду створення УМСС у розвинутих країнах світу з урахуванням фінансових можливостей та менталітету населення
Відсутність контролю за діяльністю недержавних страхових компаній	Створення єдиного державного медичного страхового фонду
Низький рівень обізнаності та довіри до УМСС населення	Проведення інформаційної кампанії з роз'яснення важливості створення УМСС та основних засад функціонування УМСС
Низький рівень мотивації підприємств у фінансуванні УМСС	Створення системи стимулювання, яка включатиме у себе як податкові, так і неподаткові стимули. Податковим стимулом стане зниження податкових ставок на окремі податки, запровадження пільгового режиму оподаткування, зниження об'єму оподаткування на суму страхових внесків тощо, неподатковим стимулом може стати надання підприємствам необхідних приміщень у безоплатне користування або за пільговими цінами.

Джерело: розроблено авторами

Отже, стан медичного обслуговування знаходиться на недостатньому рівні через брак фінансового забезпечення медичних установ та медичних працівників, відсутність медичної страхової системи в Україні.

Також слід відмітити соціально-економічну значимість здорового населення для розвитку країни в цілому, одним із факторів чого може стати запропонована система страхування.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР (Редакція станом на 11.02.2015) / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Павлюк К. В. Медичне страхування як форма фінансування медичних послуг / К. В. Павлюк, О. В. Степанова // Економіка суб'єктів господарювання. – 2014. – № 3(35). – С. 162–171.
3. Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 рік / [Електронний ресурс]. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. — Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/sekto/sk_%202014.pdf

Дьякова К.В., студентка гр.ФК-41

Науковий керівник – Велигорський А.М., к.е.н, доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ЗМІНА МІЖНАРОДНОЇ БОРГОВОЇ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНИ У 2015 РОЦІ

У 2014 році Україна пережила безпрецедентне поєднання політичної, фінансово-економічної та банківської кризи. Конфлікт на Сході України разом із накопиченими у попередні роки макроекономічними дисбалансами зруйнували макро-фінансову стабільність держави. Сучасна економічна ситуація в Україні демонструє, що одним із найвпливовіших чинників, який відчутно гальмує розвиток країни, є зростання до загрозливих параметрів боргового навантаження, надмірне залучення коштів на недосить вигідних умовах поряд з нерациональністю їх використання перешкоджають довгостроковому економічному зростанню та підривають стан фінансової безпеки[1, с6]

Станом на вересень 2015 р. величина державного боргу досягла критичного рівня у 90% ВВП. Це стало наслідком декількох факторів: значного накопиченого боргу, що продовжує зростати, глибокого спаду ВВП, девальвації гривні, що спричинило курсову переоцінку валютної складової боргу.

У результаті, уряд виявився неспроможним обслуговувати борги за рахунок державного бюджету, що обумовило об'єктивну необхідність у реструктуризації. Крім того, це вимога програми МВФ“Механізм розширеного фінансування”(боргова реструктуризація включена як складовий елемент програми.[4]

Це пов'язано з розгортанням гібридної війни з боку РФ по відношенню до України. Анексія Криму, окупація східних територій України, торговельні війни тощо, мали значні негативні наслідки для економіки України. Зокрема, прогнозне зниження ВВП країни у період 2014-2017 рр. сягне з 179,6 млрд.дол.США (2014 р.) до 101,9 млрд.дол.США (2017 р.)

Разом з тим валовий державний борг до ВВП збільшився з 41% ВВП у 2014 р. до 88% у 2017 р. (прогнозне значення). Звісно, основним фактором зростання боргового навантаження на ВВП країни виступило фактичне скорочення ВВП. Оскільки зовнішні ринки капіталу на поточному етапі є закритими для України, основними джерелами отримання кредитних валютних надходжень є залучення фінансових ресурсів від МВФ, Світового банку, ЄБРР та деяких інших структур.

Таблиця 1

Зовнішній прямий та гарантований борг України у 2015 році

	млр, грн	млр, дол.США	Частка зовнішнього боргу
Зовнішній борг	621	39,4	100%
Прямий борг	495	31,4	80%
Борги перед міжнародними організаціями(МВФ, Світовий банк, ЄБРР, тощо)	171	10,8	27%
Борги перед іншими країнами	43	2,7	7%
Суверенні євробонди	273	17,3	44%
Євробонди м.Києва	9	0,6	2%
Гарантований борг	126	8	20%
Кредити МВФ для НБУ	34	2,2	6%
Євробонди	29	1,8	5%
Комерційні кредити	52	3,3	8%

Джерело: МВФ[5,6]

Згідно «Стратегічного плану діяльності Міністерства фінансів України на 2015 бюджетний рік та два бюджетних періоди, що настають (2016–2017 роки)» серед основних пріоритетів держави в борговій політиці виділено наступні:

- удосконалення системи управління державним боргом;
- ефективна реалізація національних інтересів на міжнародній арені;
- якісне управління зобов'язаннями та підтримка кредитного рейтингу країни;
- забезпечення ефективності використання інвестиційних коштів бюджету;
- залучення позик, фінансових ресурсів, спільних з МФ на впровадження інвестиційних та інфраструктурних проєктів, для економічної реабілітації та відновлення Донецької та Луганської областей.[2,3]

Тому вдосконалення управління державним боргом та його обслуговування є важливою проблемою, оскільки тільки ефективна боргова політика може підвищити рівень боргової безпеки, дозволить знизити розмір дефіциту державного бюджету та сприяти економічній міцності країни.

Список використаних джерел:

- 1.Про Стратегію сталого розвитку«Україна-2020» : указ Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015 // Урядовий кур'єр. – 2015. – №6.
- 2.Міністерство фінансів України [Електроннийресурс]. –Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=392721
- 3.ВерховнаРада України[Електроннийресурс]Режимдоступу:www.rada.gov.ua
- 4.НаціональнийБанк[Електроннийресурс].–Режимдоступу:http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44464

5. Світовий Банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/GC.XPN.INT>
P.CN

6. МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr1569.pdf>

Івахненко В.А., студент гр. Ф-131
Науковий керівник – **Виговська В.В.**, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин, зростання конкуренції, різних спроб посилення фіскального тиску важливого значення набувають питання забезпечення функціонування господарюючих суб'єктів від існуючих і потенційних загроз, створення дієвої системи захисту їх від впливу можливих негативних факторів.

На даний період в умовах загальної економічної, політичної і військової нестабільності в країні та подальшого розвитку інтеграційних процесів національна економіка загалом і страховий ринок, зокрема, підпадає під вплив великої кількості зовнішніх та внутрішніх загроз. Саме тому, все більшої актуальності набувають такі поняття як фінансова безпека держави та фінансова безпека страхового ринку. Вирішенню багатьох проблем у сфері захисту економічних суб'єктів держави сприяє саме страховий ринок і тому формування досконалого, фінансово стійкого та безпечного страхового ринку в Україні є одним з першочергових завдань органів влади.

Дослідженню основних аспектів визначення сутності поняття фінансової безпеки страхового ринку та відповідних загроз досліджено у наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених: О.І. Барановським, Н.М. Внуковою, О.О. Гаманковою, Р.Глейзером, С.С. Кучерівською, П.О. Нікіфоровим, Ю.В. Панковим, В.О. Суховим. Разом із тим, варто відзначити недостатність розробки проблеми визначення сучасного стану фінансової безпеки українського страхового ринку та загроз, які впливають на нього [2].

Метою дослідження є визначення стану фінансової безпеки страхового ринку України, а також здійснення рекомендацій щодо поліпшення сучасного стану фінансової безпеки національного страхового ринку.

Соціальні та економічні перетворення, що відбуваються в останній період в нашій державі відображаються в усіх сферах господарювання, зокрема на функціонуванні страхового ринку. Одним із наслідків зростання національної кризи є девальвація гривні, що впливає на те, що статутний фонд страхової компанії повинен бути більше, ніж був кілька років тому. Наслідками цього є, що деякі компанії просто стають банкрутами, що призводить до переорієнтації та вдосконалення системи фінансової та економічної безпеки страхового ринку з метою підвищення захисту юридичних та фізичних осіб.

Одним з найбільш вичерпних визначень сутності фінансової безпеки є визначення, запропоноване М.М. Єрмошенко у якому під фінансовою безпекою

держави розуміється такий стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання і населення і в цілому – ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток [2].

Важливою складовою фінансової безпеки держави є фінансова безпека її страхового ринку. Фінансова безпека страхового ринку сприяє створенню ефективної системи захисту населення, суб'єктів господарювання та держави. Страховий ринок також є важливим джерелом довгострокових інвестицій, які можуть бути направлені в економіку країни. Підвищення рівня фінансової безпеки страхового ринку сприяє акумулюванню необхідних коштів та розвитку економіки [3].

Кучерівська С.С. вважає, що фінансово безпечна компанія – це компанія, яка виважено і оптимально підходить до використання і управління своїми фінансовими ресурсами, здійснює чіткий їх контроль, оперативно реагує на будь-які загрози, внутрішні чи зовнішні, з метою їх мінімізації або уникнення без шкоди для загальної діяльності [3].

Фінансову безпеку страхової компанії також можна розглядати як міру гармонізації в часі та просторі фінансових інтересів страховика з інтересами складових навколишнього середовища – держави, ринку, конкурентів. Тобто страховий ринок тоді знаходиться у фінансово безпечному стані, коли фінансові інтереси страхових компаній у певній мірі узгоджені з інтересами інших суб'єктів – страхувальників, кредиторів, конкурентів, держави, позичальників, інвесторів та ін., що сприяє мінімізації зовнішнього впливу загроз на загальний рівень фінансової безпеки ринку страхових послуг.

Ринок страхових послуг залишається одним з найбільш капіталізованих серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2015 становила 361, у тому числі СК "life" – 49 компаній, СК "non-life" – 312 компаній, (станом на 31.12.2014 – 382 компанії, у тому числі СК "life" – 57 компаній, СК "non-life" – 325 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 2015 рік порівняно з 2014 роком, кількість компаній зменшилася на 21 СК, порівняно з 2013 роком зменшилася на 46 СК [4].

За 2015 рік частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 1,5%, що на 0,2 в.п. менше в порівнянні з 2014 роком; частка чистих страхових премій у відношенні до ВВП за 2015 рік становила 1,1%, що на 0,1 в.п. менше в порівнянні з відповідним показником 2014 року. У порівнянні з 2014 роком на 2 968,7 млн. грн. (11,1%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 3 762,1 млн. грн. (20,2%) [4].

При розгляді загроз фінансовій безпеці страхового ринку ми звертали увагу і на шахрайські дії з боку суб'єктів страхового ринку. Шахрайство у страховому секторі має доволі масштабний характер і з кожним роком набирає все більше

обертів. При цьому в більшості випадків злочинні дії спрямовані на максимізацію прибутку або отримання доходу, який не підлягатиме оподаткуванню. Зокрема, страхові компанії вдаються до протиправних дій для зменшення розміру страхового відшкодування, їх працівники — для отримання власної матеріальної вигоди. Фінансові аналітики оцінюють щорічні сумарні збитки від здійснення шахрайських дій на вітчизняному страховому ринку приблизно на 600 млн. грн. Підраховано, що близько 16% страхових виплат потрапляють до рук фінансових аферистів [1].

Отже, можна зробити висновок про те, що страховий ринок та фінансова безпека його учасників є важливою складовою ринкової економіки і виступає, з одного боку, засобом захисту бізнесу і добробуту людей, а з іншого – комерційною діяльністю, що приносить прибуток та значні інвестиції в економіку. Головними завданнями забезпечення формування повноцінного страхового ринку в нашій державі, а відтак – підвищення рівня його фінансової безпеки, на наш погляд, повинні стати: розроблення та реалізація дієвої державної політики у сфері страхування; приведення чинного законодавства у відповідність до норм, правил і вимог ЄС; забезпечення умов для розвитку конкуренції; створення умов вдосконалення державного нагляду за страховою діяльністю.

Список використаних джерел:

1. Гладчук О. М.// Ефективна економіка [Електронний ресурс] Режим доступу:<https://vk.com/away.php?to=http%3A%2F%2Fwww.uktstat.gov.ua/http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2931>.
2. Єрмошенко А.М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорій / А.М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. - №4. – С. 46-51.
3. Нікіфоров П.О, Кучерівська С.С. Сутність та значення фінансової безпеки страхової компанії. // Фінанси України № 5, 2006 р.
4. Підсумки діяльності страхових компаній за 2015 рік// Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]Режим доступу:https://vk.com/away.php?to=http%3A%2F%2Fwww.uktstat.gov.ua/http://nfp.gov.ua/files/DepFinMon/zvitni_dani/sk_%202015.pdf.

Клименок Т.А., студентка гр. 1271Ф

Научный руководитель – Шевцова Е.И., к.э.н., доцент
Гомельский филиал Международного университета «МИТСО»
(г. Гомель, Республика Беларусь)

ОСНОВНЫЕ СРЕДСТВА И ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ НА ОАО «ГОМЕЛЬСКИЙ МОТОРОРЕМОНТНЫЙ ЗАВОД»

Ускорение обновления материально-технической базы организации, увеличение масштабов изъятия из производства технически устаревших и экономически малоэффективных машин является основой повышения эффективности использования производственных средств.

Исследования показали, что для повышения эффективности использования основных средств ОАО «Гомельский мотороремонтный завод» целесообразно реализовать основные средства, неиспользуемые предприятием в течение 5 лет.

Перечень неиспользуемого оборудования ОАО «Гомельский мотороремонтный завод» представлен в таблице 1.

Таблица 1

Неиспользуемое оборудование ОАО «Гомельский мотороремонтный завод»

Наименование оборудования	Модель	Год выпуска	Количество единиц, шт.	Износ оборудования, %
Фрезерный	6Т82- 1	1988	1	100
Координатно-шлифовальный	3283С	1988	1	100
Координатно-расточной	2А430	1987	1	100
Координатно-расточной	2Е 450АФ	1991	1	100
Координатно-расточной	2В440А	1971	1	100
Плоскошлифовальный	3Б722	1990	1	100
Координатно-расточной	КР 450	1975	1	100
Координатно-расточной	2421СФ10	1974	1	100
Гидравлический пресс Р=1000тс	П 7640	1990	1	100
Пресс кривошип	К2330	1986	1	100
Пресс гидравлический	РУЕ 25	1988	1	100
Пресс гидравлический	РУЕ 25	1985	1	100
Пресс механический	КД2128Е	1988	1	100
Пресс механический	КД2326	1992	1	100
Пресс механический	КД21.30	1974	1	100
Пресс механический	LEN 63	1990	1	100
Фрезерный	FSS400E	1975	1	100
Поперечно строгальный	7307ГТ	1989	1	100
Гидропресс	РУЕ-63S	1988	1	100
Фрезерный	6Т82-1	1984	1	100

На сегодняшний день данное оборудование амортизировано на 100 % и находится в хорошем техническом состоянии. Для реализации неиспользуемого оборудования ОАО «Гомельский мотороремонтный завод» предлагается осуществить его продажу на рынке вторичного оборудования. Согласно проведенному исследованию в г. Гомеле цены на вторичном рынке аналогичного оборудования колеблются в диапазоне 64-120 млн руб. за 1 единицу. В таблице 2 представлены возможные результаты реализации мероприятия.

В результате реализации устаревших основных средств возможно получить минимальную дополнительную прибыль в сумме 1280 млн руб. Данные средства могут быть направлены на реинвестиции в основное технологическое оборудование, что будет способствовать росту обновления основных средств предприятия. Результаты от внедрения данного мероприятия представлены в таблице 3.

Таблица 2

Реализация устаревших (неиспользуемых) основных средств ОАО «Гомельский мотороремонтный завод»

Наименование оборудования	Модель	Количество единиц, шт.	Минимальная рыночная стоимость 1 ед. на вторичном рынке, млн руб.	Выручка от реализации устаревших (неиспользуемых) основных средств, млн руб.
Фрезерный	6Т82- 1	1	64	64
Координатно-шлифовальный	3283С	1	64	64
Координатно-расточной	2А430	1	64	64
Координатно-расточной	2Е 450АФ	1	64	64
Координатно-расточной	2В440А	1	64	64
Плоскошлифовальный	3Б722	1	64	64
Координатно-расточной	КР 450	1	64	64
Координатно-расточной	2421СФ10	1	64	64
Гидравлический пресс Р=1000тс	П 7640	1	64	64
Пресс кривошип	К2330	1	64	64
Пресс гидравлический	РУЕ 25	1	64	64
Пресс гидравлический	РУЕ 25	1	64	64
Пресс механический	КД2128Е	1	64	64
Пресс механический	КД2326	1	64	64
Пресс механический	КД21.30	1	64	64
Пресс механический	LEN 63	1	64	64
Фрезерный	FSS400Е	1	64	64
Поперечно строгальный	7307ГТ	1	64	64
Гидропрéсс	РУЕ-63S	1	64	64
Фрезерный	6Т82-1	1	64	64
Итого			1280	1280

Таблица 3

Результаты реализации устаревших (неиспользуемых) основных средств ОАО «Гомельский мотороремонтный завод»

Показатели	До внедрения	После внедрения	Изменение
Прибыль до налогообложения, млн руб.	16	1296	1280
Среднегодовая стоимость основных средств, млн руб.	45 104	45 104	0
Фондорентабельность, %	0,04	2,87	2,83
Чистая прибыль, млн руб.	16	1101	1085

Таким образом, для повышения эффективности использования основных средств ОАО «Гомельский мотороремонтный завод» целесообразно реализовать устаревшие и неиспользуемые основные средства. Реализация неиспользуемого оборудования на рынке вторичного оборудования позволит предприятию получить минимальную дополнительную прибыль в размере 1280 млн руб., увеличить фондорентабельность на 2,83 %.

Корнєєва М.В., аспірант
кафедри фінансів підприємств і установ
Абакуменко О.В., д.е.н., професор
Чернігівський національний технологічний університет

НОВАЦІЇ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ ЯК НАСЛІДОК ЗМІНИ БІЗНЕС-МОДЕЛІ

Забезпечення ефективності бізнесу вимагає від банків не лише запровадження нових продуктів і послуг, але й більш продуманого інноваційного підходу до використовуваної бізнес-моделі. Певна схильність до перетворень спостерігалася в період до фінансової кризи (у 2007-2009 рр.). Проте, вона характеризувалася пріоритетністю у отриманні надприбутків, високою ризикованістю, активним використанням раніше заборонених регулятором або відносно нових фінансових інструментів (сек'юритизація, кредитні деривативи). Використання високоризикових моделей мало негативний ефект, який вплинув на фінансову стабільність і прибутковість фінансового сектору. Фінансова криза стала суттєвим аргументом для переходу до більш зважених підходів забезпечення дохідності діяльності, водночас їх можна характеризувати як високоінноваційні.

Аналіз світової практики із залучення інновацій в банківську діяльність свідчить про те, що вітчизняні банки є більш схильними до запозичення і запровадження вже існуючих на зарубіжних фінансових ринках інновацій. Поясненням цьому можуть слугувати декілька аспектів. По-перше, вітчизняна банківська система є відносно молодого, а тому використовуючи стратегію запозичення, українські банки страхують себе від ризиків, пов'язаних з провадженням інноваційної діяльності. По-друге, це дає можливість значно скоротити операційні витрати на розробку і реалізацію інвестицій, обмежуючись при цьому лише витратами на адаптацію інновації на вітчизняному ринку.

Особливо гостро для вітчизняного банківського ринку питання зміни бізнес-моделі, впровадження інноваційних продуктів, зміни підходу до обслуговування клієнтів постало в період банківської та валютної криз 2014-2015 рр., коли відбувалася стрімка втрата ліквідності та втрата довіри до банківських установ, зниження активності користування традиційними банківськими продуктами, труднощі у залученні нових клієнтів. В даний період банки зосередили зусилля на утриманні вже існуючих клієнтів через

індивідуальний підхід. При цьому ефективними були як традиційні банківські продукти зі спеціальними пропозиціями, так і запровадження відносно нових послуг. Зокрема, для того, щоб утримати та залучити нових клієнтів, банки були змушені пропонувати високі ставки за депозитами. Деякі банки пропонували клієнтам свого роду «амністію»: якщо клієнт повертав вилучені кошти на депозит банку, йому відшкодовувалися фінансові втрати від дострокового вилучення депозиту; вводили тижневі депозити, підвищували відсотки за валютними депозитами тощо.

Окрім депозитних пропозицій, банки впроваджували програми лояльності (табл.1).

Загалом можна стверджувати, що діяльність українських банків із залучення клієнтів нетрадиційними способами вміщують короткі акційні пропозиції, а також довгострокові програми лояльності, які передбачають можливість накопичення бонусних балів (або шляхом кеш-беку) з можливістю наступного їх використання в торговельних точках-партнерах програми.

Проте, навряд чи такі програми здатні слугувати раціональним вирішенням проблеми розвитку вітчизняного банківського сектору. Доцільно зацитувати Єгора Перелігіна, керівника відділу стратегічного планування UniCredit Bank: “Більшість банків, виведених з ринку, ніколи не могли чітко проілюструвати, за рахунок чого вони живуть і як вони бачать своє майбутнє. Багато банків, які залишилися на ринку, досі не можуть точно відповісти на це запитання” [1]. Єгор Перелігін пропонує звернути увагу на приклад двох німецьких земельних банків Bayern LB і Nord LB, які змогли розділити свої банківські моделі на core businesses та noncore businesses. Цими банками було усвідомлено практична нераціональність ведення багатопрофільного бізнесу: починаючи від депозитних послуг і закінчуючи інвестиційним бізнесом, страховими та брокерськими послугами. Найкраще в Україні ілюструють цю гіпотезу такі банки як ING і Citibank, що працюють тільки з корпоративним клієнтами і дуже зважено підходять до прийняття ризику. За словами банкіра, з якими не можливо не погодитися, в Україні сьогодні потрібен класичний банк розвитку та реконструкції місцевого рівня, як свого часу в Південній Кореї – Korea Development Bank, який було створено з метою надання фінансового ресурсу на розвиток стратегічних проектів індустріального та інфраструктурного характеру, розвитку національної економіки, супроводу й управління корпоративними реструктуризаціями та проблемними активами, надання фінансового ресурсу на розвиток регіонів.

Таблиця 1

Програми лояльності ТОП-10 банків України	
Назва банку	Програми лояльності
Приват банк	Програма “Бонус Плюс” - дозволяє власникам карток банку отримувати бонуси до 20% у мережі партнерів програми (більше 44 000 торгових точок та інтернет-магазинів).
Фідобанк	Надає можливість отримати знижки (до 20%) у рамках партнерської програми за умови пред'явлення будь-якої картки з логотипом банку незалежно від способу подальших розрахунків за товари чи послуги у закладах партнерської мережі по всій території України.
Райффайзен банк Аваль	1.Програма винагород FISHKA, яка надає можливість збирати бали, оплачуючи покупки платіжною картою з безконтактною технологією payWave FISHKA та використовувати їх як знижку. Програма діє як в партнерській мережі, так і в будь-якій торговій точці, в тому числі, інтернет. 2.Дисконтна програма “Вигідний розрахунок”, що передбачає отримання гарантованої знижки при розрахунках платіжними картками банку за товари та послуги у мережі підприємств-партнерів банку.
Кредит-Агріколь банк	Не надає спеціальних бонусів в рамках певної партнерської програми, проте пропонує клієнтам-зарєєстрованим учасникам програми лояльності спеціальні умови надання послуг, зокрема зниження базової процентної ставки за кредитною картою.
Альфа-Банк	Програму лояльності MAXI, що передбачає гарантоване отримання кеш-бек у розмірі 1% на бонусний рахунок, розплачуючись будь-якою платіжною картою банку з даною бонусною системою.
Укрсоцбанк	"Футбольна картка MasterCard UniCredit Bank", розрахунок якою дає можливість отримувати кожного місяця кеш-бек у розмірі, що не перевищує 300 грн.
ОТП банк	1. Програма OTP Club передбачає, що кожен власник картки банку має можливість отримувати знижки в торговельних точках партнерів. 2.Бонусна програма MasterCard® Rewards для зарплатних карт MasterCard передбачає, що при активному використанні зарплатної картки банку є можливість накопичувати бали (15 грн. —1 бал) та обмінювати їх на подарунки, подарункові сертифікати, спеціальні пропозиції. 3.Програма лояльності для клієнтів Private Banking. В рамках цієї програми лояльності клієнт отримує знижки на послуги автосервісу та магазину одягу.
Кредо банк	Бонусна програма MasterCard Rewards, яка дозволяє накопичувати бали (1 бал за 12 грн.) та обмінювати їх на подарунки.
УкрСиббанк	Програма “Плюсуй з нами”, яка передбачає отримання знижок в мережі партнерів програми для усіх держателів карток VISA / MasterCard класів Classic/ Standard, Debit, Gold, Platinum, Infinite та Signia.
ПУМБ	Програма “Star Club”, в якій учасники отримують миттєві знижки при розрахунках за товари або послуги за допомогою платіжної картки.

Таким чином, узагальнюючи вищевикладене, підкреслюємо необхідність усвідомлення вітчизняними банками того, що потрібно формувати загальну довгострокову стратегію розвитку, впроваджувати її в практичну діяльність таким чином, щоб клієнт міг зрозуміти, яка основна мета діяльності банку. Це

передусім передбачає необхідність визначення ключових, профільних напрямів діяльності, утримання від “непрофільних бізнесів”. Стратегія на універсальність не є запорукою успіху та активізації ринку, навіть для державних чи іноземних банків.

Список використаних джерел:

1. Перелигін Є. Банки-2016: як правильно використати міжнародний досвід [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://forbes.net.ua/opinions/1408328-banki-2016-yak-pravilno-vikoristati-mizhnarodnij-dosvid>

Кушмирук О.І., студентка гр. Ф-131

Галімска М.В., студентка гр. Ф-131

Науковий керівник – Товстиженко О.В., к. е. н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ВПЛИВ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА РІВЕНЬ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В сучасних умовах одним із факторів, який забезпечує розв’язання багатьох проблем, які стоять перед економікою України, – забезпечення економічного зростання, збільшення інвестицій тощо – є ефективність функціонування страхової системи.

Процес вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ) зумовлює поступове збільшення присутності іноземного капіталу у страховій системі. Його прихід в Україну стане важливим чинником розвитку та перетворення страхового сектору держави. У цьому разі підвищується роль страхування в контексті забезпечення стабільності, фінансової стійкості та ефективного функціонування вітчизняних страхових компаній під впливом глобалізаційних процесів[1].

Проблемам впливу іноземного капіталу на страховий сектор України присвячені праці багатьох вітчизняних вчених, а саме С.С.Осадеця, Н.М.Внукова, В.Д.Базилевича, Я.П.Шумелда, Н.В.Ткаченка, О.І.Барановського та інших. Половина з них вважають, що присутність іноземних інвесторів на страховому ринку призводить до негативних наслідків через його залежність вітчизняного від іноземних країн-інвесторів, що згубно впливає на економічне зростання та розвиток держави як незалежної. Інша половина схиляється до думки, що іноземні інвестиції в страхову систему мають лише позитивні наслідки, такі як налагодження зв’язків з іноземними країнами, збільшення матеріальних цінностей держави, тощо.

Протягом останніх років вітчизняний страховий ринок був привабливим для іноземних інвесторів, майже усі українські страхові компанії мали статутний фонд, де 60-67% капіталу належало іноземцям. Серед найбільших інвесторів можна виділити Великобританію і Північну Ірландію, США, Польщу, Кіпр, Нідерланди, Росію, Австрію, тощо (табл.1). На український страховий ринок вже проникли Allianz, Generali, AXA, PPF, Wiener Stadtische, Vienna Insurance Group,

UNIQA, Fortis, ТуранАлем, «Росгосстрах». У роздрібному сегменті ризикового страхування лідерами є українська СК «Орната» та італійська Джeneralі Гарант. Вибитися в десятку лідерів намагаються Allianz, ПРОВОДНА (група «Росгосстрах») і Княжа (Vienna Insurance Group). У сегменті страхування життя поширені такі компанії, як Alico AIG Life (США), вітчизняна група «ТАС» і Джeneralі Гарант Страхування Життя з італійськими інвестиціями[2].

Проте через скрутне становище, що зумовлено військовим конфліктом, девальвацією гривні та посиленню кризових явищ в економіці країни, великі іноземні інвестори, зокрема Австрія та Росія, стали покидати український ринок, так на початку листопада 2015 року American Life Insurance Company остаточно покинула український ринок, передавши 99,9% своїх акцій страховій компанії Swiss MetLife Global Holding Company II GmbH(Швейцарія).

Таблиця 1

Перелік страхових компаній за участю іноземного капіталу на страховому ринку України

Країна походження	Іноземна компанія-засновник(акціонер)	Дочірна українська компанія
Австрія	Wiener Stadtische	СК «Юпітер»
		СК «Глобус»
	Grazer Wechselseitige (Gra We)	СК «Граве Україна»
	WSV	СК «Княжа»
	ECCO Versicherungsmakler Ges. m.b.H	СТ «ЕККО»
Австралія	QBE	«QBE-Україна»
Італія	Generali Group	«Гарант-Авто», «Гаран-Лайф»
Німеччина	ERGO	СК «ЮТИКО»
Нідерланди	Fortis	СК «Елатон-Життя»
Польща	PZU	PZU Україна
Росія	ИНГОСТРАХ	СК «ИНГО Україна»
	РЕСО-Гарантия	ЗАО «ПРОСТО-страхування», СК «ПРОСТО-страхування. Життя і пенсія»
	Национальный резервный банк	ЗАО «Європейський страховий альянс»
	Росгосстрах	СК «Провідна»
	ФГ «Спутник»	Холдинг «Русский стандарт»
США	AIG	AIG Україна»
Франція	BNP Paribas Group	СК «Український страховий альянс»

*Джерело[1]

В цей же час International Insurance Consortium BV (Нідерланди) придбав контрольний пакет акцій одного з трійки лідерів українського страхового ринку —СК «ПРОВОДНА». За підсумками операції більше 99% акцій перейшли у власність голландців. Виходячи із цього,концентрація іноземного капіталу на страховому ринку має переваги та недоліки:

- 1) іноземних інвесторів:

- переваги – освоєння нових ринків; можливість отримання довгострокового капіталу на ринку страхування життя; можливість організації розгалуженої системи обслуговування інших економічних суб'єктів-нерезидентів; отримання вищих доходів від інвестування страхових резервів;

- недоліки – відсутність сприятливого інвестиційного клімату; політичні ризики; нестабільність інвестування резервів в українську економічну систему; низький рівень життя населення й низький ступінь розвитку виробничої сфери економіки, у зв'язку з чим знижений платоспроможний попит на послуги страхування;

2) України:

- переваги – підвищення авторитету у міжнародному співтоваристві; можливість ефективного розвитку страхування, конкуренції; виконання міжнародних зобов'язань; підвищення капіталізації страхового ринку; розвиток фінансових ринків і ринкової інфраструктури;

- недоліки – ускладнення процедури страхового нагляду за операціями страховиків, ймовірність посилення іноземного втручання; вплив коштів за кордон; ризик прибутку та виходу з ринку, недовговічність відносин;

3) українських страховиків:

- переваги – можливість підвищення капіталізації ринку, нові джерела інвестування; взаємодія з іноземними страховиками, збільшення активів компаній; поліпшення страхового продукту; створення нових робочих місць, підвищення кваліфікації кадрів; упровадження міжнародного досвіду та технологій;

- недоліки – надлишкова конкуренція, можливі банкрутства;

4) українських страхувальників:

- переваги – можливість великого вибору серед страхових компаній; поява нових страхових послуг; зниження тарифів з окремих видів страхування (завищених);

- недоліки – ризик шахрайства з боку іноземних страховиків[3].

Іноземне інвестування має істотний вплив на страховий ринок України - як позитивний, так і негативний. На даному етапі спостерігається значне зниження потоку іноземних інвесторів на вітчизняний страховий ринок через скрутне економічне становище держави.

Отже, Україні необхідне ведення виваженої збалансованої політики щодо підтримки та покращення стану внутрішніх джерел фінансових ресурсів та залучення нових інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Журавка О.С. Вплив іноземного капіталу на розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс] / О.С. Журавка. – Режим доступу: www.lib.academy.sumy.ua/library/Article%5CZhuravka_2.pdf.

2. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України.- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/docs/>.

3. Чорна І.О. Вплив іноземного капіталу на рівень розвитку страхового ринку України.- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/35538/38-Chorna.pdf?sequence=1>.

ФІНАНSOVA БЕЗПЕКА УКРАЇНИ, ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Забезпечення фінансової безпеки України – необхідна та об’єктивна умова для її цілісності, стійкого економічного розвитку та незалежності. З метою досягнення та підтримання у перспективі адекватного рівня фінансової безпеки України необхідне систематичне науково обґрунтоване управління фінансовими ризиками.

Забезпечення економічної безпеки нарівні з захистом суверенітету і територіальної цілісності є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу, таке положення закріплено у статті 17 Конституції України [1].

Проблемам економічної безпеки в цілому та фінансової зокрема присвячені наукові дослідження таких вчених, як: В. Гесць [2] Я. Жаліло [3], Т. Клебанова [2], С.В. Кавун [4], В.І. Мунтіян [5], Л. Абалкін [6], О.І. Барановський [7], М.М. Єрмошенко[8], О. Савицька [9], Г.П. Ситник [10]. Авторами досліджено сутність поняття економічної та фінансової безпеки, розглянуто причини кризових явищ і методи їх запобігання. Проте у вітчизняній науковій літературі існує істотна відносна розпорошеність думок щодо трактування сутності не лише фінансової, але й економічної безпеки. Теоретико-методичні засади оцінки економічної безпеки національної економіки залишаються недостатньо вивченими і потребують імплементації у прикладних наукових дослідженнях.

Закон України «Про основи національної безпеки України» [11] визначає, що з урахуванням геополітичної і внутрішньої обстановки в Україні діяльність усіх державних органів має бути зосереджена на прогнозуванні, своєчасному виявленні, попередженні і нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці.

Одними з основних напрямків державної політики з питань національної безпеки України в економічній сфері є: забезпечення умов для сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки; прискорення прогресивних структурних та інституціональних змін в економіці, поліпшення інвестиційного клімату, підвищення ефективності інвестиційних процесів; стимулювання випереджувального розвитку наукоємних високотехнологічних виробництв; оздоровлення фінансово-кредитної сфери та припинення відпливу капіталів за кордон, зменшення позабанківського обігу грошової маси; внутрішньої і зовнішньої захищеності національної валюти, її стабільності, захисту інтересів вкладників, фінансового ринку; здійснення виваженої політики внутрішніх та зовнішніх запозичень.

Характерним для всіх вищенаведених напрямків державної політики у сфері економічної безпеки є важливість стабільної та ефективної роботи банківської системи України.

Одним з основних напрямків державної політики національної безпеки України «Стратегії національної безпеки України» [12], визначено забезпечення

економічної безпеки України. У цій стратегії зазначається, що основним змістом економічних реформ є створення умов для подолання бідності і надмірного майнового розширування в суспільстві, наближення соціальних стандартів до рівня держав Центральної і Східної Європи.

Зокрема серед ключових умов існування економічної безпеки визначено: захист економічної конкуренції, формування сприятливого бізнес-клімату та умов для прискореного інноваційного розвитку; підвищення стійкості національної економіки до негативних зовнішніх впливів, диверсифікація зовнішніх ринків, торговельних та фінансових потоків; стабілізації банківської системи, забезпечення прозорості грошово-кредитної політики та відновлення довіри до вітчизняних фінансових інститутів.

Важливим методологічним документом, який визначає рівень економічної безпеки України є «Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» [13]. Згідно цих методичних рекомендацій, складовими економічної безпеки є: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна та фінансова безпеки.

Вищезазначені методичні рекомендації дають офіційне тлумачення терміну «фінансова безпека»: це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни.

Фінансова безпека, у свою чергу, має такі складові: банківська безпека; безпека небанківського фінансового ринку; боргова безпека; бюджетна безпека; валютна безпека; грошово-кредитна безпека.

Цей документ дає офіційне визначення терміну «банківська безпека»: це рівень фінансової стійкості банківських установ країни, що дає змогу забезпечити ефективність функціонування банківської системи країни та захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників незалежно від умов її функціонування.

Для банківської безпеки визначено 7-м індикаторів безпеки: частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України; співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті; частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків; співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів; рентабельність активів, відсотків; співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань; частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи. Звертаємо увагу, що ці методичні рекомендації мають інформаційний, рекомендаційний, роз'яснювальний характер та не є обов'язковими.

З метою визначення основних засад та напрямів державної політики щодо забезпечення національної безпеки держави у фінансовій сфері Кабінетом Міністрів України (КМУ) було розроблено та затверджено «Концепцію забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» [14].

Згідно цієї методики стан національної безпеки у фінансовій сфері залежить від явищ і чинників як внутрішньої, так і зовнішньої фінансово-кредитної політики держави, політичної ситуації, що склалася у державі, досконалості законодавчого

забезпечення функціонування фінансової системи, а також міжнародних зобов'язань держави.

Ключовим параметром банківської безпеки України є фінансова стійкість банківських установ, яка інформує про спроможність захистити банківську систему від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників. Документом, який регламентує діяльність комерційних банків України у цій сфері є «Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні» затверджена Постановою Правління Національного банку України (НБУ) 28.08.2001 № 368 [15].

Інструкція розроблена відповідно до загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів і стандартів таких як: «Показатели финансовой устойчивости. Руководство по составлению» від Міжнародного валютного фонду (МВФ) [16]. Відповідно до Закону України «Про Національний банк України» та Закону України «Про банки і банківську діяльність» НБУ установлює порядок визначення регулятивного капіталу банку та економічні нормативи: капіталу, ліквідності, кредитного ризику та інвестування. Виконання нормативів є обов'язковими до виконання всіма банками зареєстрованими на території України.

В ході аналізу робіт вчених-економістів, які досліджують економічну та фінансову безпеку встановлено, що є певна розпорошеність теоретичних висновків щодо принципів формування економічної та фінансової безпеки країни. Аналіз законів України, постанов КМУ, НБУ та інших державних нормативних актів встановлено, що в країні відсутня єдина структурована державна політика щодо економічної та фінансової безпеки України. Нормативні документи створені НБУ є системними та такими, що відповідають міжнародним стандартам.

Фінансова безпека держави є інтегральною характеристикою стану фінансової системи, яка включає характеристики стану низки підсистем – взаємопов'язаних структурних складових, ключовою підсистемою є банківська безпека. Для систем вищого рівня: національної безпеки, економічної безпеки, фінансової безпеки банківська безпека (стабільність банківської системи) є ключовою підсистемою.

Для забезпечення адекватного рівня фінансової безпеки України необхідне систематичне науково обгрунтоване управління фінансовими та банківськими ризиками. Фінансові ризики у переважній більшості зосереджені у сфері банківської безпеки, що потребує систематичного дослідження чинників стабілізації банківської системи.

Список використаних джерел:

1. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254>
2. Геєць В.М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство /В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк та ін.; За ред. Гейця В.М. : монографія. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. 240 с.
3. Жаліло Я.А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія.-К.:НІСД, 2009.-336с. [Електронний мресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/verska_Zhalilo_new-47147.pdf
4. Кавун С.В. Система економічної безпеки: методологічні та методичні засади: монографія /С.В. Ковун. - Харків: Вид. ХНЕУ, 2009-300с.
5. Мунтян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтян. – К. : КВЦ, 1999. – 464 с
6. Абалкин Л. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Абалкин Л. – Вопр. экономики. № 1. – 1995.

7. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О.І. Барановський. - Київський національний торговельно-економічний ун-т. - К. : КНТЕУ, 2004. - 760с.
8. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. - К. : КНТЕУ, 2001. - С. 33.
9. Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України / О. Савицька // Економічний форум. - 2012. - №3. - С.14.
10. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник – К.: НАДУ, 2011. - 730с.
11. Закон України «Про основи національної безпеки України» № 964-IV від 19.06.2003 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15/print1459754639006543>
12. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» № 287/2015 від 26.05.2015 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
13. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29.10.2013 р. № 1277 // Офіційний веб-портал Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>
14. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» від 15.08.2012 р. № 569-р // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80/print1453891669583721>
15. Постанова Правління національного банку України «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» № 368 від 28.08.2001 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/print1456161589313112>
16. «Показатели финансовой устойчивости. Руководство по составлению» — Вашингтон, округ Колумбия, США: Международный Валютный Фонд, 2007 год. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fsi/guide/2006/pdf/rus/guide.pdf>

Лук'яненко В.О., студентка групи МФК-112
Науковий керівник: Коваленко Л.О., к.е.н., професор
Чернігівський національний технологічний університет

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ САНАЦІЇ

В наш час тема проведення санації підприємств є актуальною, оскільки сучасна фінансово-економічна ситуація підприємств України характеризується кризовими явищами. Про це свідчить значна кількість фінансово неспроможних підприємств.

Причиною неплатоспроможності є дефіцит фінансових ресурсів на підприємстві, висока їх вартість, що призводить до незапланованих витрат та неотримання очікуваного фінансового результату. Таким чином, неплатоспроможність є підставою для оголошення підприємства банкрутом.

Проведення у справах про банкрутство та фінансова санація регулюється Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», Господарським процесуальним кодексом України, Цивільним кодексом України, іншими законодавчими актами України. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» має

пріоритет перед іншими законами та кодексами, оскільки встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом та застосування ліквідаційної процедури з метою повного або часткового задоволення вимог кредиторів.

Згідно ст.1 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» банкрутство — визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [3].

Причинами банкрутства є: порушення фінансової стійкості підприємства, незбалансованість протягом тривалого періоду часу обсягів його грошових потоків, неплатоспроможність підприємства, викликана низькою ліквідністю його активів.

Відповідно до даних, зібраних за методологією рейтингу Doing Business, серед усіх компонентів рейтингу в Україні найгірший стан справ з врегулюванням процедури неплатоспроможності. Так, середня тривалість процедури банкрутства підприємства, описаного методологією рейтингу, складає 2,9 років (для порівняння, у розвинених країнах- членах ОЕСР – 1,7 роки), а її вартість – 42% від вартості майна боржника (9% для країн-членів ОЕСР). Проте найбільшим шоком є показник коштів, які вітчизняна процедура банкрутства забезпечує повернення кредиторів – 8,3%. За цим показником Україна ділить з Камбоджею 161-162 місце серед 165 країн, у яких існує судова процедура банкрутства. Гірше, ніж у нас, складається ситуація для кредиторів лише у Центральнійафриканській Республіці, Сполучених Штатах Мікронезії, Венесуелі та Бурунді. Трохи кращим, ніж у нас, є результат Суринаму, Ліберії, Домініканської Республіки, Томе і Прінсіпі та Сьєра Леоне.

При цьому не варто думати, що українське законодавство є вкрай недосконалим та примітивним. Навпаки, у профільному Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» формально присутні майже усі інститути, притаманні розвиненим країнам з ефективною системою банкрутства. Однак, недосконале формулювання певних положень закону та, особливо, його імплементація, зводить нанівець будь-які інноваційні потуги законодавців.

Однією з головних проблем банкрутства в Україні є те, що у таку процедуру, як правило, вступають підприємства, які уже тривалий час є неплатоспроможними, та з яких уже виведені усі більш-менш ліквідні активи. Як наслідок, більшість кредиторів залишаються ні з чим, а процедура банкрутства їх проблем не вирішує.

Як правило, у світовій практиці ця проблема вирішується таким чином: на керівника підприємства у випадку появи перших ознак неплатоспроможності покладається чіткий обов'язок звернутися до суду зі заявою про банкрутство очолюваного ним підприємства. Спроба впровадження такого підходу була зроблена і у вітчизняному Законі про банкрутство, однак вона виявилася невдалою, оскільки закон не встановлює ані строків такого звернення, ані

відповідальності за недотриманням такого обов'язку. Як результат, положення закону про обов'язкове звернення боржника до суду фактично не функціонують.

Цю проблему частково може вирішити законопроект №3132, який знаходиться на розгляді парламенту: він встановлює строк, упродовж якого орган управління боржником буде зобов'язаний подати заяву до суду про неплатоспроможність. Однак, у цьому документі, як і раніше, ефективна система санкцій за недотримання відповідного правила відсутня.

Цікавою у даному аспекті може бути практика деяких західних країн, у яких керівник, який приховав неплатоспроможність свого підприємства та не звернувся із заявою до суду, несе солідарну відповідальність за боргами такого підприємства усім своїм майном [5].

Дійсна неспроможність підприємства щодо сплати обов'язкових платежів та погашення своїх кредитних зобов'язань має бути встановлена господарським судом, якому належить виключна компетенція оголосити боржника банкрутом. Справа про банкрутство порушується господарським судом, якщо безспірні вимоги кредитора до боржника сукупно становлять не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку. Суд, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, вирішує усі майнові спори з вимогами до боржника, у тому числі спори про визнання недійсними будь-яких договорів, укладених боржником; стягнення заробітної плати; поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника, за винятком спорів, пов'язаних із визначенням та сплатою грошових зобов'язань, визначених відповідно до Податкового кодексу України, а також справ у спорах про визнання недійсними правочинів, якщо з відповідним позовом звертається на виконання своїх повноважень контролюючий орган, визначений Податковим кодексом України [3].

Щодо неплатоспроможного боржника застосовуються такі судові процедури банкрутства: розпорядження майном боржника; мирова угода; санація (відновлення платоспроможності) боржника; ліквідація банкрута [1].

Наявність в Україні значної кількості збиткових підприємств унеможливило використання повною мірою процедур банкрутства. Тому пріоритетним буде застосування щодо неплатоспроможних вітчизняних підприємств санаційних процедур перед ліквідаційними.

Згідно із Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» санація — це система заходів, що здійснюються в процес провадження справи про банкрутство з метою запобігання визнання боржника банкрутом та його ліквідації, заходів, спрямованих на оздоровлення його фінансового стану, а також на задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів через кредитування, реструктуризацію боргів і капіталу та (або) зміну організаційної чи виробничої структури суб'єктів підприємницької діяльності [3].

Проведення санації передбачає подачу громадянами та юридичними особами, які бажають взяти в ній участь, у місячний термін заяви до господарського суду із зазначенням у ній зобов'язань переведення на них боргу. Після прийняття судом рішення про проведення санації її учасники в особі

керуючого санацією у тримісячний термін повинні розробити план санації в якому повинні містити зобов'язанням про задоволення вимог усіх кредиторів) підприємства-боржника в узгоджені з ним терміни.

Схвалений комітетом кредиторів план санації подається в господарський суд на затвердження не пізніше як за п'ять днів з дати схвалення. Якщо протягом шести місяців з дня винесення ухвали про санацію план санації боржника не було подано до господарського суду, останній має право прийняти рішення про визнання боржника банкрутом і початок ліквідаційної процедури.

За п'ятнадцять днів до завершення санації керуючий санацією зобов'язаний подати зборам кредиторів письмовий звіт. До звіту додається реєстр вимог кредиторів.

За наявності згоди кредиторів на перехід боргу і заміну боржника у випадку, якщо він сам звернувся до господарського суду, господарський суд виносить постанову про зупинення розгляду справи. У цьому разі в постанові господарський суд затверджує узгоджені з кредиторами, санаторами і боржниками умови санації юридичної особи - боржника із зазначенням термінів її проведення.

Якщо санація підприємства проводиться до початку порушення провадження у справі про банкрутство, то вона має назву досудової санації. Досудова санація — система заходів для відновлення платоспроможності боржника, які здійснюються власником підприємства-боржника з метою запобігання його ліквідації. Ці заходи стосуються реорганізаційних, організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових питань і провадяться згідно з чинним законодавством до початку порушення справи про банкрутство [3].

Метою фінансової санації є покриття поточних збитків і ліквідація причин їх виникнення, відновлення чи збереження ліквідності та платоспроможності підприємств, скорочення всіх видів заборгованості, покращення структури оборотного капіталу та формування фондів фінансових ресурсів для проведення виробничо-технічних і організаційних заходів.

Заходами щодо відновлення платоспроможності боржника є: реструктуризація підприємства; перепрофілювання виробництва; закриття нерентабельних виробництв; відстрочка чи розстрочка платежів або їх списання (із укладанням мирової угоди); ліквідація дебіторської заборгованості; продаж частини майна боржника; зобов'язання інвестора щодо погашення боргу боржника; продаж майна боржника як цілісного майнового комплексу [4]. Слід враховувати також фінансове навантаження, пов'язане з соціальним захистом персоналу, що вивільняється.

Реструктуризація являє собою здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну його структури управління, форм власності, організаційно-правової форми, які сприятимуть фінансовому оздоровленню підприємства.

У результаті здійснення цих перетворень створюються життєздатні суб'єкти підприємницької діяльності, які можуть ефективно функціонувати в конкурентному середовищі.

Строк дії процедури санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство не може перевищувати 12 місяців з дня затвердження судом відповідного плану санації. Після закінчення строку санації приймається одне з таких рішень: припинити процедуру санації у зв'язку з відновленням платоспроможності боржника; припинити процедуру санації й укласти мирову угоду; звернутися до господарського суду з клопотанням про продовження процедури санації; звернутися до господарського суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

Таким чином, можна зробити висновок, що санація являє собою сукупність всіх можливих заходів, здійснення яких забезпечить підприємству вихід з кризового стану, відновлення платоспроможності, ліквідності, конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, №19-20, №21-22, ст.144. Кодекс від 16.01.2003 №436-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356. Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), від 14.05.1992, №31, ст.440. Редакція від 16.01.2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.
4. Онисько С.М. Фінансова санація і банкрутство підприємств: 2-ге вид., виправлене і доповнене / С.М. Онисько // Підручник. – Львів: «Магнолія 2006». – 2009. – 268с.
5. Малюська Д. Процедура банкрутства в сучасних реаліях України / Інтернет-видання «Економічна правда» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/rus/publications/2016/03/1/583495/>

Міхневич А.А., студентка гр. Ф-131

Науковий керівник – Виговська В.В., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Підприємства України функціонують в складних умовах, що характеризуються зростанням інфляції, зниженням платоспроможного попиту, нагромадженням ризиків та дефіцитом фінансових ресурсів. А отже, отримання прибутку стає головним критерієм результативності фінансово-господарської діяльності підприємств. Ефективна реалізація стратегії виробничо-фінансового та інвестиційного розвитку підприємств неможлива без прибутку, який з одного боку створює стабільну фінансову і соціальну основу успішної господарської діяльності, а з іншого боку є гарантом наповнення бюджетів різних рівнів. Максимізація прибутку є головною метою підприємницької діяльності, що

забезпечує захист інтересів власників і зниження ризиків ліквідації та банкрутства бізнес-структур.

Вагомий внесок в дослідження наукових, методологічних та методичних основ формування фінансових результатів підприємств зробили такі вчені як Олексюк О.І., Козак В.С., Христич Г.О., Нусінов В.Я., Турило А.М., Дікань Л.В., Вороніна О.О., Якимчук Т.В., Єсманова Л.І., Фролова Л.В, Сич Є.М., Андрійчук В.Г. та інші.

Статистичні дані свідчать про стійку тенденцію до зростання від'ємного фінансового результату вітчизняних підприємств (табл.1). А отже, ми можемо стверджувати, що в цілому по Україні підприємства працюють збитково.

Таблиця 1

Фінансовий результат підприємств України за 2011-2015 рр.

Рік	Фінансовий результат (сальдо)	Підприємства, які отримали прибуток		Підприємства, які отримали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
2011	67797	63,5	208896,3	36,5	141098,4
2012	35067,3	63,0	210607,6	37,0	175540,3
2013	-22839,7	65,0	179259,6	35,0	202099,3
2014	-590066,9	65,5	202704,5	34,5	792771,4
2015 (січень-вересень)	-186729,2	59,7	154563,5	40,3	341292,7

**побудовано автором на основі джерела [2]*

Серед причин збитковості підприємств України слід відзначити:

- економічну нестабільність;
- політичну кризу;
- військовий конфлікт на сході України;
- високу інфляцію (індекс інфляції в Україні в 2014 році був найбільшим і становив 124,9%. Для порівняння в 2013 році – 100,5%, а 2012 – 99,8%.);
- підвищення ціни енергоносіїв, збільшення собівартості продукції;
- знецінення національної валюти;
- низьку продуктивність праці;
- технологічну відсталість виробництва;
- низьку конкурентоспроможність вироблених товарів на внутрішньому і зовнішньому ринках;
- виродження традиційних промислових підприємств та втрата частини промислового сектору на окупованій частині країни.

На наш погляд, проблема потребує негайного вирішення. Необхідно розробити та реалізувати комплекс заходів щодо створення сприятливих умов для активізації підприємницької діяльності та створення підґрунтя для економічного

зростання національної економіки. Зокрема, потребують першочергового вирішення наступні питання:

1. Запровадження антикризових програм, що, в першу чергу, будуть спрямовані на попередження розвитку кризових явищ на вітчизняних підприємствах. Розробка програмних заходів має базуватись на аналізі причин, що зумовили збитковість підприємств та містити реальні пропозиції щодо відновлення їх ефективної економічної активності. Важливим елементом розроблених заходів є широке впровадження в практичну діяльність підприємств України систем контролінгу, що дозволить своєчасно виявити причини незадовільної роботи та виявити резерви підвищення фінансових результатів.

2. Реформування податкового законодавства. Уряд впливає на суб'єктів господарювання через систему оподаткування, яка є недосконалою в Україні. Часті зміни податкових ставок і їх завищення призводить до надмірного податкового навантаження на підприємства.

На наш погляд, заслуговують на увагу погляди відомого економіста А. Лаффера щодо розрахунку податкових ставок, які б допомогли вивести економіку на висхідний вектор розвитку. Лаффером було запропоновано ряд завдань задля реформування податкової системи України. Перш за все, в Україні він запропонував зменшити кількість податків до 9. Наразі ця реформа виконана. По друге – це зниження ставок податків до 10-15%. І нарешті, Лаффер рекомендував створити сприятливий клімат для розвитку малого і середнього бізнесу, адже непрозорість, умовність і високі ставки породжують банкрутство підприємств.

3. Реформування кадрової політики. Необхідною умовою ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства є висококваліфікований персонал. Необхідно вводити такі заходи: покращення освітніх програм в розрізі досягнення науково-технічного прогресу; удосконалення програм підготовки і перепідготовки кадрів за державний рахунок.

Підсумовуючи вищевикладене, слід відзначити, що відновлення прибуткової роботи вітчизняних підприємств можливе, якщо в даному питанні будуть зацікавлені не лише підприємці, а й уряд, працівники громадських організацій, вчені та інші ланки суспільства. Важливими напрямками підвищення розвитку господарських суб'єктів є як внутрішньофірмові зміни так і зміни на державному рівні. Такими змінами є впровадження системи контролінгу, покращення кадрового потенціалу і вдосконалення системи оподаткування. Поступове впровадження цих реформ зможе призвести до стабілізації розвитку підприємств і покращення економічного становища нашої країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Пряма Лаффера: про стан української податкової реформи. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blogs.ukrinform.gov.ua/blog/maksym-myhaylenko/pryama-laffera-pro-stan-ukrayinskoyi-podatkovoyi-reformy>

2. Чистий прибуток (збиток) великих та середніх підприємств. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/fin/chpr/chpr_ed/chpr_ed_u/chpr_ed_0315_u.htm

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Перехід до ринкової економіки обумовив необхідність системного дослідження та аналіз стану підприємств-конкурентів. За ринкових умов успішно можуть функціонувати тільки фінансово стабільні підприємства. Отже, аналіз фінансової стійкості підприємства є досить важливим для забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Управління конкурентоспроможністю підприємства являє собою область знань та професійної діяльності, які спрямовані на формування і забезпечення досягнення цілей щодо підвищення конкурентоспроможності організації.

Конкурентоспроможність організації за структурою і змістом являє собою єдність двох складових: конкурентоспроможності продукції та ресурсного потенціалу підприємства.

Питання вивчення конкурентоспроможності підприємств, а також її оцінки висвітлені в роботах Є.П. Голубкова, О.М. Печенкова, А. Глухова, П.С. Зав'ялова, Г. Л. Багієва, Т.А. Блашенкової, М.О. Єрмолової, В.А. Винокурова, В.Л. Белоусова та багатьох інших.

На думку В.А. Винокурова, конкурентоспроможність підприємства проявляється у ресурсах підприємства (його потенціал) та вмінні їх продуктивно використовувати.

В.Л. Белоусов вважає, що можливі критерії конкурентоспроможності підприємства необхідно згрупувати по окремих елементах комплексу маркетингу (продукт, ціна, доведення продукту до споживача, просування продукту на ринок або маркетингові комунікації), а також враховує ділову активність і ефективність діяльності підприємства.

До основних критеріїв конкурентоспроможності підприємства необхідно віднести ефективність його виробничої діяльності, фінансове становище, ефективність організації збуту і просування товару на ринку, а також конкурентоспроможність виробленої продукції.

Існує ряд факторів, що впливають на конкурентоспроможність підприємства. До факторів, які не контролює підприємство можна віднести: політичну ситуацію в державі, вплив держави на цінову політику, податкову, зовнішньоекономічну, фінансово-кредитну, науково-технічну та інноваційну політику, державне регулювання якості продукції, антимонопольне законодавство, систему заходів державної підтримки вітчизняного виробника, стан попиту та пропозиції на ринку і розвиток інфраструктури ринку, наявність конкурентів і стан конкуренції на ринку, розміщення виробничих сил і рівень концентрації виробництва, наявність сировинних ресурсів, загальний рівень техніки, технологій та інновацій у галузі.

На рівень конкурентоспроможності підприємства впливає науково-технічний прогрес і використання новітніх винаходів та відкриттів, залучення сучасних засобів автоматизації виробництва.

Рівень конкурентоспроможності підприємства залежить від того, якими товарами вони торгують, де продають і як товари споживаються.

Конкурентні позиції підприємства на ринку залежать також від тієї підтримки, яку фірма отримує з боку національних державних органів і інших організацій шляхом надання гарантій експортних кредитів, їх страхування, звільнення від податків, надання експортних субсидій, забезпечення інформацією про кон'юнктуру ринку та інше.

Як правило, конкурентоспроможним є підприємство, що здатне довгий час залишатися прибутковим в умовах ринкової економіки.

До показників, які визначають конкурентоспроможність фірм, слід віднести:

- частка на внутрішньому і світовому ринках;
- чистий дохід на одного зайнятого;
- чисельність зайнятих;
- кількість основних конкурентів [2].

Світові дослідники класифікують і визначають для всіх рівнів цінову і структурну конкурентоспроможність.

Структурна конкурентоспроможність, іноді, визначається як «конкурентоспроможність за обсягом», або «загальна конкурентоспроможність підприємств», тобто структура конкурентоспроможності являє собою інтегральне поняття, в якому відображається виробничий, технологічний, експортний потенціал національної економіки [3].

Підвищення конкурентоспроможності підприємства досягається шляхом орієнтації підприємства на споживача, поліпшення якості продукції, впровадження інноваційної політики, більш якісного використання ресурсів, у тому числі людських, поліпшення умов роботи та ряду інших факторів. Для ринкової економіки властива закономірність, згідно з якою попит залежить від рівня ціни: її підвищення знижує попит і навпаки. На рівні підприємства вона повинна бути конкретизована, як правило, у графічній формі щодо певної продукції й реальних умов за дослідними даними у процесі вивчення ринку [1].

Вплив конкуренції на рівень ціни залежить від типу ринку. Якщо ринок складається з великої кількості продавців однорідної продукції (ринок чистої конкуренції), кожний окремих продавець не може істотно впливати на рівень ціни. Вона утворюється на ринку і визначає рівень ціни на продукцію конкретного продавця. Дещо інше становище на ринку, де багато продавців продукції одного призначення, але різних варіантів, модифікацій, рівнів якості (ринок монополістичної конкуренції). Тут ціни різні, вони істотно залежать від споживчих, експлуатаційних показників продукції, відповідності її вимогам споживачів певного сегменту ринку, реклами. Проте внаслідок великої кількості продавців ціни на їх продукцію мають обмежений взаємний вплив.

Для того щоб запропонувати шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства, необхідно добре уявляти зовнішнє середовище, у якому працює

підприємство, його чинники та мати чітке уявлення про його внутрішнє середовище[4].

Для того щоб зберігати конкурентоспроможність підприємства на ринку, необхідно:

- розробляти нову якісну продукцію та послуги, що забезпечать покупцям більшу цінність (з особливими споживчими властивостями, а також після продажним обслуговуванням), що надасть можливість встановлювати більш високі ціни;

- розробляти та реалізовувати власні бізнес-ідеї та бізнес-плани;

- спрямовувати частину прибутку підприємства на дослідження, розробки та нововведення ідей;

- розробити та запровадити творче відношення до роботи як управлінських, так і виробничих працівників;

- розробляти, випускати і продавати схожий товар з меншими витратами, ніж у конкурентів.

Отже, для того, щоб забезпечити підвищення конкурентоспроможності підприємства необхідно звертати увагу на обдумане, зважене і кваліфіковане управління виробництвом з урахуванням специфічних умов перехідного періоду, а також на розробку і реалізацію зовнішньої та внутрішньої конкурентоспроможної політики підприємства.

Список використаних джерел:

1. Внутрішнє середовище підприємства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://studopedia.com.ua/1_195705_vnutrishnie-seredovishche-pidpriemstva.html

2. Касумова Є. О. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.gepository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/>

3. Окландер Т.О. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства/ Т.О. Окландер, Ю.Ю. Мелишкевич // Міжнародна інтернет-конференція «Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://economics.opu.ua/files/science/2015/men_2015/75

4. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства та продукції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.br.com.ua/referats/Economica_pidpriemstva/14929-3.html

Омеляненко М.О., аспірант кафедри
фінансів підприємств і установ

Науковий керівник – Абакуменко О.В., д.е.н., професор
Чернігівський національний технологічний університет

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ БОРГУ УКРАЇНИ ЯК НЕВІД'ЄМНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Одними із найсерйозніших перепон на шляху до забезпечення стабільності національної економіки та подолання фінансово-економічної, боргової криз є високий рівень зовнішньої заборгованості та структура зовнішнього боргу. Так, уряд має обмежені можливості погашення та обслуговування державного боргу через низку причин, найбільш вагомими серед

яких є девальвація національної валюти, падіння обсягів експорту та низький рівень валютних резервів.

Станом на 1 січня 2016 року загальний обсяг короткострокового зовнішнього боргу за залишковим принципом погашення становить 51,2 млрд. дол. США [1], що являє собою 43% від валового зовнішнього боргу. В той же час загальна сума зовнішнього боргу досягла рівня 250% вартості експорту товарів та послуг, як відомо, останній показник характеризує потенціал погашення країною своєї заборгованості, адже надходження від експорту товарів та послуг являється головним джерелом постачання в національну економіку валюти. Валютні резерви країни досягли рівня 13,3 млрд. дол. США на 1.01.2016 або 11,2% від обсягу загальної заборгованості. За рахунок зовнішньої підтримки обсяг золотовалютних резервів протягом року зріс на 77% [2]. Загальний обсяг валового зовнішнього боргу України на початок 2016 року становив 118,7 млрд. дол. США, що на 7,6 млрд. дол. США менше попереднього року [2].

Варто зазначити, що доступ України до світових фінансових ринків та джерел фінансування має досить обмежений характер. Національна економіка на шляху до отримання іноземних кредитів стикається із великими труднощами та високою вартістю фінансових ресурсів. Дане твердження аргументуємо показником, що характеризує вартість кредитних дефолтних свопів (CDS) та дає змогу оцінити рівень сприйняття кредитного ризику на фінансовому ринку тієї чи іншої національної економіки. Рівень кредитного ризику CDS для України оцінюється в 11,08 % (станом на січень 2016 року), що на одному рівні з Венесуелою та Грецією, тоді як 0,78% для Естонії, 0,94% для Польщі та 0,00% - для Німеччини [3].

Одним із головних пріоритетів стабілізації фінансово-економічного становища країни, як в політиці уряду, так і політиці програм зовнішньої допомоги є реструктуризація державного боргу. Програма (таблиця 1) свої завдання вбачає у реалізації наступних завдань:

- полегшення тягаря економіки та державних фінансів, що викликане обслуговуванням боргу;
- відновлення валютних резервів;
- здійснення економічних реформ.

Таблиця 1

**Реструктуризація боргу в рамках Програми МВФ для України,
млрд. дол. США**

	2015	2016	2017	2018	Загалом
<i>Фінансові потреби України</i>	21,4	6,8	6,9	4,8	40,0
Збільшення валютних резервів	10,8	3,9	6,3	6,7	27,7
Дефіцит поточного рахунку платіжного балансу	10,6	2,9	0,7	-1,9	12,3
<i>Фінансування</i>	21,4	6,8	6,9	4,8	40,0
Загальна фінансова підтримка	16,3	3,5	2,5	25,0	24,7
Реструктуризація боргу	5,2	3,4	4,4	2,3	15,3
<i>Частка реструктуризації боргу у фінансуванні потреб України, %</i>	24%	50%	64%	48%	38%

Джерело: [4]

Програма передбачає генерування 15,3 млрд. дол. США шляхом реструктуризації боргу (хоча відсутні уточнення щодо шляхів проведення реструктуризації); зменшення державного боргу до 71% ВВП до 2020 року; утримання витрат на обслуговування боргу на рівні нижче 10% ВВП на рік в середньому протягом 2019 – 2025 років (не більше 12% ВВП за рік) [4]. За очікуваннями МВФ, такі заходи мають забезпечити повернення України на міжнародний фінансовий ринок у 2017 році, що призведе до залучення приватного капіталу задля економічного відновлення національної економіки та відкриє доступ до інших джерел фінансування: міжнародні фінансові установи чи країни.

Особливість боргу України полягає у надзвичайній концентрації, тому досягнення домовленостей у проведенні реструктуризації із основними власниками облігацій, може дозволити реструктурувати значний обсяг заборгованості. Проте ключові власники також мають сильні позиції на переговорах і впливають на прийняття рішень, до того ж, іноземні облігації України регулюються британським законодавством, що унеможливає для уряду використання внутрішнього законодавства з метою управління боргом.

В умовах сьогодення національна економіка не має фінансових ресурсів для погашення своїх зовнішніх зобов'язань вчасно та в повному обсязі. До поглиблення боргової нестабільності призвели ряд факторів: низький рівень валютних резервів, девальвація національної валюти, нестабільність банківської та фінансової системи, зниження обсягів експорту товарів і послуг, військові операції на сході України, конфлікт з Росією, нестабільна політична ситуація, опір олігархічних еліт та суспільства до здійснення структурних радикальних реформ тощо.

Причиною для реструктуризації боргу України також є той факт, що він не може бути погашений відповідно до будь-яких правдоподібних припущень. Так, схожа ситуація триває вже сім років у Греції. Результатом продовження реалізації поточної політики грецького уряду, орієнтованої на досягнення профіциту бюджету задля боргової стійкості може стати поглиблення стану рецесії чи подовження періоду стагнації з усіма негативними наслідками для грецької економіки та суспільства: високий рівень безробіття, подальше зростання відношення боргу до ВВП. Тягар заборгованості створює умови невизначеності, що перешкоджає відновленню приватної інвестиційної діяльності. Крім того, платежі грецького уряду на обслуговування боргу поглинають великі обсяги фінансових ресурсів, які могли б бути спрямовані на реалізацію державних інвестиційних програм.

Сьогодні Німеччина докладас значних зусиль задля недопущення реструктуризації грецького боргу, проте після Другої Світової війни саме Німеччина стала бенефіціаром найбільшої в економічній історії угоди по реструктуризації боргу. Саме списання заборгованості німецького уряду започаткувало процес явища «німецького економічного дива» післявоєнного періоду.

Німецька економіка післявоєнного часу була обтяжена величезними обсягами зовнішнього та внутрішнього боргів. Зовнішній борг умовно можна

розділити на три частини (без репарацій в результаті II Світової Війни, що не були розраховані та відшкодовані):

- $\approx 13,5$ млрд. німецьких марок – довоєнний борг, що виник як результат невідшкодування шкоди після I Світової Війни та такий, що не обслуговувався з 1933 року і не включав процентних нарахувань;

- 16,2 млрд. німецьких марок – сума боргу після II Світової Війни, пов'язана із реконструкцією кредиту, отриманого в основному за рахунок реалізації плану Маршалла;

- 85 – 90 млрд. німецьких марок – зовнішній борг, накопичений протягом II Світової Війни [5].

Зовнішній борг післявоєнної Німеччини становив близько 120% ВВП.

Результатом Лондонської боргової угоди 1953 року було рішення реструктурувати довоєнний та післявоєнний борги Німеччини. Як результат:

- борги скорочено майже вдвічі – з 29,7 до 14,3 млрд. німецьких марок;

- анулювалися відсотки на обслуговування боргу за період з 1933 р. по 1953 р., процентні нарахування були розраховані на суму 14,3 млрд. німецьких марок;

- введено п'ятирічний (1953 – 1958 рр.) пільговий період, протягом якого щорічні виплати становили 567 млн. німецьких марок, а після – 765 млн. німецьких марок.

Зовнішній борг, накопичений під час II Світової Війни ніколи не був відшкодований, так як і будь-які компенсації. Внутрішній борг в значній мірі було реструктуровано шляхом проведення грошових реформ у 1944 році та 1948 році, введення німецької марки в грошовий обіг західної окупаційної Німеччини.

Загалом, перебудова німецького боргу відбулася в рамках реалізації широкого економічного плану реконструкції Європи, що сприяло появі інститутів для забезпечення співробітництва між європейськими країнами. Також існували неофіційні домовленості про погашення німецького боргу, що лишився, шляхом розширення експорту, таким чином, відбулася переорієнтація німецької економіки у бік зростання експорту товарів і послуг. Таким чином, економічне диво Німеччини та розвиток європейських країн в післявоєнний період не були результатом стихійної дії ринкових сил, а мали в підґрунті конкретне та детальне планування.

Проводити історичні аналогії необхідно вкрай обережно, проте історичний досвід дає змогу зробити певні аналітичні висновки та проаналізувати можливість його впровадження з корективами в національну економіку. Економіка України потребує реструктуризації державного боргу, проте це може мати певні негативні наслідки. Реструктуризація боргу є необхідною умовою відновлення боргової стійкості та забезпечення економічного зростання національної економіки, але списання боргового тягаря має бути складовою більш широкого плану економічних реформ для вирішення структурних, боргових, соціально-політичних, фінансово-економічних проблем економіки.

Список використаних джерел:

1. Короткостроковий зовнішній борг України за залишковим терміном погашення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19241246>

2. Стан зовнішньої заборгованості України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analytika/stan-zovnishnoyi-zaborgovanosti-ukrayiny>
3. Country Default Spreads and Risk Premiums. – [E-resource]. – Access mode: http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/New_Home_Page/datafile/ctryprem.html
4. International Monetary Fund. Ukraine: Request for Extended Arrangement under the Extended Fund Facility and Cancellation of Stand-by Arrangement. – [E-resource]. – Access mode: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr1569.pdf>
5. Levy Economics Institute of Bard College. The Greek public debt problem. – [E-resource]. – Access mode: http://www.levyinstitute.org/pubs/pn_15_2.pdf

Повжик К. В., аспірант
Науковий керівник – Абакуменко О. В., д.е.н., професор
Чернігівський національний технологічний університет

НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Тренд старіння населення, що на сьогодні спостерігається в Україні значною мірою посилює навантаження на працююче населення, з однієї сторони, а з іншої – залишає досить незабезпеченим населення пенсійного віку. Саме тому розвиток фондів недержавного пенсійного страхування є актуальним питанням сьогодення. Підвищення соціальних стандартів це не єдина ціль, яку може реалізувати недержавне пенсійне страхування, адже кошти, накопичені в таких фондах є потужним ресурсом капітальних інвестицій в економіку країни.

Зараз сфера недержавного пенсійного страхування є слаборозвиненою. В Україні до недержавних пенсійних фондів залучено менше 2% працюючого населення [4]. У країнах з розвинутою ринковою економікою ці показники в десятки разів більші. Для визначення основних особливостей функціонування недержавних пенсійних фондів, проведемо аналіз його показників розвитку за 2008-2014 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

**Основні показники розвитку недержавних пенсійних фондів України
за 2008-2014 рр.[1]**

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Кількість укладених пенсійних, тис. шт.	62,3	62,5	69,7	75	61,4	61,4	55,1
Загальна кількість учасників НПФ, тис. осіб	482,5	497,1	569,2	594,6	584,8	840,6	833,7
Загальна вартість активів НРФ, млн. грн.	612,2	857,9	1144,3	1386,9	1660,1	2089,8	2469,2
Пенсійні внески, млн. грн., у тому числі:	582,9	754,6	925,4	1102	1313,7	1587,5	1808,2
- від фізичних осіб, млн. грн.	26	31,8	40,7	50,6	58,6	66,5	71,4
- від фізичних осіб-підприємців, млн. грн.	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

Продовження таблиці 1

- від юридичних осіб, млн. грн.	556,8	722,7	884,6	1051,2	1254,9	1520,5	1736,1
- від фізичних осіб, %	4,5	4,2	4,4	4,6	4,5	4,2	3,9
- від фізичних осіб-підприємців, %	0,02	0,01	0,02	0,02	0,02	0,01	0,01
- від юридичних осіб, %	95,5	95,8	95,6	95,4	95,5	95,8	96,0
Прибуток від інвестування активів недержавного пенсійного фонду, млн. грн.	55,2	189,6	368,4	473,3	620,3	818	1095

Згідно даних Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг, станом на 31.12.2014 р. у Державному реєстрі фінансових установ містилась інформація про 76 недержавних пенсійних фондів. Як бачимо з даних наведених вище, кількість укладених договорів протягом досліджуваного періоду коливалась від 55,1 тис. шт. у 2014 р. до 75 тис. шт. у 2011 р. Загалом 2014 р. відзначився ще і скороченням кількості учасників недержавних пенсійних фондів до 833,7 тис. осіб. Загальна вартість активів протягом 2008-2014 рр. демонструє чітку тенденцію до зростання: вони зросли з 612,2 млн. грн. у 2008 р. до 2469,2 у 2011 р. Аналогічна тенденція спостерігається і по пенсійних внесках. Їх абсолютний розмір у 2014 р. склав 1808 млн. грн. Стабільно високим є частка юридичних осіб в останньому показнику – 96%, фізичні особи це лише 4%, що свідчить про те, що населення на поточний момент не розглядає недержавні пенсійні фонди як інструмент інвестицій. Прибуток від інвестування активів недержавних пенсійних фондів стабільно зростає протягом досліджуваного періоду і станом на кінець 2014 р. склав 1095 млн. грн.

Недержавні пенсійні фонди мають істотні переваги перед банками, страховими компаніями та іншими установами, які полягають у:

- вони повністю розподіляють інвестиційний дохід між учасниками, передбачений нагляд з боку держави, тому імовірність банкрутства є низькою [3];

- на відміну від комерційних банків недержавні пенсійні фонди не потребують великих сум перших внесків, адже вони можуть здійснюватись періодичними невеликими платежами;

- недержавні пенсійні фонди є формують інвестиційний портфель з інструментів з низькою ризикованістю [5]. Проте, зазначимо, що за умови високих темпів інфляції важливою умовою стає вибір таких інвестиційних інструментів, які могли б забезпечити прибутковість діяльності.

Проведений аналіз свідчить, що недержавне пенсійне забезпечення може стати інструментом покращення соціальних та економічних аспектів функціонування України. Слаборозвиненість та непопулярність цих установ обумовлює ряд негативних передумов:

- невиконання однієї з основних функцій - залучення «довгих» коштів в реальний сектор[2];

- низький рівень доходу населення;

- низький рівень проінформованості населення з питань особливостей функціонування недержавних пенсійних фондів [4];
- низький рівень довіри серед населення;
- дефіцит кваліфікованих спеціалістів з питання недержавного пенсійного забезпечення;
- невідповідність міжнародним нормам фінансової звітності установ;
- обмеженість фінансових ресурсів і, як наслідок, неможливість диверсифікувати свої активи;
- високі адміністративні витрати на забезпечення діяльності недержавних пенсійних фондів.

Нівелювання вищезгаданих проблем можливе за умови введення наступних заходів:

- загальна стабілізація економічної ситуації в країні;
- розбудова інших фінансових секторів та інфраструктури з метою забезпечення ліквідності і доступу до необхідних фінансових інструментів задля отримання максимальної дохідності;
- розробка державних програм із стимулювання діяльності недержавних пенсійних фондів;
- розповсюдження інформації серед населення з питання особливостей функціонування та переваг використання недержавних пенсійних фондів;
- вдосконалення законодавчого регулювання та нагляду за діяльністю недержавних пенсійних фондів;
- уніфікація звітності та приведення її до міжнародних стандартів [2];
- підвищення рівня прозорості діяльності установ шляхом організації доступу учасникам до інформації про рух коштів на їх індивідуальних рахунках;
- вдосконалення та поглиблення інших механізмів взаємодії та зворотного зв'язку між недержавними пенсійними фондами та іншими учасниками системи недержавного пенсійного забезпечення [4].

Отже, недержавні пенсійні фонди мають значний потенціал до розвитку. З ряду причин на сьогодні він все ще залишається нереалізованим, як наслідок, частка цих установ є незначною на сучасному фінансовому ринку. Але разом з цим варто зазначити, що реалізація пропозицій згаданих вище дозволить укріпити позиції недержавного пенсійного страхування, а це, в свою чергу, дасть поштовх до підвищення соціальних стандартів життя та забезпечить ще одне джерело фінансових ресурсів для підприємств.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює регулювання в сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>
2. Голда Е. С. Сучасний стан і перспективи розвитку недержавних пенсійних фондів України / Е. С. Голда // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2013. – № 16 (205). – С. 104-107.
3. Кравцова І. В. Переваги та проблеми функціонування недержавних пенсійних фондів в Україні / І. В. Кравцова // Вісник ПолтНТУ. Економіка і регіон. – 2012. – №3 (34). – С. 233 – 237.
4. Приказюк Н. В. Діяльність недержавних пенсійних фондів як учасників недержавного пенсійного страхування в Україні / Н. В. Приказюк, В. М. Юхименко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3205>

5. Шах І. З. Недержавні фонди соціального страхування: проблеми і перспективи їх розвитку в Україні / І. З. Шах, М. Я. Яструбський // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13869/1/41_262-267_Vis_720_Menegment.pdf

Порва О.О., аспірант
Науковий керівник – Кульпінський С.В., д.е.н.
Чернігівський національний технологічний університет

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УКРАЇНІ

На даний час правова база України містить кілька сотень нормативно-правових актів, що регулюють використання фінансових інструментів та обіг цінних паперів. Окремими законодавчими та нормативно-правовими актами врегульовано поняття фінансових інструментів, їх використання та формування бухгалтерського обліку.

Відповідно до пункту 20 частини 1 статті 1 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» фінансові інструменти це цінні папери, строкові контракти (ф'ючерси), інструменти грошового обігу, відсоткові строкові контракти (форварди), строкові контракти на обмін (на певну дату в майбутньому) в разі залежності ціни від відсоткової ставки, валютного курсу чи фондового індексу (відсоткові, курсові чи індексні свопи), опціони, що дають право на купівлю або продаж будь-якого із зазначених фінансових інструментів, у т.ч. тих, що передбачають грошову форму оплати (курсіві та відсоткові опціони).

Тобто, в Україні законодавчо закріплено поняття фінансового інструменту, яке в свою чергу передбачає різноманітність таких інструментів. А тому виникло питання щодо класифікації таких інструментів, що в подальшому було реалізовано на рівні підзаконних актів.

Так, рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 08.05.2012 року № 646 затверджено Систему довідників та класифікаторів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку для використання учасниками фондового ринку України.

Даний нормативно-правовий акт складається з довідників та класифікаторів, що характеризують фінансові інструменти. Зокрема, пунктом 7 вищевказаної Системи затверджено довідник під назвою «Класифікація фінансових інструментів», в якому надано коди та зміст фінансових інструментів, які зможуть використовувати учасники фондового ринку.

Фактично на державному рівні створено систему довідників, що є обов'язковими для використання наступними учасниками: емітентами цінних паперів, уповноваженими рейтинговими агентствами, Центральним депозитарієм цінних паперів, компаніями з управління активами, особами, що здійснюють управління активами недержавних пенсійних фондів, депозитарними установами, організаторами торгівлі, торговцями цінними паперами, управителями іпотечним покриттям, особами, які провадять клірингову діяльність, та Національним

банком України при складанні та поданні до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку адміністративних даних та інформації.

Крім цього, ще до прийняття Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» Міністерство фінансів України своїм наказом від 30 листопада 2001 року № 559 затвердило Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти». Дане положення визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інструменти та її розкриття у фінансовій звітності. Його норми застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності за виключенням бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності.

У свою чергу у міжнародних стандартах фінансової звітності під фінансовим інструментом розуміється будь-який договір, в результаті якого одночасно виникають фінансовий актив у однієї сторони і фінансове зобов'язання або пайовий інструмент - у іншої сторони.

У визначенні фінансового інструменту мова йде лише про ті договори, в результаті яких відбувається зміна у фінансових активах і зобов'язаннях. Дані категорії мають не цивільно-правову, а економічну природу.

В будь-якому разі фінансові інструменти за визначенням є договорами і відповідним чином можуть бути класифіковані. Всі фінансові інструменти поділяються на дві великі групи - первинні фінансові інструменти та похідні.

Саме у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» надано класифікацію фінансових інструментів в Україні.

Відповідно до вищевказаного Положення фінансові інструменти в бухгалтерському обліку поділяються на фінансові активи, фінансові зобов'язання, інструменти власного капіталу і похідні фінансові інструменти.

Фінансові активи включають: грошові кошти, не обмежені для використання, та їх еквіваленти; дебіторську заборгованість, не призначену для перепродажу; фінансові інвестиції, що утримуються до погашення; фінансові активи, призначені для перепродажу; інші фінансові активи. Фінансові зобов'язання включають фінансові зобов'язання, призначені для перепродажу, та інші фінансові зобов'язання. До інструментів власного капіталу належать прості акції, частки та інші види власного капіталу. Похідні фінансові інструменти включають ф'ючерсні контракти, форвардні контракти та інші похідні фінансові інструменти.

Таким чином, на підставі законодавчої та нормативної бази в Україні вже кілька років врегульовано поняття фінансового інструменту, їх використання різними учасниками ринку та формування в бухгалтерському обліку інформації про такі інструменти, її розкриття у фінансовій звітності. Тобто, держава має своє вітчизняне тлумачення правовідносин, пов'язаних з фінансовими інструментами, що в багатьох випадках не співпадає з закордонними стандартами, та навіть суперечить міжнародним.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок».
2. Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 08.05.2012 року № 646 «Про затвердження Системи довідників та класифікаторів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку для використання учасниками фондового ринку України».
3. Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 2001 року № 559 «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти».
4. Національний банк України, Офіційне інтернет-представництво, www.bank.gov.ua.

Пчельнікова К.А., студентка гр. Ф-121
Науковий керівник - Марченко Н.А., к.е.н., доц.
Чернігівський національний технологічний університет

АКЦІОНУВАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

На сьогодні в Україні акціонування, як метод формування власного капіталу майже не використовується. Акціонування означає можливу зміну структури акціонерів, появу нових власників та збільшення статутного капіталу. Загалом випуск акцій означає, що ці акції знайдуть свого власника, котрий матиме вплив і контроль над акціонерним товариством. Але в Україні багато підприємств розподіляють свої акції між обмеженим колом власників, а не через продаж акцій на вільному фінансовому ринку іншим фізичним або юридичним особам. При додатковій емісії акцій вірогідним є розмивання капіталу підприємства, що доведено масою прикладів з української практики, і тут постає питання: чи є це вигідним для діючих господарів підприємства? Звичайно, такий механізм може бути використаний для боротьби з особою, що намагається захопити контроль над товариством. Проте аналогічно це є методом зменшення впливовості існуючих акціонерів або їх часток у капіталі.

За даними на кінець 2014 року Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України зареєструвала випусків акцій на загальну суму 716,32 млрд грн (рис. 1). За період 2010-2014 років спостерігалася нерівномірна тенденція обсягу випуску акцій. Так, у 2012 році обсяг емісії акцій збільшився на 15,84 млрд грн порівняно з попереднім 2011 роком. Наступний, 2013 рік демонстрував поживлення емісійної діяльності на ринку акцій. Важливо зазначити, що у 2014 році обсяг випуску акцій мав позитивний тренд і досягнув свого максимуму за останні п'ять років і становив 144,35 млрд грн (рис. 1)

Рис 1. Динаміка обсягу зареєстрованих Комісією випусків акцій у 2010 – 2014 роках, млрд грн.[2]

Якщо розглядати поквартальну динаміку, то у IV кварталі 2014 року спостерігався найбільший обсяг зареєстрованих випусків акцій (133,97 млрд грн). Найбільші обсяги випусків акцій, які зареєструвала Комісія, належали емітентам, основними видами економічної діяльності яких були професійна, наукова та технічна діяльність (105,90 млрд грн або 73,36 % від загального обсягу), а також фінансова та страхова діяльність (36,41 млрд грн або 25,22 %). Перелік підприємств, які зареєстрували найбільші випуски акцій, наведено у рис. 2.

Рис 2. Обсяг та кількість зареєстрованих Комісією випусків акцій у 2014 році. [2]

На сьогодні в Україні спостерігається низький випуск акцій. Національна акціонерна компанія Нафтогаз України передає свої акції у власність держави. Обсяг емісії акцій цього емітенту становив 90,61 % від загального обсягу випусків акцій, зареєстрованих Комісією. У 2014 році з метою покращення фінансового стану ПАТ «НАК «Нафтогаз України» та проведення реорганізації. Урядом було докапіталізовано ПАТ «НАК «Нафтогаз України» на суму понад 100 млрд грн.

Завдяки цьому обсяг торгів акціями на ринку цінних паперів у 2014 році, збільшився майже у 2,5 рази порівняно з 2013 роком та становив 415,50 млрд грн.

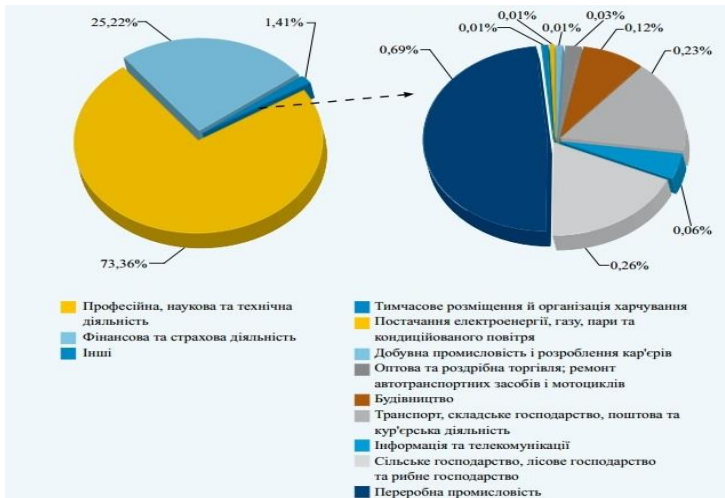

Рис. 3. Обсяг та кількість зареєстрованих Комісією випусків акцій у 2014 році. [2]

Таблиця 1

ТОП – 5 емітентів України, які зареєстрували найбільші випуски акцій протягом 2014 року [2]

№ з/п	Назва емітента	Обсяг емісії, млн грн	Частка у загальному обсязі емісій, %
1	ПАТ Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»	104 609,58	72,47
2	ПАТ «Державний ощадний банк України»	12 671,74 8,78	9,78
3	ПАТ КБ «Надра»	5 500,00	3,81
4	ПАТ «Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк»	4 700,00 3,26	3,26
5	ПАТ КБ «ПриватБанк»	3 316,66	2,3

Зростання обсягу торгів акціями відбулося за рахунок збільшення операцій з цим видом цінних паперів на позабіржовому ринку.

На кінець 2014 року до біржових списків організаторів торгівлі внесено 1 910 акцій (таблиця 2). Кількість випусків акцій, які допущено до торгів на організаторах торгівлі, зменшилася порівняно з 2013 роком, що пов'язано із загальними ринковими тенденціями, а також запровадженням нових вимог для внесення та перебування цінних паперів у біржовому реєстрі організаторів торгівлі.

Таблиця 2

Загальна кількість випусків акцій, які допущено до торгів на фондових біржах України (шт) [2]

Кількість випусків акцій, які допущено до торгів на фондових біржах	Станом на 31.12.2010	Станом на 31.12.2011	Станом на 31.12.2012	Станом на 31.12.2013	Станом на 31.12.2014
	799	1 242	1 731	1 993	1 910

Таким чином, в Україні немає культури малого інвестора. Доки буде олігархічна власність ми не переможемо корупцію. Корпоративне фінансове акціонування припускає наявність не однієї власності, а декількох; дає поштовх здійснювати перетворення частини державної чи приватної власності в акціонерну, коли співвласниками даного підприємства можуть бути його окремі працівники, трудовий колектив і держава. Водночас відбувається передача господарських функцій від державних організацій чи установ акціонерним товариствам. Держава може бути одним із співвласників акціонованого майна, як й інші акціонери і брати участь у господарській діяльності та розподілі прибутків. У процесі формування фінансових ресурсів власного капіталу підприємств важливе значення має структура їхніх джерел. Підвищення питомої ваги власних коштів позитивно впливає на фінансову діяльність підприємств. Висока питома вага залучених коштів ускладнює фінансову діяльність підприємства та потребує додаткових витрат на сплату відсотків за банківські кредити, дивідендів на акції, доходів на облігації, зменшує ліквідність балансу підприємства, підвищує фінансовий ризик. Тому в кожному конкретному випадку необхідно детально продумати доцільність залучення додаткових фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Міщук, С. В. Особливості системи управління власним капіталом підприємства та шляхи її вдосконалення / С. В. Міщук, В. В. Міщенко // Агросвіт . - 2015. - №24-С.46-49.
2. Річний звіт НКЦПФР за 2014 рік Ринок цінних паперів. Європейський вибір: нові можливості та зростання/Київ,-2015.-С.11-69
3. Рубан О.І. Особливості формування акціонерного капіталу в Україні / О.І. Рубан // Наукові праці НДФІ. – К.: Науково-дослідний фінансовий інститут, 2013. – Випуск 2 (39). – С. 85-92

Речицька К.О., студентка гр. Ф-131
 Науковий керівник - Виговська В.В., к.е.н, доцент
Чернігівський національний технологічний університет

МАЙНОВЕ СТРАХУВАННЯ :ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Трансформація економіки України зумовила підвищення ролі страхового ринку, оскільки саме він дозволяє створити механізми гарантування захисту інтересів суб'єктів економічних відносин з метою забезпечення сталого розвитку, підвищення добробуту життя населення та рівня захищеності від впливу негативних подій. Рівень розвитку страхового ринку дозволяє оцінити сучасний

стан економіки й суспільства та відбиває всі тенденції й проблеми, властиві країнам із транзитивною економікою. Для промислових підприємств найбільше значення має страхування майнового комплексу, яке зазнає найбільшого нагромадження ризиків, оскільки активізація його розвитку має стати пріоритетним завданням на найближчу перспективу.

Проблеми функціонування страхового ринку України висвітлюються у працях М. Александрова, В. Базилевича, Н. Внукової, О. Гаманкової, В. Грушко, О. Данілова, О. Заруби, Н. Костіної, М. Мниха, С. Осадця, А. Пересади, А. Свириденка, А. Таруцзяка, В. Шахова, Р. Юлдашева та інших вчених. Відповідно до Закону України “Про страхування” предметом страхування можуть бути майнові інтереси, які не суперечать законодавству України і поділяються на три основних галузі страхування:

- 1) особисте страхування;
- 2) майнове страхування;
- 3) страхування відповідальності[1,5].

Страхування майна – галузь страхування, що включає різні види страхування юридичних і фізичних осіб, де в якості об’єкта страхування виступає майновий інтерес, пов’язаний з володінням, користуванням і розпорядженням майном. Економічний зміст майнового страхування полягає у відшкодуванні збитків, заподіяних страховальнику внаслідок пошкодження або знищення майна при настанні страхових випадків. Мета такого страхування — компенсування шкоди. До майнових видів страхування також відносять страхування цивільної відповідальності, яке здійснюється у формі добровільного страхування.

Згідно зі статистичними даними, у 2015 році відбулося збільшення валових страхових платежів в розрізі страхування майна на 280,9 млн. грн., що на 8,8% більше ніж у 2014 роком. Протягом 2015 року зросла кількість укладених договорів страхування майна на 27 781,4 тис. одиниць, тобто у 8,3 рази. При цьому обсяг валових страхових виплат/відшкодувань у порівнянні з 2014 роком зі страхування майна збільшився на 257,7 млн. грн. або на 146,1%. Рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2015 становив 36,6%. Відтак, в умовах економічної і фінансової кризи підвищення показників майнового страхування є позитивним фактом. Для подальшої активізації необхідними умовами є стабільність гривні, завершення процесів приватизації в основних галузях народного господарства. Дослідження статистичних даних дозволяє стверджувати, що ринок майнового страхування в даний час в значному ступені є ринком пропозиції, що зумовлює розвиток і вдосконалення, в першу чергу, простих і вигідних для страховиків послуг, крім того, нові страхові послуги, як правило, не повністю задовольняють потребу в страхуванні. Серед головних проблем, які, на наш погляд, гальмують розвиток майнового страхування в Україні, необхідно виділити наступні:

- дефіцит вільних коштів у підприємств і населення;
- нестабільність політичної та економічної ситуації;
- відсутність надійних інвестиційних інструментів, а також відсутність гарантій збереження вкладених коштів;
- інфляція, нестійкість національної валюти;

- низька страхова культура страховальників, страхових посередників і деяких страховиків;
- суперечливе страхове законодавство;
- несприятливе податкове законодавство;
- недостатня місткість страхового ринку.

Також, серйозну загрозу нормальному функціонуванню страхового ринку України, в тому числі в галузі майнового страхування, становить тенденція до монополізації страхового ринку в інтересах окремих міністерств, фінансово-промислових груп або місцевих адміністрацій. Вирішення частини цих проблем лежить у політичній площині. На сучасному етапі розвитку України гостро стоїть проблема повернення довіри до страхової галузі, створення таких умов, за яких страховим компаніям буде не вигідно займатися імітацією страхуванням. Отже актуальним залишається питання розробки комплексної системи заходів, серед яких головна роль відводиться посиленню нагляду за страховою діяльністю, змінами законодавства, в тому числі податкового[2,3].

Фінансова криза змусила українських страховиків переглянути стратегії свого розвитку, оптимізувати структури, скорочувати витрати, оскільки велика кількість компаній зіткнулися з браком ліквідності: на хвилі бурхливого зростання ринку в попередні роки вони приділяли недостатню увагу формуванню резервів і зараз, зважаючи на істотне падіння об'ємів продажів, відчувають дефіцит засобів для покриття своїх зобов'язань. Оскільки, страхова діяльність в новому середовищі супроводжується значною кількістю ризиків для бізнесу, підвищення ефективності страхової діяльності можливо лише шляхом проведення ефективної державної політики, направленої на регулювання страхового ринку в Україні.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про страхування” від 07.03.1996 р., № 85/96-ВР / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 1996. – № 18. – С. 78
2. Жабинець О. Зарубіжний досвід державного регулювання страхового бізнесу // Формування ринкової економіки в Україні: Наук. збірник – Львів: Інтереко, 2010. – Спецвип. 14. – С. 434–440.
3. Марценюк-Розарьнова О.В., Шуляк О.В. Майнове страхування, його особливості, значення та перспективи розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/2140.pdf>
4. Сухий А.П. Проблеми та перспективи розвитку галузі страхування в Україні / А.П.Сухий [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/subiy-ap-problemi-ta-perspektivi-rozvitku-galuzi-strahuvannya-v-ukrayini/>.
5. Підсумки діяльності страхових компаній за 2015 рік// Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://vk.com/away.php?to=http%3A%2F%2Fwww.ukstat.gov.ua> http://nfp.gov.ua/files/DepFinMon/zvitni_dani/sk_%202015.pdf.

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сільське господарство є важливою галуззю національної економіки країни. Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств впливає на стан розвитку АПК та рівень життя населення.

Термін “ефективність” походить від латинського “efficiens” і означає результативність певного процесу, дії, що вимірюється співвідношенням між одержаним результатом і витратами (ресурсами), що його спричинили [1, с.9]. На ефективність діяльності аграрних підприємств впливають різні фактори, умовно їх можна розділити на дві групи: внутрішні (рентабельність виробництва, продуктивність праці, завантаження виробничих потужностей) та ринкові (ринкова капіталізація (Mcap), відношення вартості компанії до прибутку до вирахування відсотків, податків, зносу і амортизації (EV/EBITDA), відношення поточної ціни акції до прибутку (P/E).

Таблиця 1

Внутрішні та ринкові фактори

1. Внутрішні фактори	2. Ринкові фактори
1.1. Рентабельність виробництва	2.1. Mcap
1.2. Продуктивність праці	2.2. EV/EBITDA
1.3. Завантаження виробничих потужностей	2.3. P/E

Внутрішні фактори визначають здатність сільськогосподарських підприємств впливати на ефективність діяльності за рахунок раціонального використання фінансових, матеріальних та трудових ресурсів.

1. Рентабельність походить від нім. rentable, і в перекладі означає рентабельний, дохідний, прибутковий [1, с. 47]. Даний показник використовується для аналізу результативності та прибутковості діяльності аграрних підприємств. На рисунку зображена рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції з 2004-2014 рр.

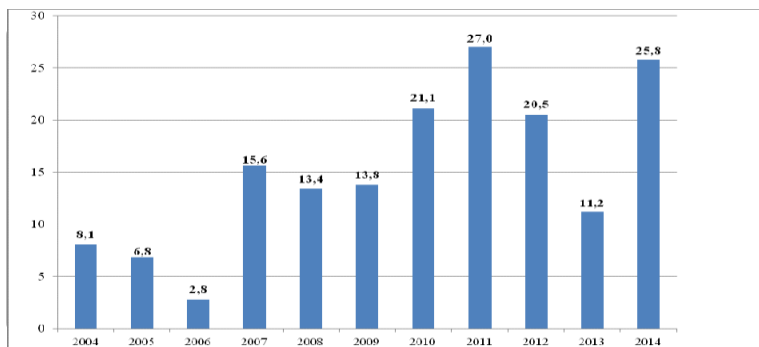

Рис. 1. Рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції, % [4]

За проаналізований період рентабельність досягла максимального значення в 2011 році з показником 27%, а мінімальне значення 2,8% зафіксовано в 2006 р. Підвищення рівня рентабельності свідчить про раціональне використання ресурсів, ефективну реалізацію продукції та отримання запланованого прибутку.

1.2. Продуктивність праці можна визначити, як здатність працівників виконати певний обсяг робіт або виробити певну кількість продукції заданої якості за одиницю часу.

Таблиця 2

Продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах, на одного зайнятого, у постійних цінах 2010р., грн. [4]

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
63 377	72 622	83 855	88 571	127 373	131 332	132 680	165 229	159 679	201 217	227 753

В період 2004-2014 рр. прослідковується тенденція по зростанню продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах. Вдосконалення технологій, автоматизація виробництва, підвищення рівня кваліфікації робітників стали результатом позитивних змін.

1.3. На завантаження виробничих потужностей сільськогосподарських підприємств впливає сезонність, використання нових або застарілих технологій виробництва продукції, поєднання виробництва із процесом реалізації готової продукції. Ринкові фактори діяльності сільськогосподарських підприємств є індикатором використання фінансових ресурсів та статусу серед інших учасників ринку. Для аналізу ринкових факторів ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств візьмемо показники фінансової звітності двох лідерів аграрного ринку України: «Миронівський хлібопродукт» (50% промислового виробництва м'яса курчат-бройлерів) [5], та «Авангард Ко» (49% промислового виробництва яєць) [3].

2.1. Мсар (market capitalization) ринкова капіталізація – процес формування капіталу шляхом капіталізації власних доходів сільськогосподарських товаровиробників, емісії цінних паперів, залучення банківських та комерційних кредитів, вливання капіталу з інших сфер національної економіки та руху капіталу всередині галузі від менш ефективних власників до ефективніших [2].

Таблиця 3

Ринкова капіталізація, млн дол. США

Компанія/ Роки	2013	2014	2015
«МХП»	1679	1876	978
«Авангард Ко»	728	722	128

Ринкова капіталізація «МХП» в 2013р. становила 1679 млн дол. США проти 978 млн дол. США в 2015р., або зменшилася в 1,7 рази, аналогічний показник «Авангард Ко» змінився з 728 млн дол. США в 2013р. на 128 млн дол. США в 2015р. зменшившись в 5,7 рази. Отже, можна зробити висновок, що компанія «МХП» більш конкурентоспроможне сільськогосподарське підприємство, що визначається більшою фінансовою стабільністю та інвестиційною привабливістю.

2.2. EV/EBITDA (Enterprise value/ Earnings before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization) – відношення вартості компанії до прибутку до вирахування відсотків, податків, зносу і амортизації.

Таблиця 4

Відношення вартості компанії до прибутку до вирахування відсотків, податків, зносу і амортизації

Компанія/ Роки	2013	2014	2015
«МХП»	7,4	5,6	4,4
«Авангард Ко»	2,8	2,5	-

Компанія «МХП» має більш високий показник відношення вартості компанії до прибуток до вирахування відсотків, податків, зносу і амортизації протягом 2013-2015рр. Дана тенденція може бути результатом вищої вартості компанії або зменшення очікуваного прибутку.

2.3. P/E (price/earnings) - відношення поточної ціни акції до прибутку. Для оцінки мультиплікатора P/E окремої компанії є доцільним порівнянні з аналогічним середнім показником по галузі.

Таблиця 5

Відношення поточної ціни акції до прибутку

Компанія /Роки	2012	2013	2014
«МХП»	5,5	9,3	7,0
«Авангард Ко»	2,9	2,8	2,4
Середній P/E по галузі	5,1	7,3	7,0

Компанія «МХП» протягом 2012-2014рр. мала більший показник відношення поточної ціни акції до прибутку ніж середні показник по галузі. Слід врахувати, що відношення P/E складається із відношення поточної ціни акції та з прибутку за попередній період (квартал, рік). Відхилення мультиплікатора P/E від середнього значення по галузі може свідчити з одного боку про перспективність компанії і привабливість акцій, а з іншого боку про зменшення прибутку.

Досягнення максимальної ефективності діяльності –головна мета всіх компаній, як галузі сільського господарства, так і інших галузей економіки.

Для оцінки ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств варто використовувати симбіоз внутрішніх та ринкових факторів. Так як ринкові фактори визначають ефективність фінансової діяльності, місце компанії в галузі та мають більш глобальний характер, їм слід надати перевагу, і вони будуть визначальними.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: Монографія.- К.: КНЕУ, 2005.- 292 с.
2. Андрійчук В.Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку; монографія / В.Г. Андрійчук. – Ніжин: ТОВ «Вид-во «Аспект-Поліграф», 2007. – 216 с.
3. «Авангард Ко»: офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://avangard.co.ua>
4. Державна служба статистики України: офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. «Миронівський хлібопродукт»: офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mhp.com.ua>

Тимошенко В.І., студентка гр. Ф-132
Науковий керівник – Товстиженко О.В., к. е. н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РИНКУ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Особисте страхування пов'язане із особливою сферою процесу відтворення, а саме з відтворенням робочої сили і зумовлене ризиковим характером діяльності людей різних професій, підвищенням ступенем ризику, пов'язаним із погіршенням довкілля, зростанням питомої ваги людей похилого віку у загальній кількості населення тощо.

Особисте страхування проводиться з метою організації страхового захисту окремих громадян на випадок виникнення різних подій, що відображаються на житті, здоров'ї та працездатності цих громадян.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про страхування», особисте страхування можна визначити як страхування майнових інтересів, що не суперечить законодавству України і пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю та додатковою пенсією страхувальника або застрахованої особи [1].

За формами проведення особисте страхування поділяється обов'язкове і добровільне. Як галузь, особисте страхування деякі науковці виділяють дві підгалузі – страхування життя і страхування здоров'я. В основі такого поділу лежить обсяг зобов'язань страховика і термін страхування. Основними видами особистого страхування є страхування життя, страхування від нещасних випадків та медичне страхування. Так, страхування життя – один з різновидів особистого страхування, що забезпечує відповідальність страховика в разі смерті страхувальника (застрахованої особи) у період дії договору та дожиття застрахованої особи до обумовленої в договорі події або до закінчення дії договору.

Особисте страхування в Україні регламентується Законом України «Про страхування»[1].

Досвід європейських країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про те, що особисте страхування населення є найважливішим елементом соціальної системи держави, яке дозволяє успішно вирішувати багато суспільних проблем, а також задовольняти потреби фізичних осіб в забезпеченні стійких гарантій захисту їх економічних інтересів, збереження добробуту і здоров'я. Страхування життя, що є основною складовою особистого страхування, є універсальним інструментом для вирішення багатьох соціальних завдань. Насамперед це продукт забезпечення громадян після досягнення пенсійного віку, чи у випадку втрати працездатності через нещасний випадок, або ж фінансовий інструмент для накопичення та збереження купівельної спроможності власних заощаджень. Однак в Україні роль особистого страхування недооцінена.

На сьогоднішній день існують наступні актуальні проблеми сектору особистого страхування населення:

- незавершена реформа у галузі медичного страхування, державні медичні структури нині не зацікавлені в співробітництві зі страховими компаніями. Кошти, перераховані страховиком за лікування клієнта, не впливають на фінансовий стан медичної установи і зарплату його співробітників. А незважаючи на відносно стабільний рівень фінансування галузі охорони здоров'я, використання бюджетних коштів проводиться неефективно і не прозоро, внаслідок чого зазначена галузь поступово занепадає;

- реалізація прийнятого законопроекту України «Про загальнообов'язкове державне медичне страхування» на практиці зводиться до низки проблем: навантаження на державний бюджет та зростання фіскального тиску на внески платників, корупційність процесу, непрозора система ціноутворення на етапі формування референтних цін для дистриб'юторів та застосування високих цін на ліки на перших етапах впровадження ОМС, ігнорування яких може дискредитувати саму ідею ОМС в суспільстві, а в перспективі, навіть за сприятливих умов, може стати перешкодою до успішного впровадження такої реформи;

- незавершена пенсійна реформа: не введений другий рівень пенсійної системи та недостатньо популяризований третій рівень, який передбачає забезпечення старості за допомогою пенсійних програм страхових компаній чи інших фінансових установ;

- неефективна діяльність законотворців в галузі страхування – страховий ринок України в черговий раз входить в нову фазу без довгострокової програми розвитку;

- низький рівень довіри до ринку особистого страхування та страхової культури населення в цілому;

- шахрайство страхувальників, фіктивне перестраховування, недостатнє регулювання страхового посередництва;

- повільні темпи реструктуризації економіки, низький рівень платоспроможності населення, затяжна політична криза тощо [3].

Водночас реорганізацію ринку особистого страхування слід здійснювати за такими чотирма напрямками:

- підвищення ефективності роботи Нацкомфінпослуг (делегування певної частини повноважень страховим компаніям; удосконалення правового, ресурсного та організаційного забезпечення діяльності).

- удосконалення діяльності страхових компаній та підвищення їх якісного рівня (затвердження Кодексу етики страховиків, підвищення розміру статутного фонду страхових компаній).

- оптимізація процесів захисту прав споживачів страхових послуг;

- формування страхової культури населення та заохочення до придбання страхових послуг (включення у перелік завдань Нацкомфінпослуг поширення серед громадськості інформації про ринки фінансових послуг) [2].

Першочергові кроки, які сприятимуть формування повноцінної системи особистого страхування в Україні, наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Заходи реформування системи особистого страхування*

Концептуальне забезпечення	Нормативно-правове забезпечення	Організаційно-методологічне забезпечення	Інформаційно-аналітичне забезпечення
Створення фахової комісії для розробки концепцій розвитку системи особистого страхування на тривалий період та подати на розгляд парламенту	Проведення парламентських слухань на тему проблем та перспектив особистого страхування в Україні	Підвищення професійного рівня фахівців страхування та страхової культури населення	Створення за допомогою ЗМІ, на телебаченні регулярної інформаційної програми про тенденції страхування
Підготовка проєктів реформування страхової галузі, сприяння впровадженню прогресивних форм і методів страхування	Прийняття законів України «Про обов'язкові види страхування», «Про страхування життя», «Про страхових посередників»	Стимулювання створення страховими компаніями служб внутрішнього контролю та аудиту	Запровадження вивчення учнями загальноосвітніх шкіл старших класів засад страхування

*Джерело:[2]

Отже, особисте страхування є важливим механізмом соціального захисту населення, який, доповнюючи державне соціальне страхування, дозволяє вирішити низку проблем у сфері охорони здоров'я та пенсійного страхування, не збільшуючи при цьому навантаження на державний бюджет. Однак активізація розвитку цієї галузі страхування неможлива без виваженої державної політики на страховому ринку, підвищення якості страхових послуг, відпрацювання механізму захисту прав споживачів страхових продуктів тощо. Не менш важливим методом стимулювання розвитку особистого страхування стане ревізія наявних та запровадження нових видів обов'язкового особистого страхування та проведення стимулюючої податкової політики з боку держави.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування» від 04.10.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
2. Фрич, А. Напрями вдосконалення ринку особистого страхування в Україні / Альона Фрич// Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”– 2015. – Том 21. – № 1. – С. 276-283.
3. Андрусъ М.І. Проблеми розвитку особистого страхування населення в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/160.pdf>

Чіка А.Ю., студентка гр. ФБС-111

Науковий керівник – Лавров Р.В., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

СПОСОБИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ

У сучасних умовах, що склалися в економіці України, надзвичайно гостро постає проблема активізації участі банків в інвестиційному процесі. Глибоко проникаючи в усі сфери економіки, банківські установи чинять суттєвий вплив на економічне зростання та соціальний розвиток країни, зумовлюють трансформацію капіталу і виступають посередниками у перерозподілі фінансових ресурсів між економічними суб'єктами. Виконуючи роль фінансових посередників, банки забезпечують: 1) концентрацію тимчасово вільних грошових коштів; 2) перерозподіл акумульованих ресурсів згідно з потребами економіки; 3) прискорення, упорядкування та раціоналізацію грошового обороту; 4) здійснення збалансованої діяльності, спрямованої на досягнення як власних інтересів, так і суспільства в цілому [3].

Підвищення ефективності використання інвестиційних кредитів значною мірою залежить від обраної банком кредитної політики, основні вимоги якої дають змогу контролювати ризики та гарантувати захист його ресурсної бази від можливих прямих (матеріальних) чи опосередкованих (репутаційних) втрат [6]. Таким чином, одне з ключових завдань банку при інвестиційному кредитуванні є мінімізація ризику неотримання запланованих доходів.

З метою якісного управління ризиками інвестиційного кредитування на портфельному рівні банк здійснює стандартизацію інвестиційно-кредитного портфеля в розрізі класу активів, класифікації галузей та сегментації клієнтів. У ході аналізу ризиків необхідно оцінити ринкову кон'юнктуру й відповідні тенденції ринку, оскільки кредитний ризик є вагомим чинником реалізації інвестиційного кредитування. Особливе значення для детального вивчення кон'юнктури окремого ринку має його сегментація, мета якої полягає у визначенні банком своїх переваг порівняно з можливостями конкурентів, пошуку цільового сегменту, окресленні основних напрямів співпраці з позичальниками певної групи та створенні ефективних банківських продуктів. Як правило, вона здійснюється на підставі річного доходу від реалізації

підприємства, активів, розміру статутного фонду, кількості працюючих та інших даних [5].

До оцінки кредитоспроможності, як засобу мінімізації індивідуального кредитного ризику, наразі існує декілька підходів: стандартизований (базується на оцінках рейтингових агентств) або підхід, який базується на рейтингових системах банку. Ця система диференціюється залежно від характеру підприємства-позичальника та ґрунтується як на сальдових й оборотних показниках звітності клієнтів, так і суб'єктивних показниках. У практиці американських банків застосовується правило критеріїв кредитування – “5 C” (Character, Capacity, Capital, Collateral, Conditions).

Актуальним залишається питання коригування кредитної політики з урахуванням інтересів кредитора, позичальника, а також ринкової кон'юнктури, що обумовлює застосування плаваючих ставок за кредитами. Рівень плаваючої процентної ставки залежить від ситуації на міжбанківському ресурсному ринку та вартості залучених банком коштів. Тому, завданням банку є встановлення такої ціни за довгостроковими кредитами, яка дозволяла б збільшити чисту процентну маржу в межах визначених кредитною політикою параметрів ризику. Досить поширеним при оптимізації очікувань від невизначеності процентних ставок у майбутньому є шлях строкових фінансових операцій – інструменти ринку деривативів.

Під час планування та реалізації інвестиційного проекту здійснюється розрахунок і врахування не лише можливих витрат і доходів, а й визначення ймовірних факторів впливу та ризиків. При цьому існує проблема ідентифікації проектних ризиків, що зумовлена непередбачуваністю зовнішнього і внутрішнього середовища, внаслідок чого відбувається недотримання генерального інвестиційного бюджету, фінансового плану й термінів реалізації проекту [1].

Визначаючи той чи інший вид ризику, потрібно оцінити його розмір і вплив на загальні результати. В Україні безризикові інвестиційні проекти є досить рідкісним явищем, оскільки на рівень ризику впливають різні чинники. Зростання ступеня ризику пов'язано зі зростаючою невизначеністю та швидкою мінливістю економічної ситуації в країні загалом і на інвестиційному ринку зокрема; пропозицією, що збільшується (для інвестування приватизованих об'єктів); появою нових емітентів чи фінансових інструментів для інвестування та низкою інших чинників [2].

Формування і вибір пріоритетних шляхів мінімізації можливих ризиків при реалізації інвестиційних проектів зумовлюють [4]:

- необхідність своєчасної ідентифікації ризиків, які характерні конкретному інвестиційному проекту;
- здійснення кількісного та якісного аналізу проектних ризиків;
- визначення стратегії “взаємодії” з ризиком (погодитись на ризик, контролювати або передавати ризик іншим суб'єктам, уникнення ризику);
- надання юридичних гарантій, створення резервних фондів, застави та депозитів на спеціальних рахунках, побіжні гарантії у формі довготермінових контрактів, утримання частини платежів за контрактом, поручительство,

контракти з фіксованою ціною, резервні кредити, вексельні інструменти, форфетування, резервні акредитиви;

- умови платежів за контрактом, банківські рахунки з особливим режимом, оптимізацію структури портфеля інвестиційних проектів;

- забезпечення високої ліквідності інвестицій, диверсифікування, хеджування;

- своєчасне планування й створення необхідних резервів і запасів, всебічне інформаційне забезпечення інвестиційних проектів, постійний інформаційний моніторинг ситуації на ринку та налагодження ефективної комунікації між учасниками проекту;

- розподіл ризику між учасниками, резервування засобів на покриття непередбачуваних збитків;

- доцільність створення служби контролінгу на підприємстві, що здійснює реалізацію інвестиційного проекту для здійснення системного моніторингу інвестування.

Отже, характерною ознакою процесу реалізації інвестиційних проектів є можливість виникнення певної ризикованості чи непередбачуваності подій. Однак, за умов своєчасної ідентифікації й класифікації ризиків можна до певної міри передбачити та скоригувати процес проходження майбутніх стадій життєвого циклу інвестиційного проекту, виокремити джерела ризику, мінімізувати або усунути негативний їх вплив та досягнути економічного й соціального ефекту від конкретного заходу. На сучасному етапі розвитку банківської системи важливим є використання уже набутого розвинутими країнами досвіду, який повинен виступити базисом для сучасної вітчизняної практики.

Список використаних джерел:

1. Бардиш Г.О. Проектний аналіз / Г.О. Бардиш. – К.: Знання, 2012. – 416 с.
2. Броило В. Система оцінки ризиків інвестиційно-інноваційної діяльності організації / В. Броило // Проблеми теорії й практики керування. – 2008. – № 4. – С. 61-71.
3. Вітлінський В.В. Концептуальні засади ризикології у фінансовій діяльності / В.В. Вітлінський // Фінанси України. – 2014. – № 3. – С. 3-9.
4. Дармиць Р.З. Вплив ризиків у системі реалізації інвестиційних проектів / Р.З. Дармиць // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – Вип. 19.2. – С. 172-177.
5. Дука А.П. Інвестування: теорія та практика інвестиційної діяльності / А.П. Дука. – К.: Каравела, 2015. – 246 с.
6. Чайковський Я. Удосконалення методики комплексної оцінки кредитоспроможності позичальника / Я. Чайковський // Вісник НБУ. – 2014. – № 11. – С. 30-34.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах розвитку ринкових відносин важливого значення набуває реальне інвестування, без якого неможливе оновлення, розвиток та інноваційне нарощення виробничого потенціалу суб'єктів підприємницької діяльності. Світовий досвід фінансування й реалізації інвестиційних проектів показує, що така практика є ефективною та значущою як для розвитку країни, так і суб'єктів підприємництва.

Нині в Україні мало використовується ця перспективна форма інвестиційного кредитування, хоча активність застосування проектного фінансування банками й підприємствами дозволило б розширити його масштаби та оптимально розподілити кредитні ризики між учасниками.

Проектне фінансування виступає однією з широко розповсюджених форм залучення інвестицій в реальний сектор економіки промислово-розвинутих і нових індустріальних країн. До числа найбільш впливових банків належать: Citigroup та JP Morgan, Deutsche Bank, BNP Paribas, Intesa, Credit Agricole. В Україні Deutsche Bank представлений спільними з державою проектами щодо модернізації та реконструкції національної газотранспортної системи. Так, ДК “Укртрансгаз” і Deutsche Bank у 2012 році підписали угоду про відкриття кредитної лінії в розмірі 53,5 млн. євро для реалізації проекту модернізації компресорної станції “Бар” газопроводу “Союз” [3].

Активними учасниками вітчизняного ринку проектного фінансування є: “Укрексімбанк”, “Райффайзен Банк Аваль”, “Укрсоцбанк”, ОПТ Bank, “УкрСиббанк”. Розвивають даний напрям і такі банки, як “Альфа-банк”, “Ощадбанк” та інші. Однак, слід констатувати, що сьогодні відсутня офіційна статистика Національного банку України відносно обсягів проектного фінансування [2]. Банки не розголошують умови своєї участі в проектах, що свідчить про незрілість даного сегменту ринку банківських послуг і негативно впливає на його розвиток. На своїх офіційних сайтах більшість банків позиціонують себе як активні учасники ринку проектного фінансування. Хоча, як правило, вони пропонують лише операції з кредитування проектів, помилково називаючи ці послуги проектним фінансуванням у маркетингових цілях.

Позитивний досвід роботи в сфері організації фінансування проектів українських підприємств із залученням кредитних ресурсів міжнародних фінансових організацій та іноземних фінансово-кредитних установ має “Укрексімбанк”, який здійснює фінансування інвестиційних проектів, спрямованих на структурну перебудову і модернізацію промисловості, розвиток експортного потенціалу вітчизняних підприємств, а також малого й середнього підприємництва [2]. За умовами кредитної угоди “Укрексімбанк” у 2012 році отримав від ЄБРР кредитну лінію обсягом 50 млн. дол. США для

продовження Програми енергоефективності в Україні (ПЕУ), головною метою якої є фінансування середньо- і довгострокових проектів промислової енергоефективності, покликаних сприяти зменшенню споживання енергії, рівень якого втричі більший, ніж у цілому в країнах Європейського Союзу [3].

Доречно виділити переваги проектного фінансування, які в сучасних умовах господарювання дадуть змогу:

- передбачати майбутні результати від реалізації інвестиційного проекту;
- залучати іноземних інвесторів до фінансування проекту, що дозволить зменшити витрати із погашення заборгованостей;
- оцінювати фінансовий стан і платоспроможність позичальника;
- використовувати комплексний підхід до розгляду інвестиційного проекту, враховуючи його життєздатність, ефективність, забезпеченість відповідними ресурсами, наявність ризиків і т.і.;
- надавати позичальникам пільговий період погашення кредиту;
- зменшувати ризики, які пов'язані з поставкою обладнання;
- забезпечувати об'єкти, що фінансуються, підтримкою міжнародних фінансових організацій.

На основі вищезазначеного можна стверджувати, що проектне фінансування в Україні почало набирати оберти. В той же час, погіршення кон'юнктури світових фінансових ринків разом із нинішнім ускладненням умов економічної діяльності призвело до негативних наслідків і на вітчизняному ринку банківських послуг: більшість банків або обмежили, або просто закрили ліміти фінансування на необмежений термін. На сьогоднішній день у сфері проектного фінансування сталися істотні зміни ситуації внаслідок світової фінансової кризи [4].

Чинники, які гальмують розвиток проектного фінансування в Україні:

- відсутність досвіду;
- політична нестабільність;
- високий рівень ризиковості;
- дефіцит відповідних фахівців;
- відсутність адекватної нормативної бази.

Проте в деяких великих банках створені департаменти проектного фінансування, все більше зростає попит на спеціалістів у галузі проектного менеджменту й фінансування. Це свідчить про перспективи та потенціал розвитку зазначеної форми фінансового забезпечення реалізації проектів.

Одним із важливих чинників, який гальмує розвиток проектного фінансування в Україні, є обмеження Національного банку щодо обсягів інвестування. Відомо, що проектне фінансування потребує значних за обсягом довготермінових фінансових вкладень. Тому, щоб його реалізувати, потрібно забезпечити доступ позичальників до дешевих кредитів завдяки зниженню норми резервування коштів вітчизняних банківських установ. Для цього НБУ потрібно створити систему обов'язкового резервування для тих комерційних банків (інституційних інвесторів), що активно займаються інвестиційним кредитуванням.

Не менш важливим фактором, який стримує розвиток цього виду фінансування, є несприятливий інвестиційний клімат, а саме – слабка система нормативно-правового і економічного захисту вітчизняних та зарубіжних інвесторів. Більшість іноземних учасників проектного фінансування не зацікавлені вкладати свої кошти в економіку країни з недосконалою податковою системою, відсутністю державних гарантій інвесторам, низьким рівнем розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності, політичною нестабільністю тощо.

Основними рекомендаціями щодо розвитку проектного фінансування в Україні можуть бути:

- підтримка і забезпечення привабливого інвестиційного клімату країни для залучення капіталу;
- доступність інвестиційних кредитів шляхом зниження їх вартості;
- запровадити державне відшкодування процентних ставок за довгостроковими інвестиційними кредитами, що спрямовуються у пріоритетні галузі економіки, передбачити ці обсяги відшкодування в державному бюджеті;
- удосконалити законодавчу базу;
- покращувати умови банківського кредитування;
- створювати та розвивати мережу спеціалізованих фінансових інститутів: інвестиційних банків і фондів, лізингових, факторингових і форфейтингових компаній.

Список використаних джерел:

1. Вовчак О. Банківське проектне фінансування: стан, досвід та перспективи / О. Вовчак // Вісник Львівського університету. – 2004. – Вип. 33. – С. 155-161.
2. Кучеренко В.Р. Управління діловими проектами / В.Р. Кучеренко, О.С. Маркітан. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 280 с.
3. Пересада А.А. Проектне фінансування / А.А. Пересада, Т.В. Майорова, О.О. Ляхова. – К.: КНЕУ, 2005. – 736 с.
4. Юнко О.М. Банківське проектне фінансування в Україні: проблеми, реалії і перспективи розвитку / О.М. Юнко // Вісник університету банківської справи НБУ. – 2014. – Вип. 1 (19). – С. 121-125.
5. Thomson Reuters. Project Finance Review [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dmi.thomsonreuters.com/>.

Шарко А.І., студентка гр. Ф-132
Науковий керівник – Товстиженко О.В., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Найважливішою сферою національної економіки України виступає фінансовий сектор. Однією з його складових є страховий ринок, розвиток якого в умовах інтеграції у світове економічне співтовариство займає одне із провідних місць у національній економіці, яка потребує значних фінансових ресурсів. Саме страхова галузь є важливим фінансовим інструментом, за допомогою якого можна акумулювати кошти для подальшого інвестування їх в економіку, що надасть

можливість збільшити стан і багатство нації. Це підкреслює актуальність необхідності вдосконалення страхового ринку України шляхом вирішення низки проблем, що стримують його розвиток.

Проблемі розвитку страхового ринку присвячено досить багато наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних учених-економістів. Теоретичні та методичні проблемні питання сутності страхування і його місця в економічній системі досліджуються в працях таких учених, як В. Базилевич, С. Осадець, А. Городюк та ін. [4].

Страховий ринок – особлива сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає специфічна послуга – страховий захист, формується пропозиція і попит на неї. Зародження і розвиток страхового ринку в Україні тісно пов'язані з переходом країни на початку 90-х років до ринкової економіки. З 1988 року на страховому ринку України виникли перші кооперативи, а з 1990 року – перші страхові компанії, кількість яких інтенсивно збільшувалася. Після прийняття в 1996 році закону "Про страхування", у країні розпочався процес упорядкування, регламентації та державного нагляду за страховою діяльністю [1].

Можна виділити чотири етапи, протягом яких відбувалися зміни кількості страхових компаній на вітчизняному страховому ринку.

I етап (1990–1994 рр.) – стрімке збільшення кількості страхових компаній в Україні. Це період створення й прийняття перших законодавчих актів із регулювання діяльності на страховому ринку. Початку розвитку страхового ринку в Україні сприяло прийняття Декрету Кабінету Міністрів України «Про внесення змін і доповнень у Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 26 квітня 1993 р. № 38–93, що забороняв банкам здійснювати діяльність у сфері страхування.

II етап (1995–1996 рр.) – відбувається різке зменшення кількості страхових компаній у зв'язку з прийняттям у 1993 р. декрету «Про страхування і страховий ринок», який почав діяти з 1994 р. Головною метою декрету було звільнення ринку України від ненадійних страхових компаній.

III етап (1997–2007 рр.) – перехід до нових стандартів і підходів у регулюванні та розвитку страхового ринку. Посилення конкуренції, професіоналізму у діяльності страховиків. Поява нового регулятора – Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України. Встановлення нових вимог до статутних фондів страхових компаній у розмірі 1 млн євро для «pop-life» страховиків та 1,5 млн євро для страховиків, які здійснюють «life» страхування.

IV етап – період, пов'язаний із фінансовою кризою. Головною ознакою цього періоду є вихід зі страхового ринку нестійких і ненадійних страхових компаній [3].

На сьогоднішній день на ринку страхування України створено сприятливе для розвитку ринку страхових послуг конкурентне середовище. Механізм конкуренції серед страховиків справно виконує дуже важливу селективну функцію. Щорічно в Україні страховий ринок покидають декілька неконкурентоспроможних страховиків і одночасно включаються до Державного реєстру нові страхові компанії, як це відображено в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка кількості страхових компаній за 2013-2015 роки*

Кількість страхових компаній	Станом на 31.12.2013	Станом на 31.12.2014	Станом на 30.09.2015
Загальна кількість	407	382	368
в т.ч. СК "non-Life"	345	325	318
в т.ч. СК "Life"	62	57	50

*Джерело: [2].

Нині страховий ринок в Україні є одним з сегментів ринку фінансових послуг, що динамічно розвивається. У цілому стан страхового ринку свідчить про значний його потенціал і перспективи подальшого зростання, зокрема: зростання кількості видів обов'язкового страхування; податкові переваги порівняно з іншими секторами економіки; висока прибутковість страхових компаній; значна кількість потенційних споживачів страхових послуг.

Страховий ринок України зростає як за розміром, так і за складністю. Середньорічний темп зростання страхових премій протягом останніх трьох років склав 42 %. Крім того, багато позитивних зрушень було в сфері законодавства та регулювання, що сприяло прискоренню зростання страхового сектору [4].

Для удосконалення та подальшого ефективного розвитку страхового ринку України необхідно здійснити ряд першочергових заходів, які наведені у табл. 2.

Таблиця 2

Проблеми розвитку страхового ринку України та заходи щодо їх усунення*

Проблеми розвитку страхового ринку	Заходи щодо їх усунення
Відсутність довіри населення і господарюючих суб'єктів до страхових компаній	Підвищення захисту споживачів страхових послуг
Конкурентоспроможність страхових компаній у боротьбі за залучення вільних коштів порівняно з комерційними банками є нижчою	Збільшення капіталізації страховиків та конкурентоспроможності національного страхового ринку
Інформаційна закритість страхового ринку	Підвищення прозорості діяльності учасників страхового ринку
Відсутність цілеспрямованої державної політики у сфері страхування	Удосконалення правових засад захисту прав споживачів страхових послуг, а також порядок ліцензування діяльності страховиків
Невеликі обсяги і недосконала структура капіталу страхових організацій	Підвищення вимог до джерел формування статутного капіталу страховиків

*Джерело: [4].

Отже, страховий ринок України вже пройшов стадію формування і знаходиться на шляху поступового інтегрування в світовий. Реалізація

наведених рекомендацій має зберегти та зміцнити фінансовий потенціал страхового ринку України, який вже набув певного рівня розвитку, але не став реальним чинником стабільності і за своїми характеристиками не відповідає тенденціям світових страхових ринків. Це створить сприятливе підґрунтя для активізації інвестиційної активності страхових компаній.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д. "Страхова справа" / В. Д. Базилевич. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2002. – 203 с.
2. Підсумки діяльності страхових компаній за 9 місяців 2015 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/files/file00559.pdf>
3. Тенденція розвитку страхового ринку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uccu.org.ua/bitstream/123456789/2154/1/Тенденції_розв_стр_p.pdf
4. Розвиток страхового ринку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///F:/Селєзньова%20Є.С.%20Розвиток%20страхового%20ринку%20України.pdf>

Яценко С.М., студентка гр. Ф-132
Науковий керівник: Виговська В.В., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ВВП УКРАЇНИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ

Трансформаційні процеси в національній економіці, особливості її становлення та розвитку, впливають на рівень та якість життя населення. Економічне зростання відбиває успіхи або поразки економічної політики держави, визначає майбутні доходи населення, рівень його добробуту, скорочення соціальної та майнової диференціації, забезпечення зайнятості.

Одним з найважливіших показників добробуту країни є інтегральний показник економічного розвитку держави, який відображає кінцеві результати діяльності резидентів країни, що виробляють товари та послуги, а саме валовий внутрішній продукт (ВВП) країни.

Відповідно до офіційних даних Державної служби статистики України номінальний ВВП України має постійну тенденцію до зростання – за винятком періоду фінансово-економічної кризи 2008 року.

Оскільки річний номінальний ВВП, це загальний обсяг товарів і послуг, які були вироблені або здійснені в країні за цінами, дійсними на момент операції, щорічна тенденція зростання такого ВВП жодним чином не говорить про виключно позитивні тенденції в національній економіці та, як наслідок, зростання добробуту українців [5].

Для усунення фактору впливу змін цін та визначення справжнього обсягу товарів і послуг за різні роки потрібно вирахувати реальний ВВП у цінах одного, базового, року, і для цього застосовується дефлятор ВВП (або індекс цін).

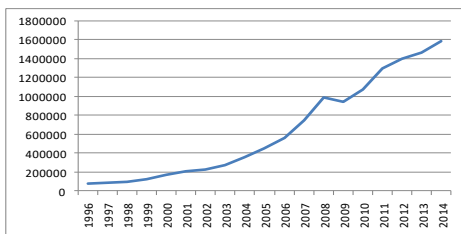

Рис. 1. Динаміка ВВП України за період з 1996-2014 рр. млн. грн.

Джерело: побудовано автором на основі [2].

З 2010 до 2013 років обсяг реального ВВП мав тенденцію щорічного зростання, крім цього індекси фізичного обсягу за ці роки нижче 100 % не знижувалися, а отже, обсяг реального ВВП кожного наступного року дорівнював або перевищував обсяг номінального ВВП попереднього року. Така позитивна динаміка вказувала про незначне, але все ж таки зростання економіки України в загальному розумінні.

Рік	Сума
1996	81519
1997	93365
1998	102593
1999	130442
2000	170070
2001	211175
2002	234138
2003	277355
2004	357544
2005	457325
2006	565018
2007	751106
2008	990819
2009	947042
2010	1079346
2011	1299991
2012	1404669
2013	1465198
2014	1586915

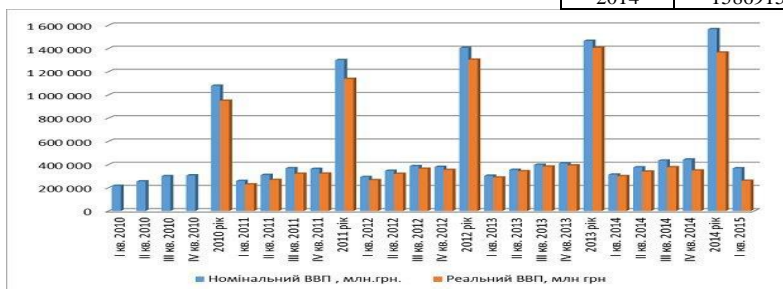

Рис. 2. Динаміка обсягу номінального ВВП та реального ВВП в Україні, млн. грн..
Джерело: побудовано автором на основі [4]

У поданому графіку бачимо, як змінилася картина в 2014 році. Зростання обсягу номінального ВВП у порівнянні з 2013 роком сягнуло майже 101,5 млрд грн, або 107 %, у той самий час обсяг реального ВВП у 2014 році впав на 40 млрд грн і зрівнявся з показником реального ВВП 2012 року. Такі значні перепади, коли номінальний ВВП зростає, а реальний падає, відбувається під

час інфляції в зв'язку з ростом цін на товари та послуги з одночасним скороченням обсягів виробництва, споживання (надання) цих товарів (послуг). У підсумку скорочується купівельна спроможність населення та падіння рівня життя [4].

Тенденція збільшення номінального ВВП разом зі скороченням реального продовжується і в 2015 році. Так, за I квартал поточного року обсяг номінального ВВП сягнув позначки у 367,6 млрд грн, що є рекордною за останні п'ять років, але обсяг реального ВВП у порівнянні з I кварталом 2014 року скоротився на 13 % і становив лише 259,8 млрд грн (для порівняння, у I кварталі 2012 року реальний ВВП становив 264,9 млрд грн). Тобто, можна припустити, що країна повернулася до показників трирічної давнини і передумов для призупинення подальшого падіння наразі не очікується [6].

Крім цього, інфляція має не тільки монетарний характер через девальвацію гривні, однією з найважливіших причин інфляційного сплеску може бути катастрофічне зростання тарифів на комунальні послуги, яке триватиме і в наступному 2016 році.

Підтвердженням наших припущень є прогноз керівництва НБУ, згідно з яким до кінця 2015 року падіння ВВП очікується на рівні 9,5%, ЄБРР прогнозує падіння на рівні 9%.

Не оминув гучної заяви стосовно ВВП і Президент України. Так, 12 січня 2015 року Петро Порошенко схвалив Стратегію сталого розвитку «Україна-2020», в якій пообіцяв до 2020 року збільшити ВВП на душу населення у 2 рази: з 8,5 тис. дол. США до 16 тис. дол. США (майже на 100%).

Президент вів мову про так званий ВВП за паритетом купівельної спроможності (ВВП за ПКС), який враховує вартість життя та рівень інфляції в різних країнах [5].

Для порівняння, на рис.3 наведені дані МВФ щодо ВВП на душу населення, розрахованого за показником паритету купівельної спроможності.

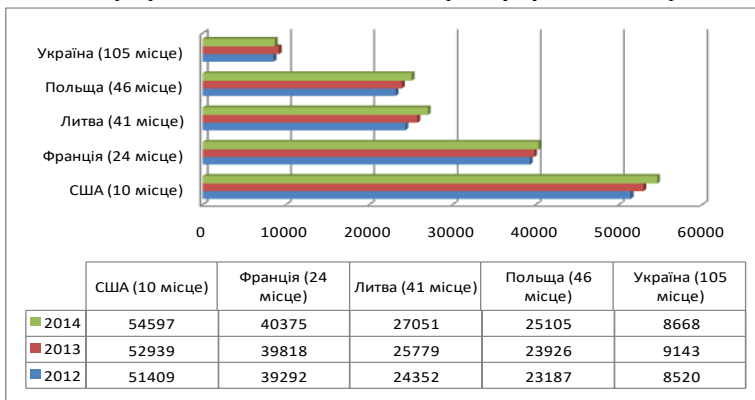

Рис.3. Динаміка ВВП на душу населення за ПКС з рейтингом МВФ 2012-2014 років, дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [3].

З наведеного графіка простежується чітка тенденція за останні три роки (2012–2014) між обсягом реального ВВП та ВВП за ПКС, а саме: падіння ВВПр в 2014 році та досягнення рівня 2012 року, так і падіння ВВП за ПКС в 2014 році в порівнянні з 2013 роком та майже досягнення рівня 2012 року [3].

Таким чином, можна зробити припущення, що для досягнення амбітних планів Президента України збільшити ВВП на душу населення за ПКС майже вдвічі, необхідно збільшити обсяг реального ВВП за п'ять років вдвічі, або на 20% щорічно.

Отже, першим пріоритетом має бути забезпечення макроекономічної стабільності фінансового сектору. Це повинно супроводжуватися проведенням ключових структурних реформ, щоб дати поштовх економічному зростанню. Оскільки, Україна перебуває у дуже складній політичній та економічній ситуації, то для стабілізації обсягу ВВП є необхідним проведення державної політики щодо ключових структурних реформ. Уряд України повинен спрямувати свої зусилля на макроекономічну стабілізацію економічного розвитку держави, який відображає кінцеві результати діяльності резидентів країни, що виробляють товари та послуги., а це означає ведення жорсткої фінансової політики і продовження політики плаваючого валютного курсу. Також країні необхідні реформи газового сектора, дерегуляція бізнесу і прозора система держзакупівель.

Список використаних джерел:

1. Економічна статистика: навч.посіб./ за наук. ред. д-ра екон. наук Р. М. Моторина.- К.: КНЕУ, 2005. - 362 с.
2. Квартальні розрахунки валового внутрішнього продукту України за 2010–2014 роки [Електронний ресурс]. Статистичний збірник. Державна служба статистики України / за редакцією І. М. Нікітіної, Київ, 2015.- С.18 Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Комплексна оцінка економічної ситуації в Україні у 2014-2015 рр. (частина 1: Загальна оцінка макроекономічної ситуації) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iac.org.ua/kompleksna-otsinkaekonomichnoyi-situatsiyi-v-ukrayini-u-2014-2015-rr-chastina-1-zagalna-otsinka-makroekonomichnoyi-situatsiyi/>.
4. ВВП України та його вплив на життя українців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/vvp-ukrayini-ta-jogo-vpliv-na-zhittya-ukrayintsiv/>.
5. Інфляційний звіт НБУ за вересень 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=22249640>.
6. Валовой внутренний продукт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://insiders.com.ua/spravochnik/valovoj-vnutrennij-produkt>

Ануля В. В. , студентка гр. МФК-111
Науковий керівник – Шпомер Т.О., асистент
Чернігівський національний технологічний університет

АНАЛІЗ ЗОЛОТОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ УКРАЇНИ

В умовах фінансової нестабільності, наслідком якої сьогодні в Україні є валютна та банківська криза, надзвичайно великої актуальності набувають питання ефективного управління золотовалютними резервами НБУ та пошуку джерел їх поповнення.

Золотовалютний резерв – це частина національного багатства України (до складу якої входять активи, визнані світовим співтовариством як міжнародні), і яка перебуває під контролем Національного банку та призначена для прямого чи непрямого регулювання платіжного балансу шляхом проведення валютних інтервенцій та інших цілей, передбачених законодавством України. Щоб виконати основну функцію Національного банку України – забезпечення стабільності гривні, необхідна наявність золотовалютних резервів та управління ними.

Золотовалютний резерв Національного банку України містить такі активи:

- монетарне золото;
- спеціальні права запозичення;
- вільно конвертовану валюту у вигляді банкнот, монет, інших платіжних інструментів, а також коштів на рахунках і депозитах в іноземних банках;
- векселі, ноти, облігації (крім емітованих резидентами України), номіновані у вільно конвертованій валюті;
- інші вимоги у вільно конвертованій валюті, передбачені чинним законодавством України [5].

З початку 1999 до 2009 року обсяги золотовалютного резерву лише зростали (з 0,79 млрд. дол. США до 34,57 млрд. дол. США відповідно), при чому найбільший відносний приріст було зафіксовано протягом 2003 року, коли його обсяги зросли більш ніж вдвічі в порівнянні з попереднім роком, а саме на 106,85 %, а найбільший абсолютний приріст спостерігався протягом 2005 року – на 9,67 млрд. дол. США (табл. 1). Досягнувши свого максимуму на початку 2011 року - 34,58 млрд. дол. США, золотовалютний запас почав послідовно скорочуватися, досягши позначки 7,533 млрд. дол. США станом на 1 січня 2015 року. Це було зумовлено тим, що уряд країни використовував золотовалютні резерви НБУ витрачаючи їх на підтримку завищеного курсу державної валюти,

який не відповідав рівню економіки країни. Протягом досліджуваного періоду падіння річних показників вперше було зафіксовано у 2009 році, яке становило 8,07 млрд. дол. США, що в свою чергу було пов'язане з фінансовою кризою, яка розпочалася восени 2008 року.

Найбільше падіння обсягів золотовалютного резерву відбулося у 2014 році - на 12,88 млрд. дол. США, або 63,1%. Однак, вже у 2015 році спостерігається збільшення золотовалютних резервів країни на 5,767 млрд. дол. США або на 76,56 %. Зростання резервів обумовлене розміщенням облігацій внутрішньої державної позики в доларах на 431,3 млн. грн.

Падіння обсягів ЗВР починаючи з 2011 року обумовлювалося багатьма причинами, серед яких до головних можна віднести:

- жорстку монетарну політику з підтримки стабільності гривні, що проводилася у 2011-2012 рр.;

- великий вплив капіталу у 2013-2014 рр., пов'язаний з політичною нестабільністю;

- погашення зовнішніх боргових зобов'язань України перед іноземними кредиторами і, зокрема перед МВФ;

- стрімку девальвацію гривні.

Ті обсяги ЗВР, які Україна має сьогодні, є катастрофічно малими і потребують негайного збільшення.

При аналізі золотовалютних резервів доцільним є порівняння України з іншими країнами світу (рис. 1).

Як бачимо, протягом 2014 року найбільше золотовалютних резервів знаходиться у США (434,417 млрд. дол. США) та Росії (386,612 млрд. дол. США). Україна знаходиться на 7-ому місці.

Оптимізація розміру золотовалютних резервів має важливе економічне значення тому, що занижений їх обсяг погіршує платоспроможність країни на світовому ринку та обмежує регулятивні можливості держави у монетарній сфері, а завищений – призводить до заморожування значної частини національного багатства країни на тривалий період.

Основними чинниками, що впливають на розмір золотовалютного резерву в країні є: темпи та рівень інфляції, масштаби зовнішньої заборгованості, становище платіжного балансу, рух платіжних засобів при сплаті боргу, становище господарства даної країни та стан обмінного курсу національної валюти. Збалансована структура золотовалютного резерву держави є невід'ємною складовою валютної політики центрального банку країни [1].

Підсумовуючи зазначене вище можна сказати, що в Україні сьогодні практично вичерпані джерела поповнення золотовалютних резервів Національного банку України. Але ж резерви є запорукою фінансової стабільності держави і тому їх необхідно нарощувати.

Таблиця 1

Розмір золотовалютних резервів України 1998-2015 рр. [2, 3]

Дата (на 1 січня)	Розмір ЗВР, млрд. дол. США	Приріст (до попереднього року)	
		млрд. дол. США	%
1999	0,79	-	-
2000	1,09	+ 0,3	+ 37,97
2001	1,48	+ 0,39	+ 35,78
2002	3,3	+ 1,82	+ 122,97
2003	3,36	+ 0,06	+ 1,82
2004	6,95	+ 3,59	+ 106,85
2005	9,72	+ 2,77	+ 39,86
2006	19,39	+ 9,67	+ 99,49
2007	22,36	+ 2,97	+ 15,32
2008	31,79	+ 9,43	+ 42,17
2009	34,57	+ 2,78	+ 8,74
2010	26,5	-8,07	-23,34
2011	34,58	+ 8,08	+ 30,49
2012	31,8	-2,78	-8,04
2013	24,546	-7,254	-22,81
2014	20,415	-4,131	-16,83
2015	7,533	-12,88	-63,1
2016	13,3	+ 5,767	+ 76,56

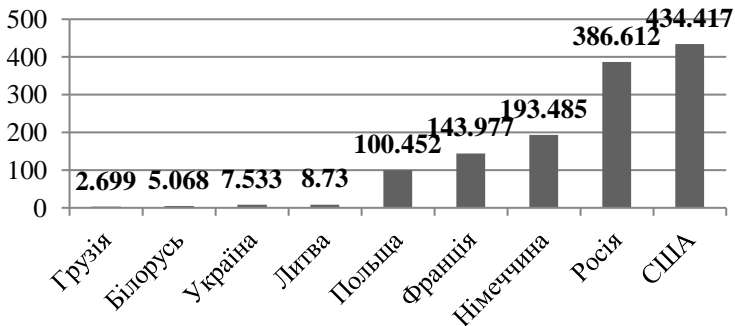

Рис. 1. Золотовалютні резерви країн світу (2014 рік), млрд. дол. США [3, 4]

Список використаних джерел:

1. Гроші та кредит: Підручник. — 3-тє вид., перероб. і доп. / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. — К.: КНЕУ, 2002. — 598 с.

2. Золотовалютные резервы Украины – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://index.minfin.com.ua>
3. Золотовалютные резервы Украины – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://insiders.com.ua>
4. Офіційний сайт «Світовий банк» – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>
5. Патица Н.І. Міжнародні валютно-кредитні відносини : навч. посіб. / Н.І. Патица. — К. : Знання, 2012. — 566 с.

Арсенчук Т.І., студентка гр. 217
Науковий керівник – Маначинська Ю.А., к.е.н., доцент
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
(м. Чернівці, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

Пріоритетним напрямком діяльності банку є кредитні операції банку які пов'язані з обслуговуванням клієнтів. Тому, банківський кредит відіграє одну із найважливіших ролей стимулювання відтворювальних процесів в економіці. Він є головним джерелом забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності, саме в умовах сучасної ринкової економіки, коли між банками та суб'єктами господарювання щодня виникають економічні відносини з приводу надання позик.

Згідно Закону України «Про банки і банківську діяльність» [1] банківський кредит – будь яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми.

Бухгалтерський облік кредитних операцій ґрунтується на загальноприйнятих у міжнародній практиці принципах, зокрема: безперервності діяльності установи банку, стабільності правил бухгалтерського обліку, обережності, поділу звітних періодів, дати операції, переваги змісту над формою, оцінки активів та пасивів, окремого відображення активів та пасивів [2].

Аналітичний облік банківських кредитів ведеться за видами кредитів банків, що надали їх, та строками погашення. Окремо ведеться облік пролонгованих і прострочених кредитів. За строками користування з визначення ризиків при формуванні резервів кредит поділяється на строковий (короткостроковий, довгостроковий), відстрочений (продлонгований), прострочений та сумнівний до повернення [3].

Короткостроковий кредит надається позичальнику для покриття витрат по формуванню оборотних коштів на строк до одного року. Цей строк використання короткострокового кредиту обумовлений тим, що кругообіг

оборотних коштів здійснюється звичайно протягом одного року. Тому після здійснення кругообігу цих коштів одержаний кредит повинен бути повернений банку. Довгостроковий кредит надається позичальнику для покриття витрат по формуванню основних фондів на строк понад один рік. Цей строк використання кредиту обумовлюється тривалим функціонуванням основних засобів і перенесенням їхньої вартості на продукт частинами [2].

Кредит, за яким закінчився строк повернення, встановлений у кредитному договорі між банком та позичальником, а позичені кошти при ньому не повернені останньому, називається простроченим. Відстрочений (пролонгований) – це кредит чи його частина, строк повернення за яким перенесено на прохання позичальника на пізнішу дату. Відстрочка погашення кредиту оформлюється додатковою угодою до основного кредитного договору та супроводжується, як правило, встановленням більш високої процентної ставки. До відстрочених кредитів відносяться пролонговані кредити. На сьогодні пролонговані кредити банки враховують при класифікації кредитів у групи ризику з метою розрахунку резерву під кредитні ризики як якість обслуговування боргу. За результатами класифікації кредитного портфеля визначається категорія кожної кредитної операції: "стандартна", "під контролем", "субстандартна", "сумнівна" чи "безнадійна" [3].

Проте у бухгалтерському обліку проблемою є відображення кредитів за термінами надання, які не лише в самому обліку, але відповідно, у фінансовій звітності відображаються на рахунках короткотермінових (до одного року) і довготермінових (більше одного року) кредитів. Такий підхід свідчить про недосконалість механізмів обліку кредитних операцій, оскільки будь-яка фізична особа не може на основі фінансової звітності банку правильно проаналізувати його ліквідність. Так, наприклад, у банку значний обсяг кредитів може бути на термін більший за рік, а фізична особа може сприйняти, що це кредити на п'ять, десять чи двадцять років. Таким чином без наявності економічних підстав може відмовитись від співпраці з цим банком. Може бути і зворотня ситуація, коли кредити фактично видані на дуже тривалі терміни (10–25 років), а працівники банку чи інші зацікавлені особи будуть переконувати фізичну особу, що терміни їх кредитів є до двох років і імовірності втрати ліквідності, платоспроможності немає [4].

Важливою проблемою обліку те, що в кредитному портфелі банку частка пролонгованих кредитів зростає, але в бухгалтерському обліку такі зміни структури активів не відображаються, оскільки пролонгація кредитів відображається у бухгалтерському обліку на тих самих рахунках обліку короткострокової або довгострокової дебіторської заборгованості Плану рахунків банків України [5] залежно від строку, що визначається від дати пролонгації договору до дати їх погашення. Тобто у обліку пролонговані кредити відображаються як строкові, тим самим збільшений потенційний ризик неповернення кредитів приховано від користувачів, які бажають проаналізувати звітність банку і отримати інформацію про його кредитний ризик [6, с.37].

Кредитні операції банків цілісно пов'язані з ризиком. Кредитний ризик характеризує негативні наслідки управлінських рішень, які можуть виникнути

в майбутньому, в результаті їх прийняття в умовах невизначеності. Отже, кредитний ризик являє собою єдність окремих різновидів ризиків, що виділяються залежно від характеру причин їх виникнення та напрямів прояву в процесі банківського кредитування [7].

Необхідно зазначити, що важливим аспектом ведення бухгалтерського обліку кредитних операцій банків є визначення концептуальних засад і методичних прийомів обліку операцій щодо формування й використання спеціальних резервів під кредитні ризики. Спеціальні резерви за всіма видами активів і, зокрема, за наданими кредитами формуються і відображаються в обліковій системі банку відповідно до принципу обачності, реалізація якого дає змогу зменшити підсумок балансу банку на суму так званих неіснуючих активів. Такі активи є тією частиною кредитного портфеля, яка не відповідає визнанню активу, оскільки ймовірність отримання майбутніх економічних вигод за вказаними статтями стає сумнівною. Діюча методика обліку спеціальних резервів за наданими кредитами дає змогу реалізувати у фінансовому обліку банку базові принципи міжнародних стандартів фінансової звітності: принцип обачності, принцип нарахування та відповідності доходів і витрат. Водночас вона не запобігає повною мірою випадкам “перекредитування” (погашення строкової заборгованості за позиюкою шляхом надання нового кредиту пов’язаним або зацікавленим особам), а відповідно, і штучному заниженню розміру сформованих резервів, що негативно впливає на достовірність облікової та звітної інформації банку [6, с.38].

Отже, можна зробити висновок, що здійснення кредитних операцій є важливою і необхідною частиною банківської діяльності. Проте, на сьогоднішній день спостерігається збільшення прострочених кредитів та фактів перекредитування, що стає поштовхом для посилення умов надання кредитів. Тому, потрібно проводити цілеспрямовану роботу по зниженню ризику кредитного портфеля так, щоб неплатоспроможність одного клієнта або групи клієнтів не спричинила падіння загальної дохідності кредитного портфеля та економічного прибутку банку.

Список використаних джерел:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України №3394-VI від 19 травня 2011 // Відомості Верховної Ради України. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3394-17>.
2. Волкова І. А. Бухгалтерський облік у банках І. А. Волкова, О. Ю. Калініна / Навч. посіб. [2ге вид.] – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 520 с.
3. Крупка М. І. Тенденції та проблеми формування ринку кредитних послуг в Україні / М. І. Крупка, О. І. Скаско // Вісник національного банку України. – 2007. – № 11. – С. 31–32.
4. Жадан М.І. Кредитні операції комерційного банку та необхідність удосконалення їх бухгалтерського обліку / М.І. Жадан, А.О. Хоменко // Економічний простір. – 2011. - №48/2. – С. 82– 87.
5. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: Постанова Верховної Ради України від 17.06.2004 № 280 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0918-04>.
6. Прасолова С. П. Актуальні аспекти удосконалення оцінки індивідуального кредитного ризику підприємствозичальників та їх роль у розширенні можливостей національних банків до кредитування регіонального сектора / Прасолова С. П. // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. – № 33. – С. 224–231.
7. Єфіфанов А. О. Управління ризиками банків / А. О. Єфіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін. монографія [у 2 томах.] Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій – С: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – 283 с.

Бородина Е.И., студентка гр. ФК-41
Научный руководитель – Башлакова О.С., к.э.н., доцент
Гомельский государственный университет им. Ф.Скорины
(г. Гомель, Республика Беларусь)

СТРАХОВАНИЕ КРЕДИТОПОЛУЧАТЕЛЕЙ – ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ КАК СПОСОБ СНИЖЕНИЯ ПРОБЛЕМНОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ БАНКА

Физические лица, имеющие стабильный доход, не всегда могут гарантировать исполнение своих обязательств перед банком в части погашения полученных ссуд. Нестабильная экономическая ситуация, несчастные случаи, болезни, потеря работы, а также смерть кредитополучателя зачастую препятствует погашению кредита.

Для сокращения подобных случаев рекомендуется использование добровольного страхования кредитополучателей.

Задачей организаций, работающих со страхованием жизни и кредитов, является максимальное уменьшение рисков банка в процессе заключения кредитной сделки. Страхователем является заемщик. Все выплаты по страхованию погашает заемщик.

Рассмотрим проекты сотрудничества банка с такими страховыми организациями, как БРУСП «Белгосстрах» и ЗАО «Промтрансинвест» [табл. 1].

Объектом страхования являются имущественные интересы кредитополучателя, связанные с причинением вреда его жизни или здоровью.

Договор страхования оформляется при заключении кредитного договора и вступает в силу с даты, следующей за датой списания страхового взноса со счета страхователя. Страхование действует до момента погашения кредита.

Страховка выплачивает непосредственно клиенту либо его наследникам в случае смерти клиента.

Возможны 2 варианта оплаты страхового взноса:

1) при использовании услуг «Белгосстрах» страховые взносы выплачиваются единовременным платежом;

2) при использовании услуг ЗАО «Промтрансинвест» страховые взносы включаются в общий размер выплат по кредиту. В таком случае не надо сразу оплачивать страховой взнос, т.к. он выплачивается клиентом в составе ежемесячных платежей.

Используя услуги Белгосстраха приобретается минимальная защита кредитополучателю за более низкую плату. Страхование в ЗАО «Промтрансинвест» является более расширенным, чем в «Белгосстрах». Помимо страхования здоровья, оно также защищает и от потери работы, что в настоящее время является весьма актуальной проблемой.

Страхование кредитополучателей является более эффективным при долгосрочном кредитовании, однако и более дорогостоящим для кредитополучателя.

Например, приобретая кредит на строительство жилого помещения сроком на 5 лет в размере 100 млн. руб. под 35% годовых, сумма страховых взносов при использовании услуг Белгосстраха составят 3 300 000 руб.

Таблица 1

**Условия страхования кредиторполучателей в страховых компаниях
«Белгосстрах» и ППФ «Страхование»**

Условия страхования	БРУСП «Белгосстрах»	ЗАСО «Промтрансинвест»
Вид страхования	страхование кредиторполучателей	страхование кредиторполучателей
Страховой случай	– смерть застрахованного лица; – установление застрахованному лицу инвалидности I, II, III группы; – временная нетрудоспособность непрерывно более 60 дней; – причинение вреда здоровью застрахованного лица вследствие заболевания, исключающего в дальнейшем возможность продолжать работу по прежней специальности в прежних условиях труда.	– смерть застрахованного лица; – установление застрахованному лицу инвалидности 1,2,3 группы; – непрерывная временная нетрудоспособность в течение 60 и более календарных дней. <u>Дополнительно:</u> потеря работы застрахованным лицом в результате прекращения (расторжения) с ним трудового договора (контракта) по инициативе нанимателя вследствие: - временной нетрудоспособности; - ликвидации юридического лица; сокращения численности (штата) работников. – потеря дохода застрахованного лица вследствие: перевода на менее оплачиваемую работу в связи с заболеванием, исключающим возможность дальнейшей работы на прежних условиях; призыва на военные сборы в период нахождения в запасе на срок 60 и более календарных дней.
Страховая сумма	равна сумме выданного кредита	в размере, не превышающем суммы основного долга по кредитному договору на дату заключения договора страхования и процентов, подлежащих уплате по кредитному договору
Страховой взнос	от 0,66 % до 0,082 % от размера страховой суммы в год	от 0,05% до 0,1% от страховой суммы в месяц

В случае отсутствия денежных средств у кредиторполучателя на момент приобретения кредита размер страховых взносов может быть включён в размер кредита. В таком случае сумма кредита составит не 100 000 000 руб., а 103 300 000 руб. И проценты будут начисляться именно на эту сумму. Однако фактически кредиторполучателю будет предоставлена сумма в размере 100 000 000 руб., а 3 300 000 руб. будут уплачены страховой компании в качестве страховых взносов.

Данный вариант страхования наиболее выгоден банку, так как он получает дополнительные гарантии по кредиту, снижает риски, увеличивает сумму выданного кредита, а вместе с тем – полученные проценты по нему.

Конечно, страхование является дополнительным бременем для заемщика, однако оно выгодно как для банка, так и для кредитополучателя.

Преимущества страхования кредитополучателя для банка:

1. Снижение рисков. Страхование является дополнительной гарантией погашения кредита.

2. Страхование кредитополучателя имеет меньше негативных сторон, по сравнению с другими видами обеспечения.

3. Комиссионное вознаграждение банку. При заключении договора страхования сотрудником банка – банк получает комиссионное вознаграждение.

4. Увеличение объемом активных операций. Благодаря уменьшению риска непогашения кредита банк снижается минимальный размер формируемого резерва. Высвобожденные денежные средства используются в активных операциях, приносящих дополнительный доход банку.

Преимущества страхования для кредитополучателя:

1. Защита кредитополучателя от непредвиденных ситуаций.

2. Упрощенная процедура получения кредита. Так как страхование является дополнительным обеспечением возврата кредита, банковские работники с большей уверенностью могут считать заемщика надежным, а сам кредит – обеспеченным. При этом процесс оценки кредитоспособности может сократиться во времени. Что является положительной стороной, как для кредитополучателя, так и для работников банка.

В зависимости от финансового состояния заемщика, его кредитной истории и прочих факторов возможны такие изменения в условиях выдачи кредита, как:

- сокращение времени рассмотрение заявки;
- снижение суммы обязательных видов обеспечения;
- повышение максимально возможного размера выдаваемого кредита;
- и другие.

3. Более выгодные условия при кредитовании. Дополнительные гарантии возврата, а следовательно, меньшие затраты на оформление, сопровождение и погашение кредита позволяют банку снизить процентную ставку. Изменение процентных ставок обосновано также и снижением резервов на покрытие возможных убытков для кредитов.

Таким образом, преимущества программ банковского страхования очевидны. Они позволяют кредитополучателю получить страховую защиту на случай смерти и инвалидности, обеспечить возврат кредита страховым предприятием вместо обращения в пользу банка заложенного имущества или уплаты задолженности поручителем. Банк, в свою очередь, упрощает процедуру получения кредитов физическими лицами и увеличивает объемы активных операций, обеспечив при этом снижение риска невозврата заемных средств.

СУЧАСНИЙ СТАН СТРАХУВАННЯ МАЙНА В УКРАЇНІ

Страховання майна – галузь страхування, що включає різні види страхування юридичних і фізичних осіб, де в якості об'єкта страхування виступає майновий інтерес, пов'язаний з володінням, користуванням і розпорядженням майном [3].

Значення даного страхування зумовлене тим, що майно служить обов'язковим елементом господарської діяльності юридичних осіб і життєдіяльності людей, тому забезпечення страхового захисту майна є пріоритетним в системі страхових відносин [1].

Щоб зрозуміти сучасний стан страхування в Україні порівняємо кількість укладених договорів зі страхування майна громадян за 2011-2015 рр.

Таблиця 1

Кількість укладених договорів зі страхування майна громадян в Україні, тис. од. [2]

№	Показники	Роки				
		2011	2012	2013	2014	2015
1	Добровільні види	5089,2	4829,3	5546,3	6158,2	10400,0
1.1	Страховання наземного транспорту	571,0	439,2	357,1	327,9	389,4
1.2	Страховання повітряного транспорту	0,02	0,01	0,28	0,01	0,00
1.3	Страховання водного транспорту	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2
1.4	Страховання вантажу та багажу	2,4	1,3	52,8	20,4	165,5
1.5	Страховання майна від вогневих ризиків	2569,9	2401,3	2506,1	2325,6	2318,6
1.6	Страховання іншого майна громадян	1745,8	1880,7	2443,4	2789,4	6417,3
1.7	Страховання кредитів	29,0	19,9	19,8	102,6	265,1
1.8	Страховання фінансових ризиків	150,9	61,1	136,2	592,3	837,3
1.9	Страховання гарантій	19,9	25,6	30,6	0,0	6,4
2	Обов'язкові види	0,15	0,26	0,37	3,88	8,62
2.1	Авіаційне страхування	0,15	0,26	0,25	0,23	0,22
2.2	Страховання предмета іпотеки	0	0	0,114	3,65	8,395
3	Всього зі страхування майна громадян	5089	4830	5547	6162	10409
4	Всього договорів, укладених з громад.	19187	23136	26419	29782	80345
5	Частка договорів страхування майна у загальній кількості договорів гром.,%	26,5	20,9	21,0	20,7	13,0

У таблиці 1 відображено кількість укладених договорів страхування майна громадян у досліджуваний період. З даних таблиці можна зробити висновок про суттєве зростання кількості укладених договорів страхування в цілому більш ніж у 2 рази. Частка договорів страхування майна у загальній кількості договорів страхування, укладених з громадянами за досліджуваний період, впала більш ніж

у два рази – з 26,5% у 2011 р. до 13,0% у 2015 р. Це пов'язано з тим, що темп приросту укладених договорів з громадянами з інших видів страхування випереджав темп зростання кількості укладених договорів страхування майна громадян.

Особливо суттєво зросла кількість укладених договорів страхування іншого майна громадян (+4671,5 тис. од.), страхування кредитів (+236,1 тис. од.), страхування фінансових ризиків (+686,4 тис. од) та страхування вантажу та багажу (+163,1 тис. од.).

Однак, незважаючи на істотне зростання кількості укладених договорів, сума премій з цих видів страхування суттєво не зросла. Свідченням цього є зниження середньої вартості полісу страхування майна громадян [1].

Майнове страхування займає найбільшу частку страхового ринку України за обсягами страхових премій та виплат, які складають більше 70 % [5].

Першочерговими завданнями для оптимізації розвитку майнового страхування в Україні мають стати:

1) з метою усунення причин можливості низької якості страхових послуг є потреба насамперед у розробці та затвердженні Національним банком, Уповноваженим органом та Фондом державного майна України національного стандарту визначення ліквідної вартості заставного майна (майнових прав), та вартості майна з метою страхування;

2) щоб страховий ринок функціонував стабільно, а страховики були спроможні виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками, а також щоб була належна керованість страхового підприємництва, недостатньо вдосконалити лише законодавство, що регулює грошовий ринок. Необхідно розробляти і впроваджувати систему кодексів, та створення сукупності законодавчих актів, які б охоплювали усі сектори ринкової економіки, сприяли упорядкуванню взаємовідносин між суб'єктами ринку на всіх фазах процесу відтворення;

3) підвищення ефективності страхової діяльності можливе лише шляхом проведення ефективної державної політики, направленої на регулювання страхового ринку в Україні [4].

Розвиток даної галузі відносно страхування фізичних та юридичних осіб в Україні знаходиться на низькому рівні, але позитивні тенденції усе ж існують.

Список використаних джерел:

1. Бачо Р. Й. Оцінка тенденцій розвитку страхування майна громадян в Україні [Електронний ресурс] / Р. Й. Бачо, М. В. Тимчак, С. Й. Бачо // Науковий вісник Ужгородського університету 2014. – 2014. – Вип. 2 (43). С. 162. – Режим доступу: <https://firbis-nbu.gov.ua>

2. Консолідовані звітні дані страховиків за 2011-2015 рр. / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua>.

3. Марценюк-Розарьонова О. В. Майнове страхування, його особливості, значимість та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / О. В. Марценюк-Розарьонова, О. В. Шуляк // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2013. – Вип. 4 (81). С. 131. – Режим доступу: <http://econjournal.vsau.org/>

4. Новіков О. С. Перспективи розвитку страхового ринку України [Електронний ресурс] / О. С. Новіков, О. Д. Сафонова // Науковий вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського. – 2014. – Вип. 5.2 (101). С. 95. – Режим доступу: <http://mdu.edu.ua>

5. Пономарьова О.Б, Вербицька Л.С. Аналіз розвитку страхового ринку України в умовах змінного внутрішнього та зовнішнього середовища /О.Б. Пономарьова.

Гавриш С.В., Павлюк І.В., студентки гр. ФК-122
Науковий керівник – Шпомер Т.О., асистент
Чернігівський національний технологічний університет

РОЗВИТОК МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

З соціально-економічної точки зору медичне страхування є однією з найважливіших складових національних систем охорони здоров'я. Воно є формою захисту від ризиків, що загрожують здоров'ю та життю людини.

Медичне страхування є галуззю особистого страхування. Головна мета – гарантування застрахованим особам одержання медичної допомоги, за рахунок накопичених грошових коштів, внаслідок виникнення страхових випадків та фінансування профілактичних заходів [2].

Загалом визначають три основні види фінансування охорони здоров'я: державне, обов'язкове та добровільне медичне страхування. Фінансове забезпечення охорони здоров'я в розвинених країнах здійснюється з різних джерел, і, відповідно, в залежності від форми фінансування систему охорони здоров'я називають державною (Англія, Ірландія, Італія, Шотландія), обов'язкового медичного страхування (Австрія, Бельгія, Нідерланди, Німеччина, Швеція, Японія) та змішаною, або бюджетно-страховою (США) [1].

Однією з перших країн, де було запроваджено медичне страхування, вважають Німеччину (1881 р.). На сьогоднішній день у суспільних лікарняних касах застраховано близько 90% населення країни. Страхові внески розподіляються між роботодавцем і працівником майже порівну і становлять 12-14% заробітної плати працівника до оподаткування. Набір послуг, що відшкодовується за медичною касою, включає визначений перелік медичних послуг і не залежить від величини внесків окремої особи [7].

Британська модель медичного страхування характеризується такими особливостями:

- високий рівень централізації (обов'язковим медичним страхуванням охоплено 1/3 населення країни);

- домінуючою є бюджетна система фінансування;

- пацієнти відшкодовують 10% вартості лікування.

Американська модель має такі характерні ознаки:

- акумуляція коштів у централізованому страховому фонді;

- розподіл коштів централізованого фонду на основі законодавчо встановленої форми розрахунків. Цією системою охоплюється понад 20% населення;

- добровільним груповим страхуванням за місцем роботи охоплюється близько 60% населення.

У Канади риси національної системи медичного страхування такі:

- обов'язковість медичного страхування;

- понад 90% всіх затрат на стаціонарне та амбулаторне лікування покривається із суспільних фондів;
- добровільним страхуванням охоплені тільки ті медичні послуги, які не покриваються національною системою страхування.

У Японії існує особлива система оплати медичних послуг, за якою кожна консультація, обстеження, оперативне втручання оцінюються в балах. Допомога надається у вигляді грошових виплат і пільгової медичної допомоги. Максимальний розмір пільг може скласти до 90% вартості лікування (10% платять самі пацієнти) [7].

Аналізуючи моделі різних країн, можна побачити, що лише невелика їх кількість може дозволити собі майже повністю забезпечувати медичну галузь на бюджетній основі. Більшість країн поєднують різні системи фінансування.

Медичне страхування поділяється за формами на обов'язкове медичне страхування і добровільне медичне страхування. Законодавча регламентація основних форм медичного страхування закріплена в Законі України «Про страхування» у статтях 5,6. Згідно даного Закону, добровільне медичне страхування має наступні види: медичне страхування (безперервне страхування здоров'я), страхування здоров'я на випадок хвороби та страхування медичних втрат [3].

Популярність добровільного медичного страхування в Україні зростає, про що свідчить ріст як кількості укладених договорів, так і сум страхових платежів. Вітчизняна статистика вказує на позитивну тенденцію за страховими преміями та виплатами за останні роки. У загальному плані спостерігається перевищення страхових премій над виплатами, що є позитивним моментом у діяльності страхових компаній.

На сьогодні, на ринку добровільного медичного страхування функціонувало 62 страхові компанії, середній рівень виплат становить 58,83%. Серед лідерів страхового ринку з даного виду страхування виступають такі компанії, як «Провідна», «Нафтогазстрах», «Уніка», «АХА Страхування», «Інго Україна» та інші [4].

Але, незважаючи на темпи приросту основних показників діяльності у сфері добровільного медичного страхування, даний сегмент ринку залишається досить нерозвиненим і має наступні особливості: низька страхова культура населення; економічна нестабільність в країні; низька якість та складні умови життя; нерозвиненість інфраструктури страхового ринку; недосконале законодавство; низький рівень реальних доходів населення; низький рівень медичної допомоги.

Україні бракує ефективної системи охорони здоров'я. Її розвиток стримується непослідовною соціально-економічною політикою та несприятливим інвестиційним кліматом в галузі охорони здоров'я.

На даний час Україна перебуває на стадії впровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування. Такий підхід знаходить підтримку як з боку Міністерства охорони здоров'я, так і з боку Ліги страхових організацій [5].

Основними моментами, що стримують впровадження обов'язкового державного медичного страхування є: відсутність відповідної нормативної бази, медичних стандартів та фінансових стимулів для лікарів або медичних працівників; недостатність навичок і вмінь, які мають на даний час працівники системи охорони здоров'я; відсутність договірної форми відносин між платником з одного боку та постачальником послуг. Це робить систему медичного обслуговування непрозорою та несправедливою [5].

Україна має втішні перспективи розвитку системи медичного страхування. Але не слід чекати блискучих результатів одразу. При побудові ефективної моделі системи медичного страхування важливо дослідити та порівняти світовий досвід та можливості використання його окремих інструментів.

Список використаних джерел:

1. Анталовці О.В. Перспективи запровадження в Україні медичного страхування з урахуванням позитивного світового досвіду / О.В. Анталовці // Порівняльно-аналітичне право. — 2013. — №3-2. — С. 101-103.
2. Базилевич В.Д. Страхування: підручник / ред. В.Д. Базилевич. — К.: Знання, 2008. — 1019 с.
3. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 86/98 – ВР зі змінами і доповненнями // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
4. Інтернет-журнал Forinsurer [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://forinsurer.com/>.
5. Николаенко С. М. Основні тенденції розвитку ринку медичного страхування в Україні / С. М. Николаенко // БізнесІнформ. — 2013. — № 1. — С.281–287.
6. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://nfr.gov.ua/>.
7. Філіпенко, А. В. Порівняльний аналіз медичного страхування в країнах світу.[Текст] / А. В. Філіпенко, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : матер. конф. — Одеса, ОНЕУ. — С. 91–97.
8. Чкан І.О. Тенденції розвитку добровільного медичного страхування в Україні / І.О. Чкан // Фінансовий простір. — 2015. — № 1. — С. 292-295.

Гарбуз Т.В., студентка гр. ФК-121

Науковий керівник - Панченко О.І., к. е. н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ВЗАЄМНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК НЕКОМЕРЦІЙНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ СУСПІЛЬСТВА

Страховий ринок України перебуває на стадії формування ефективних механізмів страхового захисту життєдіяльності суспільства, які включають методи, форми та способи акумулювання грошових ресурсів і створення страхових фондів як на рівні держави, так і на рівні страхових компаній. Але комерційне страхування, яке здійснюють страхові компанії різних форм власності є недоступним, не забезпечує належного рівня захисту та не викликає довіри в населення. У більшості країн світу крім державного та комерційного страхування вагому частку страхового ринку займає взаємне страхування, яке забезпечує високий рівень страхового захисту при відносно низькому рівні

страхових премій. Таке страхування для вітчизняного ринку може стати важливим доповненням до існуючої системи комерційного страхування. Саме тому виникає необхідність створення теоретичної бази для формування механізмів і інструментів взаємного страхування на вітчизняному страховому ринку, спираючись на досвід розвинених країн світу.

Метою даної роботи є узагальнення світового досвіду організації діяльності товариств взаємного страхування та обґрунтування доцільності їх розвитку на страховому ринку України.

Дослідження товариств взаємного страхування (ТВС) як форми проведення взаємного страхування присвячені праці таких вчених як Стрельбіцький П.А., Твердомед К.М., Адамов А.С. та багатьох інших. Проте, в них не розглянуто світовий досвід економічно розвинутих країн, на основі якого можна зробити висновок про доцільність запровадження та розвитку ТВС в Україні.

Існують різні підходи до визначення сутності та механізму взаємного страхування. Розглянемо основні з них.

Взаємне страхування – це взаємний обмін ризиками, при якому не переслідується ціль отримання прибутку. Форма проведення взаємного страхування – товариства взаємного страхування [4, с.52].

Взаємне страхування – це некомерційна форма організації страхового фонду, яка забезпечує надання страхового захисту майнових інтересів членів суспільства на основі взаємності шляхом об'єднання необхідних для цього коштів. Оскільки члени товариства взаємного страхування виступають одночасно і членами суспільства і страхувальниками, це служить економічною передумовою, щоб страховий захист надавався членам суспільства за оптимальними (мінімальним) цінами [1].

Взаємне страхування – це така організаційна форма відносин, коли кожний застрахований є одночасно і членом страхового товариства, тобто всі вони створюють об'єднання з метою забезпечення взаємодопомоги. Для цієї форми страхування властива менша комерційна зацікавленість в кінцевих результатах, ніж для акціонерного страхування[5, с. 458].

Отже, взаємне страхування передбачає формування страхових фондів за рахунок добровільних часткових вкладів учасників, які називаються товариствами взаємного страхування. Кожен з учасників такого товариства може бути як страхувальником, так і страхувальником.

Предметом діяльності ТВС виступає страхування цивільної відповідальності, ризиків підприємницької діяльності та майна всіх учасників товариства, кожен з яких є страхувальником. Частка кожного окремого члена ТВС прямо пропорційна розміру загального вкладу, а весь склад товариства в цілому виконує роль страховика кожного його учасника. Питання, пов'язані з розподілом страхових коштів, розглядаються на загальних зборах учасників ТВС. Відповідальність за виконання страхових обов'язків лежить на страхувальнику, тобто на ТВС (на кожному з його членів). Для того, щоб стати членом ТВС, необхідно внести вклад (премію). Ці кошти вносяться на банківський рахунок учасника, відсотки ж за цим вкладом направлятимуться на

покриття страхових ризиків. У діяльності ТВС можна виділити як переваги, так і недоліки (табл. 1).

Незважаючи на ряд недоліків, ТВС дуже популярні в закордонних країнах для захисту від різних ризиків. Так, взаємне страхування займає близько 27% світового страхового ринку та характеризується значними темпами зростання. Товариства взаємного страхування в сукупності акумулюють 7,8 трлн. дол., забезпечують роботою 1,1 млн. осіб і об'єднують 915 млн. страхувальників. Сума всіх страхових премій в ТВС лише за 2013 рік склала 1,26 трлн. дол. [7].

Таблиця 1

Переваги та недоліки в діяльності ТВС	
Переваги ТВС	Недоліки ТВС
1. Премія залишається в розпорядженні особи, що її внесла. Ця особа може в будь-який момент вийти з товариства і забрати всі внесені кошти	1. Високі страхові премії.
2. Право самостійно обирати банк, в якому зберігатимуться кошти	2. Покриття ризиків лише в кінці року
3. Контроль кожного учасника за всіма фінансовими потоками товариства	3. Залежність розміру страхового відшкодування від кількості страхових випадків
4. Мінімальне обкладання податками, оскільки ТВС-некомерційна організація	4. Відсутність прибутку

Дослідження світового ринку страхування показує, що у США (38 % світового ринку страхування) ТВС покривають близько 58% ринку страхування життя та 27% – ринку загальногостраховання. Майже така сама питома вага ТВС на ринку страхових послуг Канади. Серед країн Західної Європи (34% світового ринку страхування) найбільший сегмент ринку взаємного страхування припадає на Австрію, Фінляндію (більше 40%), Німеччину, Нідерланди, Великобританію, Швецію (50%). У Японії (більше 25% світового ринку страхування) ТВС займають близько 90% ринку страхування життя і 5% – ринку загальних видів страхування [2].

У силу своєї специфіки взаємне страхування застосовується майже у всіх сферах життя населення і діяльності господарюючих суб'єктів. На взаємній основі здійснюється як майнове, так і особисте страхування. Максимального розвитку взаємне страхування досягло на транспорті. Майже 95% судновласників світу страхують відповідальність перед третіми особами в клубах взаємного страхування.

У Франції товариства взаємного страхування активно беруть участь у страхуванні транспорту та майна, така ж ситуація спостерігається і в Німеччині. У Великобританії популярніше взаємне страхування в індустріальному середовищі, а також при страхуванні громадян від хвороб і нещасних випадків. Страхуванням життя займаються товариства взаємного страхування в країнах Африки.

Існують сектори страхового ринку, які призначені для взаємного страхування. Наприклад, страхування професійної відповідальності нотаріусів,

лікарів, адвокатів, індивідуальних підприємців, тобто страхування однорідних ризиків. Страхові інтереси членів таких професійних груп поєднуються з потребою в недорогому та надійному страховому захисті. Перевагу ТВС мають і в тих сферах, де для ефективно організації страхових операцій необхідно враховувати особливі регіональні умови та здійснювати постійний контроль. Перш за все, це стосується страхування сільськогосподарських ризиків. Наприклад, при страхуванні тварин і врожаю сільськогосподарських рослин, дуже часто комерційні страхові компанії не мають необхідних статистичних даних для організації страхового захисту. Зокрема, спостерігаються різні коливання збитковості по регіонам, тому складно точно встановити розмір страхових платежів.

Взаємна форма страхування також підходить для організації захисту нових, погано вивчених ризиків, оскільки при відсутності достатньої інформації про ризик важко розрахувати ймовірність його реалізації та практично неможливо безпомилково розрахувати розмір страхової премії. Тому комерційні страховики не ризикують брати на страхування нові, погано вивчені ризики, а ТВС можуть здійснювати страхування таких ризиків, оскільки нестача коштів може компенсуватись за рахунок додаткових внесків.

Взаємне страхування характеризується не тільки тенденцією до зростання, а і супроводжується створенням об'єднань ТВС для захисту їх членів та подальшого вдосконалення. Існує два найбільших світових об'єднання взаємного страхування:

1) AMICE – Асоціація товариств взаємного страхування і страхових кооперативів у Європі була створена в січні 2008 р. шляхом злиття двох раніше існуючих об'єднань взаємних і кооперативних страхових компаній в Європі, AISAM і ACME. На сьогодні об'єднання включає 120 організацій членів з 17 країн світу [2].

2) ICMIF – Міжнародна федерація кооперативів та товариств взаємного страхування існує з 1922 р. і представляє більш 230 провідних кооперативних і взаємних страховиків із понад 70 країн світу [3].

На жаль, в Україні ТВС не набули розвитку, оскільки відсутня необхідна законодавча база. Взаємне страхування згадується тільки в Законі України «Про страхування» (ст. 13) та в Тимчасовому положенні про товариства взаємного страхування, яке частково розкриває особливості формування страхового резерву ТВС і регулює відносини між його учасниками. Тому першочерговою умовою використання взаємного страхування в Україні є розробка законопроекту «Про товариства взаємного страхування».

Таким чином, на вітчизняному страховому ринку взаємне страхування не використовується для організації страхового захисту, але враховуючи досвід країн з розвинутою економікою, потенціал його застосування дуже великий і така організаційна форма страхового захисту дозволить забезпечити широкі верстви населення, які мають потребу в більш доступному захисті.

Список використаних джерел:

1. Адамчук Н.Г. Теорія і практика страхування. Навчальний посібник - М.: Анкіл, - с. 704, 2003

2. Асоціація Товариств взаємного страхування та страхових кооперативів Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.amice-eu.org>
3. Міжнародна федерація кооперативів та товариств взаємного страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icmif.org/icmif/join-icmif/icmif-membership>
4. Пліса В.Й. Страхування: Навч. посіб. – К.: Каравела, 2005. – 392 с.
5. Страхування: Підручник / М-во освіти і науки України, КНЕУ, Українська фінансово-банківська школа; Керівник авт. колективу і наук. ред. С. Осадець. - 2-е вид., перероб. і доп.. - К.: КНЕУ, 2002. - 599 с.
6. International Cooperative and Mutual Insurance Federation. «Global Mutual Market Share 2013» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icmif.org/global-mutual-market-share-2013>

Євсюк С.О., студент гр. МФК-111
Науковий керівник - Шпомер Т.О.

Чернігівський національний технологічний університет

ВЗАЄМОДІЯ БАНКІВ ТА СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Актуальність теми дослідження складає вирішення ряду питань стосовно особливостей та економічної природи взаємодії банків і страхових компаній поряд із сьогоденним наявним інтересом вітчизняних та зарубіжних науковців. Становлення та розвиток ринку фінансових послуг є однією з передумов ефективного функціонування всіх галузей економіки країни. Сучасна економічна ситуація пригальмовує процес об'єднання двох ринків, проте при взаємодії цих ринків у майбутньому вони одержать стратегічну конкурентну перевагу на ринку фінансових послуг. Причинами ускладнення консолідації банків та страховиків є наявна економічна ситуація країни, слабкий розвиток в Україні фінансових інститутів, куди могли б інвестувати кошти страхові компанії, низький платоспроможний попит.

Сьогодні, на ринку фінансових послуг склався ряд тенденцій та напрямків розвитку, які суттєво впливають на якість та специфіку послуг фінансових установ. Зокрема, до них можна віднести монопольне становище банківського сектору над всіма іншими на фінансовому ринку. Таким чином, взаємодія банків і страхових компаній вигідна обом, оскільки це дає можливість:

- проникнення на нові ринки та забезпечення ефективного використання філіальної системи;
 - можливість значно розширити клієнтську базу та обмін інформацією;
 - необхідність акумулювати всі грошові потоки в одній системі;
 - диверсифікація капіталу та доходу, підвищення норми прибутковості інвестиційних ресурсів;
 - можливість надання повного спектра банківських і страхових послуг.
- [5].

У сучасному стані фінансового ринку чітко проявляються дві генеральні тенденції - інтеграційна, виразником якої є концепція так званих "Загальних фінансів", і дезінтеграційна, яка проявляється у концепції спеціалізації. Характерним прикладом реалізації сучасної інтеграційної тенденції є інтенсивна співпраця між банками та страховими установами. У цьому виді страхування

знайшли тісне поєднання основні види діяльності банків та страхових компаній. Сьогодні ця співпраця розвивається вже не лише по лінії простого взаємного обслуговування своїх установ, а й набуває багатопланового, міжгалузевого та міждринкового характеру [3].

Одним із яскравих прикладів цієї співпраці є стратегічні альянси, які відіграють вагомую роль в економіках західних країн, та ряд науковців вбачає в них перспективу інтеграційної концепції взаємодії банків. Дане твердження обумовлене наявністю у них великих обсягів довгострокових капіталів та потребою ефективного їх використання, об'єктивною необхідністю диверсифікації діяльності й підвищення рентабельності операцій.

Прикладом цього, може слугувати той факт, що ресурси американської економіки на 30% складаються з ресурсів страхування життя. В Швейцарії цей показник складає 70%. В Японії страхові компанії володіють майже 18% всього акціонерного капіталу країни. А страховики Європи, США та Японії на кінець 90-х років управляли загальним обсягом вкладених коштів в економіку на суму більше 4 трлн. \$ [2].

Деякі вчені надають перевагу фінансовим холдингам як пріоритетним напрямком взаємодії банків та страхових компаній. Під холдингом розуміють об'єднання принаймні двох суб'єктів, з яких один, не втрачаючи юридичної незалежності, втрачає економічну незалежність. Прикладом таких структур можуть бути такі відомі фінансові конгломерати, як Citigroup, ING або AIG Group. Однією з найбільших переваг холдингів є можливість перенесення ризику з одних сфер діяльності в інші. Завдяки цьому холдинги мають вищі шанси вижити в кризових періодах переміщенням затрат і людей до прибутковіших сфер діяльності. Завдяки холдинговій формі можливе ведення єдиної фінансової, маркетингової, інвестиційної політики, що є дуже істотним в умовах все гострішої конкуренції.

Аналізуючи наукові роботи, вченими було запропоновано три основні форми взаємодії банків та страхових установ.

До першої форми відносять угоди про співпрацю комерційних банків і незалежних страхових компаній без створення юридичної особи. У цьому випадку інтереси комерційних банків – це забезпечення фінансової стійкості, безпеки і стабільності. Страхова компанія, у першу чергу, займається страхуванням кредитних ризиків. Інтерес банків – це також внески на депозити страхової компанії в цьому банку. Інтереси страхової компанії – операції страхування з клієнтами банку, постійні надходження страхових премій, мінімізація витрат страхової структури. Така форма взаємодії охоплює достатньо велику кількість банків і страхових фірм.

Друга форма – утворення комерційного банку і страхової компанії одними й тими ж особами, які прагнуть до диверсифікації капіталу з метою отримання доходів у суміжних сферах ринку фінансових послуг. До цієї форми відносимо також операції поглинання і злиття компаній. Питання безпеки й стійкості при такій формі співпраці не стоять на першому місці.

До третьої форми співпраці відносять формування кептивних страхових компаній. У такому разі Правління комерційного банку створює страхову

структуру, володіє її контрольним пакетом акцій (паїв, частки). Кептивні страхові компанії здійснюють страхування різних ризиків клієнтів банку з урахуванням специфіки цих ризиків, забезпечуючи тим самим фінансову безпеку й фінансову стійкість банку. Такі страхові компанії створювалися для оптимізації схем оподаткування й майже легального відтоку коштів за кордон через операції перестраховування [4].

Ще одним аспектом взаємовигідності співпраці страхових компаній і банків є те, що для страхових компаній це збільшення обсягів продажу страхових продуктів, розширення клієнтської бази та каналів збуту, скорочення частки витрат на організацію продажу; для банків – страхування ризиків, пов'язаних з банківським бізнесом, покращення конкурентної позиції на ринку, підвищення лояльності з боку клієнтів, зміцнення іміджу.

Проте, поряд з перевагами консолідації - інтеграція банків і страхових компаній має свої недоліки, головним із яких є монополізація фінансової галузі. Наприклад, підприємство бере в банку в лізинг обладнання, при цьому банк зобов'язує його застрахувати лізингове майно й пропонує ряд страхових компаній, поліси яких він прийме. Із цими страховими компаніями він має договір про співпрацю, або вони входять в одну банківсько-страхову групу. Підприємство, яке бере у лізинг обладнання, не має права вибрати іншу страхову компанію, умови страхування якої можуть бути більш привабливими, а вартість послуг – нижчою, що обмежує права споживача фінансових послуг. Таким чином, відбувається прихована монополізація ринку фінансових послуг [1].

Проаналізувавши роботи науковців, автором було виділено такі основні переваги та недоліки взаємодії банків та страхових організацій в Україні (табл.1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки взаємодії банків та страхових організацій в Україні

Переваги	Недоліки
Ідея комплексного обслуговування клієнтів	Можлива монополізація фінансового ринку
Розширення клієнтської бази та обмін інформацією	Низький попит на страхові послуги
Акумулявання грошових потоків в одній системі	Недосконалість законодавства у цій сфері
Диверсифікація капіталу та доходу	
Отримання клієнтом одночасно повного спектру банківських та страхових послуг	
Проникнення на нові ринки	

Враховуючи вищесказане, можна стверджувати, що взаємодія банків та страхових організацій є більш вигідним процесом, аніж навпаки. Зважаючи за взаємні вигоди від такого союзу, обом сторонам слід детальніше підходити до особливостей такої консолідації та враховувати інтереси обох сторін, не нашкодивши один одному, а навпаки досягти ефекту синергії.

Українським банкам та страховикам слід в повній мірі впроваджувати в життя зарубіжний досвід взаємодії цих двох сторін навіть при нестабільній економічній ситуації в Україні. Повинна бути підтримка та заохочення з боку держави щодо цього процесу, шляхом видання відповідних нормативно-правових

актів. Проте, зважаючи на особливості тінізації та монополізації деяких галузей економіки України, ця підтримка повинна в повній мірі відображати взаємний інтерес держави - з одного боку, та банків і страховиків - з іншого, не виходячи за рамки вітчизняного законодавства та сприяючи стабілізації як фінансового ринку, так і економіки країни взагалі.

Список використаних джерел:

1. Альошина Л. С., Петик Л. О. Активізація інтеграційних процесів у взаємовідносинах банків і страхових організацій [Текст] // Фінанси України. – 2006. - №6. - с. 107-113.
2. Кузнецова Л. О. Теоретико- методологічні проблеми взаємодії страхових і банківських установ в Україні // Світ фінансів. Випуск 2 (11). – 2007. – с. 21-28.
3. Івашук Н. Л. Причини утворення та форми банківсько-страхових груп / Н. Л. Івашук, О. В. Івашук // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2008. – № 611 : Проблеми економіки та управління. – С. 64–71.
4. Приказнюк Н.К. Інтеграція страхових компаній і банків: стратегічний альянс // Економіка, 106. – 2008. – с. 30-32.
5. Соловей Н.В. Взаємодія страхових компаній та комерційних банків // Збірник наукових праць: Випуск 29. – Київ: НАУ, 2011. – 330 с.

Ивандикова Е.А., магістрант I курса

Научный руководитель – Башлакова О.С., к.э.н., доцент
Гомельский государственный университет им. Ф.Скорины
(г. Гомель, Республика Беларусь)

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СТРАХОВОГО РЫНКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

В современных условиях сектор страховых услуг играет существенную роль в экономике, которая заключается в снижении возрастающих в результате глобализации рисков и генерировании относительно стабильного инвестиционного капитала. В настоящее время, не смотря на наличие объективных препятствий, страховой рынок в Республике Беларусь активно развивается. Для его своевременной адаптации к быстро меняющимся условиям, необходимо спрогнозировать основные тенденции этого развития в обозримом будущем. Данные тенденции можно выявить, проанализировав развитие более развитого страхового сектора. На наш взгляд, целесообразно за основу взять тенденции развития самого развитого в Европе страхового сектора Великобритании.

Основные изменения на нём касаются двух аспектов страхового рынка.

Сфера розничного страхования.

Спрос на страхование достиг беспрецедентного значения в наше время, причём более состоятельные потребители производят больше видов деятельности, которые должны быть застрахованы. Ведущее место в сфере генерации спроса занимают три аспекта повседневной жизни: перемещения, домовладения и поездки за границу. На дорогах, в настоящее время чуть больше, чем один автомобиль в среднем для каждого домашнего хозяйства в Великобритании, по сравнению с менее чем половиной в 1971 [1], поэтому обязательное страхование автотранспортных средств в настоящее время является

крупнейшей категорией на розничном рынке и составляет около 37% всех частных полисов. Страхование домашнего имущества имеет вторую по величине долю в 29% всех частных полисов. Хотя количество собственников недвижимости в Великобритании несколько снизилось в последние годы после ипотечного кризиса, они по-прежнему составляют около двух третей всех домохозяйств, по сравнению с лишь третью в 1959 [1]. Наконец зарубежные поездки жителей Великобритании составляют примерно одну поездку на одного жителя в год, тогда как в 1990 году этот показатель составлял чуть менее 50%.

Помимо этих трех наиболее страхуемых видов деятельности, люди приобретают больше и других полисов. Объем страхового рынка растет на 2-3% ежегодно. Появление массового рынка страхования привело к фундаментальным изменениям в дизайне и распределении продукции. Продукты стали биржевым товаром, со стандартными условиями и сложными рисковыми методиками ценообразования.

Сфера страховых рисков.

Страховые организации в настоящее время испытывают взрывной рост претензий, связанных с экстремальными погодными условиями, киберпреступностью и демографией. В вопросе изменения климата и наводнений, существует необходимость кардинального изменения оценки рисков, чтобы сохранить доступность страховых продуктов и избежать при этом быстрого роста издержек. Необходима также новая экспертиза рисков, связанных с киберпреступностью, причём оценка данных рисков должна пересматриваться с достаточно высокой частотой, так как новые виды таких рисков появляются постоянно.

Для адаптации страхового сектора к прогнозируемым изменениям существует ряд препятствий, к которым можно отнести:

- высокая стоимость страховых услуг. В Республике Беларусь достаточно невысокий уровень доходов населения. Минимальный размер заработной платы на первое полугодие 2015 года составляет 144,8 долларов США [2]. На этом фоне размер страховых взносов на одного страхователя в сумме 45-55 долларов США для многих является чрезмерной величиной и заставляет отказываться от услуг по страхованию. К тому же, к 2015 году планируется увеличить размер страхового взноса на одного страхователя в 3,5 раза, что составит 135-165 долларов США. Для того чтобы стимулировать в данной ситуации спрос на страховые услуги среди населения, уровень доходов должен увеличиться настолько, чтобы данная сумма взносов не являлась высокой по отношению к ним;

- высокая степень участия государства в страховом рынке. Многие страховые организации в Республике Беларусь частично находятся в государственной собственности, что притормаживает развитие страхования в стране. Частным страховым организациям запрещено проводить обязательное страхование, допускаются к данному виду деятельности лишь те организации, доля которых на 50% принадлежит государству. Это значительно снижает темпы развития национальных частных страховых организаций. Кроме того, в последние годы имеет место усиленное государственное регулирование страховой деятельности, которое также отрицательно сказывается на развитии страхового рынка.

Государственное регулирование обязано быть как на страховом, так и на любом другом рынке, но достаточно умеренным, чтобы способствовать его успешному развитию;

- особенности налогообложения страхователей. В соответствии с налоговым кодексом Республики Беларусь, страховые взносы по добровольным видам страхования на предприятии не относятся на его затраты, и выплачиваются из прибыли предприятия, что снижает эффективность его деятельности. Немаловажным является и постоянное повышение выплат страховым посредникам. Все это является причиной того, что многие субъекты хозяйствования отказываются от добровольных видов страхования ввиду того, что многие из этих видов не входят в затраты предприятия, а также потому что добровольное страхование заключается через страховых посредников, а на данный момент размер страховых выплат страховому посреднику составляет 20 % от суммы взноса по добровольному страхованию, что весьма существенно;

- высокий уровень инфляции. Из-за нестабильности белорусского рубля на протяжении уже нескольких лет возникают некоторые проблемы в сфере страхования. Дело в том, что население и многие субъекты хозяйствования предпочитают в данной ситуации воспользоваться услугами зарубежных страховых организаций, так как считают это наиболее безопасным для своих денежных средств. Ввиду того, что основной спрос идет на зарубежные страховые организации, возможности по развитию национальных страховых организаций ограничивается. И, соответственно, ограничивается и развитие в целом отечественного страхового рынка;

- неустойчивое государственное регулирование страхового рынка. Частичный или полный пересмотр функционирования и деятельности страхового рынка приводит к тому, что страховщики не успевают изменить принципы своей деятельности либо внести какие-то поправки в процесс страхования внутри организации. Это значительно снижает темпы работы страховых организаций, что может привести к появлению некоторых убытков, а также более медленному развитию деятельности страховщиков. Также, частые изменения в законодательстве могут и негативно отразиться на спросе в сфере страхования, так как возможные изменения в последствии будут не удовлетворять самих страхователей по причине их невыгодности, неудобства и др.;

- низкий спрос на страховые услуги среди населения. Данная проблема возникает прежде всего из-за того, что население еще недостаточно адаптировалось к появлению страхового рынка в Республике Беларусь. Ввиду этого существует нежелание пользоваться страховыми услугами, так как до появления и развития страхового рынка обходились и без них. Низкий спрос также обусловлен и недоверием со стороны населения к деятельности страховых организаций. Это связано с тем, что из-за неграмотности в сфере страхования, есть предположения, что страховые организации превышают свои полномочия и пользуются неграмотностью граждан ради своей выгоды.

Преодоление указанных проблем либо ослабление их воздействия на белорусский сектор страховых услуг мерами государственного регулирования позволили бы развиваться данному сектору более эффективно.

Список использованных источников:

1. Research by Ernst & Young for the СП, May 2014.
2. Офіційний сайт Національного статистического комітета Республіки Беларусь [Електронний ресурс]. – 2016. – URL: <http://belstat.gov.by> (дата звернення: 10.04.2016).

Ільєнко З.О., студентка групи ФК-132
Науковий керівник - Кальченко О.М., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО БІЗНЕСУ

Венчурне підприємництво — це ризикова діяльність, у процесі якої створюються і впроваджуються у виробництво нові товари, технології, послуги, результати наукових досягнень, технічні новинки тощо. Венчурний капітал - капітал, який функціонує у нових сферах діяльності й пов'язаний з великим ризиком. Це також інвестиції у венчурні проекти освоєння нових технологій чи продукції. Венчурний капітал інвестується в малі наукоємні фірми як через спеціалізовані компанії, так і через пряме цільове фінансування корпораціями, а також за рахунок коштів (субсидій) окремих державних структур, пенсійних фондів, страхових компаній, зарубіжних інвесторів, особистих заощаджень населення [2].

Розвиток венчурного бізнесу є однією із актуальних проблем нинішнього суспільства. Світовий досвід свідчить, що високий рівень розвитку інноваційних технологій в країні забезпечує високі темпи економічного росту, значні переваги у міжнародній конкуренції та провідні місця на світовій бізнесовій арені. Важливим для країн, що розвиваються є створення привабливих умов для залучення інвестиційного капіталу високорозвинених держав в інноваційні проекти. Таким шляхом Ізраїлем через співфінансування приватних фондів було заохочено значну кількість венчурних підприємств із передових країн.

В Україні розвиток венчурного бізнесу відбувається повільними темпами. Першим вітчизняним фондом венчурного капіталу став фонд «Україна», який здійснив інвестиції у 30 українських підприємств на суму 10 млн. дол., в основному, за рахунок Європейського банку реконструкції та розвитку. Пізніше було відкрито ще деяка кількість подібних установ, найуспішніші з яких були: фонд прямого інвестування Western NIS Enterprise Fund, що був заснований у 1995 році, Sigma Bleyzer, який почав роботу з 1994 року і AVentures, заснований з 1994 року [3].

Український ринок венчурного бізнесу дуже відрізняється серед іноземних ринків. Основними сферами інвестування венчурного капіталу в Україні є будівництво, харчова промисловість, роздрібна торгівля, переробка сільськогосподарської продукції, а на світовому ринку – це, в першу чергу, інвестиції в інноваційні галузі промисловості (виробництво напівпровідників, електронних новинок, комп'ютерної техніки, заходів інформаційної безпеки, біотехнології та ін.). Також, ще однією відмінністю від світових тенденцій є те, що в Україні практично відсутні стартові вкладення в інновації, а перевага при

інвестуванні надається вже функціонуючим компаніям, адже вони є більш привабливими та менш ризикованими.

В результаті дослідження встановлено, що основними причинами, які стримують розвиток венчурного бізнесу в Україні є:

- дефіцит фінансових ресурсів на впровадження інноваційних розробок та фінансування наукових досліджень;
- політична та економічна нестабільність в країні;
- відсутність зацікавленості значної частини господарюючих суб'єктів у реалізації нових розробок, нововведень високого техніко-економічного рівня;
- недостатньо розвинений фондовий ринок;
- відсутність чіткої державної політики щодо розвитку венчурного бізнесу
- недосконалість та обмеженість нормативно-правової бази щодо венчурного бізнесу та функціонування венчурних фондів;
- інфляційні процеси;
- недостатній рівень кваліфікації фахівців даної сфери, адже значна кількість висококваліфікованих спеціалістів через брак фінансування їх розробок виїжджає за кордон, реалізуючи там серйозні інноваційні проекти;
- малоефективна податкова політика та високий рівень оподаткування суб'єктів господарювання;
- невелика кількість таких проектів, які б відразу приваблювали венчурних інвесторів, тобто "проектів з високим економічним потенціалом".
- недоступність кредитних ресурсів;
- недостатня надійність механізмів захисту прав інвесторів;
- незначна участь банків та інших інституційних інвесторів у венчурному інвестуванні. Банки не прагнуть інвестувати в довгострокові ризиковані проекти, та ще й без гарантій;
- відсутність конкуренції на внутрішньому ринку науково-технічної продукції;
- нерозвинутість інноваційної інфраструктури;
- відсутність мотивації для створення венчурних фондів і компаній;
- недосконала інформаційна база, адже в Україні майже не ведуться маркетингові дослідження в інноваційній сфері, а найвигіднішим джерелом фінансування інноваційної діяльності є іноземні інвестиції, що здебільшого надходять через кредити.

З огляду на це, можна сказати, що в Україні венчурний капіталіст при веденні венчурного бізнесу стикається з багатьма труднощами, ризиками та нерозв'язаними проблемами.

Для подолання проблем в сфері венчурного інвестування необхідно:

- спрощення умов створення і ведення венчурного бізнесу.
- збільшення державного фінансування наукової сфери;
- розвиток правового забезпечення венчурного бізнесу через удосконалення законодавства;

- прийняття закону про діяльність венчурних фондів та створення системи економічного стимулювання їх інноваційної діяльності;
- співпраця у сфері фінансуванні венчурного бізнесу менш розвинутих країн;
- розширення джерел фінансування інноваційних проектів;
- створення додаткових стимулів для участі у фінансуванні різних фінансових інститутів;
- створення та розвиток вільних економічних зон, що будуть привабливими для інвесторів венчурного капіталу;
- створення та розвиток технополісів, адже вони є не тільки центрами досліджень та впровадження новітніх науково-технічних розробок, а й осередком єднання міжнародної співпраці;
- пільгове оподаткування і кредитування інноваційної діяльності;
- підтримка малого та середнього бізнесу, що працює в інноваційній сфері;
- сприяння розвитку фінансових інститутів та фондового ринку;
- проведення семінарів, круглих столів, тренінгів для спеціалістів інноваційної сфери;
- мотивація висококваліфікованих кадрів.

Отже, на розвиток вітчизняного венчурного бізнесу впливає цілий ряд чинників, але перш за все потребує удосконалення українське законодавство, що створює певні обмеження для розвитку та стимулювання венчурного інвестування.

Для держави має сенс активно сприяти розвитку венчурного бізнесу, оскільки вигоди, які отримує суспільство від програм підтримки венчурного капіталу, не обмежуються тільки прибутками венчурних інвесторів. Венчурні інвестиції: 1) сприяють освоєнню нових провідних науково-технічних розробок для створення конкурентоспроможних високотехнологічних продуктів і технологій; 2) створюють нові робочі місця, сприяючи зниженню безробіття та підвищуючи рівень добробуту в суспільстві, що має стратегічне значення для довгострокового зростання національної економіки [1].

Список використаних джерел:

1. Архіреєв С., Попадинець О. Роль державної підтримки розвитку венчурного бізнесу для збільшення випуску високотехнологічної та інноваційної продукції - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/May08/08.htm>
2. Кальченко О. М. Венчурний бізнес: зарубіжний та вітчизняний досвід. // О.М. Кальченко / Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Збірник – Чернігів: ЧДТУ, 2009-№35.
3. Федорова Ю.В., Ермолич О.В. Розвиток венчурного бізнесу в Україні. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=67596>

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ - СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах все більше фінансових інститутів, у тому числі і страхових компаній, використовують Інтернет для просування своїх послуг на страховому ринку та розширення клієнтської бази. Але Інтернет - страхування на страховому ринку України знаходиться на дуже низькому рівні розвитку, порівняно із зарубіжними країнами.

Найбільшу популярність ринок Інтернет - страхування здобув у Сполучених Штатах Америки, оскільки в цій країні, поряд зі звичайними страховими компаніями, у мережі представлена велика кількість сайтів страхових брокерів (страхові портали), де зібрана інформація про найбільші страхові компанії. Споживачі страхових послуг можуть зіставити ціни різних страховиків на одні й ті самі види послуг та дізнатися, що включено в певну страхову послугу конкретної компанії.

Також страхувальники можуть ознайомитись із рейтингами страхових компаній, які складені найбільшими рейтинговими агентствами, а також можуть дізнатися про кращі пропозиції, що діють у конкретному штаті. Також існують так звані «міні-портали», які поєднують від 2-х до 10-ти компаній, що працюють у різних галузях страхування та згуртовують усіх учасників у одну віртуальну страхову систему, через яку клієнт може купити поліс.

Проблемам і перспективам розвитку Інтернет - страхування в Україні присвячені праці вітчизняних науковців: М. Бадка, В. Базилевича, А. Войчака, С. Гаркавенка та багатьох ін. Незважаючи на багатогранність наукових досліджень, стосовно Інтернет - страхування залишається проблема недостатнього висвітлення теоретичних і практичних аспектів щодо ефективного використання Інтернет - мережі для охоплення більшого сегмента потенційних споживачів страхової продукції.

Інтернет - страхування – це сукупність відносини між страховою компанією та клієнтом, які виникають при продажі страхового продукту та його обслуговуванні за допомогою мережі Інтернет. Існує два напрямки Інтернет - страхування: *on-line* і *off-line*.

Система *on-line* страхування виконує продаж страхового продукту у віртуальному режимі. Таке страхування не завжди є можливим, оскільки іноді в процесі організації страхового захисту виникає необхідність оглянути об'єкт страхування щоб врахувати всі чинники, які на його впливають.

Згідно з системою *off-line*, страхувальник може одержати на сайті страховика всю необхідну інформацію про страхові послуги, що надаються та про умови укладання договору, а також отримати відповіді на запитання на сайті або по електронній пошті.

При Інтернет - страхуванні клієнт сам обирає форму оплати:
✓ через Інтернет за допомогою картки;

- ✓ через оплату рахунку в банку;
- ✓ готівкою.

Як правило, більшість клієнтів розраховується карткою.

Деякі українські страхові компанії започаткували продаж страхових продуктів у режимі *on-line* для пошуку нових, мало-витратних каналів збуту страхових послуг і їх розповсюдження. Через Інтернет більше здійснюється страхування життя, здоров'я, працездатності або майна фізичних осіб, а саме: здоров'я, автотранспорту, квартир, дач, медичних витрат під час подорожей та ін. Страхові компанії, які займаються страхуванням юридичних осіб, Інтернет використовують для котирування, тобто визначення ставки премії, за якою вони готові застрахувати ризику.

Багато страхових компаній України взагалі не мають своїх власних сайтів, оскільки не хочуть витратити кошти на їх створення та підтримку. Також розвиток Інтернет - страхування гальмують такі чинники:

- ✓ недосконале законодавство у сфері страхування, згідно з яким договір страхування повинен бути укладений в письмовій формі;
- ✓ слабе забезпечення віртуальних платіжних систем в Україні;
- ✓ необхідність значних початкових капіталовкладень;
- ✓ відсутність висококваліфікованих спеціалістів;
- ✓ недовіра населення до страховиків;
- ✓ низький рівень технологічності здійснення страхових операцій та використання інформаційних технологій;
- ✓ недосконалість організаційної структури;
- ✓ відсутність нормального конкурентного середовища та соціально-економічної відповідальності перед суспільством.

Також на страховий ринок впливають сучасні політичні, економічні та соціальні чинники, які визначають поведінку страховальників і страховиків.

Важливою проблемою є Інтернет - шахраї. Для боротьби з шахрайством необхідно розробляти нові технології, що допоможуть відрізнити справжні претензії від фальшивих.

Тому для нашої країни досить актуальним є питання подальшого запровадження і розвитку Інтернет - страхування, яке є необхідним для вдосконалення та впровадження новітніх технологій на страховому ринку, що не може позитивно не відобразитися на економічному стані країни в цілому.

Інтернет - страхування є дуже зручним для страховальника, який в режимі он-лайн може отримати детальну інформацію про послуги страхової компанії, фінансовий стан страховика, порядок розрахунку розміру страхової премії та визначення умов виплати відшкодування.

За допомогою Інтернет - страхування клієнт може заповнити форму заяви на страхування, не виходячи з дому чи офісу; отримати електронні копії документів; замовити та оплатити страховий поліс безпосередньо через Інтернет чи оплатити страхову премію.

Страховик, у свою чергу може передати поліс, завірений його електронно-цифровим підписом безпосередньо клієнту через Інтернет; здійснити виплату страхової суми в разі настання страхового випадку.

Отже, до переваг Інтернет - страхування належать:

- ✓ оперативність оформлення документів (в середньому близько 20 хв. через сайт, у той час як в офісі страховика це займає понад 2 год.);
- ✓ відсутність витрат значної кількості часу на проходження медогляду при оформленні медичного полісу;
- ✓ відсутність у більшості випадків необхідності зустрічі та спілкування з представниками страхової компанії;
- ✓ автоматизація розрахунку страхової суми та тарифів за допомогою страхового калькулятора;
- ✓ зниження витрат на оренду офісів, виплату робітникам заробітної плати.

Недоліками Інтернет - страхування є:

- ✓ невелика кількість страхових послуг розміщується на Інтернет - сайтах страхових компаній для продажу;
- ✓ необхідність клієнту самому розбиратися в особливостях роботи страховика;
- ✓ страхові поліси для убезпечення транспорту та нерухомості, що знаходяться в заставі, не продаються;
- ✓ клієнт не може заздалегідь повністю ознайомитися з усіма умовами договору;
- ✓ встановлюються певні варіанти страхових сум, змінити які клієнт не може.

Отже, проаналізувавши переваги, недоліки та стан Інтернет - страхування в Україні на сучасному етапі необхідно вжити такі заходи для стимулювання його розвитку:

- 1) вдосконалити законодавчу базу для забезпечення більш широкого використання Інтернет - страхування;
- 2) викликати довіру населення за допомогою якісної організації захисту веб-сайтів;
- 3) створити правильний підхід до дизайну сайтів, а саме: розміщувати на сайті як найменше графічних об'єктів. Якщо на сайті розташовано об'єкти, які мають великий обсяг, то час завантаження сторінки значно збільшиться, що призводить зменшення кількості відвідувачів;
- 4) подбати про наповнення сайту. На сайті страхової компанії повинні розміщуватись форми для подачі запитів і інформація про послуги компанії та їх вартість;
- 5) повідомляти клієнтів про можливість отримання повного комплексу послуг не виходячи з дому чи офісу;
- 6) сформувати правильну маркетингову політику, яка є важливим і актуальним методом реклами, розповсюдження та просування страхових продуктів на ринок.

Наведені заходи сприятимуть подальшому розвитку Інтернет - страхування в Україні, покращать фінансовий стан страхових компаній за рахунок залучення нових клієнтів і отримання додаткового доходу, що позитивно вплине на розвиток економіки країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Гриньова К. Інтернет-страхування в Україні: правовий аспект / К. Гриньова // Правовий тиждень. – № 29 (207), 20 липня 2010 р. – С. 11.
2. Рябоконт Н.П. Систематизація каналів продажів страхових продуктів [Текст] / Н.П. Рябоконт // Науковий вісник УАБС НБУ. – 2012. – Вип. 34. – С. 268-275.
3. Спіцина Н.М. Переваги та недоліки Інтернет-страхування в Україні [Електронний ресурс] / Н.М. Спіцина, О.В. Григораш // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасних наук-2007». – Польща: Przemysl, Sp. z o.o. Na
4. Закон України «Про електронний цифровий підпис» від 22.05.2003 г. – № 852-IV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/852-15>.
5. Закон України «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96>

Качан А.В., Цівань І.Е., студенти гр. ФК-13-3
Науковий керівник- Заволока Л.О., старший викладач кафедри
фінансового та банківського менеджменту
Університет митної справи та фінансів (м. Дніпропетровськ)

ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Сучасний етап розвитку характеризується наявністю економічного суперництва, змагання в боротьбі за споживача, тобто конкуренції. Для того щоб бути конкурентноздатним на ринку фірмі необхідно мати певні конкурентні переваги, що включають характерний перелік чинників які приносять їй переваги над іншими.

Розвиток економічних процесів останніх років свідчить про те, що конкуренція - це ключовий чинник, який визначає засади формування стратегії страхової компанії та основні шляхи її реалізації. Конкурентна боротьба страхових компаній спрямована на досягнення лідируючих позицій на страховому ринку [5].

Значна кількість праць провідних науковців і економістів присвячена аналізу конкурентоспроможності страхової компанії. Так, наприклад, В.Л. Лунев пропонує окремо виділяти «предмет» та «об'єкт» конкуренції, що дає змогу використовувати різні як методи конкурентної боротьби, так і способи оцінки рівня конкуренції [4]. Козак Наталія пропонує проводити аналіз діяльності страхової компанії на базі комплексної системи показників, ключовим моментом якої є оцінка ефективності діяльності персоналу [3]. На думку Н.П. Сахарової, показники рентабельності страхової компанії включають рентабельність страхової послуги, рентабельність продаж і рентабельність страхової справи [6].

Поняття конкурентоспроможності страхової компанії (СК) трактується в сучасній літературі як економічна категорія, яка відображає можливості СК активізувати внутрішні резерви та адаптуватися до зовнішніх мінливих умов функціонування [4, с. 174].

Конкурентне середовище на ринку страхових послуг – це специфічний простір конкурентної взаємодії СК, на поведінку яких впливає сукупність чинників, що визначають відповідний рівень розвитку цього ринку.

До особливостей конкуренції між страховими компаніями належать: значний рівень диференціації страхових послуг; відсутність конкурентоспроможних заміників для страхових послуг; відсутність цілого ряду вхідних бар'єрів, характерних для інших галузей економіки (патентний захист тощо); страхові продукти (поліси) конкурентів; високий рівень державного регулювання страхової діяльності; участь у конкурентній боротьбі не страхових організацій; взаємодія страхових компаній при перестрахованні, соціальному страхуванні, організації страхових пулів; відносно висока рентабельність і престижність страхового бізнесу.

Найвпливовішими факторами, які враховуються у моделі визначення конкурентоспроможності СК на основі інтегральної оцінки є [4, с. 95]:

1. Конкурентоспроможність страхових продуктів.
2. Фінансовий стан СК.
3. Ефективність діяльності зі збуту та супроводу страхових продуктів.
4. Ефективність операційної, інвестиційної діяльності.
5. Ефективність управління та соціальна ефективність.
6. Імідж СК.

Ринок страхових послуг залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків. За даними Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг станом на 30.06.2015 становила 374, у тому числі СК "life"1 – 52 компанії, СК "non-life" – 322 компанії, (станом на 30.06.2014 – 400 компаній, у тому числі СК "life" – 58 компаній, СК "non-life" – 342 компанії). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за I півріччя 2015 року порівняно з аналогічним періодом 2014 року, кількість компаній зменшилася на 26 СК.

Побудова рейтингових оцінок дає змогу порівняти діяльність СК, які діють на українському страховому ринку [5]. За даними Інтернет-журналу про страхування «фориншурер» за підсумками 9 міс. 2015 р. лідерами на страховому ринку України наразі є компанії [1]:

– «Кремень» 2523022,4 тис.грн ; «Альянс» 1649 940,0 тис.грн; АСКА 1389543,0 тис.грн (за розмірами активів та власного капіталу);

– «Кремень», «АХА Страхование», «Уніка» (у розрізі розмірів страхових премій).

На першому місці в рейтингу Forbes на 31.12.15 – страхова компанія «Княжа Vienna Insurance Group» має 89,9% акцій страховика, згідно з даними Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України. На другому місці – компанія «Уніка», 92,2%-ний пакет акцій якої контролює UNIQA (Відень). Третє місце здобула «Українська страхова група», а зараз належить на 92% ТВІН із Нідерландів[2].

Чотири страхові компанії не увійшли до рейтингу через високий рівень перестраховання, що може свідчити або про участь компанії у схемах, або про роботу з великими ризиками. До рейтингу не потрапили «ХДІ Страхування», які віддали в перестраховання 74,85%; «Дніпроінмед», який перестраховував 100,42% від премій; «Бусин», який працює з великими ризиками, зокрема, авіаційними (рівень

перестраховання – 88%) і компанія «Надійна», з показником перестраховання в понад 91,89%.

Отже, конкуренція на ринку страхування покликана сприяти формуванню ефективного конкурентного середовища як механізму, що у короткостроковій перспективі сприятиме економічному зростанню, а в довгостроковому – стане одним з вагомих чинників створення і функціонування соціально орієнтованої ринкової економіки. Даний процес регулює кількість компаній на ринку, рівень цін та якості послуг, які надаються клієнтам, а також стимулює подальший розвиток ринку. Поведінка суб'єктів страхового ринку також визначається умовами конкурентного середовища.

Список використаних джерел:

1. Веб-сайт фориншурер: Рейтинг страхових компаній України– [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://forinsurer.com/ratings/nonlife>
2. Веб-сайт Forbes Україна– [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://forbes.net.ua/business/1398567-rejting-strahovuh-kompanij-2015>
3. Козак *Наталія* Мотивація персоналу щодо досягнення стратегічних цілей організації / Наталія Козак // правління компанії. – 2012. – №13. – С. 5–17.
4. Кравчук Г.В. Оптимізація внутрішніх резервів страхової компанії для оцінки рівня її конкурентоспроможності/ Г.В Кравчук// Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2010. – №1. – С.174
5. Пономарьова О.Б. Конкурентоспроможності страхових компаній у регіоні / О.Б. Пономарьова // Вісник ДДФА. Економічні науки.-2013.-№2.-С.92-103
6. Сахарова Н.П. Страхование / Н. П. Сахарова. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2012. – С.–740.

Клим Г. Д., студентка гр. 217

Науковий керівник – Маначинська Ю. А., к. е. н., доцент
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
(м. Чернівці, Україна)

СТРУКТУРА ВЛАСНИХ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Для того щоб здійснювати комерційну та господарську діяльність банки повинні мати у своєму розпорядженні необхідну суму грошових коштів. Ресурси комерційних банків (банківські ресурси) складаються із сукупності власних, запозичених і залучених коштів, які є в розпорядженні банку і визначають як сукупність власних і залучених банками в результаті проведення пасивних, а також активно-пасивних операцій (в частині перевищення пасиву над активом), і ті, які використовуються для активних операцій банків. Власний капітал банку - це грошові кошти, внесені акціонерами і засновниками банку, з метою забезпечення його економічної самостійності й фінансової стійкості протягом усього періоду його діяльності [1, с. 137].

Разом з тим розгляд ресурсної бази комерційних банків необхідно пов'язати з межами використання мобілізованих в банку джерел грошових засобів для надання кредиту і здійснення інших операцій. Проблема полягає в тому, що не вся сукупність мобілізованих в банку засобів вільна для здійснення активних операцій банку. Власні

ресурси (капітал) комерційного банку є основою для залучення інших ресурсів суб'єктів ринку і необхідною умовою розвитку банку [2, с. 31].

До власних ресурсів комерційного банку відносять:

1) Акціонерний капітал - формується за рахунок мобілізації комерційним банком коштів від випуску і розміщення власних акцій. Величина статутного фонду дорівнює сумі прибутку, розмір яких визначається загальними зборами акціонерів банку.

2) Основним призначенням резервного фонду є покриття втрат, які виникають у процесі діяльності банку. Резервний капітал банку - це грошові ресурси, що резервуються банком для забезпечення непередбачених витрат спеціальних потреб та покриття збитків. Резервний капітал (фонд) комерційного банку утворюється за рахунок щорічних відрахувань.

3) Нерозподілений прибуток комерційного банку - це частина прибутку, що залишається у розпорядженні банку після сплати податків, дивідендів акціонерам та відрахувань до резервного фонду [3, с.13].

Капітал комерційного банку складається із суми основного (капітал 1-го рівня) та додаткового капіталу (капітал 2-го рівня) за мінусом відвернень з урахуванням основних засобів. Основний капітал банку включає статутний капітал і розкриті резерви, які створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку, надбавок до курсу акцій і додаткових внесків акціонерів у статутний капітал, загальний фонд покриття ризиків, що створюється під невизначений ризик при проведенні банківських операцій, за винятком збитків за поточний рік і нематеріальних активів.

Додатковий капітал може включати:

1) нерозкриті резерви (крім того факту, що такі резерви не відображаються в опублікованому балансі банку, вони повинні мати такі самі якість і природу, як і розкритий капітальний резерв);

2) резерви переоцінки (основні засоби та нереалізована вартість "прихованих" резервів переоцінки в результаті регулятивного капіталу нижче мінімально встановленого рівня. Ця вимога не поширюється на новостворений банк протягом одного року з дня отримання ним банківської ліцензії [3, с. 10].

Отже, власний капітал відіграє важливу роль у забезпеченні стійкості пасивів і прибутковості банків. Дивідендна політика є одним зі способів управління власним капіталом банку. Шляхом нагромадження прибутку банки забезпечують ріст власного капіталу в умовах фінансової нестабільності а також при нерозвиненості фондового ринку. Найлегший і найменш дорогий спосіб поповнити акціонерний капітал – капіталізація дивідендів. Курс акцій залежить від рівня виплачуваних дивідендів, тобто ріст дивідендів веде до росту курсу акцій, що дозволяє збільшити капітал банку на суму перевищення ринкової вартості акції над номінальною. Тому висока прибутковість акцій полегшує накопичення капіталу за допомогою продажу додаткових акцій за ціною набагато вище номінальної вартості акції.

Необхідно зазначити, що ефективність роботи комерційних банків залежить від загального стану національної економіки, більш-менш успішної діяльності людей. Всі банки діють в умовах коливання рівня пропозиції та попиту на їхні послуги, конкуренції, різноманітних ризиків і т.д. Саме тому рекомендації з

управлінських рішень повинні впливати з загальної оцінки всебічного аналізу діяльності комерційного банку - його рейтингу [5].

довгострокового перебування у власності цінних паперів, відображених у балансі за історичною вартістю їх придбання);

3) гібридні (борг/капітал) капітальні інструменти;

4) субординований борг [4].

Державою встановлюється мінімальний розмір капіталу, який дорівнює сумі збитків, що банк у стані витримати, виплативши усі свої борги. Це є гарантією для клієнтів щодо життєздатності банків і впевненість у тім, що банк не зникне безвісти, без усякої надії на повернення довірених йому засобів. Банк не має права без згоди Національного банку України зменшувати розмір

Список використаних джерел:

1. Облік і аудит у банках : навч. посіб./О.В. Васюренко, Л.В. Сердюк ; За ред. О.В. Васюренка. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К : Знання, 2008. - 623с. - (Вища освіта ХХІ століття).
2. Раєвський К., Майданюк О., Домричев В. Деякі аспекти фінансового аналізу діяльності комерційних банків України // Вісник НБУ. - 1997. - № 1. - с.31-36
3. Кирєєв О. На шляху до реформування бухгалтерського обліку банківської системи України // Вісник НБУ. - 1997. - № 7. - с.10-14
4. Про банки і банківську діяльність - Закон України від 07.12.2000 р № 2121-III - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/page3>
5. Облік капіталу комерційного банку – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://biblo-ok.ru/stock-ok/refer-492019.php>

Климчук О.С. , студентка гр. 217

Науковий керівник – Маначинська Ю.А. к.е.н.,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
(м. Чернівці, Україна)

НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Сьогодні банки відіграють важливу роль в економіці будь-якої країни, тому що, саме вони забезпечують передачу грошового капіталу зі сфер накопичення у сфери користування. Вияв кризових явищ у даному секторі економіки призводить до негативних тенденцій розвитку держави, адже саме через банки мобілізуються великі капітали, необхідні для інвестицій, розширення виробництва, впровадження інновацій тощо.

Основними негативними чинниками, які спричиняють складне фінансове становище банківських установ є: недостатній розмір капіталу; неякісна структура активів; низька платоспроможність і прибутковість; проблеми ліквідності; надто ризикова діяльність неоптимальна кредитна політика. Це є свідченням незадовільного ведення банківського бізнесу і неспроможність пристосуватися до нестабільної економічної ситуації в країні, в результаті чого вітчизняна банківська система наздоганяє кризу економіки [1].

Варто зазначити, що кризові явища стали досить актуальною проблемою сучасного економічного середовища. Це підтверджується існуючими проблемами в

Україні. А також всі фінансові кризи та процес подолання їх наслідків призводять до структурних змін банківських систем, оскільки банківська сфера є найбільш чутливою до їх впливу. З іншого боку, банки є найбільш гнучкими структурами в умовах ринку, тому саме вони найшвидше реагують на події, що відбуваються на міжнародних фінансових ринках.

Вивчення криз на рівні банку привертає все більшу увагу вітчизняних та закордонних вчених. Зокрема, В. В. Коваленко та О. В. Крухмаль виділяють такі причини виникнення банківських криз: фінансова глобалізація, зменшення обсягів виробництва, надмірна кредитна експансія, вплив інфляції та зовнішньоекономічних чинників, недосконалість нагляду та регулювання банківської системи. Причини банківських криз можуть бути різними, але якою б не була причина, сама банківська криза суттєво впливає на подальший розвиток банківського сектору та економіки країни в цілому [2, с. 18].

На даний час результативність функціонування більшості вітчизняних банків залишається на незадовільному рівні. У 2016 рік банківська система України увійшла з невіршеними проблемами 2015 року. Значна девальвація гривні, спад в економіці, недостатній рівень корпоративного управління, зумовили погіршення якості кредитного портфелю банків. Унаслідок зростання рівня негативно класифікованої заборгованості банки змушені були створювати значні резерви за активними операціями, що неминуче негативно вплинуло на рівень капіталізації банківських установ. За рік банки здійснили відрахувань у резерви на суму 103 млрд. гривень. Це стало визначальним чинником повернення банківської системи до збитковості – сумарний збиток працюючих банків, без обліку неплатоспроможних, станом на 1 січня 2016 року склав 66,6 млрд. грн. . У 2015 році він склав 52,966 млрд. грн. [3].

З метою створення умов для стабільної діяльності банків, вчасного виконання ними своїх зобов'язань перед вкладниками, а також надання банкам додаткової гнучкості в управлінні ліквідністю Національний банк України протягом 2015 р. змінював вимоги щодо формування банками обов'язкових резервів:

- зменшував частку обов'язкових резервів, яка має формуватися банками на окремому рахунку в Національному банку України, та поступово встановив порядок формування та зберігання всіма банками обов'язкових резервів на кореспондентському рахунку в Національному банку України;

- зменшував частку мінімального обсягу обов'язкових резервів, який має зберігатися щоденно на початок операційного дня на кореспондентському рахунку банків;

- уніфікував залежно від строку залучення коштів нормативи обов'язкового резервування та замість восьми нормативів обов'язкового резервування встановив два нормативи;

- дозволив банкам зараховувати в покриття обов'язкових резервів, що формуються та зберігаються на кореспондентському рахунку, частину залишків готівки в касі банку в національній валюті [4].

Таким чином, банківська криза являє собою одну з найбільш важливих форм порушення фінансової рівноваги в одному банку або на рівні банківської системи в цілому, що віддзеркалює циклічно виникаючі протиріччя між фактичним станом

фінансового потенціалу та необхідним обсягом фінансових потреб. На даний час неможливо здійснювати ефективне антикризове управління банківською системою та банківськими установами на превентивних засадах без якісного управління ризиками, що є основними джерелами кризових ситуацій. Запровадження розробленого механізму антикризового управління функціонування банківської системи України дозволить не лише підвищити її ефективність, але й матиме системний вплив на процес сталого розвитку національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Шелудько Н.М. Управління фінансовою стійкістю комерційних банків: [монографія] / Н.М. Шелудько – К. : Ін-т економіки НАН України, 2002. – 228с.
2. Коваленко В. В., Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи: [монографія] / В.В. Коваленко, О.В. Крухмаль – С. : УАБС НБУ, 2007. – 198 с.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики / [Електронний ресурс]– Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Національного банку України / [Електронний ресурс]– Режим доступу : www.bank.gov.ua.

Коваленко Ю.С., студент групи ФК – 131

Науковий керівник – О.М.Кальченко, доцент

Чернігівський національний технологічний університет

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Одним із загальносвітових показників сталості розвитку держави та її потенціалу є рівень відкритості економіки та привабливості інвестування в неї. Економічне зростання України в сучасних умовах значно ускладнилося у 2013–2014 рр. через політичну кризу та воєнну агресію з боку Російської Федерації, що призвело до анексії Криму та захоплення частини території Донецької та Луганської областей, наслідком чого стало загострення загальноекономічної ситуації. Як відомо, в Україні тривалий час спостерігається значний дефіцит внутрішніх фінансових ресурсів, відтак проблема залучення іноземних інвестицій була і залишається надзвичайно актуальною.

Економічна категорія «інвестиційний клімат» дозволяє визначити ту систему орієнтирів, у межах якої відбувається процес інвестування, а на основі цього – напрями ефективного використання інвестицій. У класичному розумінні інвестиційний клімат – це такий стан інвестиційного середовища, що характеризується та оцінюється через темпи зростання валового внутрішнього продукту, існуючий рівень податків і пільг, відсоткових ставок, інфляції, тарифів і цін, валютних курсів, цін на корпоративні та державні цінні папери, а також правового забезпечення інвестиційної діяльності [1]. У наукових колах зустрічаються різні розуміння сутності категорії «інвестиційний клімат». У переважній більшості визначень інвестиційний клімат трактується як сукупність політичних, правових, економічних, соціальних, географічних, екологічних та інших чинників, які характеризують доцільність інвестування в ту чи іншу господарчу систему. Слід зазначити, що наведені чинники можуть бути як

об'єктивними, так і суб'єктивними, здійснювати вплив позитивного чи негативного характеру. Вказані чинники, як правило, піддаються адекватній кількісній оцінці, а відтак – і порівняльному аналізу, який дозволяє ідентифікувати рівень інвестиційної привабливості економіки регіону або держави загалом. Інвестиційний клімат доцільно розглядати на рівні держави, регіону, галузі та підприємства.

Україна завдяки своєму потенціалу, значним трудовим ресурсам, ймовірній смності внутрішнього ринку є державою із суттєвим простором для інвестиційної діяльності. Передумовами формування в Україні сприятливого інвестиційного клімату є:

- вигідне географічне положення (Україна має доступ до стратегічних ринків, зокрема, Європейського Союзу – одного з найбільших світових ринків; Російської Федерації – найбільш динамічного світового ринку; країн Середнього Сходу);
- природно-ресурсний потенціал (інвестиційне значення в Україні мають три види природних ресурсів: мінеральні, земельні й рекреаційні);
- рівень розвитку промислового виробництва;
- висококваліфікована та конкурентоспроможна робоча сила;
- несформований ринок товарів (Україна потенційно є одним з найбільших ринків в Європі);
- незадоволений попит населення.

Водночас, на формування інвестиційного клімату держави впливає сукупність ризиків та невизначеностей, серед яких необхідно насамперед назвати: нестабільність економічного законодавства та поточної економічної ситуації; зовнішньоекономічні ризики; неповнота та неточність інформації про стан інвестиційних об'єктів; невизначеність мети, інтересів та поведінки учасників інвестиційних процесів; виробничо-технічний ризик; коливання ринкової інфраструктури, цін, курсів валют.

За даними звітів про індекс глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму за 2012–2013 та 2013–2014 рр., Україна досягла другої стадії розвитку – країни з ефективноорієнтованою економікою. Валовий внутрішній продукт на душу населення у цей період становив 3621 дол. США та 3877 дол. США відповідно. У 2008–2009 рр. Україна вже визнавалась Всесвітнім економічним форумом країною з ефективноорієнтованою економікою, проте після значного падіння обсягів валового внутрішнього продукту на душу населення в 2010–2011 рр., за класифікацією Всесвітнього економічного форуму, Україна знову була віднесена до групи країн, що знаходяться на перехідній стадії від ресурсорієнтованої до ефективноорієнтованої економіки [2]. Наразі (2013–2014 рр.) ситуація значно ускладнилася через політичну кризу та воєнну агресію з боку Російської Федерації. Саме тому за міжнародними оцінками Україна розглядається як інвестиційно неприваблива держава. Падіння рейтингів України зумовлює зниження її інвестиційної привабливості та, як наслідок, зменшення у майбутньому потоку іноземних інвестицій.

На даний час інвестиційний клімат в Україні є вкрай несприятливим для іноземних інвесторів, що пояснюється наступними основними причинами:

- ескалацією воєнного конфлікту між Україною та Російською Федерацією на сході та півдні нашої держави;
- відсутністю усталеної та виваженої стратегії залучення іноземного капіталу у вітчизняну економіку;
- високим рівнем корумпованості органів державної влади та управління;
- низьким рівнем захисту прав та законних інтересів інвесторів, у т.ч. іноземних;
- негативним міжнародним інвестиційним іміджем держави, який насамперед є наслідком корумпованості та тінізації національної економіки.

Для виходу із ситуації, що склалася, необхідно реалізувати декілька першочергових заходів: розробити довгострокову стратегію залучення іноземного капіталу в економіку України та окремих її регіонів, враховуючи політико-економічні особливості розвитку держави на сучасному етапі; розробити національний та регіональні плани підвищення інвестиційної привабливості України та її адміністративно-територіальних утворень з урахуванням поточних рейтингів інвестиційної привабливості.

Список використаних джерел:

1. Ляпін Д.В., Москвін С.О. Методика розрахунку індексу інвестиційного клімату в Україні // Інвестиції: практика та досвід.– 2010.– №7. – С. 3–6.
2. Шкурупій О.В., Базавлук Н.Г. Чинники динаміки економіки України та національної конкурентоспроможності // Проблеми економіки.– 2014.– №2. – С. 89–94.

Краснянська Ю.В., студентка гр. ФК-141
Науковий керівник – Парубець О.М., к.е.н., доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Чернігівський національний технологічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ФІНАНСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ І КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС

Прискорення інтеграції України до ЄС можливе при умові ефективного проведення реформ у фінансовій сфері, які повинні бути спрямовані на підвищення ролі і значення фінансів домогосподарств в подальшому розвитку національної фінансової системи. Як показує європейський досвід, при достатньому обсязі фінансових ресурсів домогосподарства приймають активну участь в операціях на фінансовому ринку, поповнюють державний, місцевий бюджети як платники податків, зборів, сприяючи тим самим процесам первинного і вторинного розподілу частини вартості ВВП створюють умови для успішного розвитку економіки країни та її регіонів.

В умовах політичної, економічної, фінансової нестабільності в нашій державі зростає вірогідність поглиблення соціальної кризи, що може негативно позначитися на фінансах домогосподарств. Виходом з цієї ситуації є застосування в Україні передового досвіду країн ЄС в сфері управління фінансами домогосподарств. Для цього перш за все необхідно провести порівняльний аналіз

показників розвитку фінансів домогосподарств в національній і європейській практиці.

Окрім питання стосовно сутності, проблем функціонування і перспектив розвитку фінансів домогосподарств відображені в працях багатьох вітчизняних вчених, зокрема В.Д. Базилевича, Т.О. Кізими, В.М. Опаріна, Л.М. Худолій, С.І. Юрія та багатьох інших.

Не дивлячись на значну кількість наукових праць з даної проблематики, питання наближення фінансів домогосподарств України до європейських стандартів залишаються актуальними і потребують подальших досліджень в напрямку прискорення цих процесів.

Для визначення відмінностей в показниках розвитку фінансів домогосподарств України і країн-членів ЄС проведемо їх порівняння в розрізі окремих показників.

За період 2010-2014 рр. В Україні простежується чітка тенденція зростання сукупних ресурсів в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство. Так в 2010 році цей показник склав 3481,0 грн. в 2014 р. – 4563,3 грн. [1]. Для порівняння з аналогічними показниками країн ЄС переведемо значення даного показника відповідно до середнього офіційного курсу гривні до євро по рокам вищезазначеного періоду [2]. Як видно з рисунку 1 у зв'язку з девальвацією національної валюти відбулося суттєве зменшення рівня сукупних доходів у розрахунку на одне домогосподарство в 2014 р. у євро.

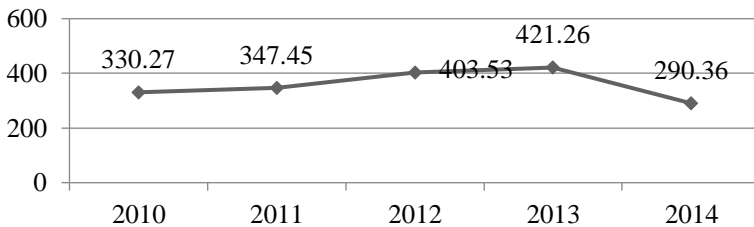

Рисунок 1. Зміна рівня сукупних ресурсів у розрахунку на одне домогосподарство в Україні в середньому за місяць, євро

Аналіз відповідних показників країн ЄС впродовж 2010-2014 років, наведених на рис. 2 ,свідчить про їх зростання в 2014 р. та вказує на значне відставання розміру сукупних ресурсів домогосподарств України від середньоєвропейського рівня [3].

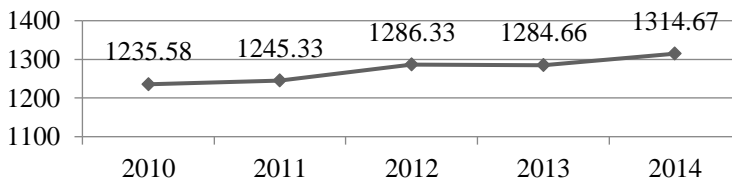

Рисунок 2. Зміна рівня сукупних ресурсів у розрахунку на домогосподарство в ЄС в середньому за місяць, євро

В структурі сукупних ресурсів домогосподарств України найбільшу питому вагу займають оплата праці і пенсії, стипендії, соціальні допомоги 48,8 % та 27 % відповідно, найменшу надані різного роду безготівкові пільги 0,8 % [1].

Також різняться і показники мінімальної заробітної плати, яка виступає найголовнішим видом державної соціальної гарантії і прямо пов'язана з рівнем економічного розвитку країн (див рис. 3) [1; 3; 4]. В січні 2016 р. за рахунок девальвації гривні мінімальна заробітна плата скоротилася до 52 євро [4].

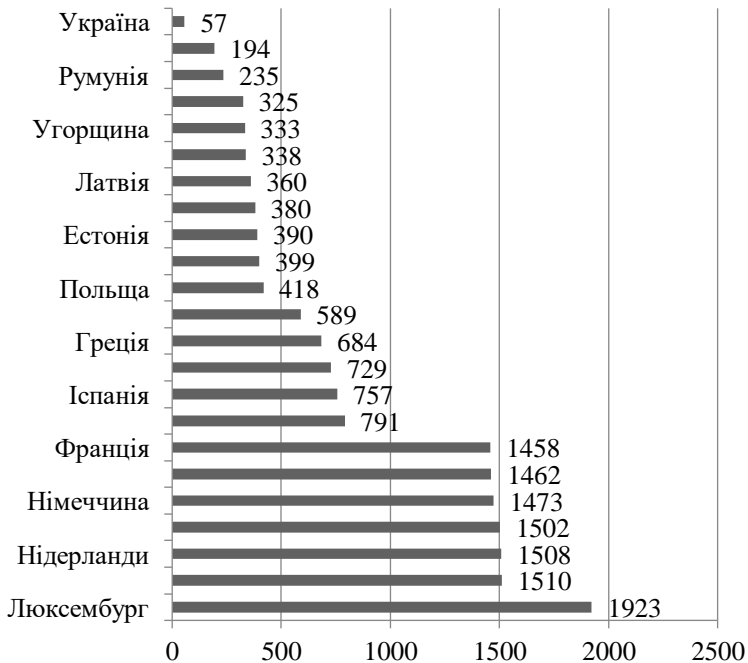

Рис. 3. Порівняння середньомісячної мінімальної заробітної плати України і країн ЄС станом на II півріччя 2015 р., євро

Існують відмінності у напрямках використання фінансових ресурсів домогосподарств. Так, витрати на продукти харчування та безалкогольні напої в структурі сукупних витрат складають 57 % та 16 %, на одяг і взуття по 7%, на предмети домашнього вжитку 3% і 6% , транспортні витрати 5% і 17%, на відпочинок і культуру 2% і 3%, на охорону здоров'я 4% і 5%, на житло, воду , електроенергію, газ 10% і 31% відповідно в Україні та країнах ЄС [1;3].

Відставання в показниках розвитку фінансів домогосподарств України від країн ЄС пояснюється рядом причин, основними серед яких є високий рівень

тнізації національної економіки, низька активність домогосподарств в операціях на фінансовому ринку, зменшення їх інвестиційного потенціалу, недовіра населення до банківської системи; зростання кількості українців, що живуть за межею бідності тощо.

Проблеми в сфері фінансів домогосподарств України можливо вирішити шляхом створення нових робочих місць, підняття державних соціальних стандартів до європейського рівня, впровадження стимулів для розвитку малого підприємництва, покращення внутрішнього інвестиційного клімату для домогосподарств, зниження банківського відсотку по споживчим і іпотечним кредитам [5]. Також необхідно підвищити рівень фінансової грамотності населення, що передбачає набуття знань стосовно ефективного управління особистими фінансовими ресурсами з мінімальними ризиками та розвиток вмінь стосовно прийняття грамотних фінансових рішень.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162&cat_id=36674
3. Офіційний сайт Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
4. Мінімальна заробітна плата: Україна та ЄС [Електронний ресурс] / Економічний дискусійний клуб. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/minimalna-zarobitna-plata-ukrayina-ta-yes>
5. Рамський А.Ю. Інвестиційний потенціал домогосподарств : монографія / А.Ю. Рамський. — К. : КНУТД, 2014. — 352 с.

Криклива Ю.О., студентка гр. МФК-111
Науковий керівник – Шпомер Т.О., асистент
Чернігівський національний технологічний університет

ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

В Україні в сучасних умовах існує проблема розвитку і функціонування підприємств. Цьому спонукає безліч чинників, які значною мірою впливають на їх фінансовий стан і стабільність: економічна криза в країні, зростання темпів інфляції, конкуренція тощо. Також не менш важливою причиною є проблеми їх кредитування.

Проблеми кредитування підприємств досліджувало безліч вчених-економістів: Пернарівський О.В., Примостка Л.О., Савлук М.І., Сугорміна В.М., Дмитренко П.А., Зайцева А, Л. Гітман, Б. Едвард, Г. Марковіч, Дж. Маршалл, П. Роуз, Дж. Сінкі, Ф. Фабоцці, У. Шарп та ін. Проте деякі питання розвитку банківського кредитування на сучасному етапі розвитку банківської системи України потребують подальшого дослідження.

Світовий досвід показує що підприємства кредитуються переважно невеликими банками, тоді як в Україні все навпаки – великі банки сконцентровано велику кількість активів за рахунок надання кредитів.

Існують такі види кредитування підприємств:

1. Банківське кредитування – це економічні відносини між кредитором і позичальником з приводу надання коштів банком підприємству на умовах терміновості, платності, повернення, матеріального забезпечення.

2. Комерційне кредитування – це економічні, кредитні відносини, які виникають між окремими підприємствами;

3. Державне кредитування - це економічні кредитні відносини між державою та суб'єктами господарювання. Джерелом державного кредиту є кошти державного бюджету, які спрямовуються в уповноважені банки для здійснення кредитування підприємств;

4. Лізингове кредитування - це стосунки між суб'єктами господарювання, які виникають за орендування майна [1].

Найбільш поширеним в Україні є банківське кредитування підприємств. Серед основних питань сьогодні є удосконалення банківського кредитування підприємств, створення певних гарантій, які б дали можливості для кредитування всіх форм власності і категорій підприємств України.

Протягом тривалого часу банківський сектор був найприбутковішим порівняно з іншими галузями, але сьогодні дуже загострилася економічна криза, яка і призвела банківську систему до погіршення. До основних чинників, які створюють проблеми кредитування підприємств в Україні та пов'язані з нестабільністю банківської системи можна віднести: зниження довіри до банківської системи, нестабільність національної валюти, підвищення процентних ставок за кредитами, укрупнення банків шляхом зменшення кількості малих банків, зниження кредитних рейтингів банків тощо. Ці проблеми призвели до нестачі власних ресурсів банків, рівня капіталізації, що сприяє підвищенню процентних ставок за кредитами та зростання конкуренції між банками. Тому кредитування стає дуже проблемним .

Існують також випадки, коли банк відмовляється кредитувати підприємства, обґрунтовуючи це недоцільними бізнес-планами та високим ризиком неповернення коштів. Розглядаючи і удосконалюючи процес кредитування банки повинні враховувати грошові потоки від інвестиційних проєктів, які кредитуються; звертати значну увагу і робити оцінку об'єктів застави; контролювати процес використання кредитних ресурсів; стежити за своєчасністю повернення і платоспроможністю підприємства.

Значне погіршення ситуації в сфері банківського кредитування спостерігається в аграрному секторі, оскільки значна частина сільськогосподарських підприємств має низьку платоспроможність та практично відсутня можливість забезпечення кредиту заставою. Прострочена заборгованість за кредитами, наданими сільськогосподарським підприємствам на кінець січня 2016 року становила 7.4 млрд. грн., з яких 3.8 млрд. грн. – за кредитами в іноземній валюті, 3.6 млрд. грн. – за кредитами у національній валюті. За місяць залишки простроченої заборгованості за кредитами збільшилися на 23.0%, у тому числі в національній валюті – на 33.0%, в іноземній валюті – на 14.8%.[2]

Внаслідок зростання рівня негативно класифікованої заборгованості банки змушені були створювати значні резерви за активними операціями, що негативно

вплинуло на рівень капіталізації банківських установ. За рік банки здійснили відрахувань у резерви на суму 103 млрд. гривень. Це стало визначальним чинником повернення банківської системи до збитковості – за 2015 рік збитки банківського сектору склали майже 53 млрд. грн. [3].

Найбільш вагомими проблемами банківського кредитування підприємств України є:

- нестабільність політичної і фінансової системи України;
- недосконале законодавство;
- високі ставки за кредитами;
- невивідні умови кредитних угод;
- довга процедура розгляду справи по кредитуванню.

Задля вирішення проблем банківського кредитування підприємств можна запропонувати такі заходи щодо покращення стану банківської системи:

- вдосконалення законодавчої та нормативної бази в сфері банківської діяльності;
- вдосконалення кредитної політики банків;
- посилення платіжної та кредитної дисципліни;
- можливість страхування кредитів.

А підприємства в свою чергу повинні: - ефективно розпоряджатися прибутком; - впроваджувати нові технології задля підвищення прибутковості; - оптимально використовувати свої ресурси; - розширювати свої ринки збуту.

Тобто ми бачимо, що банківська система України потребує певного реформування, спрямованого на підвищення доступності кредитів, економічного обґрунтування ставок за кредитами, вдосконалення законодавства та орієнтування на досвід зарубіжних країн.

Список використаних джерел:

1. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посібник / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. - К.: Знання-Прес, 2009. - 299 с.
2. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
3. Офіційний сайт державного комітету статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Шиян Д. Банківське кредитування та економічна динаміка / Д. Шиян // Банківська справа. – 2009. - №1. – С.27-38.

Кущія К.С., студентка гр. ФК-21

Научный руководитель – Башлакова О.С., к.э.н., доцент
Гомельский государственный университет им. Ф.Скорины
(г. Гомель, Республика Беларусь)

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ФОНДОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

- Инвестиционные фонды представляют собой финансовые организации, обеспечивающие привлечение средств участников посредством выпуска ценных бумаг или заключения договоров их объединения и инвестирование на диверсифицированной основе в ценные бумаги и иные

разрешенные объекты в целях извлечения прибыли, а также распределение стоимости чистых активов пропорционально долям, принадлежащим инвесторам. В основе деятельности инвестиционного фонда лежит принцип доверительного управления капиталом, то есть, инвесторы передают свои средства управляющей компании, которая инвестирует их согласно одной из заранее согласованных стратегий. Несмотря на то, что у любого финансового института существуют как преимущества, так и недостатки, инвестиционные фонды зарекомендовали себя в качестве удобного инструмента для частных инвесторов [1].

В настоящее время перед фондовым рынком Республики Беларусь стоит проблема привлечения внутренних и внешних инвестиций. Поэтому для нашей страны особенно актуальным является развитие такого вида институциональных инвесторов, как инвестиционные фонды. Наличие инвестиционных фондов на рынке ценных бумаг Беларуси даст следующие преимущества:

- профессиональное управление, позволяющее мелким частным инвесторам иметь те же преимущества от вложения средств в акции и облигации, как и крупным профессиональным инвесторам;
- диверсификация, т.е. снижение риска потерь при управлении портфелем ценных бумаг экономичным путём;
- снижение затрат за счёт управления большим количеством мелких инвестиций как одним крупным;
- надежность, т.е. инвесторы могут быть уверены, что инвестиционный фонд эффективно управляет их средствами и защищает их.

Также к преимуществам создания фондов можно отнести то, что они имеют возможность оказывать влияние на деятельность предприятий-эмитентов, что в свою очередь может привести к повышению эффективности их работы, обеспечению приемлемого уровня доходности и надежности инвестиций. Перемещение средств с помощью инвестиционных фондов в наиболее здоровые сектора экономики могут также способствовать развитию и самих фондов.

Одним из наиболее перспективных направлений для развития финансового рынка в нашей стране могут стать фонды прямых инвестиций. Эти организации аккумулируют серьезные инвестиции как со стороны местных, так и со стороны иностранных инвесторов, чтобы вложить их в перспективные предприятия. Как правило, фонды прямых инвестиций приобретают либо контрольный, либо блокирующий пакет акций компании, направляют туда профессиональных управляющих, которые путем эффективного менеджмента повышают стоимость предприятия с целью продажи через 5-7 лет. [2]

Фонды прямых инвестиций, обычно, вкладывают средства в компанию (предприятие), которая уже вышла на устойчивое развитие, имеет выручку, партнеров. На этом этапе компании нужно достаточное количество денежных средств, чтобы выйти на качественно новый уровень. Самый распространенный способ получения нужной суммы— это обращение в банк для получения кредита, но нужно учитывать, что при наступлении кризиса банк потребует залог. Это, в свою очередь, может привести к банкротству компании. Если же компания выпустит фонд прямых инвестиций, то он делит все риски вместе с компанией и, в случае кризиса, помогает ей выйти из сложной ситуации.

Присутствие фондов прямых инвестиций придаст белорусской экономике определенную защищенность. Вместе с тем, не смотря на то, что о намерении создать в Беларуси еще несколько фондов прямых инвестиций заявляли как белорусские, так и иностранные компании (в частности – в 2010 году БПС-Сбербанк и люксембургский Banque Navilland), сегодня активность в этом секторе пока невысока.

Что касается деятельности паевых инвестиционных фондов (ПИФов), которые специализируются на портфельных инвестициях, то в Беларуси их насчитывается только шесть. Хотя некоторые белорусские инвесторы успешно пользуются возможностями ПИФов, но в основе их операций лежит инвестирование средств в зарубежные проекты. Например, сегодня у белорусов есть возможность участвовать в паевых инвестиционных фондах Российской Федерации через уполномоченные банки. Главное препятствие для такой деятельности заключается в том, что белорусы как нерезиденты РФ обязаны уплачивать высокий подоходный налог с доходов, связанных с инвестированием в ПИФы. Поэтому многим белорусским инвесторам наверняка интересна перспектива развития подобных организаций и в Беларуси.

Развитие системы инвестиционных фондов тесно связано с проблемой дефицита венчурного инвестирования в отечественной экономике. Венчурное финансирование можно определить как долгосрочные капиталовложения во вновь создаваемые либо недавно созданные компании, которые за счет использования новых технологий и достижений науки потенциально способны обеспечить производство новых конкурентных товаров (продукта, услуги, технологического решения), а иногда и дать импульс к созданию новых рынков.

В западных странах венчурные фонды—это целая индустрия, состоящая из венчурных фондов, бизнес-ангелов, изобретателей, инновационных менеджеров и т.д. Предпосылки для создания в Беларуси венчурных фондов существуют уже несколько лет. К ним можно отнести:

- в нашей стране довольно активно развивается так называемое стартап-движение, которое генерирует в среднем несколько сотен бизнес-проектов в год, в том числе и инновационных;

- сформировался определенный круг инвесторов, которые готовы инвестировать в молодые проекты с долей риска. Однако до создания частного венчурного фонда дело пока не дошло.

Чрезвычайно низкие объёмы венчурного финансирования связаны с чрезвычайно высокой стоимостью денег из-за высокой ставки рефинансирования и распределения под льготные ставки значительной части инвестиционных ресурсов. Хотелось бы отметить, что и проекты, которые могут интересовать венчурные фонды, т.е. имеющие потенциальную мировую новизну и масштабность, в Беларуси почти не разрабатываются, тогда как проекты, нацеленные на белорусский рынок, обладают низкой эффективностью из-за небольшого объёма этого рынка. В силу исторических и идеологических причин, в Беларуси совсем немного инициативных людей, готовых рискнуть карьерой ради собственного дела, мало предпринимчивых и компетентных в бизнесе людей, а также инноваторов-изобретателей.

Поэтому за отсутствием денег для финансирования проектов стоит, как правило, отсутствие самих проектов, окупаемых в условиях чрезвычайно дорогих

ресурсов. Кстати одной из первопричин данной проблемы является то, что у нас очень мало внимания стартапам, как и вообще позитивной социальной роли бизнеса, уделяется средствами массовой информации, что дестимулирует активность людей в этой области, тогда как в развитых странах образ успешного предпринимателя культивируется с помощью фильмов, новостей, специализированных ресурсов. Образ бизнесмена в их понимании ассоциируется с успехом, богатством и возможностью реализовать свой потенциал – у нас же несколько иная информационная среда.

Основными отраслями в разрезе венчурного бизнеса, которые будут развиваться наиболее активно и способны конкурировать в мировом масштабе можно выделить информационные технологии и биотехнологии, где уже есть первые истории успеха.

При этом, на мой взгляд, наиболее интересен именно сегмент информационных технологий, где часть белорусских компаний, занимающихся оффшорным программированием, будет переходить к более доходной продуктовой модели, в которой добавленная стоимость конечного продукта куда выше, нежели при разработке решений для других компаний.

Стимулирование деятельности инвестиционных фондов позволит привлекать больше инвестиций, за счёт расширения круга потенциальных инвесторов и снижения инвестиционных рисков. Для эффективного функционирования инвестиционных фондов необходимо принять ряд таких мер, как разработка нормативной правовой базы, регламентирующей деятельность инвестиционных компаний и управляющих компаний; усиление взаимодействия национальных и зарубежных инвестиционных фондов и компаний; внедрение на финансовом рынке механизмов снижения рисков в виде компенсационных фондов.

Список использованных источников:

1. Мошенский, С. З. Рынок ценных бумаг: трансформационные процессы / С. З. Мошенский – М: Экономика. – 2010 – 240 с.
2. Экономика инвестиционных фондов: монография / А.Е.Абрамов, К.С. Акшенцева, М.И.Чернова, Д.А.Логинова, Д.В.Новиков, А.Д.Радыгин, Ю.В.Сивай; под общ. ред. А.Д. Радыгина – М: Дело. – 2015 – 720 с.

Лесюта І.М., студентка гр. МФК-111

Науковий керівник – Шпомер Т.О., асистент

Чернігівський національний технологічний університет

ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогоднішній день підвищення інноваційного потенціалу підприємства є однією з головних умов покращення його діяльності та сталого розвитку. Адже інновації є одним з найважливіших факторів забезпечення конкурентоспроможності підприємства, яке тільки так може бути гідним конкурентом на ринку.

У розвинутих країнах, де частка інноваційних підприємств становить 70%, виробництво продукції забезпечує понад 80-90% приросту ВВП. Зростання ВВП в нашій країні на основі нових технологій становить менше

відсотка. Причинами такого явища є недосконала інноваційна політика, несприятливий інвестиційний клімат в країні, нестабільна політична ситуація тощо. Для України з огляду на перспективи інтеграції у ЄС та участі у європейському дослідницькому просторі доцільною є швидка активізація розвитку інноваційного підприємництва.

Проблему інновацій на підприємстві розглядали багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них варто відмітити таких як В. О. Василенко, Г.П. Канафощка, І. М. Боярко, П. Друкер, М.С. Рошка, С. В. Пустовойт, В. А. Волохов, В. Опарін, М. Портер, Й. Шумпетер, В.І Ландик, Г. Менш, В. Андрійчук та багато інших, які зробили вагомий внесок у розвиток науки, однак це питання потребує подальшого дослідження і розвитку.

Ефективне інноваційне забезпечення вітчизняних підприємств визначається рівнем розвитку соціально-економічного, організаційно-управлінського, науково-технічного потенціалу країни і потребує активної участі держави у регулюванні питань інноваційної сфери. КМУ затвердив план заходів з реалізації «Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015-2019 роки», що передбачає:

- реформування системи державного замовлення на виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;
- створення сприятливих умов для активізації інноваційної діяльності, впровадження інновацій, функціонування інноваційної інфраструктури;
- впровадження результатів наукових досліджень, винаходів та технологій, забезпечення реалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності;
- формування інноваційної культури [1].

Обстеження інноваційної діяльності в економіці України показало, що можливому впровадженню інновацій вітчизняними підприємствами перешкоджають, насамперед, відсутність коштів в межах підприємства, відсутність кредитів або прямих інвестицій, труднощі в отриманні державної допомоги або субсидій для інновацій [2].

Проаналізувавши інноваційну діяльність підприємств, можна зробити висновки, що впровадження інновацій було здебільшого зорієнтовано не на випуск нової продукції, а на несуттєве удосконалення вже існуючої продукції. За останні роки кількість підприємств, які мали витрати на інноваційну діяльність становить 1206 підприємств, а впроваджували інновації 1208 підприємств, з яких найбільше становлять підприємства, які реалізовували інноваційну продукцію, що заново впроваджена або зазнала суттєвих технологічних змін протягом останніх трьох років – 905 підприємств. Підприємства, які впроваджували нові процеси становлять 614, а підприємства, які впроваджували інноваційні види продукції – 600 [2].

Також слід зазначити, що між розміром підприємства і його рівнем інноваційності існує прямий зв'язок, оскільки для впровадження інновацій необхідно мати певну кількість персоналу, задіяного у виконанні наукових досліджень і розробок, що призводять до впровадження інновацій (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Розподіл підприємств за типами інновацій та кількістю працюючих, %

	Обстежені підприємства, усього	З них інноваційно активні	У тому числі запроваджували		
			технологічні інновації	технологічні та нетехнологічні інновації	нетехнологічні інновації
Усього	100,0	14,6	6,0	3,5	5,1
у т.ч. з кількістю працюючих					
до 49 осіб	100,0	11,3	4,0	2,3	5,0
50–249 осіб	100,0	19,7	9,6	4,8	5,3
250 осіб і більше	100,0	38,8	18,1	14,8	5,9

Отже, найвища частка як технологічно інноваційних, так і нетехнологічно інноваційних підприємств була серед великих підприємств (відповідно 32,9% і 20,7%).

Протягом 2012–2014 рр. найвища частка інноваційних підприємств була на підприємствах переробної промисловості (20,3%), з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (18,6%), а також інформації та телекомунікацій (16,3%). Щодо напрямів інноваційної діяльності підприємств України, то майже три чверті підприємств із технологічними інноваціями придбали машини, обладнання та програмне забезпечення для виробництва нових або значно поліпшених продуктів та послуг. Понад чверть із них здійснювали діяльність для запровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів та процесів, таку як техніко-економічне обґрунтування, тестування, розробка програмного забезпечення для поточних потреб, технічне оснащення, організація виробництва тощо (інше). Кожне п'яте підприємство проводило навчання та підготовку персоналу для розроблення і/або впровадження ними нових або значно вдосконалених продуктів і процесів [2].

Слід акцентувати увагу на те, що головними причинами гальмування інноваційного розвитку вітчизняних підприємств є недостатність фінансового забезпечення та неефективне використання наявного наукового потенціалу. Так, в нинішніх умовах господарювання близько 80% підприємств відчувають нестачу власних коштів, а покриття витрат на інновації за рахунок державного бюджету складає лише 2,6% від загального обсягу фінансування. За оцінками експертів науковий потенціал країни використовується тільки на 5%, при тому, що українські науковці запатентували велику кількість інноваційних продуктів, які можуть з легкістю конкурувати на світовому ринку.

З метою підвищення конкурентоспроможності підприємства за рахунок інноваційного забезпечення, необхідно активізувати реалізацію державних та регіональних програм реформування політики в інноваційній сфері, ефективніше використовувати наявні власні фінансові ресурси для проведення інноваційних напрямків діяльності, підвищувати кваліфікацію працівників, здійснювати пошук партнерів по співпраці, налагоджувати зв'язки науки та виробництва, підвищувати інноваційну привабливість підприємств і країни загалом.

Підприємство, яке навіть не має абсолютних переваг, за рахунок інноваційного розвитку може отримати переваги, які оцінить споживач, що забезпечить вигреш у конкурентній боротьбі у формі збільшення обсягу продажу як в натуральному, так і вартісному вимірах [3]. Таким чином інноваційне забезпечення діяльності підприємства є однією з найголовніших умов підвищення конкурентоспроможності. Стратегічна спрямованість інновацій дозволяє підвищити продуктивність виробництва, тому потрібно постійно контролювати інноваційне забезпечення задля вдосконалення та розвитку діяльності вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015–2019 роки: затверджено Розпорядженням КМУ № 575-р від 04.06.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/575-2015-%D1%80>. – Заголовок з екрана.
2. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2012-2014 років (за міжнародною методологією) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Жамойда А.А. Природа сравнительных конкурентных преимуществ и их преобразование в конкурентные преимущества / А.А. Жамойда // Вісник ДонНУЕТ. – 2007. – № 4.

Макарчук А.С., студентка гр. ФК-121

Наук. керівник – к. е. н., доцент Панченко О.І.

Чернігівський національний технологічний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ТА БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Страхові компанії та банківські установи, займаючи провідні позиції по величині активів, є основними постачальниками позикового капіталу та грошових коштів для довгострокових інвестиційних капіталовкладень. Клієнтами цих фінансових установ є велика кількість юридичних і фізичних осіб, які залежать від успішної їх діяльності та взаємодії між ними. Однак, на фоні економічної та політичної нестабільності, зниження попиту на банківські та страхові послуги, а також погіршення інвестиційного клімату в Україні, спостерігається істотне зменшення активності спільної діяльності банків і страхових компаній. Тому, враховуючи значний вплив цих суб'єктів фінансового ринку на фінансову стійкість суб'єктів господарювання та домогосподарств, необхідно застосовувати більш гнучкий та нестандартний підхід до вироблення стратегії розвитку даних видів бізнесу та поглиблення професійної взаємодії [1].

Взаємодія банків і страхових компаній як спеціалізованих фінансових посередників реалізується на засадах взаємного обслуговування, а вибір контрагента відбувається на конкурентних засадах з урахуванням запропонованих умов фінансового обслуговування. За такої форми співпраці страхові компанії, здійснюючи свою діяльність, надають послуги банківським установам у сфері страхування банківських ризиків, а також ризиків клієнтів банку, заставленого майна тощо. Іншим аспектом взаємного обслуговування є

надання класичних банківських послуг страховим компаніям, наприклад, розрахунково-касове обслуговування, зарплатні проекти та ін. Важливим аспектом співпраці банківських і страхових установ є розміщення страхових резервів. Зацікавленість у цьому з боку банку пояснюється тим, що розміщені страхові резерви є важливим джерелом фінансових ресурсів, особливо для здійснення довгострокового кредитування. Усі форми співпраці між банком і страховою компанією оформлюються окремими угодами [2].

Усе більш актуальною стає співпраця банківських і страхових структур у сфері обміну та розширення клієнтських баз. Особливого значення в роботі підрозділів клієнтського сервісу набуває обізнаність банків про діяльність конкурентів, про потреби та переваги клієнтів. Страхова компанія, що має розгалужену філіальну мережу може надати інформацію про потенційного клієнта або позичальника, який розташований у віддаленому регіоні, що є дуже важливо для банківських структур для мінімізації фінансових ризиків.

Серед головних мотивів до більш тісної взаємодії між страховиками та банківськими установами є розміщення тимчасово вільних коштів, оскільки навіть при розміщенні невеликої суми коштів, страхувальник отримує доступ до основної клієнтської бази банку та має рекомендації фінансово-кредитної установи при виборі клієнтом страхової компанії [3].

Як свідчать численні дослідження, головними причинами підвищеної взаємної зацікавленості страхових компаній та банків є:

- ✓ проникнення на нові ринки та забезпечення ефективного використання філіальної системи;
- ✓ можливість значно розширити клієнтську базу та обмін інформацією;
- ✓ необхідність акумулювати всі грошові потоки в одній системі;
- ✓ диверсифікація капіталу та доходу, підвищення норми прибутковості інвестиційних ресурсів;
- ✓ можливість надання повного спектра банківських і страхових послуг.

Проте, крім зазначених переваг, інтеграція банків і страхових компаній має й недоліки, головним із яких є монополізація фінансового ринку. Недоліком для страховиків є і те, що вимоги банків до співпраці зі страховиками залишаються дуже високими, банк не буде працювати зі страховою компанією якщо:

- ✓ від Служби безпеки банку отримана негативна оцінка ділової репутації страховика;
- ✓ страхова компанія на ринку страхових послуг працює менше ніж 3 роки;
- ✓ страхова компанія не має широкої регіональної мережі або не охоплює регіони в яких представлений банк;
- ✓ зниження активів страхової компанії за останній рік склало більше ніж 50% [4].

Банки отримують унікальну можливість збільшити прибутковість своєї діяльності за рахунок надання страхових послуг своїм клієнтам. У межах співпраці зі страховиком банк отримує:

- ✓ комісійну винагороду;

- ✓ доступ до страхових резервів страхової компанії, шляхом відкриття страховою компанією депозитного рахунку;

- ✓ доходи від використання фінансових ресурсів.

Співпраця зі страховою компанією також дозволяє банку мінімізувати власні ризики, зокрема кредитні, шляхом страхування предмету застави, життя позичальника, ризику непогашення або невчасного погашення кредиту, відповідальності позичальника за непогашення або невчасне погашення кредиту тощо. Розширення асортименту послуг надає також можливість підвищити продуктивність праці та професійні знання співробітників банку [5].

Взаємодія страховиків і банків несе й певні ризики, пов'язані з організацією їх співробітництва у формі фінансового об'єднання (холдингу), а саме:

- ✓ ризик того, що проблеми від дочірньої або асоційованої компанії передадуться головній;

- ✓ ризик подвійного врахування капіталу, оскільки це призводить до викривлення стану платоспроможності фінансових установ;

- ✓ ризик створення непрозорої організаційної структури, оскільки ускладнюються відповідні регулюючі процедури та оцінка реальних небезпек діяльності таких об'єднань;

- ✓ ризик виникнення додаткових витрат, пов'язаних з інтеграцією в банківську інформаційну мережу, навчанням персоналу банківської установи основам продажу страхових продуктів тощо;

- ✓ ризик конфліктів інтересів, що є результатом вибору серед кількох варіантів. Конфлікти інтересів можуть виникнути в результаті прийняття на себе банківською установою – материнською компанією, значних кредитних ризиків, які негативно впливають на платоспроможність страховика як дочірнього підприємства. Для подолання таких ризиків необхідно запровадити чіткий розподіл функцій страховика і банку, а також встановити етичні норми поведінки та закріпити їх в корпоративному кодексі;

- ✓ ризик зниження якості наданих послуг може виникнути через недостатню контрольованість деяких сфер діяльності [6].

Результати аналізу особливостей регулювання взаємодії між банками і страховими компаніями у різних країнах, дозволяють зробити висновок, що основними факторами розвитку співпраці між банками і страховими компаніями є лібералізація регулювання діяльності фінансових посередників. Пряме виробництво страхових послуг банками є забороненим у більшості держав, а діяльність страхових компаній у сфері виробництва банківських продуктів суворо обмежується, а в таких країнах, як Австралія, Канада, Корея, Словаччина, Угорщина і Чехія, взагалі забороняється.

Продаж страхових послуг банкам дозволено у переважній більшості країни, але такі операції обмежуються в Греції, Канаді, Мексиці, Португалії, США і є забороненими в Кореї і Японії. Страховим компаніям надано дозвіл на продаж банківських послуг у значно меншій кількості країн: Австралії, Великій Британії, Данії, Іспанії, Італії, Угорщині, Швеції і Швейцарії. Заборона на продаж банківських продуктів страховими компаніями діє в Кореї, Мексиці, Словаччині і

Чехії. У інших країнах така діяльність страхових компаній є можливою, але обмежується за різними параметрами.

В європейських країнах витрати страхових компаній на продаж інтегрованих продуктів на 50-70% нижче, ніж на реалізацію страхових послуг традиційними каналами. Продажі страхових продуктів через банківську філіальну мережу можуть у 3-5 разів перевищували продажі через страхову агентську мережу [7].

Правила співпраці комерційних банків і страхових компаній в Україні, припускають, що банк зможе встановлювати вимоги до страховика, проте умови повинні бути однаковими для всіх компаній. При цьому банк повинен пропонувати позичальникам на вибір не менше п'яти ризикових страховиків і двох компаній зі страхування життя.

Перевірка страховика на відповідність вимогам банку (акредитація), проводиться на підставі: величини статутного фонду страхової компанії, обсягів зібраних премій, резервів, досвіду роботи на ринку, а також розгалуженості регіональної мережі. Важливим і цікавим моментом є те, що банк не зможе вимагати обов'язкового розміщення страховою компанією депозиту для отримання акредитації, а страховик здійснить страхове відшкодування у розмірі дійсної вартості застрахованого майна (за вирахуванням вартості залишків), якщо йому було завдано збитків на суму 60 % і більше від його вартості. Взаємодія банків і страховиків, відображається все частішим вливанням банківського капіталу в страховий бізнес, внаслідок чого банки стають власниками найбільших українських страховиків, що дає можливість банку розширити свій асортимент послуг, перекласти частину власних ризиків, залучати додаткові ресурси [8].

Таким чином, однією із найперспективніших форм інтеграції можна вважати стратегічні альянси банківських установ та страхових організацій. Це зумовлено наявністю у них великих обсягів довгострокових капіталів, потребою ефективного їх використання та об'єктивною необхідністю диверсифікації діяльності й підвищення рентабельності операцій. Причому, саме страхові компанії є основними учасниками стратегічних альянсів у світі. Це обумовлено, перш за все, наявністю у них великих обсягів довгострокових капіталів, потребою ефективного їх використання та об'єктивною необхідністю диверсифікації діяльності і підвищення рентабельності операцій.

Список використаних джерел:

1. Золотарьова Т.С., Шпунарська М.В. Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, 3.Гришнова О. А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Підручник / О. І. Гришнова. - К.: Знання, 2006. - 559с. 4.Харламова Г. О. Дослідження впливу прямого іноземного інвестування на рівень розвитку людського капіталу приймаючої країни / Г. О. Харламова // Актуальні проблеми економіки. - 2008. - № 2. - С. 172 - 183.
2. І. В. Сало, доктор економічних наук, професор, ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ" Інтеграційні процеси на фінансовому ринку України [Текст] : монографія / за заг. редакцією д-ра екон. наук А. О. Єпіфанова, І-73 д-ра екон. наук І. О. Школьник і д-ра екон. наук Ф. Павелки ; [А. О. Єпіфанов, І. О. Школьник, Ф. Павелка та ін.]. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2012. – 258 с.
3. Навроцький, С.А. Взаємодія страхових компаній і банків [Текст]/С.А.Навроцький//Вісник НБУ. – 2007. - №4. – С. 259-264.
4. Зубарев В. Банк і страхування: «за» і «проти» [Текст] // Вісник НБУ. – 2004. – Листопад. – с.32-38.
5. Аванесова Н.Е. Визначення переваг та недоліків співпраці банку та страхової компанії в формі bancassurance з точки зору зацікавлених сторін/ Н.Е.Аванесова, О.В. Марченко // Інноваційний розвиток

економіки України: Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук / Наукова організація «Перспектива». – Дніпропетровськ: «Гельветика», 2013. – С.7-10.

6. Фрост С. М. Настольная книга банковского аналитика: деньги, риски и профессиональные приемы : пер. с англ.; под науч. ред. М. В. Рудя. - Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2006. - 672 с.

7. Кремень В.М. Особливості використання концепції «bancas-surance» у діяльності фінансових конгломератів [Текст] / В.М. Кремень // Економічний простір: збірник наукових праць. № 20/1. — Дніпропетровськ : ПДАБА, 2008. — С. 99—107.

8. Енциклопедія банківської справи України / за ред. С. Стельмаха. — К.: Молодь, Ін Юре, 2001. — 680 с.

Малоок І.А., студентка гр. ФК-13-3

Науковий керівник – Заволока Л.О., старший викладач

Університет митної справи та фінансів (м. Дніпропетровськ)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Страховання життя має велике соціально-політичне значення, оскільки поєднує в собі можливість для громадян одержати страховий захист від ризиків, що існують, та накопичити кошти, спрямовуючи їх на заощадження, а не на споживання [5]. Перевагою при наданні послуг зі страхування життя для суспільства в цілому є сприяння зменшенню соціальної напруги та навантаження на бюджетну систему країни [6]. Однак в Україні незначний попит потенційних споживачів на даний страховий продукт. Тому виникає необхідність виявлення проблем, що існують на вітчизняному ринку страхування життя.

Згідно з Законом України «Про страхування» під страхуванням життя розуміють вид особистого страхування який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку [1].

Страховання життя відрізняється від ризикових видів страхування певними особливостями: страхування життя дає змогу отримати застрахованим особам чи їхнім сім'ям матеріальну допомогу у вигляді грошової компенсації й не передбачає відшкодування заподіяних матеріальних збитків; договори страхування життя мають накопичувальний характер; страховик, який концентрує страхові внески протягом тривалого часу, щоб зацікавити страховальника в укладанні угоди, включає до розрахунку страхового тарифу і гарантовану страховальнику доходність, причиною появи якої є прибуток від інвестиційної діяльності страховика [6].

Головними проблемами розвитку ринку страхування життя в Україні є: високий рівень недовіри до страхових компаній громадян через невдалий досвід та непоінформованість останніх про можливість заощадження коштів та захищеність їх від несприятливих випадків (втрати здоров'я та доходу) в майбутньому; нестійкість національної валюти, інфляції, низький рівень доходів при значних обсягах споживчих витрат населення та політична нестабільність [2].

Сучасний стан ринку страхування життя в Україні можна охарактеризувати наступними показниками: кількість страхових компаній «life» за 9 місяців 2015 р. порівняно з аналогічним періодом 2014 р. зменшилася на 8 СК; валові страхові премії при страхуванні життя за 9 місяців 2015 р. становили 1 503,3 млн. грн., що на 0,2% більше, ніж за 9 місяців 2014 р. (станом на 30.09.2014 – 1 500,1 млн. грн.); протягом 9 місяців 2015 р. застраховано 1 013 124 фізичні особи, що на 41,2% або на 295 806 осіб більше проти відповідного періоду 2014 р. (за 9 місяців 2014 р. застраховано 717 318 фізичних осіб); обсяг валових страхових виплат із страхування життя станом на 30.09.2015 становив 375,6 млн. грн., що в 2,6 рази більше в порівнянні з відповідним періодом 2014 р. (станом на 30.09.2014 – 147,1 млн. грн.) [3].

Важливим чинником для розвитку страхування життя є рівень життя і заробітної плати населення. Формування добровільного ринку страхування життя в розвинутих країнах почався із заробітної платні на рівні \$500 на місяць. Якщо середньомісячна зарплата громадян становить менше зазначеної суми, то масового страхування життя не відбуватиметься. В Україні цей показник не досяг навіть \$200 [5].

Отже, становлення ринку страхування життя в нашій країні та подальший його успішний розвиток залежить від: розширення переліку страхових послуг, підвищення їхньої конкурентоспроможності, удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності відповідних компаній та подальшої інтеграції України у міжнародні структури, співвідношення між обов'язковим і добровільним страхуванням, залучення ринку страхування життя до вирішення найважливіших питань соціального страхування [4].

Таким чином, враховуючи те, що страхування життя в Україні може стати інструментом соціального захисту та потужним засобом нагромадження коштів для інвестування в народне господарство, створення умов для його активного розвитку є важливою складовою політикою держави.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування» // Відомості Верховної Ради. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
2. Копитіна І.В. Страхування життя в Україні: аналітичний огляд і перспективи розвитку / І.В. Копитіна, В.М. Яценко // Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки. – 2014. – №5.2(101). – С. 41-46. 3. Підсумки діяльності страхових компаній за 9 місяців 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com>.
4. Радецька О.О. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та перспективи розвитку / О.О. Радецька // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2009. – №6. – С. 222-224.
5. Пономарьова О.Б., Красільнікова Ю.С. Страхування життя як форма здійснення заощаджень / О.Б. Пономарьова, Ю. О. Красільнікова // Регіональна економіка та управління. – 2015. – №2(05). – С.128-131.
6. Стецюк Т.І. Сутність страхування життя: значення, функції, ризики / Т.І. Стецюк // Наука й економіка. Загальні проблеми економіки. – 2015. – №1(37). – С. 154-160.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ

В умовах спаду економіки все більшої сили набуває протидія легалізації доходів, тобто зростання тіньового сектору, що у свою чергу спричинює ряд суттєвих труднощів, пов'язаних з формуванням та розподілом бюджету, дисбалансу податкового тягаря та загалом може становити небезпеку національного характеру. Банківські інституції приймають чи не найбільше значення у фінансових потоках держави, тому питання ефективності функціонування системи фінансового моніторингу в банківських установах є досить важливим та актуальним. Фундаментом у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом у банківській сфері є нормативно-правова база[1]:

- Положення про здійснення банками фінансового моніторингу;
- Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму»;
- Закон України «Про банки і банківську діяльність»;
- Кримінальний кодекс України;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення.

З метою запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом постановою Правління Національного банку України від 14.05.2003 №189 затверджене Положення про здійснення банками фінансового моніторингу [2], яке встановлює вимоги Національного банку України щодо порядку:

- детермінація фінансових операцій які потенційно можуть стосуватися фінансування тероризму;
- класифікація клієнтів банку відповідно до визначених класів ризику;
- надання інформації державній службі фінансового моніторингу України банківськими установами;
- управління ризиками легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму;
- поновлення або зупинення фінансових операцій та виконання рішень державної служби фінансового моніторингу України;
- звільнення або призначення відповідального співробітника банку.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»[3] надалі Закон, фінансовий моніторинг – це сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу. Первинний фінансовий моніторинг мають проводити організації, що займаються фінансовими операціями, основними учасниками

первинного моніторингу виступають комерційні банки, кредитні спілки, страхові організації, професійні учасники фондового ринку, платіжна організація, товарні біржі, оператори поштового зв'язку. Суб'єктами державного фінансового моніторингу є Національний банк України та Державна служба фінансового моніторингу України. До функцій Нацбанку належить здійснення державного регулювання та нагляд у сфері запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, основними завданнями Державної служби фінансового моніторингу є збір, обробка, аналіз та систематизація інформації про операції пов'язані з легалізацією доходів та передача цієї інформації правоохоронним органам за умов наявності достатньої кількості доказів, що свідчать про незаконність фінансової операції. Відповідно до Закону, суб'єкти первинного фінансового моніторингу повинні надавати Державній службі фінансового моніторингу інформацію про:

- фінансові операції, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу у день проведення операції, але не пізніше 10 робочих днів з моменту виявлення операції, якщо є достатні докази вважати, що операція пов'язана з легалізацією доходів одержаних злочинним шляхом;

- фінансові операції, що мають відношення до фінансування тероризму в день виявлення таких операцій, також необхідно інформувати відповідні правоохоронні органи;

- фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу протягом трьох робочих днів з моменту реєстрації [3].

Розглянемо операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, згідно Закону, до них належать операції, якщо сума на яку вони здійснюються дорівнює чи перевищує 150 000 грн (для віртуального казино 30000 грн) або еквівалент в іноземній валюті та мають одну або декілька наступних ознак:

- переказ або надходження коштів з анонімного рахунку з-за кордону, або якщо хоча б одна сторона операції має рахунок зареєстрований в офшорній зоні;

- купівля-продаж за готівку платіжних засобів;

- зарахування або переказ коштів особами, що знаходяться на території країн, які не виконують рекомендації міжнародних організацій щодо боротьби з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом;

- фінансові операції з готівкою;

- зарахування або списання коштів з рахунку юридичної особи або фізичної особи – підприємця, якщо строк діяльності не перевищує трьох місяців або якщо операції по цьому рахунку не здійснювались з дня його відкриття;

- переказ коштів за кордон за договорами, що не передбачають фактичного постачання товару на митну територію України;

- обмін банкнот одного номіналу на банкноти іншого номіналу;

- перерахування або отримання коштів неприбутковою організацією;

- проведення страхової виплати або одержання страхового платежу;

- надання кредитних коштів особі, яка є членом небанківської кредитної установи в той самий день два або більше разів;

- фінансові операції щодо осіб, відносно яких встановлено високий ризик [3].

Згідно рекомендації Держслужби фінансового моніторингу України для суб'єктів первинного фінансового моніторингу щодо ризиків, пов'язаних з фінансуванням тероризму на території України, особливу увагу слід приділяти до клієнтів:

- неприбуткових, релігійних та благодійних організацій заснованих як в Україні так і за кордоном, що діють на території України;
- публічних діячів, що мають владні повноваження на території України;
- резидентів країни, що підтримують терористичну діяльність;
- які проводять операції виключно через представника, що діє за довіреністю;
- які для здійснення операцій використовують електронні платіжні системи, системи переказів коштів, які унеможливають повну ідентифікацію клієнтів;
- які не надають повну інформацію відповідно до внутрішніх вимог банку, або щодо яких існує сумнів у достовірності наданої інформації [4].

Всі клієнти банку групуються за ступенем ризиковості: низький, середній та високий. Вразі виявлення клієнтів банку з високим ризиком, відбувається поглиблене вивчення та повна ідентифікація як особи так і перевірка фінансових операцій, що здійснюються цією особою для повного уявлення характеру діяльності, у разі виникнення аргументованих підозр щодо клієнта банку відбувається посилення фінансовий моніторинг за всіма операціями та діяльністю цього клієнта.

На сьогоднішній день система фінансового моніторингу банків України має суттєву законодавчу базу, де досить детально описуються повноваження, права та обов'язки суб'єктів фінансового моніторингу як на первинному так і на державному рівні, проте поряд з деталізацією схеми роботи уповноважених органів існує певна неузгодженість дій, також надзвичайно важливе значення має миттєвість дій суб'єктів фінансового моніторингу на всіх етапах роботи, оскільки якщо мова йде про фінансування терористичних дій то від цього можуть залежати життя. Важливим аспектом є прийняття до уваги міжнародних постанов щодо боротьби з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму, таким чином можна досягнути інтеграції системи фінансового моніторингу банків України із провідними світовими системами. Оскільки транзакції банків розташованих у різних кутках планети відбуваються майже миттєво, ці заходи дали б змогу збільшити ефективність та підвищити швидкість реагування органів моніторингу.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=74279&cat_id=36217
2. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0417500-15>
3. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1702-18/page>
4. Державна служба фінансового моніторингу України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.sdfm.gov.ua/index.php?lang=ru>

РИНОК АВТОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Автострахування є одним із найпоширеніших видів страхування, оскільки у зв'язку зі значним зростанням ДТП на дорогах України з полісом водій відчуває себе більш захищеним. За даними статистики, показник тяжкості наслідків автотранспортних аварій (кількість загиблих на 100 потерпілих) в Україні становить 13, що в 7-10 разів вище, ніж в інших країнах Європи. Так, протягом 2015 року сталося понад 130 тис. автоаварій, які тягнуть за собою пошкодження транспортних засобів, дорожніх споруд, будівель тощо, а також завдають матеріальної та моральної шкоди.

Ринок автострахування включає окремі види страхування, такі як страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за внутрішніми договорами (ОСЦПВ) та за міжнародними договорами («Зелена картка»), і страхування безпосередньо самих наземних транспортних засобів від ризиків випадкового чи умисного їх пошкодження або знищення (КАСКО). При цьому відповідно до законодавства України, якщо КАСКО є виключно добровільною формою страхування, то «автоцивілка» належить як до обов'язкової форми страхування, так і до добровільної – за договором добровільної «автоцивілки» автовласники можуть збільшити суму страхової виплати у порівнянні з сумою, встановленою договором обов'язкового страхування. [1]

Вагомим внеском у розвиток страхового ринку та становлення транспортного страхування стали дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених: Томіліна В., Самохвалова О., Казакова А., Шахова В., Медведєва А., Міллермана А., Юлдашева Р., Балабанова І., Ручкіної В., Базилевича В., Дьячкової Ю., Пікус Р., Осадця С. та інших. Проте недостатньо дослідженими залишаються питання функціонування ринку автотранспортного страхування та проблеми його розвитку в сучасних умовах.

Проведений аналіз ринку авто страхування України показав, що найбільшу вагу у структурі страхування наземного транспорту займає добровільне страхування КАСКО. Відповідно динаміку страхових премій по даних видах страхування представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка валових страхових премій від страхування наземного транспорту, млн. грн. [2]

	2010	2011	2012	2013	2014
КАСКО	3 660,67	3 543,2	3 499,29	3 735,22	3 410,72
«Автоцивілка»	1 776,26	2 310,28	2 405,15	2 505,77	2 554,82
«Зелена карта»	285,16	299,57	347, 51	428,34	594, 43
ВСЬОГО	5058,98	4332,25	5938,21	5982,23	5947,47

Як засвідчують статистичні дані, спостерігається тенденція до зменшення страхових премій по страхуванню КАСКО, крім 2013 року в якому відбулося зростання на 6,7% порівняно з 2012 роком та одночасно їх збільшення по страхуванню цивільно-правової відповідальності засобів наземного транспорту.

Зменшення обсягів страхових премій по страхуванню КАСКО значним чином було зумовлене зниженням обсягів автокредитування, яке спостерігалось на вітчизняному ринку, загальним спадом обсягу кількості проданих нових автомобілів в Україні, оскільки за умовами більшості страхових компаній автомобіль може бути застрахований, якщо його вік не перевищує 5 років, а також істотне зростання цін на паливно-мастильні матеріали.

Стійке зростання страхових премій спостерігається за міжнародними договорами автоцивілки «Зелена карта», що пояснюється збільшенням вартості полісу, девальвацією національної валюти та активізацією перетину державного кордону.

Зростання обсягу премій по страхуванню цивільно-правової відповідальності власників наземного транспорту пов'язано з тим, що даний вид страхування є обов'язковим, а тому поки обсяги продажу нових автомобілів будуть перевищувати обсяги вилучених з обігу авто, страхові премії по даному виду страхування будуть постійно збільшуватися. Це пов'язано із збільшенням об'єктів страхування. Для України також дуже актуальним є те, що автомобілі майже не вилучаються з обороту, тобто вони функціонують десятками років. Варто зазначити, що середній термін експлуатації автомобіля в Європі 5-7 років, в той час як в Україні цей показник є значно вищим.

Динаміку страхових виплат по страхуванню наземного транспорту представлено у таблиці 2.

Таблиця 2

Динаміка страхових виплат по страхуванню наземного транспорту, млн. грн. [2]

	2010	2011	2012	2013	2014
КАСКО	1 776,18	1 382,4	1 476,78	1 547,49	1 689,17
«Автоцивілка»	759,02	916,81	953,8	960,93	987,92
«Зелена карта»	90,72	99,19	85,83	100,65	196,77
ВСЬОГО	2538,17	2345,82	2407,51	2559,57	2744,12

З таблиці 2 видно, що страхові виплати за всіма видами страхування постійно зростали. Так у 2014 році сума валових виплат по страхуванню КАСКО склала 1689,17 млн. грн. що на 9,2% більше ніж у 2013 році. По авто цивільному страхуванні темп росту виплат у 2013 році склав 101,8%, а по зеленій картці – 195,5%.

Розглядаючи місце автострахування на страховому ринку України, слід відзначити, що даний вид страхування займає близько третини страхового ринку України по обсягах страхових премій та близько половини – по страхових виплатах.

Лідерами на ринку автострахування є такі компанії як Оранта, АХА Страхування, Провідна, УНІКА, РЗУ Україна, ПРОСТО-страхування, ІНГО-Україна, Княжа та інші. Зокрема, частка автострахування у їх портфелі складає

більше 50% (наприклад, у структурі портфеля страхової компанії «РЗУ Україна» частка автотранспортного страхування становила 54 %, а у портфелі страхової компанії «ПРОСТО-страхування» - 76,1%) [5].

Незважаючи на певні позитивні тенденції в сфері автострахування існує ряд проблем, які потребують вирішення. Так, серед проблем, які характеризують функціонування ринку автострахування можна зазначити такі як демпінг, завищені комісійні платежі винагороди, особливо за продажами через агентські мережі, що складають не менше 50%, зменшення попиту на послуги автострахування з боку потенційних страхувальників, погіршення загального стану платоспроможності страховиків, недосконалість законодавчого регулювання. Також варто відзначити, що вітчизняний ринок автострахування характеризується значним рівнем шахрайств як з боку страхових агентів, страхових компаній та клієнтів, так і іноземних груп страхових шахраїв (у випадку міжнародного автострахування). Страхова статистика в Україні щодо шахрайства не ведеться, проте, за різними даними, збиток страхових компаній від дій шахраїв складає 10-15%, а в деяких компаніях - до 25 % від загальної суми страхового відшкодування [3].

Перспективним напрямком розвитку ринку автострахування є електронне страхування, яке є дуже популярним в Європі та США. Наприклад, у Великобританії, де вперше технологія Інтернет-продажу була впроваджена у 2000 році, реалізація полісів з автотранспортного страхування через Інтернет складає близько 33%. У США через Інтернет купується 72% полісів автострахування. Оскільки Україна входить до п'ятірки лідерів споживання ІТ, і сучасна робота непередбачена без застосування комп'ютерної техніки, це не може не дати позитивних результатів. Зараз ми все більше навчилися купувати через мережі Internet, а це свідчить про довіру до цього сегменту [4].

Розвиватися в даному напрямку спонукає європейський вектор направленості нашої держави. Впровадження нових страхових продуктів допоможе багатьом компаніям залишитися на ринку у складний період нестабільності економіки, оволодіти новими якістьми послуг, зробити розрахунок простим, гнучким, привабливим, прозорим і зрозумілим для будь-якого рівня споживача за кваліфікаційним досвідом у цій галузі.

Список використаних джерел:

1. Бабчук А. Проблеми і перспектив автострахування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf-cv.at.ua/forum/44-356-1>
2. Офіційний сайт Національної комісії , що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>
3. Приказюк Н. Нові вектори розвитку автотранспортного страхування в Україні / Н. Приказюк, Т. Моташко // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2015. - № 168.
4. Бабенко-Левада, В. Г. Проце сполучу оптимальних умов трансформації страхового ринку в умовах фінансової нестабільності / В. Г. Бабенко-Левада // Ефективна економіка. – 2015. - № 3.
5. Рейтинг страхових компаній України УНІИ "Права и экономических исследований" // журнал "InsuranceTop" [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://forinsurer.com/ratings/nonlife/>

СТРАХУВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

На сьогодні існує безліч причин виникнення кредитного ризику. Найпоширенішими з них є нестійкий фінансовий стан позичальника, некваліфіковане керівництво, недосвідченість працівників, що приймають рішення про надання кредиту тощо. В той же час у науковому світі розглядаються ефективні та доцільні способи захисту кредиторів від ризику неплатоспроможності їх боржників. Кредитор може поглибити вивчення та оцінку платоспроможності боржника, посилити контроль за його фінансово-господарською діяльністю[9].

Сучасний стан управління кредитним ризиком банку визначається Методичними рекомендаціями щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України [7], Методичними рекомендаціями щодо планування в банках України заходів на випадок виникнення непередбачених обставин [8], Методичними вказівками з інспектування банків «Система оцінки ризиків» [6].

Кожен науковець має своє бачення визначення поняття кредитного ризику, наприклад, Гарська Т.П., зазначає, що кредитний ризик – це нездатність чи небажання позичальника діяти у відповідності із умовами кредитного договору [2, с. 35].

Каракулова І.С. визначає кредитний ризик як ризик, який виникає у комерційного банку при здійсненні ними активних операцій і зумовлений невиконанням позичальником своїх зобов'язань щодо кредитора, що виникає через неспроможність позичальника, який узяв на себе зобов'язання повернення отриманого кредиту і сплати відсотків за користування ним [4, с. 32].

Кондрат І.Ю., Черкасова О.В., Шандра Я.Р. вважають, що ризик – це ймовірність того, що вартість частини активів банку, особливо кредитів, зменшиться або буде зведена до нуля [5, с. 24]. Як ми можемо бачити, єдине розуміння поняття кредитного ризику відсутнє.

Законом України про страхування передбачено два види страхування кредитних ризиків: страхування кредитів (у тому числі страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту) і страхування виданих та прийнятих гарантії [1].

Страхування як засіб забезпечення кредитів безумовно вимагає залучення у правові відносини, що виникають з кредитної угоди, третьої особи. А це в свою чергу означає, з одного боку, суб'єктивний розподіл ризиків, з другого, – відомі труднощі при пошуках необхідної страхової компанії, а з третього, – в ряді випадків серйозне подорожчання кредиту за рахунок необхідності сплачувати страхові платежі[9].

Страхування кредитних ризиків зазвичай покриває ризики або збитки в разі дефолту позичальника, викликані неможливістю і (або) небажанням позичальника виконувати зобов'язання по погашенню кредиту. До причин ризиків дефолту позичальників відносяться місцевий (регіональний) спад економіки, ризики по

кредитних інструментах і деякі види економічних катастроф, які призводять до дефолтів позичальників. В умовах регіонального спаду економіки позичальники можуть втратити роботу і, як наслідок, будуть не в змозі виконувати свої зобов'язання по кредитах.

Частка простроченої кредитної заборгованості (без урахування неплатоспроможних банків) в Україні в січні–лютому 2016 року зросла на 1,6 процентних пункти – до 23,7% суми наданих кредитів, а частка іноземного капіталу в сукупному статутному капіталі банків майже не змінилася і склала 43,2% (43,3% на 1 січня 2016 року) [10].

З метою зниження кредитних ризиків комерційні банки використовують різноманітні прийоми та заходи захисту від кредитного ризику (рис. 1).

Шляхи захисту від кредитного ризику [3]

Внутрішні	Зовнішні
<ul style="list-style-type: none"> • Види і режими здійснення кредитних операцій • Аналіз кредитоспроможності позичальника • Формування резервів • Лімітування • Диверсифікація форм і термінів надання кредитів • Моніторинг повернення кредитів • Вимога гарантій, застави 	<ul style="list-style-type: none"> • Лімітування, згідно із нормативними актами НБУ • Створення резервів, згідно із нормативними актами НБУ • Гарантія • Порука • Застава • Страхування • Розподіл ризиків

Рис. 1. Способи захисту і зниження ступеня кредитного ризику

Особливість перелічених методів полягає у необхідності їх послідовного застосування, оскільки одночасно вони є етапами процесу кредитування. Якщо на кожному етапі перед кредитним працівником поставлено завдання мінімізації кредитного ризику, то правомірно розглядати етапи процесу кредитування як методи управління ризиком окремої позички.

Таким чином, на порядку денному в галузі страхування кредитних ризиків є такі невіршені питання:

- зміцнення фінансового стану та статусу страхових компаній;
- підвищення їх відповідальності при ухиленні від виплати відшкодування при настанні страхового випадку – неповернення кредиту клієнтом;
- розробка нових методів і форм страхування кредитів. Страхова компанія повинна укладати договір з клієнтом тільки з приводу можливого страхового випадку (наприклад, аварії з вантажем, придбаним за рахунок кредиту), а не брати на себе виробничий ризик банку (неправильне визначення платоспроможності позичальника);
- поступова трансформація страхування предметів застави в страхування кредитів, виданих під заставу та інші [11].

Страхування – це ефективна система зменшення впливу кредитних ризиків у банківській діяльності. Останнє не одержало необхідного розвитку через нерозвиненість та неповноту законодавчої бази регулювання кредитного

страхування. Проте, надалі страхування кредитних ризиків, очевидно, розвиватиметься не лише шляхом удосконалення діючих умов страхування, але й розширення видів страхування кредитних ризиків, особливо з огляду на розширенням факторингових операцій, операцій лізингу, форфейтингу та інших. Поєднання самострахування та страхування відзначається більшою стабільністю та захищеністю інтересів кредиторів, особливо це стосується спеціалізованих банків, в яких зосереджено значна кількість однотипних ризиків[5].

У банківській сфері сучасної ринкової економіки управління кредитними ризиками являє собою важливу частину кредитної політики комерційного банку. Проведення аналізу кредитного ризику відповідними органами банку дасть можливість оперативної отримати інформацію по ймовірних втратах за різними видами позик і відповідно дасть можливість своєчасно мінімізувати або усунути ризики.

Список використаних джерел:

1. Закон України про страхування від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 18, ст. 78.
2. Гарська Т. П. Страхування, як одна із форм забезпечення кредитів // Наукові праці Національного університету біоресурсів України. – 2011. – № 9. – С. 34-37.
3. Журавовська О.О. Шляхи мінімізації кредитних ризиків банківських установ [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://core.ac.uk/download/files/404/11826558.pdf>
4. Каракулова І. С. Перспективи розвитку системи страхування кредитів в Україні // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2010. – № 120. – С. 32-35.
5. Кондрат І.Ю., Черкасова О.В., Шандра Я.Р. Проблеми страхування кредитних ризиків на фінансовому ринку України // Наукові праці Національного університету «Львівська політехніка». – 2009. – № 5. – С. 24-26.
6. Методичні вказівки з інспектування банків „Система оцінки ризиків”: Постанова Правління Національного банку України № 104 від 15.03.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>
7. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 02.08.2004 р.№ 361 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04>
8. Методичні рекомендації щодо планування в банках України заходів на випадок виникнення непередбачених обставин: Постанова Правління Національного банку України від 08.09.2008 р. № 271 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0271500-08>
9. Романько Г.А., Страхування кредитних ризиків в Україні// Українська академія банківської справи. 2016. УДК 347.457 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/1/58.pdf>
10. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/control/uk/index>
11. Чайковський Я. І., Тиркало Р. І., Ліманський А. Страхування кредитного ризику комерційних банків // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2001. – №15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/public/02/11/26/124>

Морозов Д.В., магистрант 1 курса
 Научный руководитель – Башлакова О.С., к.э.н., доцент
Гомельский государственный университет им. Ф.Скорины
(г. Гомель, Республика Беларусь)

ОПТИМИЗАЦИЯ ДЕПОЗИТНОЙ ПОЛИТИКИ БАНКА

Поскольку депозиты представляют собой основной источник средств коммерческого банка, занимая не менее 60% пассивов, то депозитная политика представляет собой важнейший элемент стратегии управления банком в современных условиях.

Рассмотрим депозитную политику одного из ведущих банков Республики Беларусь – ОАО «Белагропромбанк». За реализацию депозитной политики в филиале ОАО «Белагропромбанк» – Гомельское областное управление отвечают 2 отдела: отдел клиентского менеджмента и отдел банковского обслуживания частных клиентов. Характерной особенностью депозитного рынка Республики Беларусь является сильная зависимость ставок по депозитам от темпов инфляции. В связи с этим сформировалась определённая специфика рынка депозитов и депозитной политики банков Республики Беларусь: в стране одни из самых высоких ставок по вкладам в мире. ОАО «Белагропромбанк» находится на втором месте среди банков Республики Беларусь по объёму депозитной базы по Гомельской области.

Данные таблицы 1 показывают, что филиал осуществляет взвешенную депозитную политику. Однако филиалу следует оптимизировать долю затрат на рубль привлечённых средств.

Таблица 1

Анализ основных критериев оценки эффективности депозитной политики банка

Критерии оценки эффективности депозитной политики	Результат
1	2
Содействие в процессе проведения депозитных операций получению банковской прибыли филиалом	Рост прибыли
Поддержание необходимого уровня банковской ликвидности	Показатели ликвидности филиала соответствуют нормативным значениям, несмотря на завышенные показатели мгновенной и текущей ликвидности
Обеспечение диверсификации субъектов депозитных операций и сочетание разных форм депозитов	Государство гарантирует сохранность вкладов физических лиц, а вот система страхования депозитов юридических лиц не развита в стране, это одно из перспективных направлений. Филиалом используются различные формы вкладов для обеспечения минимизации рисков для банка и его клиентов

Поддержание взаимосвязи и между депозитными операциями филиала и операциями по выдаче ссуд, и суммам и срокам депозитов и кредитных вложений	Для обеспечения нормального функционирования банку просто необходимо иметь взаимосвязь между активными и пассивными его операциями. Ставки и продукты по кредитам и депозитам подобраны так, чтобы максимально обеспечивать эффективность работы филиала
Минимизация свободных средств на депозитных счетах и проведение гибкой процентной политики	Специфика депозитного рынка Республики Беларусь не позволяет филиалу минимизировать средства на депозитных счетах и проводить гибкую процентную политику
Уменьшение процентных расходов по привлеченным ресурсам	Значение показателя эффективности привлеченных ресурсов снизилось, что свидетельствует об увеличении доли затрат на рубль привлеченных средств. Филиал пытается исправить эту ситуацию, оптимизируя статьи расходов

Продолжение таблицы 1

1	2
Развитие банковских услуг и повышение качества и культуры обслуживания клиентов	Филиал постоянно работает в данном направлении вводя новые продукты и услуги, учитывая специфику своих клиентов
Стабильность депозитной базы	Ввиду того, что филиал имеет постоянных клиентов, на его счетах образуется стабильный остаток денежных средств

Проведение научной обоснованной депозитной политики предполагает не только совершенствование действующей системы вкладов, но и создание специальной системы экономических стимулов, которые должны:

- побуждать предприятие, организации и население хранить свои текущие денежные доходы и накопления на тех или иных депозитных счетах;
- заинтересовывать банки в развитии различных видов вкладов, внедрении новых, более прогрессивных форм депозитных счетов.

Избыток ликвидности, сложившийся в банковской системе Республики Беларусь в настоящее время, создаёт существенную угрозу диспропорций между уровнем доходности депозитов, а значит и приростом потребления с одной стороны, и доходностью банковской системы, а значит и приростом предложения, с другой. Мировой опыт показывает, что такая диспропорция индуцирует кризис платёжеспособности в системообразующих банках в случае снижения процентных ставок. Принимая во внимание запретительный уровень процентных ставок в Республике Беларусь, многократно превышающий уровень рентабельности капитала и затрат, такое снижение представляется неизбежным. Будучи элиминирован мерами денежно-кредитной политики, кризис платёжеспособности банковской системы неизбежно вызывает галопирующую инфляцию из-за превышения спроса на товары и инвестиционные инструменты над их предложением. Поскольку при сложившемся уровне процентных ставок банки максимально используют спрос на кредитные ресурсы с традиционными формами по обеспечению возвратности кредитов, то единственным выходом из

создавшегося положения является вложение избыточной ликвидности в венчурные кредиты либо в различные формы участия в прибылях, реализуемые под проект или бизнес-план без залога, гарантий и поручительств. Следует отметить, что такие инновационные стартапы способны обеспечить требуемый уровень доходности в легальном секторе экономики в условиях высоких процентных ставок. Однако для того, чтобы избежать высокого уровня риска невозврата необеспеченных кредитов, необходимо использование высокоэффективных методик оценки эффективности планируемых инноваций. Методики оценки бизнес-планов достаточно хорошо проработаны в теории и на практике, однако любая из них не позволяет избежать высокой степени риска при выдаче венчурных кредитов, поскольку не решает проблемы прогнозирования потребительского спроса и поведения конкурентов. Поэтому применение методик анализа бизнес-планов должно быть дополнено в банковской практике анализом эффективности инновационной деятельности на всех уровнях, что, в совокупности, хотя и не позволяет решить проблему безрискового прогнозирования многофакторных явлений, однако позволяет определить звенья инновационной системы, которые наиболее эффективно способны осуществлять такое прогнозирование.

Таким образом, оптимизация депозитной политики банков Республики Беларусь лежит в сфере снижения избытка ликвидности до приемлемого уровня, обусловленного состоянием экономической динамики и её институциональной структурой.

Литература:

1. Будущее депозитного рынка / П.С. Васипов // Банковский вестник. – М., 2014., № 2. – С. 48 – 53.
2. Герасименко, Р. А Депозитная политика банков и факторы, влияющие на ее формирование / Р.А. Герасименко // Финансы, учет, банки. – 2011. – № 141 (17). – С. 141 – 150.
3. Депозитный бюллетень за 2013 год / Аналитическое обозрение Национального банка Республики Беларусь. – Минск. – 2014. – С. 57 – 60.

Ольховик Ю.П., студент групи ФК – 131
Науковий керівник – Кальченко О.М, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Тінізації економіки – одна з найгостріших проблем сучасності, вона є основою для корупції, криміналізації, хабарництва у політичній, економічній та соціальній сферах. В Україні спостерігається критичний рівень тіньової економіки. Дослідженням тіньового сектору економіки займалися такі вчені, як: З. Варналій, В. Мандибуря, О. Турчинов та ін.

Тіньова економіка – це економічна діяльність, яка не відображається суб'єктами підприємницької діяльності у звітах. Ця діяльність не контролюється державними органами і спрямована на отримання доходу шляхом порушення чинного законодавства, через що до державної скарбниці не надходять податкові

виплати. Тіньова економіка проявляється по-різному. Господарська діяльність, яка кваліфікується як злочин згідно з українським законодавством, також розглядається як тіньова економічна діяльність. Це може бути торгівля зброєю та наркотичними засобами, дії службових осіб у сфері управлінської діяльності з ознаками корупційних діянь тощо. Те, наскільки елементи цієї групи укорінюються в економіці країни, залежить від законодавчої бази та реалізації принципу верховенства права [2].

Нижче наведені результати досліджень "Барометру" світової корупції за 2015 рік. Організатором таких досліджень є компанія Transparency International. Згідно з даними, наведеними цією компанією, Україна набрала 46 балів зі 100 можливих, при цьому чим нижче бал, тим більш корумпована країна. Нижче викладені дані за 2015 рік щодо легкості ведення бізнесу в Україні. Країни, що брали участь у дослідженні, оцінювались за рівнем податкового навантаження, прозорістю регулювання ринку, за рівнем корупції та ін. Україна зайняла 83-тє місце серед 189 можливих. У країнах СНД спеціалістами Ради Європи виділяються 4 основні сфери кримінальної активності, які можуть бути джерелами нелегальних прибутків: ухилення від сплати податків, корупція, контрабанда та нелегальне маніпулювання процесом приватизації. За даними Міністерства економічного розвитку, показник рівня тіньової економіки у I кварталі 2015 року склав 47 % від рівня офіційного ВВП [1].

Поясненням таких великих обсягів тіньової економіки в Україні є наступні фактори:

- відсутність стабільного законодавства;
- високі податки і нерівномірне податкове навантаження та непрозоре податкове законодавство;
- повільні та непрозорі приватизаційні процеси;
- значний вплив владних структур на діяльність суб'єктів господарювання;
- високий рівень корупції.

Високий рівень тіньової економіки несе за собою негативні наслідки, а саме:

- зниження ефективності державної політики;
- суттєве зменшення податкових надходжень до бюджету;
- скорочення інвестицій та втрата довіри інвесторів;
- втрата репутації країни;
- погіршення в соціальній сфері життя.

Як відомо, однією з головних задач, які стоять перед нашою державою, є входження України до ЄС. Але великою перешкодою для цього є високий рівень тіньової економіки та неприхована корупція в органах державної влади. Подолати поставлені перед державою проблеми може проведення детінізації економіки.

Детінізація економіки полягає у створенні найкращих умов для діяльності у легальній економіці, що забезпечить неефективність дій у тіньовому секторі. Головне значення у детінізації економіки має відігравати держава. Одним із найважливіших для неї завдань є створення необхідних умов для переведення грошових коштів із тіньового сектору економіки до легального.

Для подолання тіньової економіки в країні необхідно провести ряд наступних заходів:

- створення спеціальних органів контролю, які будуть не давати підприємцям вести свій бізнес у «тіні»;
- залучення до боротьби з тіньовою економікою представників міжнародних організацій;
- реформування податкової системи;
- перегляд та зміна умов розвитку та ведення бізнесу;
- проведення антикорупційної реформи тощо.

Список використаних джерел:

1. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/>.

2. Руденок О.І. Тіньова економіка: причини, наслідки та шляхи подолання [Електронний ресурс] / О.І. Руденок // Управління розвитком. 2013 – №19 (159). – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/Uproz_2013_19_23.pdf.

Панченко Н.В., студентка гр. ФК-131,

Шупило В.С., студентка гр. ФК-131

Наук. керівник – к. е. н., доцент Зеленська О.О.

Чернігівський національний технологічний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ

Ознаками макроекономічної нестабільності та економічного спаду є техногенні аварії та катастрофи на промислових об'єктах підвищеної екологічної небезпеки. Запобігання ризику екологічних аварій та катастроф може сприяти розробка та впровадження екологічного страхування як важливої складової механізму забезпечення екологічної безпеки країни, оскільки підвищення рівня громадянської свідомості та культури страхування, безумовно, сприятиме покращенню стану взаємовідносин суспільства та природи. Головним завданням екологічного страхування є зменшення або запобігання забруднення навколишнього природного середовища шкідливими речовинами під час діяльності об'єктів підвищеної небезпеки. Тому договори екологічного страхування можуть теж використовуватись як дієвий інструмент регулювання та управління екологічними ризиками, оскільки можуть значно знизити нанесення шкоди навколишньому середовищу.

На сучасному етапі розвитку страхового ринку України немає законодавчо визначеного поняття «екологічне страхування», але на практиці цей термін використовується. Сьогодні екологічне страхування еволюційно оформилось в окремий вид страхування, незважаючи на можливість покриття в тій чи іншій мірі деяких ризиків, пов'язаних із забрудненням навколишнього середовища, в рамках інших видів страхового захисту.

Екологічне страхування розглядається як страхування цивільно-правової відповідальності власників потенційно небезпечних об'єктів за нанесення шкоди,

життю, здоров'ю та працездатності третіх осіб або довкіллю, внаслідок раптового аварійного забруднення навколишнього природного середовища.

Отже, об'єктом екологічного страхування є майнові інтереси пов'язані з відповідальністю страхувальника перед третіми особами, тому договори страхування укладаються на користь третіх осіб до яких відносяться фізичні та юридичні особи, яким може бути заподіяна шкода внаслідок пожежі або аварії на об'єкті підвищеної безпеки, крім осіб, які знаходяться в трудових відносинах із страхувальником, а також тих, які несанкціоновано або під час виконання службових обов'язків перебували на об'єкті підвищеної безпеки.

Страховим випадком у екологічному страхуванні є завдання шкоди довкіллю, майну, життю та здоров'ю третіх осіб у внаслідок якої, виникає обов'язок страхувальника здійснити виплату страхового відшкодування.

Страховим ризиком у екологічному страхуванні є передбачена договором страхування небажана подія (аварія, пожежа) на об'єкті підвищеної безпеки, яка спричинила страховий випадок.

Екологічне страхування може здійснюватись у обов'язковій та добровільній формі. Обов'язкові види страхування відповідальності здійснюються у випадках, передбачених законодавством України, оскільки це обов'язкова умова для здійснення певних видів господарської діяльності і наявність страхового полісу є необхідністю для отримання відповідних дозволів.

До обов'язкових видів екологічного страхування відносяться наступні:

1) страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, якої може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної безпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру;

2) страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, якої може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів;

3) страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів;

4) страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, якої може бути заподіяно внаслідок ядерного інциденту;

5) страхування цивільної відповідальності за завдання екологічної шкоди внаслідок аварій чи технічних неполадок при розробці нафтогазового родовища;

6) страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, якої може бути заподіяно довкіллю або здоров'ю людей під час зберігання та застосування пестицидів і агрохімікатів.

Важливою проблемою екологічного страхування є те, що не всі види обов'язкового страхування мають практичну реалізацію у вигляді Порядку та правил їх проведення, затверджених Постановою КМУ. Так, страхування цивільної відповідальності за завдання екологічної шкоди внаслідок аварій чи технічних

неполадок при розробці нафтогазового родовища та страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, якої може бути заподіяно довкіллю або здоров'ю людей під час зберігання та застосування пестицидів і агрохімікатів повинні здійснюватись за умовами правил добровільного страхування і тому у кожному випадку будуть різні підходи до убезпечення ризиків.

Формування системи страхових тарифів добровільного та обов'язкового екологічного страхування ґрунтується на актуарних розрахунках за допомогою яких визначають:

- ✓ ймовірність екологічної аварії на об'єкті, якій підлягає страховому захисту;
- ✓ величину максимального збитку, який може бути заподіяний настанням екологічної аварії.

При визначенні ступеня небезпеки промислового виробництва враховується:

- ✓ перелік небезпечних і шкідливих хімічних речовин, які використовуються на виробництві в критичних кількостях;
- ✓ граничні норми та можливу кратність перевищення граничних норм впливу на навколишнє середовище небезпечних та шкідливих хімічних речовин;
- ✓ розмір максимального збитку, який може бути завданий навколишньому середовищу у випадку настання аварії.

Значну загрозу для навколишнього середовища можуть представляти будівельно-монтажні об'єкти та сервісні компанії з технічного обслуговування обладнання, а також складські приміщення де зберігаються паливно-мастильні матеріали, лакофарбові та інші хімічні речовини. Проблема накопиченого екологічного збитку носить вже глобальний характер і, як ніколи, актуальна для нашої країни.

Проблема екологічних ризиків безпосередньо вказує на необхідність оперативного вирішення питання про відповідальність за шкоду навколишньому середовищу та відшкодування збитків, пов'язаних з такою шкодою. На жаль, в Україні механізм такої відповідальності є неефективним, і на практиці це призводить до знищення тих чи інших видів тварин, птахів, вирубки та забруднення лісів, отруєння озер, річок, водойм. Тому відшкодування збитку за нанесення шкоди навколишньому середовищу повинно проявлятися у фінансуванні заходів щодо відновлення природного середовища та проведення відновлювальних робіт.

Режим відповідальності підприємств за нанесення екологічного збитку, а також велика вартість заходів щодо відновлення навколишнього середовища ставлять питання про ефективні механізми управління екологічними ризиками. І страхування як система економічних відносин з розподілу майнових втрат шляхом організації страхового фонду – один із способів не тільки захисту майнових інтересів суб'єктів екологічних ризиків, а й оперативного відшкодування екологічного збитку. Тому саме механізм екологічного страхування може використовуватись для покриття збитків та відновлення екосистеми, яка постраждала від функціонування промислових об'єктів.

Отже, розвиток системи страхування екологічних ризиків дозволяє:

- ✓ зменшити витрати підприємств, пов'язані з задоволенням претензій третіх осіб у зв'язку зі збитком, нанесеним їм забрудненням навколишнього середовища;
- ✓ гарантувати постраждалим одержання відшкодування збитків незалежно від фінансового становища підприємства-забруднювача;
- ✓ контролювати дотримання заходів безпеки підприємствами підвищеної небезпеки;
- ✓ фінансувати заходи щодо забезпечення екологічної безпеки та ін.

Таким чином, реальним механізмом підвищення ефективності екологічної безпеки країни може стати страхування екологічних ризиків. Подальший розвиток екологічного страхування сприятиме розробці та появі принципово нових видів страхування, що охоплюють екологічні та катастрофічні ризики та дозволить виділити їх як окремих сегмент страхового ринку в силу їх спустошливого впливу та значних страхових виплат.

Розвиток системи страхового захисту від екологічних ризиків повинен носити не фрагментарний характер, а спрямовуватись на максимальне охоплення джерел підвищеної екологічної небезпеки, тому актуальним стає прийняття окремого закону «Про обов'язкове екологічне страхування». Комплексне страхування екологічних ризиків за кордоном розглядається як структурований страховий продукт, що дозволяє управляти різними видами ризиків.

Удосконалення системи екологічного страхування також повинно спрямовуватись на формування методичних підходів щодо визначення ймовірності настання страхових випадків, розрахунку тарифних ставок і страхових сум, а також оцінки ризиків і збитків за кожним джерелом підвищеної екологічної небезпеки.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування» [Електронний ресурс] / Верховна рада офіційний веб портал. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96>. Назва з екрана.
2. Жиденко К.М. Проблеми та перспективи впровадження екологічного страхування в Україні [Електронний ресурс] / К.М. Жиденко // Фориншурер. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/03/01/01/197>. Назва з екрана.
3. Маркин Ю. Новые тенденции в страховании экологических рисков предприятий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/13/05/29/4597>. Назва з екрана.
4. Московко М. Актуальні питання екологічного страхування [Електронний ресурс] / М. Московко // Екологія підприємства, щомісячне практичне видання. – Режим доступу: <http://ecolog-ua.com/content/aktualni-pitannya-ekologichnogo-strahuvannya>. – Назва з екрана.

Пархоменко С.П., студентка гр. ФК-123,

Сахоненко Ю. І., студентка гр. ФК-123

Науковий керівник - Панченко О.І., к. е. н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

СТРАХУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ У БУДІВНИЦТВІ

В останні роки в Україні активно розвивається ринок новозбудованого житла, що дозволяє населенню купувати нові квартири. Але укладаючи договір із забудовником, приватні інвестори потрапляють у повну залежність від нього, при

відсутності гарантії того, що покупець одержить товар у встановлений термін і в придатному стані.

На сучасному етапі при покупці житла на первинному ринку пропонується укладати різні договори: договори інвестування, договори про спільну діяльність, про пайову участь у будівництві, про поступку права вимоги тощо. Це пов'язано з тим, що, у більшості випадків житло продається на стадії будівництва, або право продавця на нього ще не зареєстровано, і при укладанні договору купівлі-продажу продавець несе визначені зобов'язання, які регулюються цивільним законодавством і законодавством про захист прав споживачів. Як правило в стандартному договорі встановлюється ціна, термін закінчення будівництва та передбачається поетапне внесення коштів.

Придбання житла на етапі будівництва містить певні переваги.

1. Вартість житла, придбаного на самому початку будівництва житлового будинку значно нижче його вартості після завершення будівництва в готовому будинку.

2. Можливість внесення на етапі будівництва в план квартири особистих пропозицій.

3. Можливість продажу квартири в будинку, який споруджується, оскільки ціна може значно зрости.

Поряд з перевагами існують і ризики придбання житла на етапі будівництва.

1. При покупці квартири в будинку, що споруджується, вона визначена тільки документально, фізично вона ще не побудована, і тому набувач такої квартири не може оцінити всіх споживчих властивостей житла.

2. Набувач квартири в споруджуваному будинку не може укласти договір купівлі-продажу, що більшою мірою гарантував би йому захист інтересів, у зв'язку з тим, що квартира ще не побудована.

3. Недосконалість існуючого законодавства породжує велику кількість ризиків.

До того ж процес будівництва теж пов'язаний з безпекою виникнення різноманітних форс-мажорних обставин, змін у кон'юктурі ринку або локальних змін в законодавстві чи економіці, які враховуючи тривалість інвестицій та капіталомісткість процесу будівництва, можуть негативним чином відбитися на результатах. Наслідки впливу як зазначених, так і деяких додаткових факторів, можуть мати різний ступінь прояву, наприклад значно подовжити тривалість циклу будівництва об'єкту, невідповідністю якості збудованого об'єкту нерухомості встановленим стандартам, втратою чи пошкодженням об'єкту будівництва у зв'язку з недостатнім вивченням геодезичних умов або зі зміною власника об'єкту.

Для захисту забудовника, керуючої компанії, а також інвесторів від виникнення зазначених ситуацій існує механізм страхування фінансових ризиків у будівництві.

Страхування – це один з видів цивільно-правових відносин, який забезпечує захист майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі виникнення оговорених у страховому договорі або визначених діючим законодавством страхових випадків. Компенсація збитку здійснюється за рахунок спеціальних грошових фондів, які утворюються в результаті оплати фізичними та юридичними

особами страхових платежів, а також за рахунок доходів, що виникають від розміщення грошових коштів зазначених фондів.

Договір страхування можна укласти на будь-якому етапі будівництва об'єкта. Етап будівництва матиме значення при встановленні страхового тарифу, тобто збільшувати або знижувати величину суми, внесеної інвестором при укладанні договору страхування. Відшкодування заподіяних збитків настає у випадку, якщо організація, з якою укладений договір інвестування, не повертає суму внесених інвестицій або не оформляє у власність квартиру в терміни, зазначені в договорі інвестування.

Об'єктом страхування фінансових ризиків у будівництві є майнові інтереси, пов'язані з участю у фонді фінансування будівництва. Тобто страхування забезпечує захист коштів, вкладених у будівництво.

Ризиками пайовиків (приватних співінвесторів), які підлягають страховому захисту є:

- ✓ банкрутство компанії-забудовника;
- ✓ можливість подвійного продажу;
- ✓ порушення строків виконання будівельних робіт і затягування здачі в експлуатацію об'єкта будівництва;
- ✓ руйнування або пошкодження будівлі внаслідок аварії, пожежі, вибуху та інших лих;
- ✓ різні види шахрайства, в тому числі підробка документів та ін.

Крім того, існує так зване титульне страхування, страхування права власності. Ряд банків вимагає від позичальника застрахувати здоров'я і життя, як його власні, так і осіб, чії кошти використовуються при погашенні кредиту та відсотків по ньому.

Але, приватні інвестори страхують недобудоване житло, як правило, тільки на вимогу банку-позичальника. Страхування фінансових ризиків, пов'язаних з несвоєчасним закінченням будівництва активно не використовується також і тому, страхові компанії не беруть на себе великі ризики. До того ж вважається, що по майнових ризиках частота настання страхових випадків невелика, а фінансових ризиків, набагато більше, що теж стримує активний страховий захист.

Основними проблемами при страхуванні фінансових ризиків у будівництві є:

1. Відсутність законодавчої бази, що регулює страхування фінансових ризиків приватних інвесторів при будівництві житла.
2. Велика вартість страхового захисту, враховуючи ненадійність вітчизняних забудовників, нестабільність на ринку та надзвичайно високу ймовірність настання страхового випадку.
3. Даний вид страхування є дуже ризикованим і не вигідним для страхових компаній, оскільки ймовірність страхового випадку найчастіше залежить від сумлінності забудовника.
4. Відсутність методик, щодо оцінки ризиків приватних інвесторів при будівництві житла та встановлення надійності об'єкта чи забудовника.
5. Недосконалість умов договору між забудовниками та приватними інвесторами, що призводить до того, що залишається невизначеною дата введення

будинку в експлуатацію або дата передачі інвестору права власності на квартиру. У такому випадку страховий випадок може ніколи не настати.

У 2008 році на вітчизняному страховому ринку було запроваджено обов'язкове страхування майнового інтересу, пов'язаного з участю у фонді фінансування будівництва, яке здійснювалось до середини 2010 року, поки не було скасовано. Основними ризиками, які підлягали страховому захисту вважались: ризик несвочасного введення в експлуатацію об'єкта та невідповідність будинку та його обладнання технічній документації, а максимальний страховий тариф дорівнював 1% від страхової суми.

Протягом дії обов'язкового страхування ризики інвестора були застраховані відповідно до закону, проте не відомо жодного випадку, коли приватний інвестор отримав виплату від страхової компанії. Така ситуація виникла, оскільки при реальному страхуванні ризиків страховики ретельно вивчали забудовників і їх об'єкти і страхові випадки не траплялись, а клієнти сумлінних забудовників просто несли непотрібні додаткові витрати. А при схемному страхуванні використовувались «кептивні» страхові компанії, які навіть не передбачали убезпечення інвесторів у разі «заморожування» будівництва, оскільки умови договорів страхування в таких випадках формувались так, щоб страховий випадок не настав ніколи. За таких обставин обов'язкове страхування не мало практичної реалізації.

На сучасному етапі таке страхування розглядається як альтернативний суду механізм захисту інтересів покупців квартир у новобудовах. Страхові послуги, які пропонуються страховиками покривають два види страхових ризиків:

1) затримка введення в експлуатацію до 6-8 місяців в залежності від умов договору;

2) повне замороження будівельного проєкту або занадто серйозна затримка введення в експлуатацію від 8-9 місяців і більше. У цій ситуації страхова компанія повинна повністю повернути інвестору вкладені в будівництво кошти, але при цьому права на квартиру переходять до страховика.

Вартість страхування коливається в межах 2-4% від страхової суми (це може бути або ринкова вартість квартири, або інша сума, яку покупець захоче отримати на руки у випадку недобудови будинку).

У сучасних умовах у страховиків зменшується інтерес до даного виду страхування, оскільки означені ризики «недобудови» житлових об'єктів часто мають політичний та непередбачуваний характер. Така ситуація спричинена неможливістю знайти перестраховальне покриття, оскільки іноземні перестраховики уникають відповідальності за цими ризиками, бо в Україні налічується близько 4 тис. житлових недобудов.

Для подальшого розвитку страхування фінансових ризиків у будівництві страховим компаніям необхідно вдосконалювати андеррайтинг відповідних ризиків і обирати кваліфікованих спеціалістів з досвідом роботи на ринку будівництва житла та страхування ризиків, а також формувати власну базу статистичних даних про негативні події.

У закордонній практиці крім страхування фінансових ризиків інвесторів – переважно за договорами дольової участі у будівництві житла, використовується

обов'язкове страхування відповідальності забудовників перед інвесторами. Реалізувати вони це можуть через страхові компанії і самостійно, створюючи спільні страхові фонди. Саме такий досвід необхідно вивчати та запроваджувати на вітчизняному страховому ринку.

Список використаних джерел:

1. Інвестиція в новобудову: страх і ризик. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
2. <http://www.epravda.com.ua/publications/2013/02/26/363099/>
3. Придбання житла в новобудовах: юридичні аспекти угоди, мінімізація ризиків. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1612>
4. Существует ли страховка от недостроя? Уже да. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://parkstone.kiev.ua/sushchestvuet-li-strahovka-ot-nedostroya-uzhe-da>
5. Квартира в новобудові. Звідки беруться обмануті пайовики. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://t-style.kiev.ua/2949>

Расулова Я.І., студентка гр. БО-121,
Реутська А.Е., студентка гр. БО-121

Науковий керівник – Онищенко В.П., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

**ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ
 В УКРАЇНІ 2013-2016 рр.**

Серед причин банківської кризи можна зазначити: економічні кризи, занепад грошово-кредитної системи або специфічні кризи на окремих фінансових чи крупних товарних ринках, також це зовнішні та внутрішні фактори, що супроводжуються різкою девальвацією національної валюти, значним дефіцитом бюджету, біржовими кризами, високою інфляцією, недосконалість банківського регулювання, залежність від зовнішніх запозичень, відтік вітчизняного й іноземного капіталу тощо [1]. Скорочення банків відбувається загалом завдяки консолідації банківської системи. Це проявляється в зниженні кількості та збільшенні розмірів банків із частковим підвищенням регуляторних і ринкових вимог до мінімального обсягу та адекватності капіталу.

Консолідаційні процеси залежно від індивідуальної стресостійкості банків та рішень топ-менеджменту фінансових установ і регулятора можуть протікати у формах ліквідації з ринку неплатоспроможних фінансових інституцій, активізації злиття і поглинання банків [2]. Але основними проблемами такого процесу являються: нестабільна економічна ситуація в країні; військові дії на сході, що призводять до відтоку іноземного капіталу в Україну; недосконала та застаріла система банківського регулювання; падіння ВВП; висока інфляція; девальвація.

Таблиця 1

Динаміка кількості банків з іноземним капіталом в період з 01.01.2013 по 01.02.2016 р.

№ з/п	Назва показника	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016**	01.02.2016**
1	Кількість банків, які мають банківську ліцензію	176*	180*	163*	117*	116*

Продовження таблиці 1

1.1	з них: з іноземним капіталом	53	49	51	41	41
1.1.1	у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	22	19	19	17	17
2.	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	39.5	34.0	32.5	43.3	42.8

* з них 1 банк має ліцензію санаційного банку

** без неплатоспроможних банків

Станом на 28 березня 2016 року в Україні функціонують 111 банків (без врахування неплатоспроможних банків), з них 41 банк з іноземним капіталом. Упродовж 2014-2016 років Правлінням Національного банку України було прийнято 66 рішень про віднесення банків до категорії неплатоспроможних, 29 з яких – у 2015 році.

Протягом вищезазначеного періоду було відкликано банківську ліцензію та розпочато процедуру ліквідації 66 банків, 43 з яких – у 2015 році [3]. Порівнюючи показники таблиці, можна простежити зменшення кількості банків, які мають банківську ліцензію. Зокрема з початку 2015 по 01.02.2016 їх кількість значно знизилась, на 47 одиниць. З них: з іноземним капіталом знизилась на 10 од. (зі 100% іноземним капіталом— знизилась на 2 од.). Відповідно зросла і частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків: з 32,5% до 42,8%.

На даний момент 74 банки мають статус проблемних, серед них в 5 банків введена тимчасова адміністрація та 1 банк (банк Київ) буде об'єднано з Укргазбанком. Список активно поповнюється.

Якщо в банк введена тимчасова адміністрація, банк оголошений банкрутом і готується ліквідація банку, в банк введений куратор. Для банків, що знаходяться в стадії ліквідації, вказують банки-агенти, котрі видають кошти клієнтам ліквідованих банків. [4].

Основним фактором формування негативного результату діяльності банків (-9,3 млрд гривень за грудень 2015 року) було проведення коригувань обліку операцій з 01.12.2015 відповідно до вимог МСФЗ. Для приведення у відповідність бухгалтерського обліку банків України до цих стандартів банкам дозволили здійснювати коригування балансової вартості фінансових активів у зв'язку зі зменшенням їх корисної вартості і переглядом розрахункових майбутніх грошових потоків, що не пов'язане зі зменшенням корисності.

Проведення коригувань привели до зменшення загального обсягу процентних доходів за грудень 2015 року до 0,8 млрд гривень проти 12,2 млрд гривень в листопаді. У той же час це не відображає ситуацію з реальним отриманням банками процентних доходів, обсяг яких останні місяці є стабільним.

Збиток українських банків за 2015 року склав 66,6 млрд гривень, повідомив НБУ. Їхні доходи збільшилися на 19,4% до 199,2 млрд гривень, витрати - на 34,4% до 265,8 млрд гривень. Нагадаємо, в 2014 сумарний збиток комерційних банків склав 53 млрд гривень [5].

Як ми бачимо на сьогоднішній день існують серйозні проблеми розвитку банківської системи в Україні, надто багато чинників працює проти неї: АТО, втрати в Криму, девальвація, проблемні кредити, політика НБУ та інших урядових інститутів щодо банківської системи, падіння та в результаті ліквідація значної кількості банків, втрата платоспроможності населення та низький рівень довіри банківській системі, що призводить до активного забирання раніше відкладених заощаджень з банків. Якщо діюча ситуація та політика НБУ продовжиться, то падіння банківської діяльності не закінчиться. В результаті в кінці, на ринку залишаться, кілька державних банків, ослаблених низькою якістю їх кредитних портфелів і повністю залежних від державного фінансування через кредити рефінансування і нові капіталізації, до двох десятків банків - вихідців іноземних європейських банківських груп, які також будуть мати слабкі за якістю кредитні портфелі, і в основному, будуть займатися купівлею цінних паперів України, розрахунково-касовим обслуговуванням та короткостроковими кредитними вкладеннями в швидкого обертання проекти, незначне число (до 30) банків з українським капіталом, з проблемами, характерними для всієї банківської системи - проблемним кредитним портфелем і низькою капіталізацією та до п'яти іноземних банків – вихідців російських державних і приватних банків.

Події останніх півтора років говорять про те, що їх поведінка багато в чому, на жаль, залежить від політичних відносин в площині Україна-Росія, які зараз знаходяться в статусі – максимальної напруженості.

Щоб змінилася ситуація, потрібна інша економічна політика та інші генератори ідей. На сьогодні кардинальна зміна підходів, вибір правильного напрямку розвитку – єдиний шанс на поліпшення ситуації через кілька років[5].

Список використаних джерел:

1. Вісник національного банку України. Випуск грудня 2015. Ст. 7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=25630429>
2. Офіційна сторінка НБУ в соцмережі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/notes/національний-банк-україни/кількість-банків-в-україні-довідкова-інформація-станом-на-160316/1631970053683827/>
3. Финансовый портал Минфин. Неплатежеспособные банки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.com.ua/banks/problem/>
4. LB.ua. Убыток банков за 2015 год превысил 66 млрд гривен. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economics.lb.ua/finances/2016/02/15/327962_ubitok_bankov_2015_god_previsil_66.html
5. Закон «Про банки і банківську діяльність»: Закон України в редакції від 02.08.2014 року». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

Рысева К.В., студентка гр. 1371Ф
Научный руководитель – Очкольда И.И., старший преподаватель
Гомельский филиал Международного университета «МИТСО»
(г. Гомель, Республика Беларусь)

НЕКОТОРЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ УЛУЧШЕНИЯ ПРИБЫЛИ ОАО «БЕЛАГРОПРОМБАНК»

В современных неустойчивых экономических условиях необходимо рациональное планирование доходов и расходов банка, их грамотное и целевое использование с целью максимизации прибыли. Одним из основных условий устойчивого развития каждого банка и банковской системы в целом является совершенствование подходов к управлению прибылью банков. Определяющей целью деятельности любого банка является получение максимальной прибыли при условии его стабильного положения на рынке. Являясь конечным финансовым результатом, размер полученной банком прибыли или убытка отражает результаты всех видов его деятельности.

Прибыль – это главный показатель результативности работы банка. Прибыль является источником и основой стабильности финансового положения банка и его ликвидности, увеличения и обновления основных фондов, прироста собственного капитала банка, увеличения и повышения качества банковских услуг. Ключевыми элементами в процессе определения прибыли являются доходы и расходы [1, с. 286]. Помимо прибыли, для анализа финансовых результатов банков используют показатели рентабельности, они показывают уровень доходности банка. Рентабельность определяется соотношением прибыли к соответствующему показателю – уставному фонду, расходам банковского учреждения, капиталу, собственному капиталу [2].

Данные для анализа прибыли и рентабельности ОАО «Белагропромбанк» представлены в таблице 1. Банк является крупнейшей кредитно-финансовой организацией страны по величине уставного фонда и собственного капитала, доля которых в совокупных показателях по банковской системе составляет соответственно 43,7 % и 36,1 %.

Таблица 1

**Основные показатели рентабельности ОАО «Белагропромбанк»
за 2014–2015гг. (млн руб.)**

Показатели	2014	2015	Отклонение, млн руб.
1. Уставный фонд	6 803 635,1	6 803 635,1	–
2. Процентные доходы, всего	2 321 691,1	2 679 776	358 084,9
3. Процентные расходы, всего	1 833 555,5	2 556 856	723 300,5
4. Прибыль (убыток)	284 617,4	98 339	-186 278,4
5. Рентабельность банка, %	4,18	1,44	–
6. Рентабельность затрат, %	15,52	3,84	–
7. Чистая прибыль	488135,6	122920	-365215,6

Проанализировав таблицу 1, отметим, что показатель рентабельности за 2014 год составил 4,18 %, в 2015 году этот показатель составил 1,44 %. Так как рентабельность в 2015 году уменьшилась, по сравнению с 2014 годом, можно считать, что ресурсы банка использовались не эффективно. В 2014 году рентабельность затрат составила 15,52 %, а в 2015 году – 3,84 %. Анализируя показатель рентабельность затрат можно проследить, что рентабельность затрат значительно уменьшается, что указывает на нестабильность финансового состояния ОАО «Белагропромбанк».

Чистая прибыль – это сумма всех доходов за вычетом суммы всех расходов, с учетом налогов и обязательных платежей. Показатели чистой прибыли снижаются, что указывает на острую проблему и необходимость принятия мер по ее повышению.

Для увеличения основных показателей по увеличению прибыли, необходимо:

- увеличить объем активных операций, например предоставление кредитов разных видов юридическим и физическим лицам на определенный срок, для разнообразных целей и на различных условиях, осуществление инвестиционных проектов, валютные операции, лизинговые операции и прочее;

- увеличить объем операций приносящих наибольший доход, таких как ссуды, предоставляемые юридическим и физическим лицам, операции с валютой, комиссионные доходы;

- расширить ассортимент предоставляемых услуг, для изыскания новых доходных операций;

- увеличить уровень стабильных доходов.

Кроме того, на прибыльность банковских операций оказывают влияние регулирующие органы. Показатели прибыльности банков регулирующие органы непосредственно не определяют, но могут влиять на прибыльность банков косвенно – установлением норм резервных отчислений, ставки рефинансирования центральных банков, ограничением процентных ставок по различным видам вкладов, налоговой политики и др. Следует также учитывать, что надежность банка для клиентов отождествляется со способностью выполнять обязательства по возврату в установленные сроки вложенных средств и выплате соответствующего дохода за пользование этими средствами, а для акционеров – с выплатой дивидендов и ростом курсовой стоимости акций банка. Источником таких выплат является прибыль, поэтому надежным банком считается тот, который получает и будет получать устойчивую прибыль [3].

Список использованных источников:

1. Организация деятельности коммерческого банка: учебник / О.М. Маркова. – М.: ИД «ФОРУМ»: ИНФРА-М, 2016. – 496 с.

2. Анализ рентабельности [Электронный ресурс] / Сообщество менеджеров. – Режим доступа: www.e-executive.ru. – Дата доступа: 04.04.2016.

3. Направления совершенствования управления прибылью [Электронный ресурс] / АСМИР. – Режим доступа: <http://asmir.ru>. – Дата доступа: 04.04.2016.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

Аналіз сучасного стану аграрного сектору національної економіки в Україні виявляє суперечливу ситуацію: з одного боку, в останні роки сільськогосподарські галузі демонструють певну динаміку зростання і позитивні результати, відгукуючись на посилення уваги і збільшення підтримки держави, а з іншого - залишаються невирішеними багато проблем, що стримують перехід аграрного сектору національної економіки до стійкого зростання на інноваційній основі. Проблеми ці виникли на тлі системної аграрної кризи, яка набрала величезну інерцію і продовжує розвиватися. Після закінчення тривалого періоду проведення аграрних та земельних реформ в Україні з великою часткою впевненості можна констатувати лише поодинокі позитивні досягнення, які стосуються створення багатокладного аграрного сектора, формування класу власників землі та організації її ринкового обороту. Разом з тим в даний час в аграрному секторі національної економіки нашої країни проявилися більше негативних наслідків проведених перетворень: зруйновані соціальна інфраструктура сільських територій та матеріально-технічна база сільськогосподарських товаровиробників.

Сформована ситуація є наслідком того, що ще на самому початку проведення ринкових реформ були істотно підірвані організаційно економічні основи нормального відтворювального процесу в аграрному секторі національної економіки. В результаті в другій половині 90-х рр. спостерігалось швидке зростання збитків, кількості нерентабельних господарств, багато з яких в останні роки припинили своє існування. Це означає, що найважливіша підсистема аграрного сектору і категорія товаровиробників - сільськогосподарські підприємства - знаходиться в стані фінансового краху.

Дослідженнями питань створення та функціонування інноваційної системи в аграрному секторі національної економіки займалися багато вітчизняних вчених. І.С. Санду зазначає, що по даному напрямку в агроекономічній науці сформувалося кілька аграрних наукових шкіл. П.А. Андреев, В.В. Лазовский розкрили закономірності розвитку інноваційних процесів у аграрному секторі, окремо розглянули питання функціонування технопарків, технополісів, інформаційно-консультаційних центрів [2].

І.Г. Ушачев, Е.С. Оглоблин, І.С. Санду і В.І. Нечаєв розробили концептуальні основи розвитку інноваційних процесів в аграрному секторі. Вони розглядають потенціал як фактор науково-технічного розвитку суспільства, виділяють в якості інноваційних формувань науково-виробничі системи і науково-дослідні інститути [5]. Таким чином, в даний час теоретично і методологічно опрацьовано багато питань забезпечення інноваційної діяльності в аграрному секторі національної економіки.

У світовій економічній літературі інновація переважно інтерпретується як перетворення потенційного науково-технічного прогресу в реальний, що втілюється в нових продуктах та технологіях. Стосовно до агропромислового комплексу інновації являють собою «впровадження в господарську практику результатів досліджень і розробок у вигляді нових сортів рослин, порід та видів тварин і птиці, нових або поліпшених продуктів харчування, матеріалів, нових технологій у рослинництві, тваринництві й переробній промисловості, нових добрив і засобів захисту рослин та тварин, нових методів профілактики й лікування тварин і птиці, нових форм організації й управління різними сферами економіки, що дають змогу підвищити ефективність аграрного виробництва».

До основних факторів, що сповільнюють впровадження інноваційних технологій в АПК України належать: 1) падіння виробництва сільськогосподарської продукції, детехнологізація і деіндустріалізація аграрного сектору [4]; 2) суто сировинний характер українського експорту сільськогосподарської продукції; 3) низький рівень затребуваності результатів аграрної науки сільськогосподарським виробництвом, занедбаність системи профтехнологічної освіти, яка б забезпечила село кваліфікованою робочою силою; 4) наміри потенційних інвесторів та байдужість українських підприємств до власної землі; 5) скуповування прав засновників сільськогосподарських підприємств, що призводить до відчуження значної кількості угідь із сільськогосподарського виробництва; 6) недоступність кредитних ресурсів для придбання сучасної матеріальної бази, 7) довготривале від'ємне торговельне сальдо.

Впровадження інноваційних технологій може здійснюватися, насамперед, через взаємодію зовнішнього й внутрішнього середовища, через розвиток складових внутрішнього середовища та наявного ресурсного потенціалу. При цьому впровадження інноваційних технологій - це, передусім [4]:

- впровадження нових технологій виробництва сільськогосподарської сировини у рослинництві;

- застосування передових технологій вирощування продуктивніших порід у тваринництві або нових, продуктивніших та стійкіших до хвороб і несприятливих природно-кліматичних проявів, сортів у рослинництві;

- використання біотехнологій, які дають змогу одержати нові, корисні й якісніші продукти, що мають оздоровчий та профілактичний ефект;

- використання нових технічних засобів і технологій обробітку ґрунту, очистки й зберігання сировини;

- застосування нових способів ведення сільськогосподарської діяльності, що орієнтовані на підвищення економічної, соціальної, організаційної, технологічної чи екологічної ефективності аграрного бізнесу;

- впровадження енергозберігаючих технологій, екологічних інновацій, які відповідно дають змогу збільшити врожайність, продуктивність, мінімізувати втрати та гарантувати безпеку навколишнього середовища.

Наслідком цього є зростання врожайності культур і продуктивності тварин, підвищення продуктивності праці та раціональне використання ресурсів, зниження виробничих витрат і собівартості продукції.

Н. М. Сіренко класифікує інноваційні технології в аграрному секторі на три основні групи: агротехнічні, технологічні й організаційно-економічні. До складу агротехнічних інноваційних технологій автор відносить застосування передових систем землеробства; технології вирощування продуктивніших і стійкіших сортів сільськогосподарських культур, порід тварин і птиці, використання удосконалених засобів поливу, нових способів внесення добрив і засобів захисту рослин. Інноваційні технології технологічного спрямування-використання в АПК автоматизованих систем, механізмів чи обладнання, передової й продуктивної сільськогосподарської техніки, прогресивних інтенсивних технологій, нових видів тари та упаковки, розвиток засобів транспорту і зв'язку тощо. До складу ж організаційно-економічних інноваційних технологій в АПК належать запровадження досконаліших та передових форм організації аграрного виробництва, а також ефективніших методів управління аграрними підприємствами.[10]

Тому, інноваційну технологію в АПК слід розглядати як «систематизовану сукупність знань, відомостей, технологічних та організаційних рішень, які визначають спосіб здійснення принципово нових або удосконалених операцій в аграрному секторі, пов'язаних як із виробництвом і реалізацією сільськогосподарської продукції, так і зі здійсненням управління в аграрному бізнесі». Серед суттєвих недоліків у впровадженні інноваційних технологій провідними аграрними підприємствами в Україні варто виділити недостатність реалізації найбільш інноваційних проектів, до яких належить створення сортів рослин і порід тварин, стійких до хвороб та шкідників, до несприятливих чинників довкілля (в Україні основна частина селекційно-генетичних інновацій спрямована на підвищення продуктивності культур і тварин), проектів із впровадження нових ресурсозберігаючих технологій (висока ресурсомісткість, передусім енергомісткість, є однією з основних слабких сторін української аграрної галузі на світовому ринку) й проектів зі створення інноваційно-консультативних систем у сфері науково-технічної та інноваційних діяльності. Сподіваємося, що у майбутньому активізація інноваційної діяльності в АПК має відбуватися саме за рахунок впровадження інноваційних технологій у вказаних напрямках.

Список використаних джерел:

1. Лупенко Ю.О., Месель-Веселяк В.Я. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року. К.: ННЦ ІАЕ, 2012. - 182 с.
2. Про трансфер інновацій. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.stelmaschuk.info/bank-innovation/transfer-and-diffusion-of-innovations.html>
3. Бабков Г. А. Методика аграрно-економических исследований / Г. А. Бабков // Кишинев : Штиинца, 1985. - 239 с.
4. Крылов, Э. И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятий / Э. И. Крылов, И. В. Журавкова. — М. : Финансы и статистика, 2001. - 384 с.
5. Миндрин, А. С. Рентные платежи за пользование природными ресурсами / А. С. Миндрин, В. В. Белов // ВНИИ экономики, труда и упр. в сел. хоз-ве. - М., 2002. - 140 с.,
6. Эффективность сельскохозяйственного производства : методические рекомендации. -М., 2005. - 156 с.
7. Рекомендації IV Міжнародного форуму «Трансфер технологій та інновацій». [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://dknii.gov.ua/?q=node/1072>
8. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія/[Саблук П.Т., Шпикуляк О.Г., Курило Л.І. та ін.] - К.:ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.

9. Курило Л. І. Інтелектуальний капітал в аграрній сфері економіки [Текст]: монографія / Л. І. Курило. - К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2012. - 317 с.

10. Сіренко Н.М. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку АПК / Н.М. Сіренко // Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку: матеріали Дев'ятих річних зборів Всеукр. Конгр. Вчених економістів-аграрників (Київ, 26-27 квітня 2007р.) / Ред. Колег. П.Т. Саблук та ін. - К.: ННЦ «АЕ», 2008.- С. 389-392.

Савченко Т.В., студентка гр..ФК-123
Науковий керівник – Садчикова І.В., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ

Прагнення України до вступу в Європейське співтовариство вимагає удосконалення банківської системи і культури платежів. В першу чергу це стосується розширення розрахунків за допомогою банківських платіжних карток. Адже на сьогодні банки завойовують ринок платіжних карток здебільшого за рахунок запровадження на підприємствах карткових зарплатних, пенсійних та інших проєктів, але використання банківських платіжних карток на території України можливе ще не всюди.

Теоретичні та економіко-організаційні аспекти формування і розвитку ринку сучасних фінансових послуг стали провідними темами досліджень відомих зарубіжних економістів. Ці проблеми відображено і у вітчизняній науковій літературі, зокрема, у дослідженнях О.Д. Василика, В.В. Вітлінського, А.С. Гальчинського, В.М. Гейця, В.М. Кравця, А.І. Кредісова, В.І. Міщенко, О.М. Мозгового, А.М. Мороза, С.В. Науменкової, Ю.М. Пахомова, М.І. Савлука, А.С. Савченка, В.С. Стельмаха, В.П. Страхарчука, М.Ф. Тимчука, А.С. Філіпенка та інших. Однак не дивлячись на це, дослідженню сучасного стану ринку пластикових карток в Україні в науковій літературі останніх років приділялась не значна увага.

Метою дослідження є аналіз ринку платіжних карток в Україні, визначення його проблем розвитку та шляхів подолання.

Загалом тенденції розвитку карткового ринку України в цілому були позитивними. Зокрема, спостерігалось стійке зростання обсягів безготівкових платежів із використанням карток і знятих із карткових рахунків готівкових коштів, збільшувалася кількість активних (діючих) карток і термінального обладнання. Дедалі більше банків стають учасниками карткових програм, нарощують обсяги діючих карток. На сьогодні в Україні працює 98 банків (провідні: ПАТ КБ «Приватбанк», АТ Ощадбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль». АТ «УкрСиббанк». ПАТ «Укрсоцбанк», та ін.), які є учасниками внутрішньодержавних платіжних систем, а також міжнародних систем.

У ході проведеної роботи, нами були розглянуті ряд показників, що характеризують активність роботи українських банків з платіжними картками за останні роки (рис. 1). Так, на 1 січня 2016 року платіжні картки емітували 98 українських банків, так як більш ніж десять років назад, у 2002 році було зареєстровано лише 58 банків, тобто за аналізований період кількість банків

збільшилась у 1,7 рази, з'явилося 40 нових банків. Більш того, за визначений строк зросла й кількість емітованих активних платіжних карток з 3,6 млн. штук до 30,8 млн. штук; банкоматів із 1,8 до 33,3 тисячі штук; терміналів з 14,6 тис. штук до 194,5 тис. штук [2].

Найбільша кількість платіжних карток, емітованих українськими банками припадає на 2007 рік – 41162 тис. шт. та 2008 рік – 38576 тис. шт., протягом 2009-2010 років спостерігається суттєвий спад випуску платіжних карток, випуск в цьому періоді складав близько 30000 тис. шт. Причиною спаду є світова фінансова криза, яка суттєво вдарила по всьому спектру банківських послуг, зокрема випуску платіжних карт. Період часу з кінця 2010р. до середини 2013р. характеризується піднесенням розвитку випуску банками платіжних карток в Україні у зв'язку зі стабілізацією економічних процесів. Починаючи з другої половини 2013р. і до теперішнього часу в економіці країни та у банківській системі спостерігається спад. За рахунок таких циклічних коливань сформувалися негативні тенденції функціонування банківської системи.

Разом з кількісними відбувалися якісні зміни в системі електронних платежів. Уже понад 85 % установлених в країні платіжних терміналів переобладнано для обслуговування чіпових карток. Це не лише поліпшує їхню безпеку і надійність, а й дає змогу швидко впровадити на картках, поряд із платіжними, неплатіжні додатки – ідентифікаційні, медичні, страхові, транспортні, соціальні тощо. Це, в свою чергу, допоможе у вирішенні питання реформування системи надання й обліку соціальних виплат, пільг та гарантій[1].

На сьогодні зняття готівки з платіжних карток відводиться найбільша питома вага, тобто переходу від безготівкового обороту до готівкового. Хоч обсяг безготівкових платежів і збільшився з 16980 млн. грн. у 2008 році до 384795 млн. грн. у 2015 році року, проте він є й досі малим порівняно з зняттям готівки. Так, на кінець 2015 року з загальної суми обороту 1232796 млн. грн. 68,79% – займала видача готівки і лише 31,21% – безготівкові платежі. Тобто більша кількість карток використовується лише для зняття готівки. Але спостерігається й позитивна тенденція в зростанні кількості безготівкових операцій, які за останні 2 роки вже перевищують готівкові. Так, за 2015 рік було здійснено 1287 млн. шт. безготівкових операцій і лише 678 млн. шт. готівкових.

На основі наведених даних можна констатувати, що основна функція платіжних карток – переведення готівкового обороту до безготівкового – не виконується. Як правило, широке поширення отримали лише зарплатні проекти.

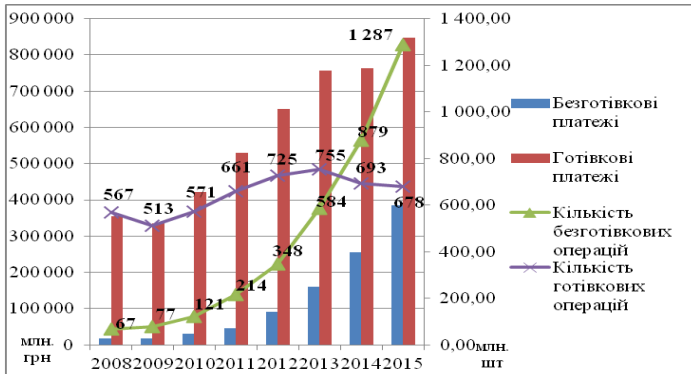

Рис. 1. Динаміка обсягів та кількості операцій з використанням платіжних карток, здійснених вітчизняними банками за 2008-2015 рр.

Науковці у своїх дослідженнях постійно акцентують увагу на перевагах пластикових платіжних карток перед паперовими грошима: зручність оплати за товари, послуги, надійність та практичність – для клієнтів банку та торговців; підвищення конкурентоспроможності та престижу, оптимізація витрат, що пов'язані з обігом готівки – для банків. Однак важливим є і те, що поряд з перевагами і перспективністю широкого впровадження системи безготівкових розрахунків існує низка перешкод, що стримують її розвиток в Україні[3].

На розвиток безготівкових розрахунків із використанням платіжних карток негативно впливають: низький рівень купівельної спроможності населення; незацікавленість населення в користуванні платіжними картками; недостатній розвиток інфраструктури обслуговування платіжних карток; значні капіталовкладення для впровадження карткових розрахунків; додаткові витрати торговців на придбання та обслуговування обладнання, навчання персоналу[4].

Основними проблемами на ринку платіжних карток виступають: мала захищеність інформації платіжних карток, що провокує не використовувати населенням у своїх розрахунках платіжних карток, а також збільшення кількості неактивних карток через недовіру до карткової платіжної системи; поширення використання платіжних карток як засобу безготівкових розрахунків серед населення; поширення використання платіжних карток як засобу безготівкових розрахунків серед підприємств та організацій; відставання України від розвитку карткових ринків європейських країн.

Для подолання вище назначених проблем і подальшого розвитку ринку платіжних карток потрібно здійснити ряд заходів: проведення урядом, НБУ та самими банківськими установами роз'яснювальної роботи серед юридичних та фізичних осіб стосовно ефективності та доцільності використання платіжних карток у своїх розрахунках; проведення рекламно-просвітницької кампанії та роботи з підвищення фінансової грамотності населення; забезпечення розвитку інфраструктури з проведення безготівкових розрахунків шляхом установлення для кредитних організацій обов'язкових вимог; створення нових програмних

продуктів з використанням зарубіжного досвіду; запровадження новітніх технологій для реалізації державних та корпоративних проєктів; зменшення часу на проведення трансакцій; підвищення захисту карток від підробок; гарантія банком оплати операцій, проведених клієнтами; забезпечення необхідної підготовки персоналу[5].

Перехід банківської системи на більш інтенсивне використання пластикових карток у проведенні усіх видів платежів - пріоритетний напрям. Чіткість і злагодженість функціонування - життєво важлива для економіки будь-якої країни світу. Удосконалення міжбанківських розрахунків, створення ефективної, надійної та безпечної загальнодержавної платіжної системи й на сьогодні є основним завданням НБУ.

Список використаних джерел:

1. Пацера, М. Сучасний стан і перспективи розвитку НСМЕП// Вісник Національного банку України. –2010. –№1. –С.41-43.
2. Офіційний сайт Національного банку України України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219.
3. Кудельчук І. А. Ризики у сфері банківського карткового бізнесу / Кудельчук І. А. // Економічний простір. – 2009. – № 23/1. – С. 292–298.
4. Ринки карткових платежів України: Міжнародний досвід та національне регулювання / Аналітичний звіт. - К.: АДФЕ-Україна, 2012. - 60с.
5. Дублет О. Перспективи розвитку карткових продуктів / О. Дублет // Вісник Національного банку України – 2010 – № 10 – С. 11-13.

Садчикова І.В., к.е.н., доцент
Садчиков В.С., к.е.н., асистент

Чернігівський національний технологічний університет

ФІНАНСОВА СТАБІЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Однією із найголовніших і важливих сучасних проблем трансформації агропромислового сектору України є забезпечення його виходу на траєкторію стабільного зростання. Фінансова стабілізація інноваційного розвитку є тим економічним, соціальним та політичним середовищем, в якому створюються сприятливі умови для інвесторів, що в свою чергу, сприяє розвитку інновацій у агропромисловому секторі економіки України.

Актуальність дослідження обумовлена недосконалістю існуючого теоретичного та законодавчого забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств агропромислового сектору в рамках розвитку нової інноваційно-орієнтованої економіки.

На мікрорівні майже всі підприємства агропромислового сектору упродовж 2011-2015 років залишалися в кризовому або передкризовому стані. Упродовж 5 років обсяги виробництва продукції не відновилися відносно досягнутого рівня на початок ринкових перетворень з 2003 року, а повільні процеси стабілізації економіки агропромислового сектору перериваються повсякчасними хвилеподібними кризами. Таким чином, фінансова стабілізація

інноваційного розвитку як на мікрорівні (підприємства), так і на макрорівні (агропромислового сектору) не досягнута. Фінансова стабілізація інноваційного розвитку агропромислового сектору вивчається ученими в контексті банкрутства, без розгляду параметрів фінансової стабілізації відповідного сектору економіки в цілому [1,2].

В основі проблеми фінансової стабілізації інновацій агропромислового сектору лежать такі фактори:

- адаптивність до ринкового середовища, шляхом активізації ринкових чинників, серед яких основним чинником структурних зрушень і виробничої переорієнтації є зростання розміру отриманого прибутку відносно виробничих витрат, що в цілому не відповідає ідеології сучасного ринку агропромислової продукції;

- невизначеність умов балансування фінансових (грошових) та інвестиційних потоків, невідповідність яких зумовлена диспропорційністю міжгалузевого обміну, сезонністю виробництва, що значною мірою впливає на синхронність фінансового забезпечення інновацій;

- системність фінансової стратегії інноваційного розвитку не націлена на оптимізацію структури капіталу в агропромисловому секторі, відсутність нових капіталовкладень, зниження платоспроможності й економічної ефективності господарюючих суб'єктів ринку;

- ефективність регулювання фінансової стійкості інноваційного розвитку, що забезпечує економічне зростання агропромислового сектору та дозволяє ефективно реалізовувати ринок факторів виробництва і поживлення інвестиційних процесів та впровадження інновацій.

Ключовою економічною реформою в контексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС має стати здійснення нової індустріалізації. Необхідність її проведення зумовлена важливою роллю промисловості як фундаменту соціально-економічного поступу, а також потребою у розв'язанні гострих проблем, які постали перед країною. Зasadничими елементами нової промислової політики мають стати:

- відродження промисловості як ключової галузі національної економіки;

- фінансова стабілізація і забезпечення доступності ресурсів фінансових ринків для реального сектора економіки;

- залучення інвестицій для розбудови нового індустріального базису економіки;

- структурна перебудова промисловості, модернізація виробництва на основі нових технологій;

- децентралізація інструментів промислової політики і стимулювання розвитку промисловості в регіонах країни;

- фінансування науки і сприяння технологічним інноваціям у виробництві; розбудова сучасної виробничо-технологічної інфраструктури.

Відповідно до вищезазначеного можна констатувати, що фінансова стабілізація інноваційного розвитку агропромислового сектору України призведе до покращення партнерських відносин із європейськими партнерами та

пришвидшить темпи економічного зростання агропромислового сектору, як одного із основних наповнювачів державного бюджету України.

У відповідності з цим, вирізняють дві групи факторів економічного зростання:

1. екстенсивні фактори:

- збільшення чисельності зайнятих;
- збільшення фізичного обсягу капіталу;

2. інтенсивні фактори:

- технологічний прогрес;
- рівень освіти та професійної підготовки кадрів;
- економія за рахунок зростання масштабу виробництва;
- покращання розподілу ресурсів;
- законодавчі, інституційні та інші фактори.

Фінансова стабілізація інноваційного розвитку досягається за умови, якщо агропромисловий сектор може забезпечити тривалу фінансову рівновагу. Тому стратегічний механізм захисних заходів має бути спрямовано на підтримку фінансової стабільності протягом тривалого періоду розвитку економіки.

До внутрішніх механізмів фінансової стабілізації належать:

- підвищення якості і конкурентоспроможності продукції;
- зниження собівартості продукції за рахунок ресурсозбереження;
- скорочення постійних витрат;
- більш повне використання виробничої потужності;
- зменшення частки споживаного прибутку;
- зниження інвестиційної активності;
- реалізація не використовуваного майна та ін.

Одним з основних і найбільш радикальних напрямів фінансового оздоровлення пошук внутрішніх резервів збільшення прибутковості виробництва і досягнення безбиткової роботи за рахунок більш повного використання виробничої потужності, підвищення якості і конкурентоспроможності продукції, зниження її собівартості, раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, скорочення непродуктивних витрат і втрат [5].

Основну увагу при цьому необхідно приділити питанням ресурсозбереження: впровадженню прогресивних норм, нормативів і ресурсозберігаючих технологій, використанню вторинної сировини, організації діючого обліку і контролю за використанням ресурсів, вивченню і впровадженню передового досвіду в здійсненні режиму економії і скорочення непродуктивних витрат.

Таким чином активізація інноваційних процесів в агропромисловому секторі є одним із пріоритетних економічних перетворень у державі, що неможливо без виваженої системно-ефективної інвестиційної політики та фінансової стабілізації даних процесів [4]. Успішність такої діяльності пов'язана з вибором альтернативи: або науково орієнтований технологічний прорив у майбутнє, або безперспективна дотаційна орієнтація галузі.

В Україні постійно здійснюються заходи з удосконалення окремих напрямів фінансової стабілізації інноваційного розвитку агропромислового

сектору, проте через їх неузгодженість не створено збалансованого механізму, який би забезпечував сталий економічний розвиток агропромислового виробництва й успішне вирішення продовольчої проблеми в державі [3]. З метою удосконалення даних процесів між окремими елементами такого механізму та підвищення рівня їх узгодженості пропонується здійснити такі заходи:

- запровадити нормативний метод нарахування амортизації;
- механізм здешевлення кредитів, які надаються агротоваровиробникам комерційними банками, узгодити з ефектом «податкового коректора»;
- законодавчо закріпити податкові інвестиційні знижки для активних інвесторів, які здійснюють реальні інвестиції.

Список використаних джерел:

1. Sadchikov V. S. Analysis of investment sources and innovative investment schemes of crop enterprises / V. S. Sadchikov // *Wirtschaft und Management: Probleme der wissenschaft und praxis: Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel. Vol. 1 - Verlag SWG imex GmbH, Numberg, Deutschland, 2014. – PP. 195-199.*
2. Садчиков В. С. Інновації у розвитку підприємств рослинництва/ В. П. Лячук, В. С. Садчиков // *Економіка.Фінанси.Право. – 2015. –№ 1. – С. 17-20.*
3. Олійник О.В. Тенденції та фактори економічної динаміки в аграрному секторі // *Вісник ХНАУ. – 2003. – № 4. – С. 21-32.*
4. Наумова Л.Ю. Аспекти фінансової стабілізації агропромислового комплексу України, 2000р. // *Фінанси України//– № 9, с.46-50;*
5. Поддєрьогін А.М., Наумова Л.Ю. Деякі питання фінансової стабілізації в Україні. 1999р. // *Фінанси України//– № 12, с.8-14.*

Сергієнко М.В., студентка гр. ФК-122

Науковий керівник – к. е. н., доцент Панченко О.І.

Чернігівський національний технологічний університет

КОМПЛЕКСНЕ СТРАХУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

Страховання банківських ризиків у сучасних умовах відграє дуже велике значення як в діяльності банківських установ, так і економіці всієї країни. Адже банки розпоряджаються не лише власними коштами, а і коштами своїх вкладників та кредиторів, тому їх діяльність завжди на пряму пов'язана з ризиками.

Відомо, що у світовій практиці комплексне банківське страхування є далеко не новим видом забезпечення, наявність таких полісів вказує на престижність та надійність банків. Вперше воно було розроблене в 1907 році американськими страховиками разом із Асоціацією американських банків.

Комплексна програма страхування банківських ризиків часто включає в себе:

- ✓ страхову програму BBB (Bankers Blanked Bond);
- ✓ страхування від електронних і комп'ютерних злочинів (Computer Crime Policy);
- ✓ страхування професійної відповідальності фінансового інституту (Directors & Officers Liability).

Страховим полісом BBB покриваються ризики, які супроводжують операційну діяльність, а саме пограбування, неояльність персоналу банку, крадіжка при інкасації, електронні та комп'ютерні злочини та інші ризики.

Страховання від електронних злочинів на сьогодні є досить актуальним, оскільки поліс може захистити банк від електронного шахрайства. Також даний поліс може захистити банк від збитків, які отримані при підробці документів і проведенні за даними документами певних операцій, наприклад, підробка цінних паперів або валюти. Поліс BBB включає в себе

страхування банкоматів і готівки в них від пожежі, стихійних лих, крадіжки зі зломом. Також він страхує цінності при перевезенні, автопарком банку.

Перевагами комплексного банківського страхування є те, що воно:

- ✓ покриває збитки, які настали від дуже широкого кола страхових випадків;
- ✓ розглядає широкий спектр ризиків, які загрожують установі;
- ✓ вимагає менших витрат, оскільки здійснюється страхування повного пакету ризиків;
- ✓ є певною гарантією фінансової стійкості компанії, оскільки забезпечує конкурентну перевагу перед іншими учасниками ринку.

Недоліком цього виду страхування в нашій країні є висока ціна полісу, небажання банку вести відкрито та прозоро свою діяльність та слабе поширення BBB в країні.

В Україні першим комплексне страхування застосував на практиці банк ПУМБ в 2002 році, за програмою BBB (Bankers Blanked Bond). На сьогодні є різні дані щодо кількості застрахованих банків за даною програмою, це від 10 до 30 найбільших банків України. Найпоширенішою програма BBB є серед представництв іноземних банків зареєстрованих в нашій країні.

Нажаль даний вид страхування не має широкого поширення серед банків України. Найвагомішими перепонами, що стали на шляху його розвитку є:

- ✓ недостатнє поширення даного страхового полісу;
- ✓ небажання страхувати банківські ризики;
- ✓ упереджене ставлення банків до страхових компаній;
- ✓ відсутність регуляторних правил у відносинах страхових компаній та банків;
- ✓ висока вартість страхування та франшиза (страховий платіж становить близько 2% від страхового покриття).

Для надання банку страхування BBB обов'язковим є оцінка системи безпеки банку, міжнародною компанією призначеною страхувальником. Але за тіньової економіки в країні не всі банки можуть відкрито надати інформацію про фінансовий стан установи.

Для ринку страхових послуг України невід'ємною частиною страхування BBB є перестраховування, тому таким видом послуг найчастіше займаються страхові компанії яким простіше вийти на міжнародний страховий ринок.

Для більшої ефективності комплексного страхування необхідністю є розроблення нормативної бази в законодавстві та удосконалення принципів моніторингу банківської діяльності.

До чинників, які впливають на поширення комплексного банківського страхування в Україні відносяться:

- ✓ умови страхування;
- ✓ високий рівень вартості страхування;
- ✓ банки і страхові компанії намагаються тримати здійснення страхування BBB в таємниці, тому що способи шахрайства, виявлені при розгляді якогось страхового випадку, можуть бути використані проти інших банків.

На сьогоднішній день у багатьох розвинених країнах світу комплексне банківське страхування є обов'язковим, наприклад у США.

Отже із всього вище зазначеного можна зробити висновок, що комплексне страхування має позитивний вплив не лише на стан банківської системи, а й на стан економіки України загалом. Введення BBB дає нашій країні можливість наблизитися до міжнародних стандартів надання банківських та страхових послуг.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://ww.lektsiopedia.org/3-139053.html>
2. Балацький Є. О. Оцінювання рівня потенціалу банківського страхування в Україні[Електронний ресурс]– Режим доступу:http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2016/7.pdf

3. Фурман, В.М. Світовий досвід комплексного страхування банківських ризиків [Текст] / В. М. Фурман // *Фінанси України*. – 2004. – №1. – С. 118-122.

4. Клапків, М.С. Страхування фінансових ризиків [Текст] : монографія / М. С. Клапків. – Тернопіль : Карп-Бланш, 2002. – 570с.

Сорока А.В., студентка гр. ФК-121
Наук. керівник – к. е. н., доцент Панченко О.І.
Чернігівський національний технологічний університет

ЕКСПОРТНО-КРЕДИТНІ АГЕНТСТВА ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЕКСПОРТНИХ КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ

Експорт відіграє важливу роль в розвитку економіки будь-якої країни, сприяючи залученню значних обсягів валюти всередину країни, розвитку ділових відносин, впровадженню певних новітніх розробок та практичних навичок міжнародної торгівлі. Кредитування експорту є необхідним для полегшення збуту товару для виробника-експортера та його придбання імпортером. Це є ключовим фактором для підвищення конкурентоспроможності національного експорту на світовому ринку. Саме тому завдання підтримки вітчизняного товаровиробника в його прагненні експортувати свою продукцію є пріоритетним напрямком будь-якої держави, в тому числі і України.

Зараз існує велика кількість ризиків, які можуть призвести до невиконання імпортером своїх зобов'язань перед експортером. Окрім широко розповсюджених комерційних ризиків, таких як неплатоспроможність іноземного партнера, відмова від оплати товарів, тривале прострочення платежу, значну увагу необхідно приділяти політичним ризикам, які трапляються значно частіше, а саме:

- валютні ризики (затримка валютних коштів через неконвертованість валюти іноземного партнера; зміни в валютному регулюванні);
- ризики настання певних війн чи громадських заворушень;
- відкликання ліцензії іноземного партнера;
- введення ембарго та інші санкції, які можуть стати причиною невиконання договірних зобов'язань перед експортером.

Єдиною офіційно визнаною СОТ (учасницею якої Україна є з 2008 року) можливістю підтримати експорт є страхування та кредитування експорту із залученням коштів державного бюджету. Саме страхування експортних кредитів є гарантією відшкодування завданих страхувальнику-експортеру збитків внаслідок настання ризику неповернення коштів.

Актуальність даної проблеми зумовлена необхідністю розвитку страхування експортних кредитів в Україні, врегулювання законодавчої бази з цього питання та створення ефективних механізмів державної підтримки експорту шляхом організації експортно-кредитних агентств, використовуючи досвід розвинених країн світу.

Проблеми започаткування ефективної системи захисту експортерів і створення розвиненої інфраструктури страхування експортних кредитів в Україні висвітлено в роботах Топольницької Т.Б., Ткаченко К.В., Тимофієвої Г.С., Барабаша К.С., Чернової Г.В., Карякіна М.В. та багатьох інших. Однак ці проблеми досі не вирішені та потребують більш глибокого висвітлення, особливо в частині розробки системи заходів підтримки розвитку страхування експортних кредитів, серед яких одним з найголовніших є створення експортно-кредитних агентств.

Метою дослідження є аналіз стану страхування експортних кредитів в Україні, виявлення основних недоліків даного виду страхування на вітчизняному страховому ринку та розробка комплексу заходів для забезпечення ефективної діяльності в сфері страхування експортних кредитів.

Нинішня ситуація на українському ринку експортних кредитів є невтішною. Незважаючи на величезний експортний потенціал нашої країни, існує багато чинників, які стримують вихід української продукції на міжнародний ринок. Серед них слід виділити:

- відсутність чіткої законодавчої бази;
- обмеженість у строках надання кредитів експортерам (як правило, банки видають кредити на короткостроковий термін);
- недосконалість механізму страхування експортних кредитів;
- відсутність належної інфраструктури на ринку страхування експортних кредитів тощо.

Саме остання проблема, є найбільш актуальною та потребує вирішення.

У 2012 році в Україні був прийнятий закон «Про державну фінансову підтримку експортної діяльності» відповідно до якого повинні були створюватись експортно-кредитні агентства (ЕКА) як основний елемент інфраструктури страхового захисту експортної діяльності [1], але цей закон був ветований президентом.

У 2013 році було схвалено Концепцію створення системи державної підтримки експорту України [2], яка була розрахована на період до 2015 року, але зміни в розвитку страхування експортної діяльності не відбулись.

У 2015 році український уряд неодноразово наголошував на потребі створення експортно-кредитних агентств для забезпечення належної державної підтримки експортної діяльності у вигляді її страхування та кредитування. Але, незважаючи на прийняття проекту Закону «Про забезпечення масштабної експортної експансії українських виробників шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» [3], яким передбачено, що ЕКА буде створено на базі Укрексімбанку, дієвих результатів ще досі немає. Причому, навіть сам законопроект, який було ухвалено, не містить деталізованої інформації ні про фінансування на створення ЕКА, ні про його функції, ні про державну підтримку даного агентства.

Натомість, світовий досвід розвинених країн світу, показує, що ЕКА є реально дієвими державними механізмами підтримки вітчизняних товаровиробників, які не лише допомагають з фінансуванням експортних операцій, але і дають гарантію повернення коштів при настанні втрат внаслідок комерційних та політичних ризиків, тобто іншими словами застраховують експортерів від настання збитків внаслідок невдалого проведення експортних операцій.

Такі агентства виникли у розвинених країнах Європи у 70-80х рр. XX ст. На сьогодні найбільш відомими експортно-кредитними агентствами є наступні: німецьке Euler Hermes, швейцарське ERG, британське ECGD, американське OPIC, польське KUKE S.A., італійське SACE, чеське EGAP, іспанське CESCE тощо.

Основними перевагами створення та функціонування експортно-кредитних агентств є:

- ✓ процентні ставки за кредитами є нижчими за аналогічні у комерційних банках. Тобто, це значно полегшує фінансове навантаження на вітчизняного виробника та сприяє нарощенню експортних поставок;

- ✓ скорочуються репутаційні ризики. Це досягається шляхом постійного моніторингу та контролю за діяльністю контрагентів вітчизняних експортерів. ЕКА мають значну інформаційну базу, в якій знаходиться не лише перелік надійних партнерів на світових ринках, але й дані про зміни їх фінансового стану та рівня платоспроможності, а також зміни у розвитку світових товарних ринків;

- ✓ полегшення при виході на світові ринки. Багато вітчизняних товаровиробників не мають досвіду та спеціальних знань щодо виходу на інші ринки збуту. Більш того, вони не знають про певні обмеження та труднощі не стільки національного, скільки світового ринку. Тут йдеться про політичні ризики, коли уряд певної країни, куди експортер збирається постачати товар, вводить певні обмеження діяльності імпортера, що може призвести до збитковості експортних операцій вітчизняного товаровиробника;

✓ отримання коштів за товар відбувається без затримок, що має позитивний вплив на оборотність капіталу. Тобто ЕКА є посередником між експортером та його іноземним контрагентом, який надає першому фінансування у вигляді прямого займу, інвестицій, гарантій та страхування ризиків. Дане фінансування покриває від 85 до 100% вартості контракту;

✓ ЕКА забезпечує довгострокове фінансування експортної діяльності, що є умовою для укладання національними товаровиробниками довгострокових проектів.

Варто зазначити, що ЕКА в процесі забезпечення експортних кредитів, мають ряд переваг у порівнянні зі страховими компаніями. Так, для організації страхового захисту експортних кредитів страховикам необхідно залучати велику кількість працівників для обробки та аналізу інформації щодо фінансового стану контрагентів вітчизняних товаровиробників, змін у законодавстві інших країн і коливань зовнішніх товарних ринків, що вимагає значних витрат для обслуговування лише одного виду страхових послуг, і тому є недоцільним для страхових компаній. До того ж, ЕКА крім страхування експортних кредитів, можуть надавати ще й кредити для фінансування діяльності вітчизняних товаровиробникам, що взагалі не входить до компетенції страхових компаній. Отже, на відміну від страхових компаній, ЕКА забезпечують комплексну фінансову підтримку експортних операцій та забезпечують їх захист від можливих ризиків.

Таким чином, практика розвинених країн світу показує, що для активізації експортної діяльності вітчизняних товаровиробників необхідно сформувати мережу експортно-кредитних агентств. Для цього необхідно розробити нормативно-правове забезпечення, де чітко визначити джерела фінансування процесу створення та функціонування ЕКА, конкретні функції даних агентств та окреслити умови участі держави. Така підтримка забезпечить конкурентні переваги вітчизняних товаровиробників на світовому ринку, що сприятиме стабілізації національної економіки за рахунок припливу капіталу від експортної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Закон "Про державну фінансову підтримку експортної діяльності" – [Електронний ресурс].- режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=9373&skl=7
2. Концепція створення системи державної підтримки експорту України – [Електронний ресурс].- режим доступу - <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/586-2013-%D1%80>
3. Проект Закону «Про забезпечення масштабної експортної експансії українських виробників шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» – [Електронний ресурс].- режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55685

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Страхування – це потужна ланка фінансово-кредитної системи, розвиток якої є одним з пріоритетних завдань розвинених країн. На сьогодні, страховий ринок в Україні лише частково виконує свої соціально-економічні функції в державі, оскільки він як і інші сфери економіки, суттєво постраждали в результаті політичної нестабільності, зовнішньополітичного конфлікту, обвалу курсу гривні, падіння купівельної спроможності населення та розгортання інфляційних процесів. Тому для нашої країни досить актуальним є запровадження ряду ефективних заходів у системі державного регулювання ринку страхових послуг, які б відповідали вимогам європейського законодавства. Від системної, чіткої та послідовної державної політики в сфері страхування залежить розвиток реального сектору економіки, захист споживачів та конкурентоспроможність страхових компаній на міжнародному ринку страхових послуг.

Проблемам державного регулювання страхового ринку присвячена низка робіт вітчизняних науковців: Осадця С.С., Шевчука О.О., Шуригіна Н.Ю., Сподарева О.Г., Мурашка О.В. та багатьох інших. Але в умовах стрімкої зміни параметрів функціонування страхового ринку та норм регулювання діяльності страхових компаній існує необхідність постійного моніторингу особливостей його державного регулювання.

Метою дослідження є визначення особливостей державного регулювання вітчизняного страхового ринку на сучасному етапі розвитку та визначення їх переваг і недоліків.

Страховий ринок України є потужним сектором небанківських фінансових послуг в Україні, тому на шляху економічної інтеграції України до Європейського союзу та в складних економічних і політичних умовах існує потреба посилення державного регулювання з метою приведення його функціонування до відповідності міжнародним нормам та стандартам. У Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» державне регулювання ринків фінансових послуг (у тому числі і РСП) трактується як «здійснення державою комплексу заходів щодо регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг з метою захисту інтересів споживачів фінансових послуг та запобігання кризовим явищам» [1].

Державне регулювання страхового ринку включає правові, адміністративні та економічні методи впливу, які у свою чергу мають власну будову. Сутність адміністративних методів державного регулювання полягає у зобов'язанні виконання наказів і розпоряджень, відповідальності за ухилення від прийнятих квот, стандартів і норм. Головним органом, що здійснює державний нагляд за страховою діяльністю на території України відповідно до ЗУ «Про страхування» є Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Однак, на сьогодні, в результаті тісної взаємодії всіх суб'єктів ринку фінансових послуг даний орган зіткнувся з проблемою здійснення ефективного контролю за діяльністю страхових компаній. Це насамперед проявляється у неможливості контролю за фінансовими групами, які об'єдналися в конгломерати, що належать одному власнику, але мають у складі різні структури. У результаті чого виникають суперечності між контролюючими органами фінансового ринку. Щодо правового забезпечення страхування, то його становлять законодавчі та нормативні акти, які регулюють страхову діяльність як у цілому, так і за окремими її напрямками.

Аналізуючи тенденції, що склались на страховому ринку, варто зазначити, що чинне законодавство у даній сфері не дає державі змогу здійснювати повноцінний контроль, зводячи його лише до процедур ліцензування та припинення діяльності страховика; не дає можливості

працювати на 100% саморегулюванню, зокрема через організації страховиків; ускладнює вхід українських страхових компаній на європейський ринок через невідповідність законодавству ЄС; залишає суттєві прогалини у захисті споживачів страхових послуг.

Але у сфері нагляду за вітчизняним страховим ринком відбудуться значні зміни, оскільки відповідно до «Концепції реформи банківської системи України до 2020 року» ломбарди, кредитні спілки та страхові компанії потраплять під нагляд Національного Банку України. Консолідація наглядових функцій, як стверджується в Концепції, буде забезпечувати оперативну діагностику ситуації у фінансовій сфері, сприяти виявленню й оцінці ступеня ризиків, їх можливого впливу як на систему в цілому, так і на її компоненти. Автори концепції вважають, що створення мегарегулятора сприятиме узгодженості в діяльності регулятивних органів, усунення дублювання наглядових функцій, використанню єдиних підходів, методів і форм нагляду, єдиного інформаційного забезпечення, посилення відповідальності регулятора за прийняття рішень і зменшення державних видатків на регулювання фінансового ринку.

Окремо варто зупинитись на більш детальному розгляді основного нормативно-правового акту у сфері страхування – Закону України «Про страхування». Слід відмітити, що Верховна Рада України прийняла за основу проект нового закону «Про страхування». У зв'язку з цим вважаємо за доцільне проаналізувати даний проект та виявити головні його переваги над існуючим законом.

Нова редакція Закону передбачає реєстрацію страховиків виключно у формі акціонерного товариства, вводить класифікацію галузей та видів страхування відповідно до європейських стандартів, також проект передбачає створення інституту професійних перестраховиків, нові вимоги до корпоративного управління страховика, приводить вимоги до діяльності страхових брокерів у відповідність до міжнародних стандартів. Нова редакція закону також зобов'язує страховика проходити щорічний аудит у зовнішнього незалежного аудитора, який має бути внесений до реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ.

Окремою статтею в проекті регулюються вимоги до найменування страховика. Зокрема, у повному найменуванні обов'язково має бути присутнім слово «страхова», а у випадках страхування життя - слова «страхування життя» (або похідні від них). Не допускається використання найменувань, тотожних вже існуючим або схожих з ними до ступеня, що може привести до помилки в сприйнятті.

Окрім іншого, проектом передбачається, що страховики повинні оприлюднити в певному уповноваженому органі порядку свою фінансову звітність, а також річний звіт, що включає в себе звіт про корпоративне управління [4]. Безумовно, запровадження даного закону позитивно вплине на діяльність страхових компаній та посередників, підвищить довіру населення.

На сьогодні відбулися зміни також у економічних методах впливу, зокрема нова система оподаткування [2]. Проведемо порівняльну характеристику двох систем та виокремимо позитивні та негативні зміни (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика старої та нової систем оподаткування

Стара система оподаткування	Нова система оподаткування
«+» систем	
відрахування до бюджету 3% від розміру доходу	встановлена нульова ставка оподаткування страхових премій з добровільного медичного страхування (ДМС)
прозорість та простий розрахунок системи оподаткування	
«->» систем	
збиткові страхові компанії сплачували податки	відсутній прописаний перелік витрат, який враховується при визначенні фінансового результату страховика до оподаткування
	«змішана» система оподаткування (відрахування до бюджету 3% від розміру доходу+18% податку з прибутку)
	ускладнення розрахунків

Отже, зміни в податковому законодавстві мають більше недоліків чим переваг.

У результаті нововведень, споживачі страхових послуг можуть зіткнутися зі збільшенням вартості певних страхових послуг, банкрутством страхових компаній, що, як наслідок, збільшить недовіру населення і підприємств до страхового ринку України. У підсумку збільшення податкових надходжень до бюджету не відбудеться, а зросте незадоволення споживачів і негативне ставлення до страхування. Це ще більше підсилить недовіру населення до страхових компаній та скоротить шанси до купівлі страхового поліса, через низькі доходи населення.

Проведений аналіз сучасного стану державного регулювання ринку страхових послуг та реформ засвідчив, що з'являються нові та досить цікаві рішення існуючих проблем.

На нашу думку, позитивним є розробка проекту нового закону «Про страхування», що включає такі ключові зміни як:

- щорічний аудит у зовнішнього незалежного аудитора, що стимулюватиме страховиків до отримання міжнародних рейтингів фінансової стійкості;
- встановлення вимог платоспроможності, що враховують якість активів страховика, його системи управління та розкриття інформації;
- визначення умов доступу до діяльності на території України страховиками-нерезидентами;
- оприлюднення страховими компаніями фінансової звітності;
- обов'язок страхового брокера пропонувати особі, що потребує страхування, аналогічні страхові послуги не менш ніж двох страховиків та ін.

Наведені заходи сприятимуть подоланню кризових тенденцій на страховому ринку України, значно поліпшать фінансовий стан страхових компаній і позитивно вплинуть на розвиток фінансового ринку в цілому.

Список використаних джерел:

1. Закон України « Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/71-19>
3. Закон України «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
4. Проект закону «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53904

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВЫМИ РЕСУРСАМИ БАНКА

Если задать вопрос самым разным людям о том, нуждается ли банк в управлении финансовыми ресурсами, то большинство ответов будут положительными. Вопрос в другом, каким же должно быть управление? С этой целью рассмотрим ряд специфических условий, определивших состояние процессов управления финансовыми ресурсами в банковской сфере:

1. Существует достаточно большое количество типов банков с точки зрения целевого предназначения и выполняемых ими функций: расчетных, инвестиционных, депозитарных и др. Банки могут выполнять одну, несколько или все разрешенные для деятельности банка функции. Поэтому протекающие в них бизнес-процессы и процессы управления будут различными.

2. Сфера банковской деятельности сложилась значительно раньше промышленного производства. Она имеет давние и весьма устойчивые традиции, принципы и примеры управления и является наиболее консервативной частью экономики. Поэтому современные методы теории управления, сформировавшейся как наука об управлении сложными техническими и производственными системами в начале 50-х – середине 60-х годов XX века и составившей теоретическую основу разработки и широкого внедрения автоматизированных систем управления производством, практически не нашли применения в сфере управления финансовой деятельностью.

3. Финансовая деятельность вообще и банковская в частности развивалась как виды гуманитарной деятельности, оперирующей преимущественно качественными категориями и взаимосвязями. Поэтому широкое применение точных наук в управлении финансовыми ресурсами не продвинулось, как правило, дальше использования возможностей традиционной математики.

Современный этап развития мировой экономики характеризуется несколькими принципиально важными для нашего исследования тенденциями, обусловленными существенным усложнением процессов, протекающих в сфере материального производства: интеграцией производств и созданием транснациональных компаний; созданием финансово-промышленных объединений; интеграцией рынков капитала.

Развитие интеграции в производственной сфере и вызванное этим объективное усложнение производственных объектов приводят к усложнению процессов управления ими. Так как любой производственный цикл начинается с финансирования и заканчивается получением выручки от реализации продукции (деньги – товар – деньги), влияние финансовой деятельности на производственную сферу трудно переоценить. При этом следует иметь в виду, что интеграционные тенденции выдвигают дополнительные требования к ресурсному и в первую очередь финансовому обеспечению процессов развития экономики.

Управление финансовыми ресурсами является составной частью общего процесса управления, организованного в банке в целях эффективного использования его подразделений по решению стоящих перед банком задач. Обычно под управлением понимается специфический вид деятельности, направленной на формулировку и достижение целей для управляемого объекта.

Вместе с тем при управлении финансовой деятельностью банка обычно ориентируются на другие методы управления, например на основе «общих ценностей».

Такие методы обычно применяются при управлении самоорганизующимися (например, общественными) системами, для которых бывает чрезвычайно трудно определить количественно требуемые целевые показатели развития.

С чем же связана приверженность банковского менеджмента неформальным методам управления, не предполагающим строгую формулировку целевых показателей и математическую постановку управленческих задач? Причин здесь много, но основные две:

1) менеджеры должны брать на себя ответственность за формулировку целей (целевых показателей), при этом многие из них просто не владеют соответствующими методами целеполагания, а порой просто не желают обнародовать истинные цели своей деятельности.

2) как только цели и задачи деятельности банка сформулированы, они становятся измеримы и их достижение (выполнение) поддается контролю, а значит, появляется объективная возможность оценки деятельности этих самых менеджеров. А это означает, что необходимо не только сформулировать реальные цели и задачи, но и указать существующие пути их достижения, представленные, например, планами конкретных мероприятий.

Савченко С.В., студент 3 курсу гр. Ф-131
Науковий керівник - Товстиженко О.В., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

У сучасній економіці страхування покликане задовольнити основну потребу людини — потребу в безпеці. Страхування підвищує інвестиційний потенціал країни, сприяє зростанню добробуту нації, дає змогу вирішити проблеми соціального і пенсійного забезпечення [3].

Згідно Закону України «Про страхування» «страхування — це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів» [1].

Досить актуальною проблемою є прийняття програми страхування ризиків, пов'язаних з функціонуванням державних підприємств і організацій, в якій варто було б розробити принципи здійснення такого страхування, визначити суб'єкти, об'єкти й страхові ризики, що підлягають страхуванню, виробити підходи до відбору страховиків для проведення такого страхування. Зокрема, досить перспективним є страхування державного житлового фонду, державного майна, зданого в оренду або в інший вид користування, підприємств, що перебувають у державній власності, унітарних і казенних підприємств, організацій бюджетної сфери.

Спеціального аналізу заслугоує питання про пряму участь держави в страхуванні як продавця страхових послуг, тобто про доцільність існування державної страхової організації, принципах організації й сферах її діяльності. Частка держави на страховому ринку в останні роки істотно знизилася, що цілком природно в умовах

ринкових перетворень. У той же час у сучасних умовах усе більше важливого значення набувають непрямі методи стимулювання державою розвитку страхування.

Страхове законодавство є фундаментом для будівництва страхового ринку у країні. Воно повинне визначати загальні принципи організації страхової діяльності, порядок здійснення страхових операцій, вимоги до суб'єктів страхової діяльності, форми організації державного регулювання в страхуванні тощо. У нашій країні в цей час створено досить потужну правову базу, що включає в себе закони й підзаконні акти та дозволяє функціонувати страховому ринку. У той же час дану роботу не можна вважати завершеною.

Одним з найважливіших напрямів, спрямованих на вдосконалення державного регулювання страхової діяльності в Україні, є створення платоспроможного попиту населення на страхові послуги. Даний напрям повинен вирішуватися, з одного боку, шляхом формування потреби населення в організації свого страхового захисту за допомогою страхування, а з іншого – підвищенням рівня життя, що буде сприяти створенню умов для задоволення даної потреби.

Сьогодні активне впровадження обов'язкового страхування, організація та контроль за ним є одним з найбільш важливих напрямів удосконалення державного регулювання страхової діяльності [2].

Для забезпечення розвитку необхідно вжити таких заходів:

- 1) створити концепцію розвитку, де повинні бути визначені:
 - підстави для ухвалення рішення про страхування тих або інших об'єктів або суб'єктів в обов'язковому порядку;
 - наведений перелік видів страхування, які варто проводити в обов'язковому порядку;
 - строки розробки й прийняття законодавчо-нормативної бази, необхідної для введення кожного з видів;
 - організації, відповідальні за розробку даних документів;
- 2) прийняти закон про основи проведення обов'язкового страхування, в якому повинен бути:
 - представлений механізм прийняття рішень про порядок проведення окремих видів обов'язкового страхування в країні;
 - установлений порядок допуску страхових організацій до проведення операцій по обов'язковому страхуванню;
 - охарактеризовані загальні принципи здійснення такого страхування, порядок здійснення контролю за висновком договорів обов'язкового страхування тощо;
- 3) прийняти в першочерговому порядку закони, що дозволяють проводити операції по найбільш важливих видах обов'язкового страхування;
- 4) провести інвентаризацію чинних законодавчих і нормативних актів, що стосуються обов'язкових видів страхування, визначити ступінь доцільності проведення в обов'язковій формі [2].

Успішне функціонування страхової системи багато в чому залежить від кваліфікації фахівців, що працюють в органах державного регулювання страхової діяльності, в страхових організаціях і в інших структурах, зв'язаних зі страховим ринком. Завдання держави у зв'язку із цим складається у встановленні кваліфікаційних вимог до осіб, що займають ключові позиції на страховому ринку, в організації їхньої атестації, у створенні системи підготовки й перепідготовки фахівців у галузі страхування, у розробці й затвердженні програм їхнього навчання.

Інфраструктура страхового ринку повинна перетворитися з сукупності підприємницьких структур, які сприяють фактично односторонній реалізації інтересів постачальників страхових послуг, що спонтанно склалася і багато в чому стихійно

функціонує, в ефективний механізм оптимального поєднання інтересів страхувальників і постачальників.

За реальних умов сучасного страхового ринку України всі елементи інфраструктури повинні бути системно удосконалені механізмами і процедурами, першочергово спрямованими на реалізацію інтересів вітчизняних страхувальників та орієнтацію бізнесу на концепцію холістичного маркетингу. Тільки така модернізована інфраструктура зможе стати реальним інструментом вирішення завдань активізації ринкової ролі споживачів і за рахунок цього — засобом досягнення потрібної для справжнього розвитку вітчизняного страхування зміни балансу інтересів споживачів і постачальників страхових послуг.

Вирішення даних проблем є необхідною умовою подальшого розвитку українського страхового ринку та досягнення високого рівня конкурентоспроможності його учасників. Відсутність перетворень та інфраструктурної перебудови страхового ринку України так і залишить його інструментом шахрайських зловживань і швидкого збагачення власників страхових компаній без реалізації значного фінансового та інвестиційного потенціалу.

В майбутньому найбільш перспективним напрямом розвитку страхового ринку має стати зміна державної політики у сфері страхування, прийняття відповідних нормативно-правових коригувань щодо активізації обов'язкових видів страхування (обов'язкове медичне страхування, обов'язкове страхування аграрних підприємств, страхування відповідальності нотаріусів тощо), а також введення кримінальної відповідальності за картелі і змови. Актуальним є налагодження ефективного співробітництва банків і страховиків та розвиток в контексті даного напрямку добровільно-примусових видів страхування, наприклад, страхування об'єкту поруки при банківському кредитуванні та створення незалежного інформаційно-аналітичного центру в спектрі страхового ринку в напрямі забезпечення «здорової» конкуренції та підвищення довіри з боку населення, що сприятиме додатковому залученню страхових премій та підвищенню якості страхових послуг.

Реалізація Стратегії розвитку страхового ринку України на 2012 – 2021 роки має покращити якість страхового ринку, стати значним кроком на шляху впровадження в Україні ефективних механізмів управління ризиками державою та приватними особами, створити належну взаємодію держави та страхового ринку при відшкодуванні збитків від стихійних явищ та катастроф, зменшити негативний вплив їх наслідків із використанням інституту страхування, забезпечити формування потужного джерела внутрішніх довгострокових інвестицій для сталого, інноваційного розвитку економіки України. Водночас, для сучасної України важливим є діяльність страхових компаній в частині зниження рівня соціальних ризиків, заповнення прогалин, які утворилися в результаті зниження ролі держави в соціальному забезпеченні громадян, а також в частині зв'язування та інвестування в українські активи довгострокового консервативного ресурсу.

Реалізація стратегії розвитку страхового ринку України дасть можливість покращити його якість та забезпечити сталий розвиток української економіки [4].

Формування розвиненого ринку страхових послуг в Україні завдяки врахуванню тенденцій і особливостей розвитку страхових ринків економічно розвинених країн світу забезпечить сприятливі умови для ринкової трансформації та стабільного розвитку національної економіки. Тому в перспективі подальші дослідження передбачають поглиблений аналіз функціонування страхового ринку зарубіжних країн та вивчення можливостей застосування їх досвіду в Україні.

Перспективи розвитку страхової діяльності залежать від того, наскільки ефективно розв'язуватимуться проблеми, що стосуються розвитку і регулювання страхової діяльності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
 2. Соболев Р. Г. Напрями вдосконалення державного регулювання страхової діяльності в Україні [Електронний ресурс] / Р. Г. Соболев. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2010-2/doc/2/10.pdf>.
 3. Сподарева О. Г. Теоретичні засади функціонування страхового ринку в ринкових умовах господарювання / О. Г. Сподарева. // Донецький державний університет управління. – 2010. – №5. – С. 54–56.
 4. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012 – 2021 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://ufu.org.ua/files/strateg/UFU_strategiya_rozvitku_strahirinku_2012-2020.pdf.
-

Коваленко Д.П., здобувач

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРУДЕНЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Метою пруденційного регулювання страхового ринку слід вважати підтримку стабільності і стійкості розвитку страхового ринку, захист інтересів споживачів страхових послуг. Відповідно до його завдань відносяться: створення сприятливих умов для стійкого функціонування страхового ринку; правове забезпечення розвитку страхового бізнесу; забезпечення добросовісної конкуренції на страховому ринку; мінімізація ймовірності розгортання системних ризиків в економіці країни; формування передумов для довіри суспільства страховій діяльності.

У свою чергу, нагляд за своєю природою змістовно реалізується під час дотримання страховиками норм, стандартів і принципів, встановлених регулятором, виявлення системних, аналізу та прогнозування ризиків і оцінки релевантності відповіді на них суб'єктами нагляду, пошук порушень і деструктивних трендів та наукова аргументація вибору інструментів впливу. Відмінності між вказаними поняттями розкриті на основі конкретизації їх цілей та завдань, у розрізі страхового ринку (рис. 1.).

Макропруденційна політика являє собою сукупність спеціальних правил та інструментів, за допомогою яких обмежуються системні або близькі до них фінансові ризики. Це відбувається за рахунок раннього прогнозування фінансових дисбалансів та дії захисних механізмів щодо уповільнення розвитку кризових подій, зняття гостроти прояву таких явищ та їх наслідків. У процесі прогнозування виявляються взаємозв'язки та взаємозалежності ризиків, з'ясовуються канали їх поширення по всьому фінансовому сектору, що дає змогу розробити спеціальні механізми нівелювання ризиків.

Пруденційна політика на макрорівні розглядає страхову систему як цілісність та включає сукупність специфічних повноважень та форм впливу на системні ризики. Варто зауважити, що ефективність макропруденційної політики залежить від багатьох факторів, зокрема: тип, рівень поширення та глибина розвитку кризових явищ у фінансовій системі; наявність ефективної грошово-кредитної політики в країні; податковий режим як елемент формування передумов стійкого розвитку страхового ринку.

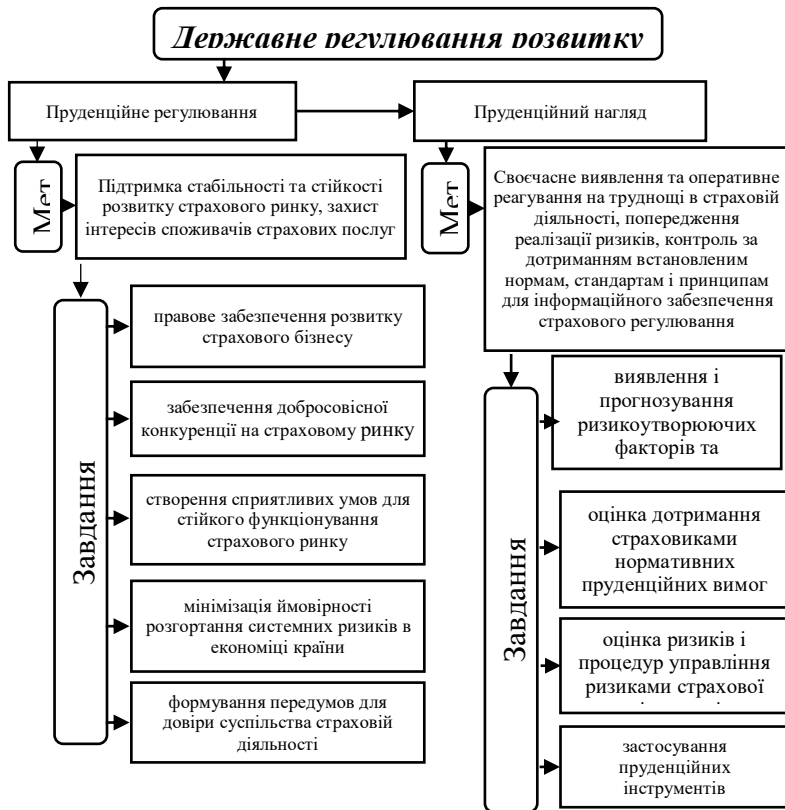

Рис.1. Співвідношення цілей і завдань пруденційного регулювання та пруденційного нагляду

Джерело: складено авторкою

Зазначимо, що макропруденційна політика має бути гнучкою і орієнтованою на пошук балансу між забезпеченням стійкості та стабільності функціонування страхового ринку, забезпечувати висхідні темпи макроекономічного поступу країни (зниження системних ризиків), сприяти створенню сприятливого інвестиційного клімату в країні через убезпечення майнових та фінансових інтересів інвесторів; підвищувати якість фінансових послуг загалом та збільшувати результативність функціонування страхового ринку.

Отже, пруденційне регулювання страхового ринку передбачає контроль ризиків і правомірності здійснення страхової діяльності, захист споживачів страхових послуг на основі забезпечення стійкості страхових інститутів, підтримку ефективності та конкурентоспроможності страхового ринку, наближення страхових послуг до потреб та можливостей споживачів, забезпечення інформаційної прозорості для економічних агентів. Досягнення вказаних орієнтирів можливе лише за допомогою використання широкого переліку інструментів пруденційного регулювання, особливе роль у цьому процесі належить пруденційному нагляду.

Список використаних джерел

1. Белова І. В. Методологічні засади управління системним фінансовим ризиком в Україні : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08 / Українська академія банківської справи. Суми, 2015. 531 с.
 2. Гаманкова О. А. Исследование финансовых рынков: теория, методология, практика: коллективная монография / под науч. ред. д-ра экон. наук, доц. Н. Б. Боддыревой, д-ра экон. наук, проф. Г. В. Черновой. Тюмень : Издательство Тюменского государственного университета, 2014. 356 с.
 3. Дорош О. Л. Небанківські фінансові інститути в економічній системі України : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.08 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2003. 225 с.
 4. Залетов О. М. Макропруденційний нагляд та регулювання страхового ринку. *Фінансовий простір*. 2014. № 1. С. 68–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2014_1_9
-

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Міжнародна
науково-практична конференція студентів,
аспірантів і молодих вчених

ЮНІСТЬ НАУКИ – 2016:
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

18-19 травня 2016 року

ЗБІРНИК ТЕЗ

ЧАСТИНА 2

|| **Фінансова стабілізація: основні чинники,
стратегія і тактика**

Підрисано до друку 30.05.2016 р. Формат 60x84/16
Гарнітура Times New Roman. Друк - цифровий.
Ум. -друк. арк. – 11,4. Обл.-вид. арк. – 12,3.

Навчально-науковий інститут економіки
Чернігівський національний технологічний університет
14027 м. Чернігів, вул. Шевченка, 95

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 4802 від 01.12.2014 р.